

DOSSIER 1
WEDUWE ROST VAN TONNINGEN

2.

www.MinisterieVanPropaganda.org

de Minister van Binnenlandse Zaken
de heer drs. C.P. van Dijk
Postbus 20011
2500 EA 's-Gravenhage

betreft: sommatie inzake pensioentoekenning
weduwe Rost van Tonningen

datum 8 december 1988

Excellentie,

Namens mijn cliënten de Stichting Herwaardering Pensioenen NSB-Kamerleden, de Vereniging Anti Fascistische oud-Verzetsstrijders Nederland, Bond van Anti-fascisten, alsmede enkele tientallen anti-fascistische burgers met wortels in de oorlogstijd en daarna, richt ik mij tot u met het volgende.

Aan een aantal NSB-Tweede Kamerleden en hun nagelaten betrekkingen zijn na de oorlog pensioenrechten toegekend op grond van dit kamerlidmaatschap. Een naar aanleiding van de groeiende protesten vanuit anti-fascistische kringen door u omtrent de pensioenuitkering van de weduwe Rost van Tonningen ingestelde ambtelijke commissie concludeerde bij nader onderzoek in maart 1986 dat de aan de NSB-Kamerleden en hun nabestaanden toegekende kamerlid-pensioenen en de daar aan ten grondslag liggende pensioenbeschikkingen als rechtmatig en regelmatig moeten worden beschouwd, zodat er geen wettelijke gronden zouden zijn waarop deze pensioenen hadden moeten worden geweigerd. Naar de bevindingen van deze commissie geldt dit met name voor het pensioen van de weduwe Rost van Tonningen.

Deze conclusies van de ambtelijke werkgroep zijn echter te beschouwen als juridisch onhoudbaar en onaanvaardbaar.

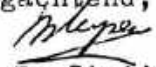
Het zou geheel conform ons recht en de Nederlandse wetgeving zijn geweest, als kamerlid-pensioenen aan de NSB-Kamerleden en hun nagelaten betrekkingen zouden zijn geweigerd.

Speciaal geldt dit voor het kamerlid-pensioen dat thans door de weduwe Rost van Tonningen wordt genoten.

Dit pensioen kon haar alleen maar worden toegekend met een opzettelijk over het hoofd zien, dan wel opzettelijke misinterpretatie van bepaalde politiek-maatschappelijke gedragingen van Rost van Tonningen en met voorbij zien, dan wel opzettelijke misinterpretatie of verdraaiing van het Nederlandse recht en een aantal wettelijke regelingen in het bijzonder.

Namens mijn cliënten sommeer ik u dan ook om mij binnen 14 dagen na dagtekening van dit schrijven kenbaar te maken dat u bereid bent tot een heroverweging van de rechtmatigheid en regelmatigheid van de pensioenbeschikkingen m.b.t. het kamerlidpensioen van de weduwe Rost van Tonningen over te gaan, bij gebreke waarvan cliënten u in een juridische procedure zullen betrekken.

hoogachtend,

N.M.P. Steijnen

4

Postadres

Postbus 20011
2500 EA 's-Gravenhage

Telefoon 070-71 79 11
Telex 32109 biza nl

De heer mr. N.M.P. Steijnen
Couvenhoven 52-05
3703 ER ZEIST

Bijlagen

Uw brief

Ons nummer

Datum

Onderwerp

8-12-1988

CV88/102/8
Departementsonderdeel

14 december 1988

Sommatie inzake
pensioentoeckenning
weduwe Rost van Tonningen

CZW

In antwoord op uw bovenvermeld schrijven deel ik u mede niet bereid te zijn tot een heroverweging van de rechtmatigheid van de pensioentoeckenning aan de weduwe Rost van Tonningen.

Zoals u ongetwijfeld weet, is het initiatiefvoorstel van wet van de leden Stoffelen, Ploeg, Lankhorst, Schaefer en Weisglas, dat er mede op gericht was het mogelijk te maken het pensioen van de weduwe Rost van Tonningen ongedaan te maken, door de initiatiefnemers ingetrokken, nadat gebleken was, dat er in de Tweede Kamer geen meerderheid te vinden was voor dit voorstel. De meerderheid van de Kamer sloot zich hiermede aan bij het standpunt van de regering dat het op juridische gronden niet meer mogelijk was, het omstreden pensioen ongedaan te maken.

Gelet op het bovenstaande beschouw ik de besluitvorming over de toekenning van het pensioen aan de weduwe Rost van Tonningen als afgerond. Het gestelde in uw brief heeft mij niet tot een andere opvatting kunnen brengen. De brief biedt geen enkel concreet aanknopingspunt, zoals een nieuw feit of omstandigheid, dat tot een heroverweging zou nopen.

DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN,

Bezoekadres

Inlichtingen bij

Doorkiesnummer

Schedeldoekshaven 200
's-Gravenhage

Dagvaarding inzake

Rost van Tonningen.

Heden, de januari negentienhonderd negen en
tachtig, op verzoek van:

1. de stichting "Stichting Herwaardering Pensioenen NSB-Kamerleden", gevestigd te Hoenderloo, gemeente Apeldoorn;
2. de vereniging "Vereniging van Anti Fascistische oud-Verzetsstrijders Nederland, Bond van Anti-fascisten", gevestigd te Hoenderloo, gemeente Apeldoorn;
3. Saapke Zwart-Goulooze, verzetsgepensioneerde, wonende te Amsterdam;
4. Berend Gerritsen, secretaris Vriendenkring Neuengamme, wonende te Deventer;
5. Erich Hans Cohen, voorzitter Werkgroep Verontruste Joodse Mensen, wonende te Rotterdam;
6. Carel Duran, ex-politiek gevangene in Natzweiler en Dachau, wonende te 's-Gravenhage;
7. Céline v.d. Hoek-de Vries, ex-gevangene in Auschwitz en lid van de Werkgroep Verontruste Joodse Mensen, wonende te Amsterdam;
8. K.H. Fuldauer, oorlogsvervolgde en lid van de Werkgroep Verontruste Joodse Mensen, wonende te Amsterdam;
9. Petronella Pooters, exgevangene Ravensbrück, wonende te Amsterdam;
10. G.J. IJspeerd-Schukkink, bestuurslid "Nooit Meer - Nie Wieder", wonende te Enschede;
11. Beppie Teeboom, lid Werkgroep Verontruste Joodse Mensen, wonende te Amsterdam;
12. L. Neijenhuis, ex-kampgevangene, wonende te Uden;
13. Anna M.E. Exter, oud-verzetsstrijdster, wonende te Amsterdam;
14. Jacoba van Riet, oud-verzetsstrijdster, wonende te Deventer;
15. Pieter Bunschoten, verzetsgepensioneerde, wonende te Hoogeveen;
16. Jacobus Johannes Oonk, verzetsgepensioneerde, wonende te Zutphen
17. Johan Johannes de Raat, verzetsgepensioneerde, wonende te Emmeloord;
18. Erica van Beek, raadvrouw oorlogsslachtoffers en zigeuners, wonende te Nieuwegein;
19. Alberta v.d. Greef-van Aarle, wonende te Schijndel;
20. Cornelis Korperaal, wonende te Harderwijk;
21. Neeltje van Geldrop-Schutte, wonende te Driehuis;
22. Jan Jozef Willem Jansen, wonende te Heerlen;
23. Johanna Motz-Oonk, wonende te Rotterdam;

Inleiding

Aangezien bij de Tweede Kamerverkiezingen van 1937 een viertal leden van de NSB tot kamerlid werden gekozen, te weten G. Dieters, M.V.E.H.J.M. Graaf de Marchant et d'Ansembourg, M.M. Rost van Tonningen en H.J. Woudenberg;

Aangezien bij de na-oorlogse inventarisatie van wie zich Kamerlid mocht noemen, de NSB-Kamerleden niet op de daarvan aangelegde lijst voorkwamen;

Aangezien, soms zelfs pas nadat tientallen jaren verstreken waren, door de NSB-Kamerleden en hun nagelaten betrekkingen Kamerlidpensioenen werden aangevraagd en deze in alle gevallen - vaak met terugwerkende kracht - werden verstrekt;

Aangezien daarbij de spits werd afgebeten door de weduwe Rost van Tonningen en haar in 1950 een weduwenpensioen werd verstrekt, hetwelk in 1956 werd aangepast en vermeerderd overeenkomstig het principe van de zgn. diensttijd-doortelling;

Aangezien hierna ook de andere (nabestaanden van) NSB-Kamerleden een dergelijk pensioen durfden aan te vragen;

Aangezien aan Woudenberg bij KB van 14 december 1956 een pensioen werd toegekend met terugwerkende kracht tot 14 september 1945. Voor wat betreft de berekening van dit pensioen werd hij geacht zitting te hebben gehad van 8 jun 1937 tot en met 13 september 1945;

Aangezien aan Dieters bij beschikking van de Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken van 19 oktober 1970 met terugwerkende kracht tot eveneens 14 september 1945 een pensioen werd toegekend op basis van dezelfde veronderstelde diensttijd als Woudenberg;

Aangezien aan de Marchant et d'Ansembourg, die op 5 februari 1941 Commissaris van de Koningin van Limburg was geworden en onder vijandelijk regime al eerder Kamerlid-pensioen had ontvangen vanaf de genoemde datum tot 31 december 1944, bij KB van 19 september 1957 opnieuw een pensioen werd toegekend, te rekenen vanaf 6 augustus 1945, waarbij hem de pensioenbedragen vanaf 6 augustus 1945 tot en met 30 september 1957 werden nabetaald;

Aangezien aan de weduwe Woudenberg een pensioen werd toegekend als weduwe van een gewezen Kamerlid bij beschikking van de Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken van 4 oktober 1967, gebaseerd op een diensttijd van 8 juni 1937 tot en met 13 september 1945, te rekenen vanaf 5 juli 1967;

Aangezien later aan de weduwe de Marchant et d'Ansembourg een pensioen werd toegekend als weduwe van een gewezen Kamerlid bij beschikking van de Minister van Binnenlandse Zaken van 10 mei 1976, en wel vanaf 24 januari 1975, gebaseerd op een diensttijd van haar man als Kamerlid van 8 juni 1937 tot en met 4 februari 1941;

Aangezien van de bovengenoemde personen thans nog in leven zijn de weduwe de Marchant et d'Ansembourg en de weduwe Rost van Tonningen;

Feiten met betrekking tot Rost van Tonningen en de pensioentoekenning van zijn weduwe

Aangezien Rost van Tonningen was een NSB-er, die de "Anschluss" van Nederland bij het "Grossdeutsche Reich" nastreefde en een racist, die het bedrijfsleven zo snel mogelijk wilde "ontjooden";

Aangezien hij in de jaren dertig op internationale posities heeft meegewerkt aan Hitlers annexatielust, met name de "Anschluss" van Oostenrijk;

Aangezien uit die tijd zijn nauwe relaties dateerden met Seijss-Inquart, de latere rijkscommissaris van bezet Nederland en hij een speciale beschermeling werd van Himmler;

Aangezien hij tot 1940 tenminste tweemaal per jaar besprekingen voerde met Himmler en in 1936 een persoonlijke ontmoeting had met Hitler;

Aangezien hij voor zijn diensten voor de Oostenrijkse Anschluss in 1939 tijdens een van zijn geheime bezoeken aan Berlijn uit handen van Himmler een door Hitler getekende herinneringsoorkonde kreeg;

Aangezien de Kamer door de NSB dikwijls spottend als "de Praathof" werd betiteld en speciaal Rost van Tonningen het parlement uitsluitend zag als een plaats om agitatie te bedrijven;

Aangezien met name de laatstgenoemde zich dan ook regelmatig als kamerlid ernstig misdroeg;

Aangezien Rost van Tonningen tevens "hoofdopsteller" (hoofdredacteur) was van "Het Nationaal Dagblad" en hij bij al zijn uitingen probeerde de agitatiemethode van Goebbels na te doen, maar ook de nazi-strijdmethoden in Oostenrijk vóór de Anschluss, die hij zelf had meegemaakt, daarbij zijn voorbeeld waren;

Aangezien hij tijdens een vergadering van de Kamer in juni 1938 zelfs zodanig tekeer ging, dat hem voor de bewuste dag het recht werd ontnomen om de vergadering verder bij te wonen;

Aangezien tijdens een Kamervergadering in januari 1939, nadat eerst een aantal beledigende uitlatingen van hem waren geschrappt, wederom een einde aan zijn tirades werd gemaakt en hem opnieuw het recht werd ontnomen om de vergadering verder bij te wonen. Toen hij vervolgens de vergaderzaal weigerde te verlaten, ontstond een handgemeen met bodes en andere Kamerleden, waarbij Rost van Tonningen met geweld werd afgevoerd, een in de geschiedenis van ons parlement unieke gebeurtenis en tevens een dieptepunt;

Aangezien de NSB-ers in de Kamer doorlopend anti-semitisme bedreven en Rost van Tonningen in 1938 in de Tweede Kamer het NSB-voorstel verdedigde om bepaalde categorieën joden vanuit Nederland naar Guyana uit te wijzen voor de vestiging van een "eigen thuisland";

Aangezien Rost van Tonningen bij de dreigende Duitse inval in ons land zo staatsgevaarlijk werd geacht dat hij op 3 mei 1940 door de Nederlandse autoriteiten preventief in hechtenis werd genomen;

Aangezien hij door de oorlogshandelingen in Frankrijk terecht kwam, maar tenslotte op 2 juni 1940 weer in Nederland opdook;

Aangezien hij nog diezelfde avond met Himmler en Seijss-Inquart een bespreking had in Wassenaar, waarin ondermeer de vorming van een Nederlandse afdeling van de Waffen-SS aan de orde kwam;

Aangezien hij zich daarop inzette om een Nederlandse SS en Stormbanleider bij de Nederlandse Landstorm werd;

Aangezien hij in juli 1940 werd benoemd tot "commissaris voor de marxistische partijen" (SDAP, CPN, RSAP) en in dit verband van de bezetter opdracht kreeg om te pogen de SDAP gelijk te schakelen en zo dienstbaar te maken aan de vijand;

Aangezien hij voor de Duitse bezetter op 26 maart 1941 de ambtelijke functie van president van de Nederlandse Bank aanvaardde en op 24 april 1941 de functies van waarnemend Secretaris-Generaal van Financiën en Secretaris-Generaal van het departement van Bijzondere Economische Zaken;

Aangezien hij zich in deze en andere hoedanigheden schuldig maakte aan grootscheepse en stelselmatige roof van Joodse bezittingen;

Aangezien dr. L. de Jong Rost van Tonningen heeft beschreven als "een van de meest kwalijke helpers van de Duitse bezetters die we hebben gehad";

Aangezien Rost van Tonningen een belangrijke schakel is geweest in de politiek van de bezetter, welke door Minister Beel kort na de bezetting als volgt werd gekarakteriseerd:

"Terwijl andere landen een zuiver militair bestuur kregen, dat wel is waar de activiteit van de partijen tot nul terugbracht, maar toch haar organisatie in tact liet, werd ons in Nederland door de Duitsers een burgerlijk bestuur opgedrongen, dat met een zekeren wellust ons heele partijapparaat heeft stuk geslagen, meenend op die manier de N.S.B. aan kansen te helpen". (Handelingen der Staten-Generaal, Tijdelijke zitting 1945-II, blz 18);

Aangezien het feit dat de weduwe Rost van Tonningen op basis van het kamerlidmaatschap van haar man een pensioen geniet enige jaren geleden algemeen bekend geraakte;

Aangezien hierop des te sterker de aandacht viel omdat de weduwe Rost van Tonningen zich nog altijd actief bezig houdt met fascistische en racistische activiteiten;

Aangezien zij b.v. nog in april 1987 een westeuropese bijeenkomst van fascistische groepen bijwoonde, waarin door een vertegenwoordiger over allochtonen ondermeer werd opgemerkt: "Nu hebben ze nog de kans om Europa als bootmensen te verlaten, straks maken we visvoedsel van ze".;

Aangezien de Minister van Binnenlandse Zaken op 17 november 1986 een brief aan de Voorzitters van de Eerste en Tweede Kamer schreef, waarin o.a. werd gesteld dat "op basis van de opvattingen van rechtvaardigheid die kennelijk in de jaren rondom 1950 en 1956 leefden, pensioen aan mevrouw Rost van Tonningen (is) toegekend, c.q. het effect van de diensttijddoortelling op haar weduwnpensioen (is) aanvaard", maar dat "zich kennelijk sindsdien een verschuiving in het rechtsgevoel (heeft) voorgedaan, op grond waarvan de omstandigheid dat mevrouw Rost van Tonningen thans weduwnpensioen geniet uit hoofde van het kamerlidmaatschap van haar man, de aandacht trok".; (prod.1)

Aangezien ook hier de indruk wordt gewekt dat het feit dat de weduwe Rost van Tonningen een dergelijk pensioen genoot al lang en breed van algemene bekendheid was, maar dit - zoals verderop zal worden besproken - een onjuiste suggestie is;

Aangezien niettemin de Minister van Binnenlandse Zaken in 1986 een ambtelijke werkgroep een rapport liet opstellen omtrent de rechtmatigheid van de toekenning van kamerlidpensioen aan de weduwe Rost van Tonningen;

Aangezien dit rapport op 13 juni 1986 verscheen onder de titel "De rechtmatigheid van de toekenning van weduwnpensioen aan mevrouw Rost van Tonningen op basis van het kamerlidmaatschap van haar echtgenoot"; (prod.2)

Aangezien de ambtelijke werkgroep in dit rapport Rost van Tonningen betitelde als "een berucht NSB-er, wiens gedrag tijdens de oorlog hoogst waarschijnlijk met de doodstraf zou zijn vergolden, indien het tot berechting was gekomen". (blz. 40 rapport);

Aangezien dit overigens vrijwel de enige conclusie is uit dit rapport, waar eisers mee kunnen instemmen;

Aangezien voor het overige zij van mening zijn dat de in dit rapport uitgevoerde analyses en getrokken conclusies omtrent de regelmatigheid en de rechtmatigheid van de pensioentoekenningen aan de (nabestaanden van) NSB-Kamerleden in het algemeen en aan de weduwe Rost van Tonningen in het bijzonder opzettelijk onjuist en misleidend zijn, tendentieus en onbetrouwbaar;

Aangezien het ambtelijk rapport kennelijk is geschreven vanuit de vooropgezette bedoeling om de aandacht van de onrechtmatigheid van de pensioentoekenning aan de weduwe Rost van Tonningen af te leiden, door breedvoerig het accent te leggen op de noodzaak tot en de mogelijkheden van reparatiewetgeving om alsnog dit pensioen ongedaan te maken, een en ander in de wetenschap dat, als het kabinet zou weigeren om op dit punt een legislatief initiatief te nemen, een mogelijkerwijs te verwachten initiatief-onderwerp vanuit de Kamer zelf naar alle waarschijnlijkheid wel zou stranden;

Aangezien inderdaad een poging tot een initiatiefwet vanuit de Kamer in september j.l. definitief stuk liep, waarna de Minister van Binnenlandse Zaken meende het dossier-Rost van Tonningen voorgoed voor gesloten te kunnen verklaren;

Aangezien eisers, hoezeer zij het ook betreuren dat de Kamer zich voortdurend door deze regering laat misleiden - zo ook thans weer op het stuk van de beweerde rechtmatigheid van deze pensioenen - , dit feitelijk gegeven slechts voor kennisgeving kunnen aannemen en zich mede daarom genoodzaakt zien om zich tot de onafhankelijke rechter te wenden;

1. Opzettelijk misbruik en onjuiste interpretatie van de Wet van 11 mei 1946

Aangezien de Minister in de brief van 17 november 1986 over de kwestie van het pensioen van de weduwe Rost van Tonningen aan de Voorzitter van de Eerste en Tweede Kamer onder meer schreef:

"Voor de pensioentoekenning in 1950 is haar pensioenaanvraag onderzocht; toekenning kon echter niet geweigerd worden omdat er geen wetsbepaling bestond (en nog steeds niet bestaat), op grond waarvan het recht op pensioen aan kamerleden vervallen kan worden verklaard";

Aangezien hiermee een onjuist soort logica bedreven wordt;

Aangezien immers het ontbreken van een algemene wettelijke bepaling op grond waarvan Kamerleden van hun pensioenrechten vervallen kunnen worden verklaard, nog geenszins betekent dat dus ook niet Kamerleden in bijzondere gevallen hun pensioenaanspraken zouden kunnen verliezen dan wel niet zouden kunnen effectueren;

Aangezien het bovendien toch wel zinnig is om alvorens en al dan niet ontbreken van een algemene wettelijke grondslag voor een eventueel verval van pensioenrechten aan de orde te stellen, eerst maar eens te onderzoeken of er überhaupt wel recht op pensioen is ontstaan;

Aangezien de hierboven weergegeven redenering van de Minister zonder meer veronderstelt dat er ook in het geval-Rost van Tonningen inderdaad pensioenrechten waren ontstaan en konden worden geëffectueerd;

Aangezien echter weersproken moet worden dat in het geval-Rost van Tonningen opeisbare pensioenrechten tot stand zouden zijn gekomen;

Aangezien, ook als het tegendeel zou moeten worden aangenomen, de ontstane pensioenaanspraken in ieder geval als vervallen moeten worden beschouwd;

Aangezien de Minister in de bovengenoemde brief aan de Kamervoorzitter o.m. schreef:

"Voor het kabinet was de afweging ten aanzien van de vraag, of aangekoerst zou moeten worden op een wettelijke maatregel bijzonder moeilijk. Het kabinet beseft terdege, dat een beslissing om niet daartoe over te gaan, als bijzonder pijnlijk zal worden ervaren bij grote delen van de Nederlandse samenleving. Met name bij verzetsdeelnemers en oorlogsslachtoffers zal zo'n beslissing hard aankomen. Ook het kabinet meent dat, hoezeer ook de pensioenbeschikkingen ten aanzien van mevrouw Rost van Tonningen op zich regelmatig genomen zijn, twijfel kan ontstaan over de rechtvaardigheid van deze pensioenbeschikkingen" (blz.3);

Aangezien de Minister in deze brief geenszins heeft aangetoond of heeft kunnen aantonen dat deze pensioenbeschikkingen inderdaad regelmatig genomen zijn en dat dit ook in het rapport van de ambtelijke werkgroep niet is gebeurd;

Aangezien de Minister vervolgens in deze brief stelt:

"Niettemin is het kabinet na zorgvuldige afweging uiteindelijk tot de opvatting gekomen, dat geen wettelijke maatregel zou moeten worden voorbereid. Bij de overwegingen speelde een rol, dat zo'n wettelijke maatregel in strijd zou komen met de rechtszekerheid. Van belang daarbij is dat de wetgever die de hierboven genoemde Wet van (11 mei) 1946 maakte, reeds toen te kennen heeft gegeven dat ten aanzien van "foute" kamerleden alleen de tijd na 15 september 1941 (tot 6 augustus 1945) niet mocht meetellen voor pensioen. Terwijl de herinnering aan de oorlog nog vers was, is de wetgever er toch niet toe gekomen om ook hun diensttijd van 1937 tot 15 september 1941 niet te doen meetellen voor pensioen" (blz.3);

Aangezien hier de volgende redenering wordt opgezet: nadere maatregelen tegen het pensioen van de weduwe Rost van Tonningen zijn ook daarom in strijd met de rechtszekerheid, omdat de wetgever vlak na de oorlog - dus de herinnering hieraan was toen nog vers! - de positieve bedoeling heeft gehad de pensioenrechten van de NSB-Kamerleden, opgebouwd tussen 1937 en 15 september 1941, onverlet te laten. Dit zou zijn af te leiden uit de wet van 11 mei 1946;

Aangezien deze redenering moet worden verworpen als één grote geschiedkundige en parlementair-historische vervalsing;

Aangezien het feit dat men in 1950 ter gelegenheid van de pensioentoekenning aan de weduwe Rost van Tonningen deze historische vervalsing pleegde en anno 1986 bij een zogenaamd nader onderzoek deze vervalsing herhaalt, er op wijst dat kennelijk nog steeds grote belangen verhinderen dat in de zaak-Rost van Tonningen recht wordt gedaan;

Aangezien in de parlementaire stukken gedurende de eerste jaren na de oorlog geen spoor van een aanwijzing te vinden is, dat de leden van de Tweede Kamer zelfs maar gedacht hebben aan de mogelijkheid dat de NSB-Kamerleden nog eens de impertinentie zouden hebben om het idee voor een kamerlid-pensioen voor zichzelf zelfs maar te opperen. In de beleving van de gezuiverde Kamer van na de oorlog was dat idee eenvoudig onbestaanbaar!

Aangezien het dan ook kant noch wal raakt dat uit de Wet van 11 mei 1946 zou zijn af te leiden dat de wetgever de positieve bedoeling heeft gehad te stipuleren dat alleen de periode vanaf 15 september 1941 tot 6 augustus 1945 voor de voormalige NSB-Kamerleden niet zou meetellen voor pensioenopbouw;

Aangezien de Wet van 11 mei 1946 immers in het geheel geen betrekking heeft op uitgezuiverde Kamerleden, waarvan de NSB-Kamerleden de belangrijkste categorie vormden;

Aangezien dit misbruik van de betrokken wet vervolgens de weg opende voor de volgende stap in de redenering, nl. dat hieruit a contrario valt af te leiden dat het de positieve bedoeling van de na-oorlogse wetgever is geweest om ook de NSB-Kamerleden hun pensioenrechten te doen behouden;

Aangezien de Minister in de onderhavige brief aan de Kamervoorzitter nog een stapje verder gaat en het dan heet, dat - terwijl de oorlogsherinneringen nog vers waren -, de wetgever positief de bedoeling heeft gehad om ook hun pensioenrechten als Kamerlid onverlet te laten, zodat het wel zeer in strijd met de rechtszekerheid zou zijn daar nu nog aan te tornen;

Aangezien de Wet van 11 mei 1946 er ter gelegenheid van de toekenning van pensioen aan de weduwe Rost van Tonningen in 1950 met de haren is bijgesleept om te worden opgetuigd tot een soort extra kapstok voor de betrokken pensioenbeschikking;

Aangezien ook later bij de pensioentoekenningen aan de voormalige NSB-Kamerleden diezelfde plaat werd opgezet;

Aangezien daarom een nader onderzoek naar de strekking, achtergrond en de geschiedenis van de totstandkoming van de Wet van 11 mei 1946 op zijn plaats is;

Aangezien deze wet beoogde om die Kamerleden die ingevolge het Besluit Tijdelijke Staten-Generaal tot de Tweede Kamer waren toegelaten, met terugwerkende kracht als nog een schadeloosstelling ter hoogte van het pensioen toe te kennen voor de periode van 15 september 1941 tot 6 augustus 1945;

Aangezien deze wet derhalve in het geheel geen betrekking had op de ingevolge het Besluit Tijdelijke Staten-Generaal uitgezuiverde Kamerleden, waaronder vanzelfsprekend de NSB-Kamerleden;

Aangezien noch uit de tekst van de wet, noch uit de schriftelijke stukken ter voorbereiding van de wet of uit de mondelinge behandeling van het wetsontwerp ook maar in de verste verte valt af te leiden dat "ten aanzien van "foute" Kamerleden alleen de tijd na 15 september 1941 (tot 6 augustus 1945), niet mocht meetellen voor pensioen", zoals de Minister aan de Kamervoorzitter schrijft. Ten bewijze hiervan worden de betrokken Kamerstukken hierbij in het geding gebracht (prod.3)

Aangezien de achtergrond van deze wet als volgt wordt weergegeven in het Voorlopig Verslag:

"In het begin der bezettingsperiode namen eenige leden der Kamer ontslag; hun werd pensioen verleend naar de daarvoor gestelde regelen. Het merendeel der leden bleef evenwel op zijn post, omdat men de overtuiging was toegedaan, dat het Hooge College in tact diende te blijven ter voorkoming van vervanging door een ander, ongewenscht orgaan, alsmede opdat er bij den terugkeer van de Regering overeenkomstig de constitutionele eischen zou kunnen worden geregeerd. Dit aanblijven bracht evenwel financiële offers van allerlei aard met zich mede, vooral omdat het verwerven van een anderen, passenden werkkring voor leden der Kamer in de bezettingstijd met haast onoverkomenlijke moeilijkheden gepaard ging, voor zover zij al niet van hun vrijheid waren beroofd. Vrij algemeen werd het daarom billijk geacht, dat van deze ambtsdragers een regeling nopens schadeloosstelling over deze periode tot stand werd gebracht"

en

"Volgens art. 13 immers zal den leden der Kamer een schadeloosstelling worden toegekend ten bedrage van het pensioen, waarop zij aanspraak zouden hebben kunnen maken, indien zij ontslag hadden genomen. Zoo zij dit laatste gedaan zouden hebben - hetgeen zij echter uit nationale overwegingen hebben nagelaten - dan zou op het pensioen een verrekening als voorgesteld in art. 16 niet plaatsvinden".

(Handelingen der Voorlopige Staten-Generaal 1945-'46, Bijlagen 162,4);

Aangezien deze wet, voor zover in dat kader relevant, dus louter het oogmerk had om loyale Kamerleden een financiële tegemoetkoming te geven voor het materiële nadeel dat velen van hen hadden ondervonden door in de oorlog om nationale redenen op hun post te blijven;

Aangezien indien uit (de geschiedenis van) deze wet al iets zou zijn af te leiden met betrekking tot de pensioenpositie van de voormalige NSB-Kamerleden, dat dus niet is dat voor hen alleen de periode van 15 september 1941 tot 6 augustus 1945 voor pensioenopbouw buiten beschouwing moet blijven, maar dat de na-oorlogse wetgever hen, na de uitzuivering als Kamerlid, verder volstrekt heeft genegeerd;

Aangezien het dan ook volkomen arbitrair is om aan te nemen - zoals in de pensioenbeschikkingen m.b.t. de NSB-Kamerleden en hun nagelaten betrekkingen is gebeurd - dat over de periode van 15 september 1941 tot 6 augustus 1945 geen pensioenopbouw zou hebben plaats gevonden. Kennelijk is dat alleen maar gedaan om deze toekenningsbeslissingen, los van welke grondslag dan ook, tenminste nog een schijn van geloofwaardigheid te geven. Evengoed had men echter, de gedachte volgend dat de NSB-Kamerleden überhaupt recht op Kamerlidpensioen toekwam, deze periode wel voor pensioenopbouw in aanmerking kunnen nemen, maar dat vond men kennelijk toch te grof;

Aangezien de Wet van 11 mei 1946, in plaats van iets over de pensioenpositie van NSB-Kamerleden te zeggen, juist niet op hen betrekking had;

2. Opzettelijke misleiding met betrekking tot de verlenging van de mandaten van de NSB-Kamerleden gedurende de oorlog

Aangezien bij de toekenning van pensioenen aan (de nabestaanden van) de in 1937 gekozen NSB-Kamerleden in alle gevallen ervan uit werd gegaan, dat hun mandaat geacht moet worden na 15 september 1941 verlengd te zijn;

Aangezien in het ambtelijk rapport over de kwestie van een eventuele verlenging van het mandaat voor de NSB-Kamerleden slechts in algemene zin wordt gesproken, namelijk uitsluitend in termen van een eventuele mandaatsverlenging van de in 1937 gekozen Kamerleden;

Aangezien dan in het ambtelijk rapport het volgende wordt gesteld:

"Hier kunnen twee opvattingen tegenover elkaar worden gesteld. Voor beide zijn argumenten te vinden in de discussie tussen de regering en het "noodparlement" (de Tijdelijke Staten-Generaal) over het voorontwerp op de "Voorlopige Staten-Generaal". Voor deze twee opvattingen lijkt de opvatting die het parlement zelf indertijd huldigde (en wellicht nog huldigt) de doorslag te geven: het mandaat van de Tweede Kamerleden moet geacht worden verlengd te zijn na 15 september 1941 tot 14 september 1945". (blz. II);

Aangezien dit een onvolledige en historisch onjuiste weergave is van de toenmalige opvattingen van de Tweede Kamer;

Aangezien allereerst niet twee, maar drie opvattingen dienen te worden onderscheiden;

Aangezien bovendien niet de hierboven weergegeven opvatting, inhoudende dat het mandaat van alle in 1937 gekozen Kamerleden - voorzover nog in leven zijnde en geen ontslag genomen hebbende - in 1941 zou zijn verlengd, niet de dominante opvatting onder de toenmalige Kamerleden was, maar de derde, hier door de ambtelijke werkgroep verzwegen opvatting;

Aangezien immers de eerste opvatting was die der naoorlogse regering, welke door haarzelf in de Memorie van Antwoord bij het wetsontwerp Voorlopige Staten-Generaal als volgt werd verwoord:

"Naar de meening van de regering verkeerden de leden van de Staten-Generaal van vóór 10 mei 1940 in zooverre in een bijzondere positie, dat zij de laatste wettige representanten voor het Nederlandse Volk waren; deze praesumptio iuris et de iure was evenwel in 1941, onderscheidenlijk 1943, uitgewerkt. Niet ontkend kan worden dat de bezetting grooten invloed heeft gehad op de staatkundige stroomingen; geenszins is de stelling te boud, dat de afgelopen jaren tenminste dubbel tellen, zodat de redenen, welke den Grondwetgever er toe hebben geleid, het mandaat van de leden der Kamers na 4, onderscheidenlijk 6 jaar te doen vervallen, zich thans in veel sterkere mate doen gelden".

(Handelingen der Staten-Generaal. Bijlagen Tijdelijke Zitting TK 1945, MvA, blz.13).

en:

"Voorop zij gesteld dat de Grondwet, naar de mening der Regering steeds haar kracht heeft behouden. Dit bracht mede, dat de Eerste en de Tweede Kamer geacht moesten worden, als permanente instituten, alsnog te bestaan, zij het, nu ingevolge de bezetting de verkiezingen op het daarvoor voorgescreven tijdstip niet konden plaats vinden, als instituten zonder inhoud. In dezen gedachtengang past de opvatting, dat de Kamers eerst weer kunnen functioneeren, wanneer zij bestaan uit leden, die representatief geacht kunnen worden voor de in het Nederlandsche volk levende staatkundige meeningen"; (idem)

Aangezien tijdens de mondelinge debatten over dit wetsontwerp dit regeringsstandpunt door Minister Beel in de volgende bewoordingen werd weergegeven:

"Mijnheer de Voorzitter! Wij bevinden ons in staatkundig opzicht in een impasse. In 1941 verstreek de zittingsduur van de reeds in 1937 gekozen leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, in 1943 die van de leden der Eerste Kamer. Verkiezingen welke daarna hadden moeten plaatsvinden, bleven ten gevolge van de bezetting uit. Sedert de bevrijding kennen wij dientengevolge de Kamer enkel als instituut en ontbreken de leden". (Handelingen der Staten-Generaal, Tijdelijke Zitting 1945-II, blz.60).

en:

"Een verlenging van den zittingsduur der in 1937 gekozen leden dezer Kamer zondermeer kan naar de opvatting der Regeering niet de oplossing bieden. De Grondwetgever acht onder normale omstandigheden een aftreden der leden van de Tweede Kamer reeds na vier jaren geboden; hoeveel te minder aanleiding is er dan om thans, nu 9 jaren verstreken zijn sedert de leden dezer Kamer zijn gekozen, waaronder vijf jaren met een geheel abnormaal karakter, te volstaan met een continuatie zonder meer! Dit is-Mijnheer de Voorzitter - naar het oordeel van de Regeering moeilijk verenigbaar zowel met de letter als met den geest der Grondwet". (idem);

Aangezien de tweede opvatting was die van een beperkt aantal laten van de Tweede Kamer der Tijdelijke Staten-Generaal en in het Voorlopig Verslag bij het wetsontwerp Voorlopige Staten-Generaal als volgt tot uitdrukking werd gebracht:

"Sommige andere leden deelden de meening, dat de "tijdelijke" Kamer hetzelfde in de Grondwet geregelde lichaam is als de Tweede Kamer der Staten-Generaal van vóór mei 1940, doch zij waren het niet eens met de opvatting, dat de mandaten der leden verlengd of hersteld moesten worden om deze Kamer weer bijeen te kunnen roepen. Zij erkenden, dat de zittingstermijnen, genoemd in de artikelen 88 en 94 der Grondwet, naar de letter verstreken zijn, doch sedert de invoering van een constitutioneel bestel is het in Nederland nooit voorgekomen, dat een Kamer verdwijnt vóórdát zij een opvolgster heeft. Men had kunnen aannemen, dat de zittingsduur der leden tijdens de bezetting slechts geschorst was en dat deze termijn bij de bevrijding herleefde. Dan was erbij de bevrijding automatisch weer een Volksvertegenwoordiging geweest, die te zamen met de Regering de wetgevende macht had kunnen uitoefenen. Met dit doel voor oogen hebben toch ook verreweg de meeste leden der beide Kamers gedurende de bezettingsperiode er van afgezien voor hun lidmaatschap te bedanken; zij bleven op hun post om bij de bevrijding paraat te kunnen zijn".

(Handelingen der Staten-Generaal. Bijlagen Tijdelijke Zitting TK 1945, VV, blz.6);

Aangezien de derde opvatting was de meerderheidsopvatting van de toenmalige Tweede kamer, welke in het Voorlopig Verslag in de volgende bewoordingen is terug te vinden:

"Het mandaat van de leden der Kamers, die in mei 1940 zitting hadden, is, zoo meende men vrij algemeen, door het Besluit Tijdelijke Staten-Generaal verlengd, althans hersteld, zij het dan ook, dat dat besluit een sterke beperking van de taak en de bevoegdheden der Staten-Generaal inhoudt. Deze verlenging of dit herstel van de mandaten, waarbij wordt afgeweken van de artikelen 88 en 94 der Grondwet, was een noodzakelijk gevolg van de omstandigheden, waarin ons land door de Duitsche bezetting is komen te verkeren, omstandigheden, welke beletten, dat op den daarvoor in de Grondwet bepaalde tijd verkiezingen werden gehouden". (idem, blz 5);

Aangezien de tweede en de derde opvatting elkaar in zoverre vinden, dat beide stromingen in de Kamer van mening waren dat de Tijdelijke Staten-Generaal in elk geval de grondwettelijke Staten-Generaal vormden;

Aangezien dit in het hier aan de orde zijnde Voorlopig Verslag als volgt werd weergegeven:

"De voornaamste reden voor zodanige beschouwingen is echter, dat de thans bijeengeroepen Kamer bezwaarlijk besluiten kon nemen voordat klaarheid geschapen is omtrent haar eigen karakter. Hieromtrent was de algemeene opvatting, dat de thans bijeengeroepen Staten-Generaal, al worden deze aangeduid als "tijdelijk", de Grondwettelijke Staten-Generaal zijn". (idem) (blz.5);

Aangezien ook de regering dit in hoofdlijnen bevestigde en hier in de onderhavige Memorie van Antwoord aan toevoegde:

"Of men hier nu van een verlenging of herstel der mandaten, dan wel van een college sui generis wil spreken, is naar de meening der Regering irrelevant". (Handelingen der Staten-Generaal, Bijlagen Tijdelijke Zitting TK 1948, MvA, blz.14);

Aangezien de regering daarmee aangaf dat zij het een academische kwestie achtte of de mandaten geacht moesten worden verlengd of hersteld te zijn, dan wel dat mandaten geacht moesten worden zonder meer te zijn gecontinueerd;

Aangezien deze kwestie voor het toen aan de orde zijnde wetsontwerp wellicht voor academisch belang was te achten, maar zo niet voor het hier aan de orde zijnde vraagstuk;

Aangezien immers indien de mandaten geacht moeten worden zonder meer te zijn verlengd, dit zou betekenen dat daarmee ook de mandaten van de NSB-Kamerleden zouden zijn verlengd, voor zover deze laatsten tenminste niet uit anderen hoofde reeds eerder hun Kamerlidmaatschap hadden verloren;

Aangezien echter slechts een klein aantal Kamerleden de opvatting dat de mandaten zonder meer waren verlengd, was toegegaan; de Handelingen spreken in dit verband, zoals geciteert, van "sommige andere leden";

Aangezien het merendeel van de Kamerleden echter de opinie huldigde, dat de mandaten werden verlengd, althans hersteld door het Besluit Tijdelijke Staten-Generaal; de Handelingen spreken hier, zoals geciteerd, van "zo meende men vrij algemeen";

Aangezien deze meerderheidsopvatting tijdens de mondelinge behandeling van het wetsontwerp Voorlopige Staten-Generaal als volgt werd geformuleerd door respectievelijke Kamerleden:

de heer Schouten:

"Aan het Besluit Tijdelijke Staten-Generaal van 2 augustus j.l., Staatsblad no F 131, moet deze beteekenis worden toegekend, dat de mandaten van de leden der Kamers zijn verlengd dan wel hersteld".

de heer Joekes:

"Nu zijn dan krachtens dat Koninklijk besluit van 2 augustus j.l. de Staten-Generaal weer in zoverre hersteld, dat de nog aanwezige Kamerleden wederom tot hun taak worden geroepen, met dien verstande, dat te voren een zekere schifting zou plaats hebben, een zuivering ten aanzien van die leden, die aan bepaalde voorwaarden niet voldeden".

de heer Effendi:

"Mijnheer de Voorzitter. De Regering heeft, wellicht na lang aarzelen, dit wetsontwerp bij de Kamer ingediend. Vooraf is een Koninklijk Besluit noodig om de bestaande Kamer tot nieuw leven te brengen. Via dit wetsontwerp wil zij bij de Voorloopige Staten-Generaal belanden". (Handelingen der Staten-Generaal. Tijdelijke Zitting 1945 II, blz 14, 28 en 37);

Aangezien in deze opvatting dan uitsluitend de mandaten van de bonafide Kamerleden zijn verlengd, althans hersteld, en niet die van de NSB-Kamerleden, nu deze laatsten krachtens het bepaalde in art. 3, eerste lid, van het Besluit Tijdelijke Staten-Generaal uitdrukkelijk werden uitgezonderd; (prod.4)

Aangezien men een ernstige en ontoelaatbare parlementair-historische vervalsing pleegt, indien men in gang tracht te doen vinden - zoals het ambtelijk rapport en de huidige minister van Binnenlandse Zaken trachten te doen - , dat, nu de meerderheid van de Tweede kamer der Tijdelijke Staten-Generaal van mening was dat de mandaten van de leden van deze Kamer als verlengd of hersteld moesten worden beschouwd, dit automatisch ook zou gelden voor de niet tot de Tijdelijke Staten-Generaal toegelaten uitgezuiverde kamerleden;

Aangezien men dus terecht kan constateren dat de toenmalige Kamerleden van de Tijdelijke Staten-Generaal op goede gronden zich op het standpunt stelden dat zij ook na 15 september 1941 Kamerleden waren gebleven, omdat zij daarbij uitsluitend over zichzelf en hun mede-leden van het Noodparlement spraken, en niet over de uitgezuiverden;

Aangezien het echter kant noch wal raakt om uit deze constatering te willen afleiden dat deze zittende Kamerleden daarmee beweerden of wilden beweren dat ook de mandaten van de uitgezuiverde Kamerleden waren verlengd;

Aangezien eisers zich niet aan de indruk kunnen onttrekken dat deze vervalsing van de parlementaire geschiedenis wordt gepleegd om de pensioenbeschikkingen aan de (nabestaanden van de) NSB-Kamerleden, die allemaal uitgaan van een verlengd mandaat na 15 september 1941, te kunnen afdekken en van een vals aureool van rechtmatigheid en regelmatigheid te kunnen voorzien;

3. **Misinterpretatie van art. 99 Grondwet 1938 in relatie tot de Non-activiteitswet en het Incompabiliteitsbesluit; abstrahering en opzettelijke verontachtzaming van de subjectieve bedoelingen van Rost van Tonningen gedurende de bezettingsjaren**

Aangezien Rost van Tonningen nimmer als Kamerlid op voet van artikel 142 Kieswet 1896 ontslag heeft genomen, zoals een aantal van zijn collega's in de mandaats-periode tot 15 september 1941 wel heeft gedaan;

Aangezien hieruit niet - althans niet zonder meer - kan worden afgeleid dat hij in de periode volgend op de Duitse machtsovername tot het einde van zijn mandaat op 15 september 1941 voortdurend Kamerlid was of zichzelf als zodanig beschouwde;

Aangezien Rost van Tonningen moet worden verondersteld het Duitse gezag en de bezetterswetten volledig te hebben erkend en aanvaard, op grond van zijn uit de hierboven weergegeven daden gebleken ideologische gesteldheid;

Aangezien bovendien van een landverraderlijk element als Rost van Tonningen niet kan worden verwacht dat hij zich iets gelegen liet liggen aan de Nederlandse wetten en rechtsorde;

Aangezien hij daarom geacht moet worden de hem in juni 1940 door de bezetter aangeboden ambtelijke functie van commissaris voor de marxistische partijen en de per 26 maart en 24 april 1941 aangeboden functies van President van de Nederlandse Bank, waarnemend Secretaris-Generaal van Financiën en Secretaris-Generaal van het departement voor bijzondere Economische Zaken, te hebben aanvaard zonder zich een ogenblik te bekommeren om de vraag of deze functies verenigbaar waren met een eventueel nog voor hem geldend kamerlidmaatschap;

Aangezien artikel 99 van de Grondwet 1938 bepaalde:

"Een lid van de Staten-Generaal kan niet tegelijkertijd zijn Minister, vice-president of lid van de Raad van State, president, vice-president of lid van of procureur-generaal of advocaat-generaal bij de Hoge Raad, noch president of lid van de Algemeene Rekenkamer, noch Commissaris des Konings in een provincie. (.....)

De wet regelt voor zoveel nodig de gevolgen van de vereeniging van het lidmaatschap van een der beide Kamers met andere voor de in het eerste lid uitgesloten, uit s'Lands kas bezoldigde ambten.

Krijgsliden in werkelijke dienst, het lidmaatschap van een der beide Kamers aanvaardende, zijn gedurende dat lidmaatschap van rechtswege op non-activiteit. Ophoudende lid te zijn, keren zij tot de werkelijke dienst terug".

Aangezien het Kamerlidmaatschap en het feitelijk uitoefenen van de bovengenoemde ambtelijke functies, welke door Rost van Tonningen vanaf juni 1940 werden aanvaard, op grond van de artikelen 1 en 8 van de Non-activiteitswet en artikel 2 van het Incompabiliteitsbesluit niet met elkaar te verenigen zijn;

Aangezien immers wordt bepaald dat men zolang men Kamerlid is, voor het uitoefenen van deze functies op non-activiteit staat;

Aangezien noch de Duitse bezetter, noch Rost van Tonningen zelf zich hieraan hebben gestoord en de laatste onmiddellijk na zijn benoeming is begonnen deze functies actief uit te oefenen;

Aangezien het rapport van de ambtelijke werkgroep van 13 juni 1986 op dit punt stelt:

"Gesteld zou kunnen worden dat het gaan vervullen van een functie die volgens het Incompabiliteitsbesluit niet gelijktijdig met het lidmaatschap van de Tweede Kamer kan worden waargenomen, voor de betrokkene de verplichting meebrengt ontslag uit zijn Kamerlidmaatschap te vragen. Doet hij dat in feite niet, dan moet hij door te handelen zoals hij deed, geacht worden zodanig ontslag te hebben genomen." (blz. 25);

Aangezien dit zeker geacht moet worden voor Rost van Tonningen te zijn opgegaan;

Aangezien hij immers de betrokken functies is gaan uitoefenen, nadat hij tot Kamerlid was gekozen, daarmee tot uitdrukking brengend dat hij het kamerlidmaatschap, voor zover hij dat in zijn optiek nog behield, bewust abandonneerde;

Aangezien derhalve moet worden aangenomen dat Rost van Tonningen met ingang van juni 1940, dan wel uiterlijk met ingang van 26 maart 1941 het kamerlidmaatschap heeft geabandonneerd;

Aangezien het ambtelijk rapport op dit punt verder nog stelt:

"Anderzijds kan ook, uitgaande van de gedachte dat beperkingen op het passief kiesrecht zo strikt mogelijk geïnterpreteerd moeten worden, een meer formele benadering worden gekozen. Deze zou zijn dat het hier, in de zin van artikel 99 van de Grondwet 1938 (zie bijlage B7), juist gaat om verenigbare betrekkingen (zij het met een verbod van gelijktijdige uitoefening), zodat van onvrijwillig verlies van het Kamerlidmaatschap door aanvaarding van die functies geen sprake kan zijn." (blz.26);

Aangezien niet goed valt in te zien wat de ambtelijke werkgroep hier bedoelt met "een verenigbare betrekking met een verbod van gelijktijdige uitoefening";

Aangezien immers noch artikel 99 Grondwet 1938, noch de artikelen van de non-activiteitswet en het Incompabiliteitsbesluit spreken van de uitoefening van kamerlidmaatschap, maar van het kamerlidmaatschap *sec* en het juist dit lidmaatschap *sec* is - en niet de uitoefening op zichzelf daarvan - dat ingevolge artikel 1 van de Non-activiteitswet noodzakelijkerwijze er toe leidt dat men voor de betrokken ambtelijke functies van rechtswege op non-activiteit komt te staan, zodat uit het feit dat Rost van Tonningen zich aan non-activiteit in deze niets gelegen liet liggen, niet anders kan worden afgeleid dan dat hij inderdaad het kamerlidmaatschap had geabandonneerd;

Aangezien de ambtelijke werkgroep met hun hierboven weergegeven visie de indruk wekt voorstandster te zijn van een interpretatie waarin het - in strijd met de wettelijke regelingen - staatsrechtelijk mogelijk wordt geacht om tegelijkertijd kamerlid te zijn en actief ambtelijke functies uit te oefenen, vallend onder de Non-activiteitswet, indien men zou weigeren het Kamerlidmaatschap bij het daadwerkelijk gaan uitoefenen van de betrokken ambtelijke functies vrijwillig prijs te geven;

Aangezien dit standpunt een bewuste en weloverwogen schending van ons staatsrecht legitimeert en de huldiging hiervan impliceert dat men uit deze schending zelfs materieel voordeel trekt, met name in de vorm van een accumulatie van bezoldiging als ambtenaar en een schadeloosstelling als Kamerlid en een dubbele pensioenopbouw;

Aangezien het uiteindelijk door de Minister van Binnenlandse Zaken en de ambtelijke werkgroep betrokken standpunt dat het kamerlidmaatschap door Rost van Tonningen werd voortgezet toen deze daadwerkelijk de hier in het geding zijnde ambtelijke functies ging uitoefenen, met zich meebrengt dat hij - en daarmee ook zijn nagelaten betrekkingen - inderdaad de hem daarbij via de schending van het recht toevallende materiële voordelen heeft behaald en kunnen behalen zonder dat daar op zichzelf iets tegen te doen zou zijn of zou zijn geweest;

Aangezien immers de periode van juni 1940, toen hij in betaalde ambtelijke dienst van de bezetter trad, tot 15 september 1941 wordt gerekend tot het tijdvak waarin door hem Kamerlid-pensioenrechten (voor zijn weduwe) werden opgebouwd;

Aangezien, indien zich een dergelijke unieke situatie als hier aan de orde zijnde voordoet, tenminste zeer zorgvuldig moet worden nagegaan of het betrokken Kamerlid bij het gaan uitoefenen van ambtelijke functies vallende onder de Non-activiteitswet inderdaad niet het kamerlidmaatschap vrijwillig heeft prijsgegeven, waarbij, gelet op de daarbij op het spel staande staatsrechtelijke regels en belangen, in een dergelijk geval niet dient te gelden het adagium *in dubio pro re*, maar het adagium *in dubio pro re publica*, zodat aangenomen moet worden dat het kamerlidmaatschap in een dergelijk geval vrijwillig is opgegeven, tenzij het tegendeel blijkt;

Aangezien nergens uit blijkt dat Rost van Tonningen het kamerlidmaatschap niet vrijwillig heeft opgegeven toen hij vanaf juni 1940 begon met het aanvaarden en daadwerkelijk uitoefenen van ambtelijke functies uit handen van de bezetter en eerder omgekeerd met name ook juist uit het feit dat hij deze functies is gaan uitoefenen erop wijst dat hij na de Duitse inval het kamerlidmaatschap heeft geabandonneerd;

Aangezien irrelevant zijn de opmerkingen op blz. 25 van het ambtelijk rapport dat:

"het gaan vervullen door Rost van Tonningen van de genoemde functies niet heeft geleid tot het aanmelden van een opengevallen plaats bij de voorzitter van het centraal stembureau en tot het benoemen van een opvolgend Kamerlid",

voor zover hiermee wordt gesuggereerd dat hieruit valt af te leiden dat Rost van Tonningen dus Kamerlid zou zijn gebleven of heeft willen blijven;

Aangezien immers niemand anders dan Rost van Tonningen zelf en zijn mede NSB'ers de hier bedoelde procedure in werking hadden kunnen stellen en zij dat niet hebben gedaan, hetgeen eens te meer kan worden opgevat als een manifestatie van het feit dat deze landverraderskliek zich na de Duitse machtsovername aan het Nederlandse staatsrecht, en de plaats van het parlement daarin, niets gelegen liet liggen;

Aangezien de ambtelijke werkgroep op blz. 26 de volgende conclusie trekt:

"Hoewel toegespitst op het geval van Rost van Tonningen de redenering dat het kamerlidmaatschap verviel, het meest aanspreekt, meent de werkgroep deze toch niet te kunnen volgen wegens de algemene betekenis die een dergelijke interpretatie zou hebben. Waar het gaat om wettelijk verankerde pensioen-aanspraken en om de uitleg van de reikwijdte van het grondrecht om gekozen te worden tot lid van een vertegenwoordigend orgaan, is de materieel-juridische benadering te zeer voor discussie vatbaar, dan dat zij met kracht kan worden volgehouden".

Aangezien de huiverigheid van de ambtelijke werkgroep voor een interpretatie dat Rost van Tonningen door het aanvaarden en daadwerkelijk uitoefenen van de betrokken ambtelijke functies er blijk van heeft gegeven het kamerlidmaatschap te hebben prijsgegeven wegens de gestelde "algemene betekenis die een dergelijke interpretatie zou hebben" alleen maar wantrouwen kan wekken omtrent de achterliggende bedoelingen van de werkgroep;

Aangezien immers de quasi-wetenschappelijke tweedeling die de werkgroep hier maakt tussen een "materieel-juridische benadering" en een "formeel-juridische benadering" en het gepraat over "de algemene betekenis" die aan een "materieel-juridische benadering" zou toevallen, moet worden afgedaan als juridische prietpraat;

Aangezien immers met de beste wil van de wereld niet valt in te zien hoe de hier aan de orde zijnde casus, die zich nooit eerder had voorgedaan en daarna ook nooit meer heeft voorgedaan en welke overigens ook nog talrijke elementen van staatsnoodrecht bevat, in algemene juridisch-dogmatische bespiegelingen zou zijn te vatten en hoe uit welke benadering dan ook algemene gevolgtrekkingen te maken zouden zijn;

Aangezien het standpunt van de ambtelijke werkgroep dat zij "zich gehouden acht" ervan uit te gaan dat het kamerlidmaatschap van Rost van Tonningen "door de aanvaarding van de vermelde functies in maart/april 1941 niet een einde nam" dus geheel en al niet onderbouwd wordt gelaten;

Aangezien dit standpunt bovendien nog voorbij gaat aan de kern van de zaak;

Aangezien het immers niet primair de vraag is of Rost van Tonningen door de aanvaarding van deze functies zijn kamerlidmaatschap heeft verloren;

Aangezien het daarentegen gaat om de hier door de ambtelijke werkgroep zelf ook opgeworpen vraag of Rost van Tonningen door het feitelijk gaan uitoefenen van deze functies geacht moet worden zijn kamerlidmaatschap te hebben neergelegd en deze vraag evident een bevestigend antwoord toekomt;

4. Beoordeling naar staatsnoodrecht van het mandaat van Rost van Tonningen na aanvang van de daadwerkelijke uitoefening van de ambtelijke functies; verontachtzaming van de noodzaak tot beoordeling naar staatsnoodrecht door de ambtelijke werkgroep

Aangezien, zelfs als onomstotelijk zou vaststaan dat Rost van Tonningen zich als Kamerlid bleef beschouwen, naar staatsnoodrecht zou moeten worden beoordeeld of hij inderdaad na de aanvaarding van de betrokken functies nog als zodanig zou moeten gelden;

Aangezien een en ander daarom dan naar staatsnoodrechtelijke normen dient te worden beoordeeld, omdat in dat geval een situatie aan de orde was, die afwijkt van het geldende staatsrecht en waarvoor de normaal toepasselijke regelingen geen oplossing bieden;

Aangezien de Grondwet en de staatsrechtelijke regelingen immers niet voorzien in een situatie waarin tengevolge van een vreemde bezetting het parlement niet meer funktioneert en het kamerlidmaatschap in elk geval feitelijk niet meer wordt uitgeoefend;

Aangezien de normale regelingen er evenmin in voorzien wat er gebeurt met Kamerleden die in een dergelijke situatie zich nog wel als Kamerlid beschouwen, maar desondanks doelbewust in ambtelijke dienst van de vijand treden;

Aangezien rechtsvinding van staatsnoodrecht altijd een moeilijke opdracht vormt;

Aangezien de ambtelijke werkgroep, indien zij al de mening was toegedaan dat voldoende vast staat dat Rost van Tonningen niet vrijwillig afstand heeft gedaan van zijn kamerlidmaatschap toen hij ambtelijke functies in dienst van de vijand ging uitoefenen, geen enkele poging heeft ondernomen om de dan in haar ogen ontstane staatsrechtelijke situatie in staatsnoodrechtelijke termen te beoordelen;

Aangezien de ambtelijke werkgroep daarmee zich ten onrechte heeft onttrokken aan de opdracht om haar oordeel terzake te baseren op wat in haar ogen als het geldende staatsnoodrecht vormt;

Aangezien daarom alsnog daartoe een poging zou moeten worden ondernomen door hen die, anders dan eisers, ervan uitgaan, dat Rost van Tonningen zijn kamerlidmaatschap niet vrijwillig heeft prijsgegeven, toen hij de ambtelijke functies in dienst van de bezetter ging bekleden;

Aangezien, nu dit door of vanwege gedaagde achterwege is gelaten, namens eisers hier een poging zal worden ondernomen om tot een juiste rechtsvinding voor dit in de ogen van eisers fictieve geval te komen;

Aangezien voor het vinden van staatsnoodrecht in elk geval aansluiting moet worden gehouden bij de geest van de Grondwet en de bedoeling van de normale staatsrechtelijke regelingen;

Aangezien vast staat dat het de bedoeling is om art. 99 Grondwet 1938, in samenhang met de toepasselijke artikelen van de Non-activiteitswet en van het Incompabiliteitsbesluit, dat het kamerlidmaatschap niet gepaard zou gaan met de uitoefening van de in het geding zijnde ambtelijke functies;

Aangezien dit op zichzelf al voldoende grond oplevert dat Rost van Tonningen geacht moet worden, desnoods tegen zijn wil, het kamerlidmaatschap prijs te hebben gegeven toen hij deze functies ging uitoefenen;

Aangezien het hier bovendien niet zo maar onschuldige ambtelijke functies betrof in dienst van de Staat der Nederlanden, maar ambtelijke functies uit handen van de bezetter en in dienst van de vijand, in welke hoedanigheden zware misdaden werden begaan tegen het Koninkrijk en haar bevolking;

Aangezien juist ook aan dit specifieke element ingrijpende juridische betekenis moet worden toegekend voor een oordeel over de staatsnoodrechtelijke norm in deze;

Aangezien voorts nog rekening moet worden gehouden met het feit dat Rost van Tonningen deze functies alleen maar kon gaan uitoefenen met schending van zijn eed van trouw als Kamerlid aan de Grondwet en de Nederlandse wetten en ook bij de uitoefening deze eed doorlopend heeft geschonden;

Aangezien Kamerleden die gedurende de oorlog hun eed van trouw niet gestand hebben gedaan, na de oorlog van hun kamerlidmaatschap vervallen zijn verklaard, waarbij zij geacht moeten worden gedurende de oorlog geen Kamerlid te zijn geweest;

Aangezien tot slot nog geldt dat het onaanvaardbaar is en in strijd met iedere redelijke interpretatie van het Nederlandse Staatsrecht, dat voor helaas onvermijdelijk zou moeten worden genomen dat Rost van Tonningen juist uit zijn ernstige schendingen van de Nederlandse rechtsorde het hiervoor genoemde materiële voordeel zou hebben behaald van een verdere opbouw van kamerlidpensioenrechten voor (hem en) zijn vrouw, gepaard gaande met een volledige bezoldiging door de Duitsers;

Aangezien gelet op:

- a) de geest van de Grondwet en de betrekkelijke normale staatsrechtelijke regelingen,
- b) het bijzondere feit dat de ambtelijke functies niet ten dienste van de Nederlandse staat werden verricht, maar ten dienste van de vijand en het sterk misdadige karakter van deze uitoefening,
- c) de schending van de eed van trouw die heeft plaatsgevonden als zou moeten worden aangenomen dat Rost van Tonningen Kamerlid zou zijn gebleven, en
- d) de onaanvaardbaarheid van de onvermijdelijkheid van het behalen van materieel voordeel juist uit de schending van de Nederlandse rechtsorde, waarvan in dat geval sprake zou zijn,

de toepasselijke staatsnoodrechtelijke norm niet anders kan luiden dan dat Rost van Tonningen bij de aanvaarding en uitoefening van de onderhavige ambtelijke functies geacht moet worden, desnoods tegen zijn wil, zijn kamerlidmaatschap te hebben verloren;

5. Verlies van het mandaat bij aanvaarding van een bezoldigd staatsambt op voet van art. 125 Kieswet 1896

Aangezien ten overvloede artikel 143 van de Kieswet 1896 luidde:

"Wanneer een lid der Tweede Kamer ophoudt Nederlander te zijn of een der andere in art. 125 vermelde vereischten verliest, of na zijne verkiezing een bezoldigd Staatsambt aanneemt, dat hij niet reeds tijdens die verkiezing vervulde, houdt hij op lid te zijn. De nieuwe verkiezing geschiedt alsdan binnen dertig dagen na den dag, waarop de Minister van Binnenlandse Zaken ././ kennis van het feit heeft bekomen"; (prod.5)

Aangezien derhalve ook in de zin van deze Kieswet moet worden aangenomen dat het kamerlidmaatschap van Rost van Tonningen door het aannemen van de betrokken ambtelijke functies tot een einde is gekomen;

Aangezien derhalve vast staat dat Rost van Tonningen, ook in het denkbeeldige geval dat hij dat zelf niet gewild zou hebben, bij het aanvaarden en gaan uitoefenen van de onderhavige ambtelijke functies, het kamerlidmaatschap heeft verloren;

Intrinsieke bedoelingen van het ambtelijk rapport m.b.t. de beweerdelijke voortzetting van het Kamerlidmaatschap na aanvaarding van de ambtelijke functies

Aangezien de ambtelijke werkgroep de indruk wekt om een andere reden ervan te willen uitgaan dat het kamerlidmaatschap bij de aanvaarding en uitoefening van de functies in juni 1940 en maart/april 1941 door Rost van Tonningen niet als beëindigd moet worden beschouwd, dan de quasi-juridische motivering welke zij hiervoor geeft;

Aangezien immers in het tegenovergestelde geval de weduwe Rost van Tonningen ten onrechte een pensioen ontvangt, waarop het principe van de diensttijd-doortelling wordt toegepast, zodat in dat geval de conclusie dat althans de beschikking waarbij deze diensttijddoortelling werd geregeld onjuist en onregelmatig was, onontkoombaar zou zijn geweest;

Aangezien deze gevolgtrekking de Minister van Binnenlandse Zaken, de opdrachtgever van de ambtelijke werkgroep, hoogst ongelegen zou zijn gekomen, omdat hij dan voor de noodzaak zou zijn geplaatst om te erkennen dat van een rechtmatige verkrijging van dit pensioenonderdeel, waaraan iedere wettelijke grondslag ontbreekt, door de weduwe Rost van Tonningen, geen sprake is geweest;

Aangezien dit hem tevens voor de noodzaak zou hebben gesteld om te pogen een verklaring te bieden voor deze in het verleden door zijn voorganger gemaakte "vergissing";

Aangezien het gevaar levensgroot was geweest dat dan een publieke discussie zou zijn ontstaan over het verschijnsel dat behoudende geestverwanten van de Minister uit confessionele kringen na de oorlog verantwoordelijk zijn geweest voor restauratieve tendensen en het sauveren van personen met een niet al te fraai oorlogsverleden;

Aangezien de toenmalige politieke situatie door oud-Minister Mansholt bij gelegenheid immers eens als volgt werd getypeerd:

"Er was een stroming in de KVP die alles met de mantel der liefde wilde bedekken. Met name in Brabant waren er veel collaborateurs onder de katholieke politici geweest";

Aangezien tijdens de hoorzitting die op 24 november 1986 door de vaste Kamercommissie van Binnenlandse Zaken werd gehouden door vertegenwoordigers van diverse organisaties van het verzet en van nazi-slachtoffers werd gewezen op de versluieringspolitiek, die in dezen door opeenvolgende kabinetten in de jaren vijftig werd gevoerd en op het feit dat iedereen die zich hiertegen verzette door de media werd uitgemaakt voor fellow-traveller, knecht van Moskow of gewoon communist;

Aangezien alle grote partijen van na 1945 zich uit eigen falen in de bezettingsjaren maar al te bewust waren en een journalist, die de moed had om in dit nabije verleden te spitten, zijn carrière wel kon vergeten;

Aangezien velen die zich in dit verband niet het zwijgen lieten opleggen, verdacht werden gemaakt of anderszins buiten spel werden gezet, zoals b.v. Presser, Van Randwijk, J. Suijs, Wertheim, J.B. Charles (W. Nagel);

Aangezien de toenmalige KVP-Minister Teulings verantwoordelijk was voor de toekenning van een weduwepensioen aan de weduwe Rost van Tonningen in 1950 en de KVP-Minister Struijcken voor de toepassing van de diensttijddoortelling op dit pensioen in 1956;

Aangezien tijdens de eerder genoemde hoorzitting in de Tweede Kamer een woordvoerder het opmerkelijk noemde dat het toekennen van het pensioen heeft plaatsgevonden in de periode van de oproep die Paus Pius XII deed "om nu eens de nazi's clementie te geven", de zogenaamde "barmhartigheidspolitiek";

Aangezien in diezelfde vijftiger jaren dat de weduwe Rost van Tonningen een pensioen werd toegekend en op dit pensioen het principe van diensttijddoortelling werd toegepast, een aantal mitigeringsmaatregelen werden afgekondigd t.a.v. uitgezuiverden, waarbij met name eerder opgelegd verval van pensioenrechten geheel of gedeeltelijk ongedaan werd gemaakt, zoals bij de besluiten van de Minister van Binnenlandse Zaken van 24 oktober 1952 en 17 januari

./././ 1956 (prods. 6 en 7);

Aangezien toen tijdens de hoorzitting in de Tweede Kamer een spreker van de Vriendenkring Neuengamme een aantal namen noemde van KVP- en CHU-Ministers die de weduwe Rost van Tonningen naar zijn mening zouden hebben beschermd, hij door de Voorzitter van de vaste Kamercommissie Hennekam - op influistering van het CDA-Kamerlid, afkomstig van de rechtse KVP-stam, Van der Burg - als buiten de orde werd afgehamerd;

Aangezien ditzelfde Kamerlid Van der Burg het bestond om in verband met de politieke effecten van deze hoorzitting te spreken van gevoeligheid "voor de joodse lobby, geconcentreerd rond Kamerleden als Weiszglas, Van der Bergh en Schaefer", waarbij ingespeeld zou worden op "populisme en het gezonde Volksempfinden";

Aangezien de columniste M. Vuijsje in dit verband in het dagblad De Waarheid schreef:

"Van der Burg roept daarmee een ouderwets beeld op van 'Joden die met elkaar konkelen en aan oncontroleerbare machtsvorming doen'. Een anti-semitisch beeld, wat kennelijk zoveel mensen op z'n minst bekend voorkomt dat niemand er meer van opkijkt, laat staan benoemt als anti-semitisme" en:

"Dergelijke uitspraken getuigen van een anti-semitisch denkraam en dat dient niet te worden toegedekt met wollige begrippen als 'onzorgvuldig' en een 'merkwaardige benadering'";

Aangezien nadat het CDA aanvankelijk de indruk had gewekt oprecht te willen meewerken aan een initiatief-wetsvoorstel om aan de pensioenen van de weduwen van NSB-Kamerleden een einde te maken, de Volkskrant van 7 september 1988 meldde:

"Het CDA zorgde gisteren in de al jaren slepende zaak-Rost van Tonningen voor een onverwachte wending en eiste tegelijk de politieke sleutelrol in het debat op. Doorgaan met de behandeling van het initiatief-voorstel is volgens de CDA-woordvoerder een 'uitzichtloze' zaak".

en:

"Uitvloeisel van die opstelling van de CDA-fractie is dat de 'zwarte weduwe' (Rost van Tonningen) haar pensioen kan houden en dat een definitieve beslissing over toekomstige gevallen verder wordt uitgesteld";

Aangezien niet alleen ten onrechte het principe van de diensttijddoortelling op het pensioen van de weduwe Rost van Tonningen werd toegepast, maar ook haar ten onrechte dit weduwepensioen werd toegekend;

Aangezien de ambtelijke commissie van CDA-Minister Van Dijk in haar rapport van 13 juni 1986 geen juridische kronkelweg onbenut laat om deze pensioentoekenning en de toegepaste diensttijddoortelling ook achteraf nog te rechtvaardigen;

6. Opzettelijke misinterpretatie van de Wet van 1 augustus 1956

Aangezien bij wet van 1 augustus 1956 een wijziging tot stand kwam van de Wet van 21 november 1924, waarbij de weduwepensioenen werden aangepast ./.

volgens het principe van de zgn. "diensttijddoortelling". (prod.8);

Aangezien dit inhield dat:

1. het pensioen van de weduwe van hem die overlijdt als lid van de Tweede Kamer ging bedragen de helft van het pensioen, waarop het Kamerlid aanspraak zou hebben kunnen maken als hij als 65-jarige was afgetreden;
2. het pensioen van de weduwe van hem die als gewezen Kamerlid overlijdt, hetzelfde ging bedragen als dit overlijden plaatsvindt in een periode gelijk aan en aansluitend op het tijdvak waarin hij laatstelijk lid van de Tweede Kamer is geweest, doch tenminste van 2 jaren en ten hoogste van 6 jaren;

Aangezien deze Wet aanleiding vormde om het pensioen van de weduwe Rost van Tonningen te herzien;

Aangezien haar pensioen dienovereenkomstig in 1956 werd herberekend met diensttijddoortelling van 6 juni 1945 - zijnde de overlijdensdatum van Rost van Tonningen - tot 19 februari 1959 - zijnde de datum waarop Rost van Tonningen 65 jaar zou zijn geworden - ;

Aangezien in het ambtelijk rapport o.m. wordt gesteld dat "blijkens het pensioendossier van de weduwe Rost van Tonningen bij de herberekening van het weduwepensioen van 1956 op grond van art. 2, tweede volzin (-) de periode van 15 september 1941 tot 6 augustus 1945 (werd) weggelaten, t.w. de tijd waarover niet de uitkering ex art. 11 van de Wet van 11 mei 1946 was, c.q. zou zijn genoten (...)" (blz.20);

Aangezien ook hier weer sprake is van een complete verdraaiing en misleiding;

Aangezien artikel 2 van de genoemde wet luidt:

"Pensioenen van weduwen en wezen van overleden leden en overleden gewezen leden van de Tweede Kamer, welke met toepassing van de bepalingen van de Wet van 21 november 1924, Stb 522, zoals deze ingevolge deze wet zijn komen te luiden, tot een hoger bedrag zouden zijn toegekend, worden, voor zover het recht op pensioen niet is vervallen, te rekenen van de dag van inwerkingtreding dezer wet, ambtshalve tot bedoeld bedrag verhoogd. De tijd, welke krachtens het bepaalde in artikel 12 van de Wet van 11 mei 1946, Stb G112, niet in aanmerking komt voor vergelding met pensioen, blijft ook voor de toepassing van dit artikel buiten toepassing";

Aangezien dan de periode van 15 september 1941 tot 6 augustus 1945 nu juist wèl de periode is waarover ingevolge de Wet van 11 mei 1946 een uitkering werd genoten en de periode waarop in art. 2, tweede volzin, van de Wet van 1 augustus 1956 wordt bedoeld, een heel ander tijdvak is, n.l. het tijdvak dat daarentegen juist valt buiten de eerst genoemde periode;

Aangezien immers artikel 12, eerste lid, van de Wet van 11 mei 1946 luidt:

"De tijd, waarover ingevolge de bepalingen van deze wet een bezoldiging of schadeloosstelling wordt toegekend, komt mede in aanmerking voor vergelding met pensioen of wachtgeld";

Aangezien, wanneer in art. 2, tweede volzin, van de Wet van 1 augustus 1956 dus gesproken wordt van "de tijd welke krachtens het bepaalde in artikel 12 van de Wet van 11 mei 1946 niet in aanmerking komt voor vergelding met pensioen", het daarbij derhalve niet gaat om de periode van 15 september 1941 tot 6 augustus 1945, maar juist om de daarbuiten vallende periode, met name het tijdsbestek vanaf de laatstontvangen schadeloosstelling als Kamerlid na het losbarsten van het oorlogsgeweld tot 15 september 1941, zijnde de periode waarover ook aan de bonafide Kamerleden achteraf geen enkele vorm van schadeloosstelling of pensioen werd toegekend;

Aangezien, nu de Wet van 11 mei 1946, gelet op het bepaalde in artikel 11 van deze wet, alleen betrekking had op niet-uitgezuiverde Kamerleden, uit de slotzin van het hierboven geciteerde artikel 2 niet anders kan worden afgeleid dan dat de wetgever er bij de Wet van 1 augustus 1956 zonder meer vanuit is gegaan dat alleen de weduwen en wezen van overleden (gewezen) "goede" Kamerleden op de bedoelde pensioenverhoging aanspraak zouden maken en zouden kunnen maken;

Aangezien dan ook - evenals dat voor de Wet van 11 mei 1946 geldt - verre van dat aan de Wet van 1 augustus 1956 termen zouden zijn te ontleen om pensioenuitkeringen aan NSB-Kamerleden en hun nabestaanden te rechtvaardigen, in tegendeel juist ook uit deze wet moet worden afgeleid - met name gelet op de slotzin van art. 2 -, dat althans bij de na-oorlogse wetgever nimmer de bedoeling heeft voorgestaan Kamerlidpensioen aan NSB-Kamerleden of hun nabestaanden mogelijk te maken;

Aangezien de slotzin van art. 2 van deze wet dus evenmin kan worden ingeroepen om het buiten beschouwing laten van de periode september 1941 tot augustus 1945 voor de pensioenberekening van de (nabestaanden van) NSB-Kamerleden van een "wettelijke" grondslag te voorzien;

7. Onjuiste interpretatie van de werking van het Zuiveringsbesluit 1944

Aangezien na de oorlog vanzelfsprekend de behoefte bestond om het ambtenaren- en overheidsapparaat te zuiveren en daartoe allereerst het Zuiveringsbesluit 1944 werd afgekondigd; (prod.9)

Aangezien op grond van dit besluit die ambtenaren en overheidsfunctionarissen werden ontslagen, die van ontrouw aan de zaak van het Koninkrijk, aan de Koningin of aan de regering hadden doen blijken, of van wie op grond van hun houding voor of tijdens de bezetting ingenomen, niet een getrouwe medewerking aan het herstel van het vaderland kon worden verwacht;

Aangezien een krachtens dit besluit genomen maatregel van ontslag tot gevolg had dat de persoon die dit trof ook alle rechten op pensioen verspeelde;

Aangezien hier derhalve sprake is van verval van rechten van rechtswege;

Aangezien artikel 4, vijfde lid, van het Zuiveringsbesluit 1944 dit laatste als volgt formuleert:

"Alle rechten op dadelijk of uitgesteld pensioen en alle andere rechten, welke op grond van dit besluit ontslagenen, krachtens wettelijk voorschrift of arbeidsovereenkomst, zouden kunnen doen gelden, alsmede alle rechten op pensioen en alle andere rechten, welke de nagelaten betrekkingen van de ontslagenen, krachtens wettelijk voorschrift of arbeidsovereenkomst, zouden kunnen doen gelden, vervallen".

Aangezien op Rost van Tonningen vanuit diens ambtelijke functies in dienst van de vijand het Zuiveringsbesluit 1944 werd toegepast bij beschikking van 23 november 1944;

Aangezien de ambtelijke commissie in haar rapport van 13 juni 1986 er zonder meer vanuit gaat dat tengevolge van de werking van dit Zuiveringsbesluit alleen betrokkene's pensioenrechten uit zijn ambtelijke functies vervielen;

Aangezien hiervoor echter geen steun te vinden is in de tekst van de beschikking van 23 november 1944;

Aangezien voor deze enge interpretatie evenmin steun te vinden is in de tekst van artikel 4, vijfde lid, van het Zuiveringsbesluit 1944, waarin immers duidelijk sprake is van verval van alle rechten op pensioen krachtens wettelijk voorschrift of arbeidsovereenkomst;

Aangezien immers in dit artikellid niet gesproken wordt van verval van alle rechten op pensioen krachtens wettelijk voorschrift of arbeidsovereenkomst, "voortvloeiend uit de functie of functies waaruit de in artikel 1 bedoelde personen krachtens dit besluit zijn ontslagen";

Aangezien aangenomen moet worden dat, indien de wetgever het van rechtswege optredende verlies van pensioenrechten inderdaad had willen beperken tot de pensioenrechten, voortvloeiend uit de functie of functies waaruit men krachtens dit besluit werd ontslagen, hij dit ook in de tekst van het besluit tot uitdrukking zou hebben gebracht;

Aangezien, nu dit niet is gebeurd, uit dit opzettelijk achterwege laten moet worden afgeleid dat de wetgever met "alle rechten op pensioen en alle andere rechten krachtens wettelijk voorschrift of arbeidsovereenkomst" inderdaad alle pensioenrechten uit dien hoofde heeft bedoeld zodat voor krachtens dit besluit ontslagenen geldt dat ook hun eventuele pensioenrechten, voortvloeiend uit andere functies, van rechtswege zijn vervallen;

Aangezien dit laatste des te begrijpelijker is, indien men in ogenschouw neemt dat ingevolge de systematiek van het Zuiveringsbesluit 1944 stakingen, schorsingen of ontslag van personen uit bepaalde functies automatisch een doorwerking hebben naar andere functies;

Aangezien deze systematiek alleen geldt voor het Zuiveringsbesluit 1944, en derhalve in de toelichting op het Zuiveringsbesluit 1945 (StbF132) onder 6 valt te lezen:

"Een bijzonderheid is, dat staking, schorsing of ontslag van personen, niet in openbare dienst zijnde, niet ten gevolge heeft automatische staking, schorsing of ontslag uit andere functies welke betrokkenen bekleeden". (prod.10);

Aangezien onder "alle rechten op pensioen" in het geval van Rost van Tonningen dus ook de pensioenrechten moeten worden begrepen, waarop deze als gewezen Kamerlid beweerdelijk aanspraak zou kunnen maken en deze -pretense - pensioenrechten, voortvloeiend uit het kamerlidmaatschap, door de werking van het Zuiveringsbesluit 1944 van rechtswege zijn komen te vervallen;

Aangezien deze interpretatie niet alleen rechtstreeks aansluit bij de tekst van het Zuiveringsbesluit 1944, maar bovendien geheel en al in lijn is met de ruime strekking van dit besluit;

Aangezien deze ruime strekking immers ook nog tot uitdrukking komt in het bepaalde bij artikel 2, zesde lid, juncto artikel 4, vierde lid, waarin wordt vastgelegd dat een bevel tot staking van de uitoefening van of ontslag uit een functie tevens van rechtswege een bevel tot staking van de uitoefening van of ontslag uit alle andere eventueel door de betrokkene beklede openbare functies ten gevolge heeft;

Aangezien in ieder geval niet ontkend kan worden dat de functie van Kamerlid een openbare functie is;

Aangezien tevens niet valt in te zien waarom het kamerlidmaatschap geen openbare functie zou zijn in de zin van artikel 2, zesde lid en artikel 4, vierde lid, van het Zuiveringsbesluit 1944;

Aangezien immers in de toelichting op het Zuiveringsbesluit 1945, onder 3, er op wordt gewezen dat, naar mag worden aangenomen, onder de personen, bedoeld in het derde lid van artikel 1 van het Zuiveringsbesluit 1944, ook de gekozen leden van openbare colleges vallen. (hier zal bedoeld zijn het tweede lid) (zie prod.10);

Aangezien in het laatstbedoelde geval het ontslag van rechtswege uit de openbare functie van Kamerlid als sequeel van het ontslag uit ambtelijke functies eens te meer betekent dat Rost van Tonningen op voet van het vijfde lid van artikel 4 van het Zuiveringsbesluit 1944 alle pensioenrechten krachtens wettelijk voorschrift van rechtswege heeft verloren, waaronder dus ook vermeende rechten op pensioen als Kamerlid;

Aangezien dit verlies van pensioenrechten, gelet op het bepaalde bij het vijfde lid van artikel 4, evenzeer geldt voor de nagelaten betrekkingen;

8. Onjuiste interpretatie van art. 92 Grondwet 1938 juncto art. 2 van de Wet van 21 november 1924

Aangezien de regering, ontkennende dat het Zuiveringsbesluit 1944 hoe dan ook op Kamerlidpensioenen betrekking zou hebben, volhoudt dat toekenning van pensioen aan de NSB-Kamerleden en hun nabestaanden niet kan worden geweigerd;

Aangezien een zodanig recht immers zou voortvloeien rechtstreeks uit de Grondwet 1938 zelf, die in art. 92 bepaalde:

"De leden ontvangen een schadeloosstelling van f 4.500,- 's jaars, benevens, volgens regels door de wet te stellen, vergoeding voor reiskosten. Aan den voorzitter wordt bovendien eene toelage van f 4.500,- 's jaars toegekend. De in het vorige lid bedoelde schadeloosstelling wordt niet genoten door de leden, die het ambt van Minister bekleeden, noch door hen, die gedurende eene geheele zitting afwezig bleven, noch ook door hen, die ingevolge het reglement van orde dezer Kamer zijn uitgesloten van het bijwonen harer vergaderingen. Aftredende leden ontvangen een pensioen van f 120,- 's jaars voor elk jaar, gedurende hetwelk zij lid dezer Kamer waren, tot een maximum van f 2.800,-. Het pensioen wordt niet genoten, zolang een afgetreden lid het ambt van Minister bekleedt of, na herverkiezing, de in het eerste lid bedoelde schadeloosstelling ontvangt. De wet regelt in welke gevallen, waarin naast dit pensioen middellijk of onmiddellijk uit eene openbare kas een inkomen of pensioen genoten wordt, het eerstgenoemde pensioen wordt verminderd.

Aan weduwen en wezen van Kamerleden of gewezen Kamerleden wordt pensioen verleend volgens regels door de wet te stellen. De bedragen, vastgesteld in dit artikel, kunnen worden gewijzigd bij eene wet.

De Kamers der Staten-Generaal kunnen het ontwerp eener zodanige wet alsmede het ontwerp eener wet tot wijziging of intrekking van eene zodanige wet niet aannemen dan met de stemmen van twee derden van het aantal leden, waaruit elk der Kamers bestaat."

Aangezien de Grondwet 1938 dus bepaalde, dat "aftredende leden" (van de Tweede Kamer) een pensioen ontvingen van f 120,- 's jaars voor elk jaar, dat zij Kamerlid waren en dat weduwen en wezen "van Kamerleden of gewezen Kamerleden" een pensioen wordt verleend volgens nader bij wet vast te stellen regels;

Aangezien de Grondwet derhalve spreekt van "aftredende" Kamerleden;

Aangezien "aftreden" in dit verband volgens Van Dale, Groot Woordenboek der Nederlandse Taal, elfde herziene druk betekent: "zijn werkkring, ambt, bediening of betrekking neerleggen";

Aangezien "aftreden" dus een actief handelen veronderstelt, dan wel een actieve geestesgesteldheid, gericht op beëindiging van - in dit verband - het kamerlidmaatschap;

Aangezien bij het gebruik dat de Grondwet van deze term maakt allereerst kan worden gedacht aan het actief nemen van ontslag, maar ook aan een positieve gesteldheid jegens andere vormen van beëindiging van het kamerlidmaatschap, welke ons staatsrecht kent, zoals aftreden bij het einde van de ambtstermijn, bij Kamerontbinding of bij verlies van een voor het kamerlidmaatschap noodzakelijke hoedanigheid;

Aangezien ook in deze laatste gevallen het immers gerechtvaardigd is van "aftreden" te spreken - al gaat het dan hier ook om een aftreden van rechtswege - , omdat verondersteld mag worden dat de wil van de betrokkene in dergelijke gevallen eveneens daadwerkelijk op de beëindiging van de bediening is gericht;

Aangezien het nemen van ontslag als Kamerlid kan worden ingegeven door persoonlijke redenen, maar ook door eisen welke door staatsrechtelijke regelingen worden gesteld, zoals b.v. wanneer een Kamerlid een ingevolge de wettelijke bepalingen onverenigbaar ambt daadwerkelijk wil gaan uitoefenen;

Aangezien met het gebruik van de werkwoordsvorm "aftredend" tot uitdrukking wordt gebracht de nauwe aansluiting in tijd, welke wordt verondersteld tussen het moment van aftreden en het moment van pensioenverkrijging;

Aangezien Rost van Tonningen nimmer is afgetreden als Kamerlid, in de zin dat hij tijdens de oorlog ontslag heeft genomen, zoals heel wel mogelijk was geweest en blijkens het hierboven weergegeven citaat uit het voorlopig verslag van de Wet van 11 mei 1946 een aantal Kamerleden ook heeft gedaan;

Aangezien hij ook geen ontslag heeft genomen toen hij de hierboven besproken ambtelijke functies ging vervullen en tenslotte evenmin toen hij zich in 1944 in vreemde krijgsmacht begaf, voor zover hij geacht moet worden toen nog Kamerlid te zijn geweest of zichzelf toen nog als zodanig beschouwde (hetgeen in beide gevallen overigens niet zo was);

Aangezien hij wel degelijk ontslag had behoren te nemen, toen hij de betrokken ambtelijke functies ging vervullen (of toen hij zich in vreemde krijgsmacht begaf) en daarvoor ook de gelegenheid had, en hij door dit niet te doen te kennen heeft gegeven het kamerlidmaatschap te hebben geabandonneerd, dan wel dat door aldus te handelen, zijn kamerlidmaatschap, desnoods tegen zijn zin, als beëindigd moet worden beschouwd;

Aangezien Rost van Tonningen, nu hij nooit ontslag heeft genomen toen hij dit behoorde te doen, niet geacht kon worden te zijn afgetreden in de staatsrechtelijke zin, die artikel 92 van de Grondwet 1938 daaraan geeft;

Aangezien het abandonneren van het kamerlidmaatschap evenmin als een vorm van aftreden in de zin van dit Grondwetsartikel kan worden opgevat;

Aangezien de Grondwet geacht moet worden bewust de term "aftreden" te bezigen en kennelijk een staatsrechtelijk correcte vorm van beëindiging van het kamerlidmaatschap veronderstelt, om voor een kamerlid-pensioen in aanmerking te komen;

Aangezien het ook juist is dat aan het hoge ambt van Kamerlid hoge normen worden gesteld;

Aangezien aan de weduwe Rost van Tonningen een pensioen werd toegekend als weduwe van een in actieve dienst overleden Kamerlid bij KB van 15 mei 1950, en wel met terugwerkende kracht tot 27 augustus 1947, zijnde de datum van de pensioenaanvraag, gebaseerd op een diensttijd als Kamerlid van haar man van 8 juni 1937 tot de dag van overlijden in zijn cel, zijnde 6 juni 1945. (De ingangsdatum van het pensioen werd gesteld op de dag van de aanvraag,

conform het bepaalde bij art. 11 van de Wet van 21 november 1924, (Stb 522), inhoudende dat als een pensioenaanvraag wordt gedaan meer dan 2 jaar na de datum waarop het pensioen had kunnen ingaan, de datum van de aanvraag wordt aangehouden);

./.

Aangezien bij de nieuwe pensioenbeschikking in 1956 Rost van Tonningen plotseling en volkomen arbitrair werd aangeduid als "een overleden gewezen Kamerlid in de zin van art. 4, derde lid, van de Wet van 1924"; (prod.11)

Aangezien de ambtelijke commissie, daarmee instemmende, suggereert dat de rechtsgrondslag voor pensioentoekenning aan weduwen van Kamerleden is te vinden in artikel 4 van deze wet;

Aangezien echter art. 4 handelt over de hoogte van pensioenuitkeringen en de vraag wie recht hebben op pensioen daarentegen wordt geregeerd door artikel 2 van deze wet;

Aangezien in art. 2 onder b wordt bepaald dat recht op weduwenpensioen hebben "de weduwe van hem die als Kamerlid is afgetreden";

Aangezien bij de pensioentoekenning in 1950 - zoals nog nader zal worden uiteengezet - terecht is overwogen dat Rost van Tonningen, nu hij nimmer ontslag heeft genomen zoals een aantal Kamerleden in de oorlog dat wel hebben gedaan, niet kan worden beschouwd als te zijn afgetreden;

Aangezien derhalve zowel art. 92 Grondwet 1937 als de daaruit voortvloeiende Wet van 1924 "aftreden" als een voorwaarde stellen om voor pensioen in aanmerking te komen;

Aangezien dan ook indien in dit grondwetsartikel en in de Wet van 1924 verder van een gewezen Kamerlid wordt gesproken, daarmee bedoeld wordt een Kamerlid dat is afgetreden, d.w.z. op een staatsrechtelijk correcte wijze zijn Kamerlidmaatschap heeft beëindigd;

Aangezien, nu Rost van Tonningen niet aan deze voorwaarde heeft voldaan, ook op deze grond geen opeisbare pensioenaanspraken voor hem en zijn nabestaanden zijn ontstaan;

Aangezien, zoals nog nader zal blijken, het departement van BiZa rond 1950 de opvatting dat Rost van Tonningen niet kan gelden als een afgetreden - en daarmee als een gewezen - Kamerlid in de zin van het Grondwetsartikel en de Wet van 1924, deelde;

9. Beoordeling naar staatsnoodrecht van het recht van (de weduwe) Rost van Tonningen op toekenning van Kamerlidpensioen; verontachtzaming van de noodzaak tot beoordeling naar staatsnoodrecht door de anbtelijke werkgroep

Aangezien ook als men de - overigens staatsrechtelijk onjuiste - opvatting zou huldigen dat de Grondwet en de Wet van 1924 voor het kunnen effectueren van aanspraken op kamerlid-pensioen niet bedingt dat het kamerlidmaatschap op een staatsrechtelijk correcte wijze moet zijn beëindigd, maar het in het algemeen voldoende is dat de betrokkene Kamerlid is geweest, dan nog niet valt te ontkomen aan de vaststelling dat zich slechts naar staatsnoodrecht laat beoordelen of de NSB-Kamerleden - en daarmee eventueel hun nabestaanden - recht hebben op kamerlid-pensioen;

Aangezien immers noch de Grondwetgever, noch de wetgever van 1924 (voor wat betreft de wet op de pensioenrechten van de nabestaanden van kamerleden) geacht kan worden rekening te hebben gehouden met een situatie waarin ooit nog eens Kamerleden op grond van hun gedrag uitgezuiverd zouden worden;

Aangezien de periode 1940 - 1945 een breukvlak in de parlementaire geschiedenis markeert, waarin de Nederlandse rechtsorde ophield te functioneren;

Aangezien het uitvallen van het functioneren van het parlement een unieke gebeurtenis vormde, waarbij het wezen van onze constitutie werd aangetast;

- ./.
- Aangezien bij het herstel van de parlementaire verhoudingen in 1945 alfabetische naamlijsten werden opgesteld van de leden van de Tweede en Eerste Kamer, die aan het verslag van de Handelingen der Staten-Generaal - Tijdelijke Zitting 1945 werden toegevoegd (prod.12);

Aangezien daarmee officieel werd geboekstaafd wie leden waren van de Tweede Kamer;

Aangezien dit waren de nog in leven zijnde leden die in 1937 als zodanig waren gekozen en enkele leden die gedurende de eerste maanden van de oorlog de plaats van de afgetreden Kamerleden hadden ingenomen;

Aangezien echter niet op deze lijst voorkwamen zij die vielen onder een van de categorieën, genoemd in art. 3, eerste lid, van het Besluit Tijdelijke Staten-Generaal voor 2 augustus 1945 (Stb F131), luidende voor zover hier van belang:

"Leden van de Eerste, onderscheidenlijk van de Tweede Kamer zijn zij, die op 10 mei 1940 daarvan deel uitmaakten, dan wel na dien datum op wettige wijze tot lid van een van die Kamers benoemd zijn verklaard, met uitzondering van:

- b. hen, die voor ontrouw aan de zaak van Ons Koninkrijk of van Ons hebben doen blijken;
- c. hen, die door gedragingen of uitlatingen blijk hebben gegeven van een nationaal-socialistische geestesgesteldheid;
- d. hen, die voor of tijdens de bezetting een houding hebben aangenomen, welke gegronde reden geeft voor de verwachting, dat zij niet de getrouwe medewerking aan het herstel van het vaderland zullen verlenen" (prod.16);

Aangezien daarom toen door de commissie ingevolge art. 3, tweede lid, van het Besluit Tijdelijke Staten-Generaal - die in de Handelingen van de Tweede Kamer algemeen als "de zuiveringscommissie" wordt aangeduid - werd bepaald welke personen lid van de Tweede Kamer waren, de NSB-Kamerleden uiteraard niet op deze naamlijst voorkwamen;

Aangezien de zuiveringscommissie, gelet op het bepaalde in art. 3, eerste lid, onder b t/m d van het Besluit Tijdelijke Staten-Generaal, de opdracht had haar oordeel niet alleen te baseren op het gedrag van Kamerleden tijdens de oorlog, maar ook van de periode daarvoor;

Aangezien dit expliciet geformuleerd is in het bepaalde onder d, maar evengoed besloten ligt in de ruime formulering van het gestelde onder b en c;

Aangezien immers voor de onder b en c genoemde misdragingen geen begrenzing in tijd wordt gesteld;

Aangezien mitsdien de zuiveringscommissie de Kamerleden niet alleen diende te beoordelen op gedragingen en uitlatingen, die blijk gaven van een nationaal-socialistische geestesgesteldheid tijdens de bezetting, maar ook op dergelijke uitlatingen en gedragingen in de daaraan voorafgaande periode;

Aangezien dit onontkoombaar voert tot de conclusie dat de NSB-Kamerleden door de zuiveringscommissie niet alleen vanwege hun optreden in de Tweede Wereldoorlog werden gediskwalificeerd, maar ook vanwege hun optreden daarvoor;

Aangezien de betrokkenen dus achteraf hun gedrag vóór de oorlog evenzeer werd aangerekend als dat tijdens de oorlog;

Aangezien daarmee achteraf alsnog officieel het oordeel is geveld dat ook vóór de oorlog al termen zijn ontstaan voor hun latere diskwalifikatie als Kamerlid;

Aangezien de uitgezuiverde NSB-Kamerleden tenminste moreel medeverantwoordelijk kunnen worden gesteld voor de fundamentele aantasting van ons staatsbestel en de ondergang van onze rechtsorde gedurende de bezetting;

Aangezien Rost van Tonningen weliswaar niet meer door de commissie ingevolge art. 3 van het Besluit Tijdelijke Staten-Generaal is beoordeeld, maar niemand betwijfelt dat - ware hij in leven gebleven -, hem dezelfde beoordeling te beurt zou zijn gevallen als de overige NSB-Kamerleden, zodat hij in zoverre met deze categorie kan worden gelijkgesteld;

Aangezien hetgeen hierboven wordt gesteld voor alle NSB-Kamerleden in het algemeen, nog a fortiori geldt voor Rost van Tonningen, nu deze laatste ook praktisch en rechtstreeks medeverantwoordelijk is voor de totale instorting van onze rechtsorde tijdens de bezetting door de hand- en spandiensten die hij aan de vijand leverde;

Aangezien, zoals gesteld, noch de Grondwet 1938, noch de wet van 21 november 1924 erin voorzien hoe gehandeld moet worden met betrekking tot de pensioenen van gekozen Kamerleden en hun nabestaanden, waarvan achteraf is vastgesteld dat het optreden vóór en tijdens de oorlog dermate onwaardig was, dat hun onmiddellijk na de oorlog ex lege het oordeel trof dat zij geen Kamerlid waren;

Aangezien dit waren de nog in leven zijnde leden die in 1937 als zodanig waren gekozen en enkele leden die gedurende de eerste maanden van de oorlog de plaats van de afgetreden Kamerleden hadden ingenomen;

Aangezien echter niet op deze lijst voorkwamen zij die vielen onder een van de categorieën, genoemd in art. 3, eerste lid, van het Besluit Tijdelijke Staten-Generaal voor 2 augustus 1945 (Stb F131), luidende voor zover hier van belang:

"Leden van de Eerste, onderscheidenlijk van de Tweede Kamer zijn zij, die op 10 mei 1940 daarvan deel uitmaakten, dan wel na dien datum op wettige wijze tot lid van een van die Kamers benoemd zijn verklaard, met uitzondering van:

- b. hen, die voor ontrouw aan de zaak van Ons Koninkrijk of van Ons hebben doen blijken;
- c. hen, die door gedragingen of uitlatingen blijk hebben gegeven van een nationaal-socialistische geestesgesteldheid;
- d. hen, die voor of tijdens de bezetting een houding hebben aangenomen, welke gegronde reden geeft voor de verwachting, dat zij niet de getrouwe medewerking aan het herstel van het vaderland zullen verlenen" (prod.16);

Aangezien daarom toen door de commissie ingevolge art. 3, tweede lid, van het Besluit Tijdelijke Staten-Generaal - die in de Handelingen van de Tweede Kamer algemeen als "de zuiveringscommissie" wordt aangeduid - werd bepaald welke personen lid van de Tweede Kamer waren, de NSB-Kamerleden uiteraard niet op deze naamlijst voorkwamen;

Aangezien de zuiveringscommissie, gelet op het bepaalde in art. 3, eerste lid, onder b t/m d van het Besluit Tijdelijke Staten-Generaal, de opdracht had haar oordeel niet alleen te baseren op het gedrag van Kamerleden tijdens de oorlog, maar ook van de periode daarvoor;

Aangezien dit expliciet geformuleerd is in het bepaalde onder d, maar evengoed besloten ligt in de ruime formulering van het gestelde onder b en c;

Aangezien immers voor de onder b en c genoemde misdragingen geen begrenzing in tijd wordt gesteld;

Aangezien mitsdien de zuiveringscommissie de Kamerleden niet alleen diende te beoordelen op gedragingen en uitlatingen, die blijk gaven van een nationaal-socialistische geestesgesteldheid tijdens de bezetting, maar ook op dergelijke uitlatingen en gedragingen in de daaraan voorafgaande periode;

Aangezien dit onontkoombaar voert tot de conclusie dat de NSB-Kamerleden door de zuiveringscommissie niet alleen vanwege hun optreden in de Tweede Wereldoorlog werden gediskwalificeerd, maar ook vanwege hun optreden daarvoor;

Aangezien de betrokkenen dus achteraf hun gedrag vóór de oorlog evenzeer werd aangerekend als dat tijdens de oorlog;

Aangezien daarmee achteraf alsnog officieel het oordeel is gevelde dat ook vóór de oorlog al termen zijn ontstaan voor hun latere diskwalifikatie als Kamerlid;

Aangezien de uitgezuiverde NSB-Kamerleden tenminste moreel medeverantwoordelijk kunnen worden gesteld voor de fundamentele aantasting van ons staatsbestel en de ondergang van onze rechtsorde gedurende de bezetting;

Aangezien Rost van Tonningen weliswaar niet meer door de commissie ingevolge art. 3 van het Besluit Tijdelijke Staten-Generaal is beoordeeld, maar niemand betwijfelt dat - ware hij in leven gebleven -, hem dezelfde beoordeling te beurt zou zijn gevallen als de overige NSB-Kamerleden, zodat hij in zoverre met deze categorie kan worden gelijkgesteld;

Aangezien hetgeen hierboven wordt gesteld voor alle NSB-Kamerleden in het algemeen, nog a fortiori geldt voor Rost van Tonningen, nu deze laatste ook praktisch en rechtstreeks medeverantwoordelijk is voor de totale instorting van onze rechtsorde tijdens de bezetting door de hand- en spandiensten die hij aan de vijand leverde;

Aangezien, zoals gesteld, noch de Grondwet 1938, noch de wet van 21 november 1924 erin voorzien hoe gehandeld moet worden met betrekking tot de pensioenen van gekozen Kamerleden en hun nabestaanden, waarvan achteraf is vastgesteld dat het optreden vóór en tijdens de oorlog dermate onwaardig was, dat hun onmiddellijk na de oorlog ex lege het oordeel trof dat zij geen Kamerlid waren;

Aangezien uit het stilzwijgen hieromtrent van de Grondwetgever en de wetgever geenszins valt af te leiden - zoals de Minister van Binnenlandse Zaken onbekommerd schijnt te doen - , dat deze wetgevers zonder meer bedoeld zullen hebben dat in een geval als dit gewoon pensioen moet worden uitbetaald;

Aangezien het immers geen verbazing kan wekken dat de beide wetgevers niet op een dergelijke situatie hebben geanticipeerd;

Aangezien derhalve ook in deze gezocht moet worden naar de geldende staatsnoodrechtelijke norm;

Aangezien men de indruk zou krijgen dat met het weigeren van pensioenrechten aan NSB-Kamerleden en hun nabestaanden over de oorlogsjaren ook een poging tot het vinden van het juiste staatsnoodrecht gemoeid is, ware het niet dat onjuiste en onterechte pogingen worden ondernomen om deze uitsluiting op geschreven wettelijke regelingen terug te voeren;

Aangezien deze indruk dus ten onrechte is, zodat bij deze uitsluiting dus slechts willekeur aan de orde is, als men er tenminste vanuit gaat dat de NSB-Kamerleden inderdaad recht hebben op Kamerlid-pensioen;

Aangezien, nu door of vanwege de Minister van Binnenlandse Zaken ten onrechte nimmer een poging is ondernemen om in deze het geldende staatsnoodrecht te vinden en slechts juridische schijnargumentaties worden gehanteerd, namens eisers hier alsnog een poging zal worden ondernemen;

Aangezien dan allereerst moet worden vastgesteld dat in elk geval de slotzin van artikel 2 van de Wet van 1 augustus 1956 een indicatie oplevert dat de na-oorlogse wetgever in deze wet impliciet het uitgangspunt huldigt dat alleen de (weduwe en wezen van) niet uitgezuiverde Kamerleden voor pensioenverhoging in aanmerking komen, nu daarin de Wet van 11 mei 1946 ter sprake wordt gebracht, welke immers alleen op niet-uitgezuiverde kamerleden betrekking heeft;

Aangezien uit nauwkeurige bestudering van de eerste debatten die na de oorlog weer in ons parlement werden gevoerd, geen andere conclusie valt te trekken dan dat de toenmalige Tweede Kamer de opvatting huldigde na de uitzuivering van de NSB-Kamerleden met hen klaar te zijn;

Aangezien dit valt af te leiden uit terloopse opmerkingen als:

"Dat de samenstelling van de Kamers geen afspiegeling is van de politieke meeningen van 1940 is in zooverre juist, dat de nationaal-socialisten gelukkig uit ons midden zijn verdwenen. Het had niet anders kunnen en mogen geschieden"

en:

"Ik neem de draad van mijn betoog weer op en stel vast dat, behalve de nationaal-socialisten, alle partijen van 1940 hier nog vertegenwoordigd zijn en hier ook vertegenwoordigd willen blijven. De afspiegeling van 1940 is waarlijk getrouw"

en:

"Wanneer de voorgestelde positieve oplossing tot gevolg heeft, dat een loyale uitvoering daarvan vermindering van het ons in 1937 toegewezen aantal zetels tot gevolg heeft, dan verkiezen wij die loyale uitvoering boven een benepen toedeelen van alleen de NSB-zetels aan de nieuwe stroomingen, omdat wij als democraten een loyale uitvoering wensen"
(Handelingen der Staten-Generaal-Tijdelijke zitting 1945, blz 20 en 26);

Aangezien de toenmalige Tweede Kamer de NSB-ers dus eenvoudig als van hun zetels vervallen beschouwde en hun zetels vacant zag;

Aangezien de Kamer er de grootst mogelijke bedenkingen tegen bleek te hebben dat NSB-ers nog hun actief dan wel passief kiesrecht zouden uitoefenen, hetgeen onmiddellijk na de oorlog bleek bij de toen aan de orde zijnde wijziging van de Kieswet;

Aangezien immers in het Voorlopig Verslag met betrekking tot dit wetsontwerp o.m. werd gesteld:

"Door sommige leden werd de vraag gesteld, hoe de Regering zich de gang van zaken voorstelt met betrekking tot hen, die lid van de NSB zijn geweest, zowel ten aanzien van het actief als het passief kiesrecht. Vele van deze lieden zijn thans in bewaring gesteld. Moet men aannemen, dat zij in dit geval behoren tot degenen, die "rechtens van hun vrijheid zijn beroofd", waarvan artikel 3 der kieswet spreekt? Indien deze vraag bevestigend wordt beantwoord, zijn de moeilijkheden nog niet geheel opgelost. Vooreerst is het mogelijk, dat verschillende dezer lieden voordat de verkiezingen plaatsvinden tijdelijk of voorgoed in vrijheid worden gesteld. Bovendien is het niet zeker, dat zij allen gedetineerd zijn. Met het oog op deze laatste gevallen gaven deze leden de Regeering in overweging de totstandkoming van een bepaling voor te bereiden tot bestraffing van personen, die na een bepaalde datum lid geweest zijnde van met name te noemen landsverradelijke organisaties van de uitoefening van het kiesrecht gebruik maken dan wel zich kandidaat laten stellen voor de verkiezingen. Dit geheele vraagstuk levert - aldus deze leden - uiteraard geen moeilijkheden op met betrekking tot degenen, wien voor het leven of voor een bepaalde tijd het actief en/of passief kiesrecht is ontnomen"
(Handelingen der Voorlopige Staten-Generaal 1945 - '46, Bijlagen; 125,5, Voorlopige Verslag);

Aangezien hier door de toenmalige regering als volgt op werd ingespeeld:

"Na gezette overweging is de Regeering tot de slotsom gekomen, dat een bijzondere voorziening met betrekking tot de uitsluiting van het actief en passief kiesrecht van de vroegere leden van de NSB en aanverwante organisaties niet nodig is. Vooropgesteld, dat van hen, die in bewaring gesteld zijn, inderdaad naar het oordeel van de Regeering aangenomen mag worden, dat zij "rechts van hun vrijheid zijn beroofd", zijn binnen de bepalingen van het Besluit Buitengewoon Strafrecht, het Tribunaal Besluit en het Besluit Politieke Delinquenten 1945 voldoende mogelijkheid tot ontneming van het actief en/of passief kiesrecht. In dit verband mag worden opgemerkt, dat krachtens het Besluit Politieke Delinquenten 1945 aan een voorwaardelijke buiten vervolgings-telling van rechtswege ontzetting van kiesrecht is verbonden" (idem. MvA);

Aangezien het absurd is om te veronderstellen dat een regering en een Tweede Kamer die zo over NSB-ers dachten, bereid zou zijn om de uitgezuiverde NSB-Kamerleden onmiddellijk een pensioen toe te kennen, waarop zij immers volgens de opvattingen van de huidige Minister van Binnenlandse Zaken terstond na hun uitzuivering recht zouden hebben gehad;

Aangezien de NSB-Kamerleden, die dan in deze opvatting van de huidige Minister van Binnenlandse Zaken terstond bij hun uitzuivering notabene als "aftredend" in de zin van de Grondwet 1938 moesten worden beschouwd, het dan ook niet gewaagd hebben om, aansluitend op dit zogenaamde aftreden, dit zogenaamde pensioenrecht op te eisen;

Aangezien de NSB-Kamerleden dit pas veel later durfde, toen allerlei restauratieve tendenzen hadden plaats gegrepen en nadat de weduwe Rost van Tonningen de brutaliteit had begaan hen daarin voor te gaan;

Aangezien ingevolge de absurde these van de Minister van Binnenlandse Zaken de toenmalige regering door niet, aansluitend op dit "aftreden", onmiddellijk pensioen te gaan uitkeren aan de betrokken NSB-Kamerleden, geacht moet worden constitutioneel te hebben gehandeld, nu dit recht op pensioen wederom volgens de huidige Minister - ook voor hen rechtstreeks uit de Grondwet voortvloede;

Aangezien in de visie van de huidige Minister van Binnenlandse Zaken, aan Rost van Tonningen, toen hij wegens zijn in de oorlog gepleegde misdrijven en landverraad in de gevangenis werd opgesloten eigenlijk terstond een pensioen als gewezen Kamerlid had moeten worden toegekend en het in strijd met de Grondwet was dat hem dit werd onthouden;

Aangezien niet kan worden aangenomen dat de bedoeling van de Grondwetgever bij het toekennen van pensioenrecht aan gewezen Kamerleden daartoe strekte;

Aangezien dit ook niet in de geest is van andere artikelen van de Grondwet 1938;

Aangezien bijvoorbeeld art. 87 van de Grondwet 1938 luidde:

"Om lid der Tweede Kamer te kunnen zijn wordt vereist, dat men Nederlander is of door de wet als Nederlands onderdaan erkend zij, de ouderdom van dertig jaar vervuld hebbe, niet uit de verkiesbaarheid ontzet zij, noch van de uitoefening van het kiesrecht zij uitgesloten krachtens de daaromtrent ingevolge artikel 81, derde lid, getroffen regeling, met uitzondering van gerechtelijke vrijheidsberoving en veroordeling tot een vrijheidsstraf anders dan wegens bedelarij of landloperij of wegens een feit, waaruit openbare dronkenschap blijkt";

Aangezien men dus ingevolge dit Grondwetsartikel al geen Kamerlid meer kon zijn als men zich schuldig had gemaakt aan landloperij of openbare dronkenschap;

Aangezien voorts art. 92 van de Grondwet 1938 bepaalde, dat geen schadeloosstelling werd toegekend aan die Kamerleden die ingevolge het reglement van orde waren uitgesloten van de vergaderingen;

Aangezien de Grondwet van 1938 dus wordt gekarakteriseerd door de eis van fatsoenlijk gedrag om voor schadeloosstelling of überhaupt voor het Kamerlidmaatschap in aanmerking te komen;

Aangezien zich met deze geest van de Grondwet 1938 te enen male niet laat rijmen dat een Kamerlid als Rost van Tonningen, die zich om de ergste vorm van landverraad heeft schuldig gemaakt, voortdurend tegen zijn grondwettelijke plichten als Kamerlid heeft gehandeld en ook verder niets heeft nagelaten om het aanzien van het Kamerlidmaatschap naar beneden te halen, op basis van art. 92 van diezelfde Grondwet 1938 toch absoluut geldende aanspraken op Kamerlid-pensioen zouden toekomen;

Aangezien daarbij tevens in ogenschouw moet worden genomen dat de rechten op schadeloosstelling en daaropvolgend pensioen als Kamerlid, toegekend door of vanwege de Grondwet 1938, van een andere orde waren en ook een andere belevingswaarde hadden dan het geval is met inkomenscategorieën als b.v. looninkomsten en - heden ten dage - bijvoorbeeld moderne zekerheidsrechten als b.v. de AOW;

Aangezien in de moderne tijd in verband met bijvoorbeeld sociale zekerheidsrechten als de AOW dikwijls gesproken wordt van "new property rights", waarmee al wordt aangegeven dat men claimt hierop een onvervreemdbaar recht te hebben, dat zich niet opzij laat zetten zonder ernstige aantasting van de rechtszekerheid;

Aangezien men echter aan de schadeloosstelling en dus ook het pensioen waarop een (gewezen) Kamerlid krachtens de Grondwet 1938 aanspraak kon maken zeker niet zo'n absoluut karakter toekeende en deze rechten toen een heel andere gevoelswaarde hadden;

Aangezien het Kamerlidmaatschap werd gezien als een ereambt en de schadeloosstelling zeker niet als een salaris;

Aangezien dit door Minister de Wilde tijdens de beraadslagingen over de Grondwetsherziening van 1937 als volgt werd geformuleerd:

"Ik ben nooit een voorstander geweest van een Kamer, die alleen bestaat uit beroepspolitici. Men kan, wat aangaat de schadeloosstelling, geen onderscheid maken, want wanneer men wil beginnen onderscheid te maken tusschen degenen, die in Den Haag wonen of daarbuiten, of in Zuid-Holland of Utrecht, komt men tot willekeur. Dat zou men niet kunnen doen. Daarom is het altijd min of meer willekeurig, op welk bedrag men die vergoeding vaststelt. Ik zie het zoo, dat het Kamerlidmaatschap op zichzelf een eereambt is en dat gezorgd moet worden, dat men zonder schade dat eereambt kan bekleeden. Dit is geen salaris. Nu is de grote vraag: welke schadeloosstelling is billijk?"

(Handelingen TK 1936 - '37, blz. 1378);

Aangezien deze visie van de Minister kamerbreed werd gedragen en derhalve de Kamer ermee instemde dat bij de bovengenoemde Grondwetswijziging de schadeloosstelling dan ook werd verlaagd, gelet op de waardeinstijging van het geld;

Aangezien overigens een aantal Kamerleden "proprio motu" al waren overgegaan tot verlaging van hun schadeloosstelling;

Aangezien de hoogte van de schadeloosstelling werd vastgesteld naar het criterium dat ook iemand uit de minder vermogende standen daarmee zijn werkzaamheden als Kamerlid zou moeten kunnen vervullen;

Aangezien het verstrekken van Kamerlid-pensioen dan werd gemotiveerd met een verwijzing naar het feit dat men wellicht andere pensioendragende (neven) betrekkingen voor het kamerlidmaatschap had opgegeven dan wel door het kamerlidmaatschap niet had kunnen aangaan;

Aangezien de Kamer in die tijd nog maar weinig beroepspolitici telde en de visie van de toenmalige regering, dat dit liefst zo moest blijven, door de Kamer zelf breed werd gedeeld;

Aangezien als het kamerlidmaatschap inderdaad een ereambt was, de NSB-Kamerleden - en a fortiori Rost van Tonningen - niets hebben nagelaten om dat ereambt omlaag te halen;

Aangezien ook niet kan worden gezegd dat Rost van Tonningen pensioendragende nevenactiviteiten heeft laten schieten voor zijn kamerlidmaatschap. Integendeel hij heeft zich gretig op een aantal functies gestort, welke hem door de bezetter werden aangeboden;

Aangezien het onvoorstelbaar is dat de vooroorlogse grondwetgever en wetgever, die het Kamerlidmaatschap als een ereambt beschouwden en de schadeloosstelling als Kamerlid niet als salaris zagen, het uit deze schadeloosstelling af te leiden recht op Kamerlidpensioen een zo absoluut karakter hebben willen toelichten, dat zij geacht moeten worden onder "aftreden" in de zin van art. 92 Grondwet 1938 en art. 2 van de Wet van 1924 mede te hebben verstaan het zonder meer abandonneren van het Kamerlidmaatschap dan wel een verval van rechtswege wegens het treden in daadwerkelijke ambtelijke dienst van de vijand of het treden in krijgsdienst van de vijand;

Aangezien ook nog in overweging moet worden genomen dat zelfs NSB-ers die tot de "lichtere gevallen" gerekend moesten worden, op grond van het Besluit Politieke Delinquenten 1945 bij voorwaardelijke buitenvervolginstelling van rechtswege uit hun actief en passief kiesrecht werden ontzet;

Aangezien Rost van Tonningen, ware hij in leven gebleven, zeker zou zijn berecht ingevolge het Besluit Buitengewoon Strafrecht (prod. 13) en het Tribunaalbesluit (prod.14);

./.

Aangezien ook bij een veroordeling overeenkomstig deze Besluiten als bijkomende straf ontzegging uit het actief en passief kiesrecht aan de orde zou zijn geweest, hetgeen op voet van de toenmalige bepalingen van de Kieswet impliceerde dat indien men het Kamerlidmaatschap zou uitoefenen, dit van rechtswege verviel;

Aangezien ten overvloede art. 8, tweede lid, van het Besluit Buitengewoon Strafrecht als bijkomende maatregel nog memoreert de ontzetting "van het recht om bepaalde beroepen of groepen van beroepen uit te oefenen of bepaalde functies of groepen van functies te bekleeden, waarvoor hij naar het oordeel van de rechter de in het algemeen belang vereiste waardigheid of betrouwbaarheid mist";

Aangezien het toch te ver voert om - zoals bij de toepassing van de Wet van 1 augustus 1956 op het pensioen van zijn weduwe is gebeurd - te moeten aannemen, ook al is het maar bij wijze van fictie, dat Rost van Tonningen na zijn dood nog 13½ jaar als Kamerlid zou hebben moeten gelden, nu redelijkerwijs aan te nemen is dat hij - indien hij was blijven leven en niet de doodstraf zou hebben gehad - hij zijn berechting als bijkomende maatregel in elk geval uit zijn kiesrecht zou zijn ontzet en het kamerlidmaatschap onwaardig zou zijn bevonden;

Aangezien art. 23 van het Besluit Buitengewoon Strafrecht bepaalt:

- "1. Onder den tijd van huidige oorlog wordt verstaan de tijd van den huidige oorlog tegen het Koninkrijk en mede begrepen de tijd, waarin die oorlog dreigende was
2. Onder een misdrijf gedurende den tijd van de huidige oorlog gepleegd, wordt mede begrepen het geval, dat de schuldige het misdrijf heeft gepleegd met het oog op den door hem aanstaand geachten huidige oorlog tegen het Koninkrijk".

Aangezien het Besluit, gelet op de considerans, ziet op "gedurende den tijd van de huidige oorlog" begane strafbare feiten in de bovenbedoelde zin, zodat indien Rost van Tonningen daadwerkelijk zou zijn berecht, ook zijn daden van vóór de oorlog bij deze berechting zouden moeten zijn betrokken;

Aangezien hij derhalve, ook gelet op de strekking van het Besluit Buitengewoon Strafrecht, geacht moet worden met terugwerkende kracht tot vóór de oorlog het kamerlidmaatschap onwaardig te zijn geweest;

Aangezien bovendien ingevolge het bepaalde bij art. 1 van het Tribunaalbesluit 1944 bij berechting van Rost van Tonningen de maatregel van verbeurdverklaring van zijn vermogen had kunnen worden opgelegd;

Aangezien, gelet op art. 6 van het Tribunaalbesluit, vatbaar voor verbeurdverklaring is:

- a. indien de schuldige ten tijde van de uitspraak nog in leven is: het geheele vermogen
- b. indien de schuldige vóór de uitspraak is overleden: de nalatenschap;

Aangezien ingevolge art. 7 onder c van het Tribunaalbesluit onder vermogen en nalatenschap mede moet worden verstaan: pensioenen en andere al dan niet periodieke uitkeringen;

Aangezien Rost van Tonningen dus, ware het tot berechting gekomen, naar alle waarschijnlijkheid ook op deze grond van zijn pensioenrechten vervallen zou zijn verklaart (uitgegaan van de fictie dat hij nog over Kamerlidpensioenrechten zou beschikken);

Aangezien tenslotte, ook als het Zuiveringsbesluit 1944 niet op Rost van Tonningen als Kamerlid toepasselijk wordt geacht, moet worden vastgesteld dat degenen die vielen onder dit besluit, van hun pensioenrechten vervallen werden verklaard bij veel minder ernstige delicten als door Rost van Tonningen waren begaan;

Aangezien de hier weergegeven wettelijke regelingen een beoordeling naar staatsnoodrecht van het recht van de weduwe Rost van Tonningen vergemakkelijken en, mede gelet op de strekking van deze regelingen, niet ontkomen kan worden aan het oordeel dat ook naar staatsnoodrecht haar geen recht op Kamerlidpensioen toekomt;

Misleiding omtrent de ministeriële bereidwilligheid tot pensioentoekenning

Aangezien de ambtelijke werkgroep ten aanzien van de pensioenaanvraag van de weduwe Rost van Tonningen o.m. schrijft:

"In 1949 is op het departement de vraag onderzocht of aan de weduwe Rost van Tonningen pensioen kon worden onthouden (...). Men is indertijd tot de conclusie gekomen dat aan de weduwe pensioen niet kon worden onthouden, tenzij er een wet zou komen om pensioentoekenning te voorkomen. De toenmalige Minister voelde niet voor zo'n ad hoc-wet. Aan de weduwe is toen pensioen toegekend" (blz. III).

en:

"Uit aantekeningen en notities in het dossier blijkt dat men, zij het contre coeur, tot de conclusie moest komen dat er geen beletselen voor toekenning van weduwnpensioen bestonden". (blz. 16).

en:

"De vraag die men zich ten departemente indertijd klaarblijkelijk gesteld heeft, was: is er enige wettelijke bepaling op grond waarvan het pensioenrecht van Rost van Tonningen of diens weduwe vervallen is of vervallen kan worden verklaard? Aangezien ten aanzien van het pensioenrecht van Kamerleden geen bepaling waaraan een dergelijke bevoegdheid kon worden ontleend, bestond, bleef er naar het inzicht van de betrokken ambtenaren, geen andere mogelijkheid over dan het pensioen toe te kennen" (idem).

Aangezien hier het beeld wordt geschetst van de in feite onwillige, maar onmachtige Minister, die op dwingende instigatie van zijn ambtenaren, juridisch helaas geen andere mogelijkheid zag dan, tegen zijn zin, tot pensioenverlening aan de weduwe Rost van Tonningen over te gaan;

Aangezien eisers met klem bezwaar aantekenen tegen dit beeld, omdat de werkelijkheid wel even anders was;

Aangezien immers, om toch maar vooral de pensioenaanvraag van de weduwe Rost van Tonningen te kunnen honoreren, niet werd geschroomd wetten te verdraaien en te veronachtzamen, voorbij te zien aan historische feiten met juridische implicaties dan wel deze feiten opzettelijk te vervalsen en rechtsregels opzettelijk te misinterpreteren;

Aangezien immers om tot een toekenningsbeslissing te kunnen komen - niet limitatief - de wet van 11 mei 1946 werd misbruikt, geen rekening werd gehouden met de bedoeling van de grondwetgever en de wetgever van 1924 op het punt van pensioentoeckenning en een hier noodzakelijke beoordeling naar staatsnoodrecht, werd "vergeten" dat Rost van Tonningen zich in vreemde krijgsdienst had begeven en "over het hoofd gezien" werd dat hij actief een aantal met het kamerlidmaatschap onverenigbare functies was gaan uitoefenen en tenslotte ook nog het Besluit Tijdelijke Staten-Generaal volledig in strijd met haar bedoelingen werd geïnterpreteerd, door te stellen dat ook het mandaat van Rost van Tonningen geacht moest zijn verlengd te zijn geweest;

10. Onregelmatigheden bij de voorbereiding en totstandkoming van de pensioentoeckenning in 1950 aan de weduwe Rost van Tonningen

Aangezien de toenmalige Minister van Binnenlandse Zaken het dan ook niet heeft aangedurfd om zijn beweegredenen om aan de weduwe pensioen toe te kennen aan de Kamer voor te leggen; hij deze beslissing in stilte heeft voorbereid en het ook achteraf niet heeft gewaagd om zijn besluit aan de Kamer ter kennis te brengen;

Aangezien de aanvraag onmiskenbaar ook niet op regelmatige wijze is geschied, omdat art. 8 van de Wet van 21 november 1924 bepaalt dat deze moet worden gericht tot de Minister van Financiën;

Aangezien de aanvraag echter via de Minister van Binnenlandse Zaken binnenkwam en de voordracht aan de Kamer van 6 mei 1950 ook door de Minister van Binnenlandse Zaken werd gedaan (blz. 3 ambtelijk rapport);

Aangezien ook dit in strijd was met de Wet van 21 november 1924, waarin bij art. 9 wordt bepaald dat "de pensioenen op voordracht van de Minister van Financiën bij Koninklijk Besluit ten laste van de Staat worden toegekend";

Aangezien derhalve ook de voorbereiding van de pensioentoeckenning aan de weduwe Rost van Tonningen al wordt gekenmerkt door onregelmatigheden;

Aangezien van de toenmalige Minister van Binnenlandse Zaken kennelijk - om het beleefd te zeggen - een grotere coullance werd verwacht ten aanzien van de pensioenaanvraag dan van de Minister van Financiën;

Aangezien men immers de heersende stemming op het departement van Binnenlandse Zaken al kende, nu men daaromtrent al in 1947 voelhorens had uitgestoken;

Aangezien het ambtelijk rapport daarover schrijft:

"In 1947 werd bij BiZa informatie ingewonnen over eventuele aanspraken van mevrouw Rost van Tonningen op pensioen als weduwe van een Kamerlid. Uit het pensioendossier blijkt niet of en hoe daarop is gereageerd. Wel blijkt uit een aantekening, dat bij de Pensioenraad geïnformeerd is, of mevrouw Rost van Tonningen uit anderen hoofde reeds pensioen genoot. Die vraag werd door de Pensioenraad in 1949 negatief beantwoord: ingevolge het aan Rost van Tonningen op grond van het Zuiveringsbesluit van 1944 verleende ontslag (bij beschikking van de Minister van Financiën van 23 november 1944) waren betrokkene's pensioenrechten uit zijn ambtelijke functies vervallen (....)";

Aangezien overigens ook in het ambtelijk rapport kennelijk nog pogingen worden gedaan om de precieze gang van zaken ten aanzien van de pensioenaanvraag van de weduwe Rost van Tonningen te verhullen;

Aangezien de ambtelijke werkgroep zich daarbij echter in openlijke tegenspraken verstrikt;

Aangezien immers op blz. 5 van het ambtelijk rapport valt te lezen:

"De pensioentoeckenning geschiedde met ingang van 27 augustus 1947, omdat op die datum de pensioenaanvraag het departement bereikte";

Aangezien echter op blz. 16 plotseling een heel andere lezing wordt geven.

Daar heet het:

"In 1947 werd bij BiZa informatie ingewonnen over eventuele aanspraken van mevrouw Rost van Tonningen op pensioen als weduwe van een Kamerlid. Uit het pensioendossier blijkt niet of en hoe daarop is gereageerd."

en:

"In 1949 volgt een verzoek van een advocaat om toekenning van weduwe-pensioen aan mevrouw Rost van Tonningen";

Aangezien hier geen toevallige vergissing begaan wordt, maar aan het daglicht treedt dat men op het Ministerie van Binnenlandse Zaken nog steeds het een en ander te verbergen heeft ten aanzien van de gang van zaken met betrekking tot de toekenningsbeslissing;

Aangezien er sterke aanwijzingen zijn dat inderdaad al in 1947, via de advocaat Lublink Weddik, informatie werd ingewonnen over een mogelijke pensioentoeckenning en daartoe toen al een aanvraag werd ingediend bij Binnenlandse Zaken;

Aangezien men daar de weduwe Rost van Tonningen noch niet-ontvankelijk verklaarde noch deze aanvraag doorschoof naar het Ministerie van Financiën, zoals op grond van de wet was voorgeschreven.

Ministerieel geknoei met de pensioencategorieën in 1950 en 1956

Aangezien echter om de weduwe te kunnen begunstigen, Rost van Tonningen moest worden ingedeeld in de categorie van "afgetrede Kamerlid" dan wel van "Kamerlid overleden in actieve dienst";

Aangezien immers art. 2 van de Wet van 21 november 1924 bepaalde dat, om voor pensioen in aanmerking te komen, men moest zijn de weduwe van een afgetreden Kamerlid of een Kamerlid overleden in actieve dienst;

Aangezien men het kennelijk in 1947 nog niet aandurfde om Rost van Tonningen op te voeren als vallend binnen een van deze beide categorieën, o.a. op grond van de overweging dat hij, door zich in dienst van de vijand te begeven, zijn Nederlandschap en daarmee zijn Kamerlidmaatschap in elk geval had verloren;

Aangezien de zaak daarop op een laag pitje is gezet;

Aangezien toen twee jaar later - de restauratieve tendenzen waren inmiddels al weer zo goed als voltooid - via de advocaat Sassen werd geïnformeerd naar de voortgang van de procedure, werd besloten om de pensioenbeschikking zo in te richten dat Rost van Tonningen daarin werd voorgesteld als een Kamerlid overleden in actieve dienst;

Aangezien echter, alvorens Rost van Tonningen kon worden gepresenteerd als Kamerlid overleden in actieve dienst, aangenomen moest worden dat ook zijn mandaat als Kamerlid als verlengd beschouwd moest worden;

Aangezien men de konsekventie van een dergelijke constructie, namelijk dat de oorlogsjaren van 15 september 1941 tot zijn dood dan ook voor hem als jaren voor pensioenopbouw zouden moeten gelden, niet aandurfde;

Aangezien men daarom vervolgens verzoon dat uit de wet van 11 mei 1946 zou volgen dat deze periode voor de pensioenberekening buiten toepassing diende te worden gelaten;

Aangezien men het op Binnenlandse Zaken uiteindelijk maar het beste vond om Rost van Tonningen aan te merken als Kamerlid overleden in actieve dienst, omdat men tot de conclusie was gekomen dat men hem hoe dan ook niet kon zien als afgetreden in de zin van art. 92 Grondwet 1938 en art. 2 van de Wet van 21 november 1924;

Aangezien dit ook door de ambtelijke werkgroep wordt bevestigd, waar zij schrijft:

"Rost van Tonningen heeft geen ontslag als Kamerlid genomen, en kon 'dus' naar de toestand op zijn overlijdensdatum niet worden aangemerkt als "gewezen Kamerlid met aanspraak op pensioen" in de zin van art. 4, derde lid van de wet van 1924. Hij moest "derhalve" worden beschouwd als een in actieve dienst overleden Kamerlid in de zin van art. 4, eerste lid". (blz. 17);

Aangezien het maar goed is dat de ambtelijke werkgroep hier het woordje "derhalve" zelf al tussen aanhalingstekens plaatste, waarmee zij aangeeft dat hier wel van een heel curieuze logica sprake is;

Aangezien het toch alle perken te buiten gaat dat Binnenlandse Zaken, om de weduwe Rost van Tonningen toch maar een pensioen te kunnen verstrekken, daarvoor willens en wetens een grondslag koos die volstrekt niet deugde;

Aangezien men zich immers zeer goed bewust was van het feit dat Rost van Tonningen in elk geval door het feit dat hij in vreemde krijgsdienst was getreden, zijn Kamerlidmaatschap van rechtswege had verloren, zodat hij louter al op deze grond uiteraard nooit met recht kon worden aangemerkt als een Kamerlid overleden in actieve dienst;

Aangezien de ambtelijke werkgroep, in plaats van over deze corruptie een vernietigend oordeel te geven, soms zelfs de indruk wekt deze schaamteloos ondeugdelijke keuze alsnog te willen billijken en zich hierover tenminste uitsluitend in sussende bewoordingen over uitlaat, dan wel aan dit gegeven in haar 'analyses' geheel voorbij tracht te gaan;

Aangezien dit laatste bijvoorbeeld geldt voor de volgende regels:

"In 1949 is op het departement de vraag onderzocht of aan de weduwe Rost van Tonningen pensioen kon worden onthouden. Er kon toen geen bepaling worden gevonden, op grond waarvan pensioenrechten van Kamerleden vervallen konden worden verklaard". (blz. II-III)

nota bene: er kon toen geen deugdelijke grondslag worden gevonden voor pensioentoekenning en daarom werd in arremoele maar uitgegaan van de onjuiste fictie - dat Rost van Tonningen tot aan zijn dood actief Kamerlid was gebleven

en:

"Maar ook als men zou menen dat het mandaat ophield op 15 september 1941, dan nog zou dat voor het pensioenresultaat niets hebben uitgemaakt. Dan zou nl. de weduwe Rost van Tonningen aangemerkt zijn als weduwe van een gewezen Kamerlid, met een diensttijd die eveneens zou zijn geëindigd op 15 september 1941".

nota bene: gelet op het hierboven weergegeven citaat uit het rapport van de ambtelijke werkgroep achtte men nu juist geen termen aanwezig om Rost van Tonningen als een afgetreden Kamerlid te kwalificeren, zodat men hem ook niet als een gewezen Kamerlid in de zin van de Grondwet 1932 en de wet van 21 november 1924 meende te kunnen aanmerken.

en:

"Ten aanzien van Rost van Tonningen is kennelijk soms wel en soms niet ervan uitgegaan dat diens lidmaatschap voortduurde tot zijn overlijden". (blz. 7)

nota bene: ook hier laat de ambtelijke werkgroep zich niet ontvallen dat deze gang van zaken toch wel uiterst vreemd is en dat tenminste een van beide opvattingen onjuist moet zijn!

en:

"De vraag rijst, waarom betrokkene niet is aangemerkt als weduwe van een overleden gewezen Kamerlid, in de zin van art. 4, derde lid, van de wet van 1924. Aan de keuze van het eerste lid (weduwe van een in actieve dienst overleden Kamerlid (s) lijkt een bepaalde gedachtengang ten grondslag te liggen, omtrent het voortduren van het mandaat van de in 1937 gekozen Tweede Kamerleden". (blz. 17)

nota bene: aan deze keuze lijkt een andere gedachtengang ten grondslag te liggen, nl: we kunnen de weduwe Rost van Tonningen ondanks alles tóch van een weduwepensioen voorzien als we ten aanzien van de feiten maar net doen of onze neus bloedt!

en:

"Voor het pensioenbedrag dat in het pensioenbesluit t.a.v. de weduwe Rost van Tonningen uit 1950 werd vermeld, maakte het niet uit of het pensioen werd gebaseerd op het eerste, dan wel op het derde lid van art. 4 van de wet van 1924". (blz. 18)

nota bene: voor de hoogte van de uitkering maakte het dan wellicht niet uit, maar wel voor de regelmatigheid van de beslissing. De ambtelijke werkgroep zet hier de zaak op zijn kop: voordat de hoogte van de uitkering op voet van art. 4 aan de orde kon komen, dient eerst vast te staan dat er recht op uitkering op voet van art. 2 van de wet van 1924 is

ontstaan. Aangezien Binnenlandse Zaken zelf van mening was dat de gevraagde uitkering niet kon worden gestoeld op een aftreden als Kamerlid en in elk geval onjuist is dat Rost van Tonningen is overleden als Kamerlid in actieve dienst, is alleen al om deze reden helemaal geen recht op pensioenverlening ontstaan en heeft het dan ook verder geen zin om over de hoogte van het pensioen te praten, laat staan over 'de juiste hoogte'.

en:

"De vraag die dan rijst is, of de pensioentoekenning welke gebaseerd was op het eerste lid van art. 4 van de wet van 1924, wel op een juiste keuze van de pensioencategorie is gegrond. Zoals beschreven, kon men hier verschillend over denken, al naar gelang men een aanhanger is van de theorie dat het mandaat van de in 1937 gekozen Tweede Kamerleden voortduurde na 15 september 1941 (in die visie is de gekozen pensioencategorie juist), dan wel voorstander is van de stelling dat dat mandaat juist op die datum eindigde (in die zienswijze is de gekozen pensioencategorie onjuist)." (blz. 18 . 19)

nota bene: dit is slechts als misleidend te kwalificeren! De gekozen pensioencategorie is en blijft in beide gevallen te enen male onjuist, omdat Rost van Tonningen ten onrechte als Kamerlid overleden in actieve dienst wordt aangemerkt!

en:

"Maar zelfs als men de in 1950 gekozen pensioencategorie onjuist zou vinden, wat voor nuttig effect, etc." (blz.19)

nota bene: men heeft geen keuze om óf het een óf het ander te vinden, de onjuistheid van de pensioencategorie staat vast.

en:

"De voorlopige conclusie uit het voorgaande is, dat in 1950 aan mevrouw Rost van Tonningen op basis van de toen geldende wetgeving een weduwe pensioen niet kon worden onthouden. Wel is de daarbij gekozen categorie, waartoe betrokkene zou behoren, voor discussie vatbaar, etc." (blz. 19)

nota bene: zo min als deze voorlopige conclusie juist is, is de onjuistheid van de gekozen pensioencategorie voor discussie vatbaar!

Aangezien bij de nieuwe pensioenbeschikking in 1956 de weduwe Rost van Tonningen nu opeens werd aangemerkt als weduwe van een gewezen Kamerlid;

Aangezien de ambtelijke werkgroep over deze omslag ten aanzien van pensioencategorie onder meer opmerkt:

"Kennelijk heeft men toen (in 1956) ten departemente een eigen zienswijze vergeleken met de hierboven veronderstelde gedachtengang bij de pensioentoekenning 1950: nieuwe zienswijze - omtrent het einde van het mandaat als Kamerlid van betrokkene daarvoor in de plaats gesteld" (blz. 21);

Aangezien Binnenlandse Zaken dus inmiddels een andere visie op de beëindiging van het mandaat van Rost van Tonningen zou hebben gekregen;

Aangezien de betrokken pensioenbeschikking en de ambtelijke werkgroep in het ongewisse laten, wanneer het mandaat van Rost van Tonningen in deze nieuwe visie dan wel precies als beëindigd beschouwd werd;

Aangezien Binnenlandse Zaken kennelijk niet over stukken beschikte waaruit de diensttijd van Rost van Tonningen kon worden afgeleid;

Aangezien immers de ambtelijke werkgroep vermeldt:

"T.a.v. Rost van Tonningen beschikte het departement niet over zo'n opgave" (blz. 21);

Aangezien ook dit in strijd was met het bepaalde in art. 8 van de wet van 21 november 1924, waarin ten aanzien van de pensioenaanvraag wordt bepaald:

"Die aanvragen moet met overlegging van de voor de regeling van het pensioen benodigde stukken, worden ingediend bij Onzen Minister van Financiën";

Aangezien de benodigde stukken dus kennelijk ontbraken, dan wel incompleet waren;

Aangezien ook hiervan door Binnenlandse Zaken klaarblijkelijk geen punt werd gemaakt en bij gebrek aan richtinggevende gegevens op dit punt, de diensttijd van Rost van Tonningen werd bepaald zoals het Biza het beste leek, nu eens zus beslissend, dan weer zo;

Aangezien ook aan deze willekeur de ambtelijke werkgroep geen aanstoot nam, nu zij schrijft:

"Wat hiervan zij, ook bij de herberekening van het pensioen van de weduwe Rost van Tonningen in 1956 kan de voorlopige conclusie luiden dat daarbij niet buiten de kaders is getreden van de toen geldende wetgeving. Aan mevrouw Rost van Tonningen kon het herberekende pensioen niet worden onthouden. Wel is de keuze van de categorie waartoe betrokkene zou behoren voor discussie vatbaar. Mevrouw Rost van Tonningen viel echter, althans volgens de tot hier toe in het rapport besproken gegevens, onder één van beide toen geldende pensioencategorieën. De keuze voor een bepaalde categorie heeft voorts niet tot een ander pensioenresultaat geleid dan ingeval met een andere, in een bepaalde zienswijze omtrent het voortduren van het mandaat van de in 1937 gekozen Kamerleden juistere categorie had gekozen". (blz. 21);

Aangezien de weduwe Rost van Tonningen om meerdere hierboven genoemde redenen geen aanspraken op pensioen kon ontlenen aan de Wet van 21 november 1924 en de Grondwet 1938 en derhalve in 1950 ten onrechte een pensioen kreeg toegemeten als weduwe van een in actieve dienst overleden Kamerlid;

Aangezien, nu zij ten onrechte onder de werking van de Wet van 21 november 1924 werd gebracht, zij eveneens ten onrechte in aanmerking werd gebracht om van de bij wetswijziging van deze wet in 1956 doorgevoerde diensttijddoortelling mede profijt te trekken;

Aangezien in het tegenovergestelde geval dat de weduwe Rost van Tonningen wel terecht aanspraken aan de Wet van 1924 zou ontlenen, vanzelfsprekend in principe ook de wetgeving van 1956 op haar betrekking zou hebben gehad;

Aangezien het in dit licht geen verbazing kan wekken dat de Staatscommissie voor de pensioenwetgeving, de commissie-van Poelje, de juistheid van de beschikking waarbij aan de weduwe een pensioen was toegekend als weduwe van een in actieve dienst overleden Kamerlid zonder meer als een gegeven nemende, in 1954 tot de conclusie kwam dat als het principe van de diensttijd doortelling zou worden ingevoerd, ook de weduwe Rost van Tonningen daarvan mede profijt zou trekken;

Aangezien de Staatscommissie - van Poelje immers niet tot opdracht had de juistheid van de pensioentoekenning aan de weduwe Rost van Tonningen te onderzoeken, maar om een moderne pensioenwetgeving te ontwerpen, zodat het al dan niet regelmatig zijn van deze pensioentoekenning buiten haar blikveld bleef;

Aangezien ook de Minister van Binnenlandse Zaken Beel door ambtenaren werd ingeseind dat als het principe van diensttijddoortelling zou worden doorgevoerd, de weduwe Rost van Tonningen daarvan mede zou profiteren, waarbij er eveneens van werd uitgegaan dat de oorspronkelijke beslissing tot pensioentoekenning als weduwe van een Kamerlid overleden in actieve dienst juist was;

Aangezien deze konsekwentie verder niet in de Ministerraad werd besproken;

Aangezien dan ook niet gezegd kan worden dat dit mogelijke effect verder aan het toenmalige kabinet bekend was, zoals het ambtelijk rapport aan het slot van blz. 23 ten onrechte stelt;

Aangezien overigens het wetsvoorstel van de commissie - van Poelje het niet haalde en daarop ten departemente een nieuw wetsvoorstel werd gemaakt, dat uiteindelijk leidde tot de Wet van 1 augustus 1956, Stb 456;

Aangezien voortdurend wordt gesuggereerd dat de Tweede Kamer reeds lang van de pensioentoekenning aan de weduwe Rost van Tonningen op de hoogte was;

Aangezien dit zelfs wordt beweerd door de Raad van State ter gelegenheid van het advies omtrent het wetsontwerp ter beëindiging van de pensioenen van de nabestaanden van de NSB-Kamerleden van maart 1986;

Aangezien er echter geen spoor van bewijs is dat de Tweede Kamer van de pensioentoekenning aan de weduwe Rost van Tonningen kennis heeft kunnen nemen dan wel kennis heeft genomen;

Aangezien dan ook in de toelichting op het initiatief-wetsvoorstel dat in september 1987 door een aantal Kamerleden werd ingediend, benadrukt wordt: "dat uit niets blijkt dat de leden van de Tweede Kamer op de hoogte waren" van het feit dat aan de NSB-weduwinnen een pensioen werd uitgekeerd en voorts bij de presentatie van dit initiatief-voorstel door het Kamerlid Stoffelen nog eens werd beklemtoond dat "er geen snipper papier" bestaat, waaruit blijkt dat de Kamer was geïnformeerd;

Aangezien wel op 20 juni 1969 een lijst met de namen van nabestaanden van Kamerleden die een pensioen kregen in de bibliotheek is gelegd ter vertrouwelijke inzage van de Kamerleden, maar hiervan blijkens mededelingen van het departement van BiZa nooit een copie is gemaakt en het origineel verloren is geraakt, zodat niet meer kan worden nagegaan of de naam van de weduwe Rost van Tonningen daar al dan niet op voorkwam;

Verdere ongepastheden in het rapport van de ambtelijke werkgroep

Aangezien de ambtelijke werkgroep, zoals al eerder is vastgesteld, niet schroomde om niet alleen de misvatting dat ook het mandaat vande uitgezuiverde Kamerleden - en daarmee ook van Rost van Tonningen - door de Tweede kamer zelf als verlengd werd beschouwd, de wereld in te helpen, maar ook om daarvoor nog zogenaamd "steun te zoeken" bij de Wet van 11 mei 1946;

Aangezien deze wet, zoals is uiteengezet, immers slechts betrekking heeft op en regelingen treft voor, de in 1945 zittende Kamerleden, dat wil zeggen: alleen voor de niet-uitgezuiverde Kamerleden;

Aangezien het ambtelijke rapport in dit verband ondermeer schrijft:

"Toen als gevolg van de verordening 152/1941 geen schadeloosstelling meer werd betaald is er aandrang uitgeoefend om geen ontslag te nemen. Dit betekende voor vele leden van de Tweede Kamer - die toen nog konden menen lid te zijn - een offer; immers pas bij ontslag zou aanspraak op pensioen ontstaan. De Wet van 11 mei 1946 beoogt in deze zienswijze recht te doen aan hen, die gevolg hebben gegeven aan de oproep geen ontslag te nemen als lid der Staten-Generaal waardoor de toenmalige pensioenregeling niet op hen van toepassing werd". (blz. 11);

Aangezien deze passage is ontleend aan het hierboven reeds geciteerde gedeelte uit het Voorlopig Verslag met betrekking tot deze wet (zie prod. 3);

Aangezien de ambtelijke werkgroep zonder enig spoor van gêne suggereert dat een en ander ook betrekking had op de NSB-Kamerleden;

Aangezien het toch wel een gotspe is om te suggereren dat ook op de NSB-Kamerleden aandrang zou zijn uitgeoefend om op hun post te blijven en dat deze laatsten daaraan gevolg zouden hebben gegeven, omdat zij "de overtuiging waren toegedaan dat het Hooge College intact diende te blijven, ter voorkoming van vervanging door een ander, ongewenscht orgaan, alsmede opdat er bij de terugkeer van de Regeering overeenkomstig de Constitutioneele eischen zou kunnen worden geregeerd", zoals het Voorlopig Verslag voor de Wet van 11 mei 1946 het formuleert;

Aangezien het eveneens alle perken te buiten gaat om te suggereren, - zoals de ambtelijke werkgroep schaamteloos doet -, dat ook de daarop aansluitende passage mede op de NSB-Kamerleden betrekking had: "Dit aanblijven bracht evenwel financiële offers van allerlei aard met zich mede, vooral omdat het verwerven van een anderen, passenden werkkring voor de leden der Kamer in bezettingstijd met haast onoverkomenlijke moeilijkheden gepaard ging, voor zover zij al niet van hun vrijheid waren beroofd";

Aangezien het schandelijk is dat de ambtelijke werkgroep zonder omhaal suggereert dat ook de NSB-Kamerleden om vaderlandslievende redenen geen ontslag als Kamerleden zouden hebben genomen gedurende de oorlog en daarmee bewust van op dat moment ingaande pensioenrechten hebben afgezien;

Aangezien het een ongehoorde brutaliteit is en tevens een ernstige schoffering van de Tweede Kamer dat de ambtelijke werkgroep haar "analyse" van de Wet van 11 mei 1946 tenslotte afrondt met de volgende bewoordingen:

"Hoewel het op het eerste gezicht merkwaardig aandoet dat Rost van Tonningen op een gegeven moment is aangemerkt als Kamerlid, overleden in actieve dienst, past het in de zienswijze die van de zijde van de Tweede Kamer werd (en wellicht nog wordt) gehuldigd". (blz. 12);

Aangezien de ambtelijke werkgroep deze "juridische" wanvertoning kennelijk opvoert, opdat Binnenlandse Zaken overeind zou kunnen houden dat het rechtmatig en regelmatig zou zijn geweest dat in alle pensioenbeschikkingen die ten gunst van NSB-Kamerleden en hun nagelaten betrekkingen werden getroffen, van een verlengd mandaat wordt uitgegaan;

Aangezien de pensioenbeschikking van de weduwe Rost van Tonningen van 1950 daarbij de toon zette en verder richtinggevend is geweest;

Aangezien, zoals gesteld, deze beschikking in strijd met de wet door Binnenlandse Zaken is voorbereid;

Aangezien dit immers behoorde tot de competentie van de Minister van Financiën;

Aangezien de Minister van Financiën Lief tinck de kwestie van de pensioenverlening in de Ministerraad van 2 januari 1951 aan de orde stelde, maar de daarover ontstane onenigheid werd afgedempt;

11. Strijdigheid van de pensioentoeckenning aan de weduwe Rost van Tonningen met het Besluit Vijandelijk Vermogen

Aangezien de pensioentoeckenning aan de weduwe Rost van Tonningen voorts zich niet verdraagt met de inhoud van het Besluit Vijandelijk Vermogen van 20 oktober 1944, Stb E 133) (prod.15);
./.

Aangezien de strekking van dit Besluit in de considerans als volgt is verwoord:

"Overwegende, dat het noodzakelijk is bijzondere voorzieningen te treffen omtrent vermogen van vijandelijke staten en van vijandelijke onderdanen, omtrent het beheer daarvan en van het vermogen van zekere landverraderlijke personen, zoomede omtrent de aangifte van zodanig vermogen en van vermogen van zekere categorieën van andere personen";

Aangezien art. 3 van dit Besluit dan luidt, voor zover hier van belang;

- "1. Vermogen, toebehoorende aan een vijandelijken staat of aan een vijandelijken onderdaan, gaat met het in werking treden van dit besluit van rechtswege in eigendom over op den Staat (..).
2. Vermogen, hetwelk na het in werking treden van dit besluit aan een vijandelijken staat of een vijandelijken onderdaan opkomt, gaat alsdan van rechtswege in eigendom over op den Staat (..).
3. De bestemming van het aldus aan den Staat opgekomen vermogen zal nader bij de Wet, met inachtneming van de te dezen aanzien in de wapenstilstandsvoorwaarden of vredesverdragen op te nemen bepalingen, worden geregeld."

Aangezien onder "vijandelijke onderdanen", ingevolge het bepaalde bij art. 2 onder 4, mede moeten worden verstaan:

"personen, die ingevolge het bepaalde bij het Koninklijke Besluit van 7 juni 1940 (Staatsblad no.A6) tot vijandelijke onderdanen zijn verklaard".;

Aangezien art. 1, vijfde lid, van dit Besluit van 7 juni 1940 dan bepaalt:

"Onder "vijandelijke onderdanen" worden in dit besluit verstaan:

- b. natuurlijke personen, gevestigd in vijandelijk gebied, van wie niet blijkt, dat zij Nederlandsche onderdanen of onderdanen van een niet-vijandelijken Staat zijn"; (prod.16)

./.

Aangezien, ingevolge art. 1, derde lid, onder "vijandelijk gebied" moet worden verstaan:

"vijandelijk rechtsgebied en door den vijand bezet gebied";

Aangezien Rost van Tonningen, toen hij in vreemde krijgsdienst is getreden en deswege zijn Nederlanderschap verloor, is gaan behoren tot de in art. 1 onder b van het KB van 7 juni 1940 bedoelde categorie van vijandelijke onderdanen en zijn vermogen dus toen van rechtswege aan de Staat is vervallen;

Aangezien volgens het Besluit Vijandelijk Vermogen tot "vermogen" moeten worden gerekend:

"alle vermogensrechtelijke rechten en bevoegdheden in den ruimsten zin, die bestanddeelen van vermogen kunnen vormen" (art.1, lid 8)

Aangezien daaronder derhalve ook pensioenrechten moeten worden verstaan, zodat ook deze rechten, waren zij ontstaan, van rechtswege aan de Staat zijn vervallen;

12. Aspect van mandaatsverlenging als wezenlijk bestanddeel van de pensioenbeslissingen in strijd met consistent regeringsbeleid

Aangezien tenslotte deze pensioenbeschikkingen van 1950 en 1956 zich niet verdragen met een consistent regeringsbeleid;

Aangezien immers de regering zich altijd nadrukkelijk op het standpunt had gesteld, dat de mandaten van de Kamerleden gedurende de oorlog niet verlengd waren;

Aangezien dit regeringsstandpunt nog eens uitdrukkelijk werd bevestigd bij gelegenheid van de schriftelijke behandeling van het voorstel voor de Wet van 21 mei 1946;

Aangezien immers in het Voorlopig Verslag valt te lezen:

"Door enkele leden werd opgemerkt, dat eigenlijk alleen de uitkeering van de grondwettelijke schadeloosstelling logisch zou zijn, indien men zich op het - naar de meening van deze leden eenig juiste - standpunt stelt, dat de Kamer bleef bestaan, en de leden er deel van zijn blijven uitmaken. Toch wilden zij, mede met het oog op den toestand van 's lands financiën thans voor een volledige uitkeering dezer wettelijke vergoeding niet het pleit voeren." (zie prod. 3);

Aangezien hierop dan namens de regering door de Minister van Binnenlandse Zaken, Beel, bij Memorie van Antwoord als volgt werd gereageerd:

"Met betrekking tot de opmerking van enkele leden, dat eigenlijk alleen de uitkeering van de grondwettelijke schadeloosstelling logisch zou zijn, veroorlooft de ondergeteekende zich te verwijzen naar het standpunt, door de Regeering bij de behandeling van het wetsontwerp Voorlopige Staten-Generaal ingenomen ter zaken van het deel der beide Kamers blijven uitmaken van de vroegere leden. Het getuigt intusschen van besef voor de realiteit, dat ook deze leden niet het pleit wilden voeren voor een volledige uitkeering dezer wettelijke vergoeding." (idem);

Aangezien voor de weduwe Rost van Tonningen nu echter plotseling door de nieuwe Minister van BiZa, Teulings, werd afgeweken van dit regeringsstandpunt en werd aangenomen dat uitgerekend het mandaat van het NSB-Kamerlid als verlengd moest worden beschouwd;

Aangezien ook dit een buitengewoon vreemd licht werpt op deze beschikking;

13. De Wet van 1 augustus 1956 niet van toepassing op de Weduwe Rost van Tonningen

Aangezien, zelfs al zou men ten onrechte aannemen dat de pensioentoekenning in 1950 aan de weduwe Rost van Tonningen terecht zou zijn geschied, niettemin in haar geval niet aan de eisen die de Wet van 1 augustus 1956 zelf voor de diensttijddoortelling stelt wordt voldaan, zodat door deze diensttijddoortelling ook op deze grond ten onrechte op haar pensioen is toegepast;

Aangezien immers ingevolge de bepalingen van de betrokken wet een weduwe van een gewezen Kamerlid slechts aanspraak heeft op deze diensttijddoortelling, indien het overlijden van het betrokken Kamerlid heeft plaatsgevonden in een periode gelijk aan en aansluitend op het tijdvak waarin deze laatstelijk lid van de Tweede Kamer is geweest;

Aangezien Rost van Tonningen overleed op 6 juni 1945 en hij geacht moet worden zijn Kamerlidmaatschap te hebben geabandonneerd dan wel te hebben verloren in juni 1940, dan wel op 26 maart 1941, toen hij respectievelijk de functies van commissaris voor de marxistische partijen en president van de Nederlandse Bank ging uitoefenen;

Aangezien hij dus geacht moet worden Kamerlid te zijn geweest gedurende een periode van 2 jaar en 9 maanden, dan wel uiterlijk van 3 jaar en 6 maanden en hij dan is overleden respectievelijk 5 jaar, dan wel 4 jaar en 3 maanden na het verlies van het kamerlidmaatschap;

Aangezien dit dus niet is in de periode gelijk aan het tijdvak waarin hij laatstelijk Kamerlid was geweest, zodat ook om deze reden de weduwe Rost van Tonningen ten onrechte voor diensttijddoortelling in aanmerking is gebracht;

14. Verdere manifeste onjuistheden in de pensioenbeschikkingen m.b.t. Dieters en Woudenberg

Aangezien, wakker geworden en aangespoord door het succes van de weduwe Rost van Tonningen met betrekking tot de pensioentoekenning en de verworven diensttijddoortelling, de nog in leven zijnde NSB-Kamerleden en hun weduwen eveneens een aanvraag durfden in te dienen en over de periode 1956-1976 al deze aanvragen successievelijk werden gehonoreerd;

Aangezien in de pensioenbeschikkingen van Dieters en Woudenberg ervan uit wordt gegaan, dat zij nota bene als Kamerlid zitting zouden hebben gehad tot 13 september 1945 (blz. 3 en 4 ambtelijk rapport);

Aangezien dus in beide gevallen de periode van 15 september 1941 tot 6 augustus 1945 voor de berekening van de pensioenhoopte buiten beschouwing werd gelaten, maar - mirabele dictu - de periode van 6 augustus 1945 tot 14 september 1945 wél bij de pensioenberekening werd betrokken;

Aangezien deze laatste periode dus kennelijk gewoon werd betrokken bij het tijdvak waarover zij als Kamerleden werden beschouwd en hun kamerlidmaatschap in de visie van Binnenlandse Zaken dus blijkbaar voortduurde tot nota bene 14 september 1945;

Aangezien echter op 6 augustus 1945 het Besluit Tijdelijke Staten-Generaal in werking trad, zodat - zelfs in de visie dat ook de mandaten van de nationaal-socialisten in de oorlog werden verlengd - deze beide NSB-Kamerleden slechts uiterlijk tot de genoemde datum als Kamerlid zouden hebben kunnen gelden;

Aangezien dus ook in de visie dat de mandaten van de NSB-Kamerleden gedurende de oorlog eveneens verlengd waren, het absurd is en volkomen onjuist de beide nationaal-socialisten zelfs nog na de inwerkingstreding van het Besluit Tijdelijke Staten-Generaal en wel tot 14 september 1945, als Kamerlid te beschouwen en deze periode bij de pensioenberekening te betrekken;

Aangezien de ambtelijke werkgroep dit "verklaart" door er op te wijzen dat 14 september 1945 de dag was waarop de rapportage van de zuiveringscommissie verscheen, maar dit niet afdoet aan het feit dat op 6 augustus 1945 het Besluit Tijdelijke Staten-Generaal in werking trad;

Aangezien ook reeds op deze grond de pensioenbeschikkingen ten aanzien van Dieters en Woudenberg onjuist zijn;

Aangezien uit deze pensioenbeschikkingen overigens nog blijkt dat Binnenlandse Zaken heeft geprobeerd ook deze nationaal-socialisten meer dan maximaal ter wille te zijn;

Aangezien uit de navolgende passage uit het ambtelijk rapport blijkt hoezeer in alle gevallen de pensioenbeschikking ten aanzien van de weduwe Rost van Tonningen klakkeloos als voorbeeld heeft gediend voor de pensioentoekenningen aan de (weduwen van de) overige NSB-Kamerleden:

"In de voordracht aan de Koningin staat vermeld dat ingevolge de - bij Dieters al ter sprake gekomen - Wet van 11 mei 1946, Stb G 112, de tijd van 15 september 1941 tot 6 juni 1945 buiten beschouwing wordt gelaten voor de pensioenberekening. Hier is - blijkens de minute voor deze voordracht - sprake van een verschrijving; de datum van 6 juni 1945 had moeten zijn 6 augustus 1945 (zie bij Dieters). Kennelijk heeft de opsteller van de minute te zeer de voordracht voor de pensioentoekenning aan de weduwe Rost van Tonningen als voorbeeld genomen". (blz. 4);

Aangezien met betrekking tot de rechtmatigheid van de pensioenbeschikkingen voor de overige NSB-Kamerleden en hun nabestaanden nog afzonderlijke vorderingen zullen worden ingediend bij de rechtbank;

Vordering ten aanzien van de pensioenbeschikkingen van de weduwe Rost van Tonningen

Aangezien het thans gaat om de rechtmatigheid en de regelmatigheid van de pensioenbeschikkingen van 1950 en 1956 ten aanzien van de weduwe Rost van Tonningen;

Aangezien de statutaire doelstelling van eiseres sub 1 luidt:

"het - langs de hieronder aangegeven weg - pogen bij te dragen aan het herstel van het geschokte rechtsgevoel van - en de psychische schade toegebracht aan zeer velen, als gevolg van de toekenning van Kamerlidpensioenen aan de voormalige NSB-Kamerleden en hun nagelaten betrekkingen en de tot op heden door de regering volgehouden officiële visie, dat deze pensioenen geheel conform het recht en de geldende wettelijke bepalingen zijn toegekend, door:

- a. het bewerkstelligen van een herwaardering omtrent de juridische regelmatigheid van de beschikkingen, waarbij aan NSB-Kamerleden en hun nagelaten betrekkingen Kamerlidpensioenen zijn toegekend en de pensioenbedragen zijn aangepast;
- b. het bevorderen van officiële uitspraken van politieke organisaties, advies- en bestuurlijke organen, de regering, het parlement en rechtsprekende instanties, dat bij de toekenning en aanpassing van Kamerlidpensioenen aan de NSB-Kamerleden en hun nagelaten betrekkingen aan het recht en de geldende wettelijke bepalingen een onjuiste toepassing is gegeven;
- c. het bevorderen van een heroverweging van de bovengenoemde in afwijking van het recht en de geldende wettelijke bepalingen getroffen beschikkingen;

een en ander tevens vanuit het besef dat het toekennen van Kamerlidpensioenen aan gebleken landverraders een historische schande vormt voor ons parlement en bij herstel van de parlementaire verhoudingen na de bevrijding alleen al de gedachte hieraan als onbestaanbaar volledig buiten de gezichtskring van het gezuiverde parlement viel";

Aangezien zij er derhalve recht en belang bij heeft dat het onrechtmatige karakter van de pensioenbesluiten ten aanzien van de weduwe Rost van Tonningen alsnog in rechte wordt vastgesteld;

Aangezien de Stichting Herwaardering Pensioenen NSB-Kamerleden zich in adressen tot individuele Kamerleden heeft gewend, teneinde ook langs deze weg de rechtmatigheid van de pensioentoekenningen aan te vechten, doch zonder resultaat;

Aangezien eiseres sub 2 zich onder meer ten doel stelt om de belangen van haar leden te behartigen en daarbij in de praktijk van het werk van de vereniging ook de behartiging van immateriële belangen van de leden een belangrijke plaats inneemt, terwijl zij zich met nadruk nog de taak gesteld heeft om op te komen voor de belangen van de verzetsslachtoffers en hun gezinsleden;

Aangezien de leden van de Vereniging van Anti Fascistische oud-Verzetssrijders Nederland, Bond van Anti-fascisten in hun rechtsgevoel zijn geschokt en aan velen van hen psychische schade wordt toegebracht door het feit dat in de zaak Rost van Tonningen geen recht wordt gedaan en de Minister van Binnenlandse Zaken heeft besloten dit dossier te sluiten;

Aangezien immers de Minister van Binnenlandse Zaken aan de voorzitters van de Eerste en Tweede kamer zelf schrijft:

"Voor het kabinet was de afweging ten aanzien van de vraag, of aangekoerst zou moeten worden op een wettelijke maatregel bijzonder moeilijk. Het kabinet beseft terdege, dat een beslissing om niet daartoe over te gaan, als bijzonder pijnlijk zal worden ervaren bij grote delen van de Nederlandse samenleving. Met name bij verzetsdeelnemers en oorlogsslachtoffers zal zo'n belissing hard aankomen" (prod. 15);

Aangezien eisers 3 t/m 37 zijn oud-verzetssmensen dan wel slachtoffers van de nazi-terreur en andere oprechte anti-fascisten;

Aangezien het voor hen onverdragelijk is dat door de Minister van Binnenlandse Zaken nog steeds wordt voorgespiegeld dat de pensioenbesluiten ten aanzien van de weduwe Rost van Tonningen rechtmatig zouden zijn genomen en dat het deswege in strijd met de rechtszekerheid zou zijn om deze pensioenverlening op de een of ander wijze ongedaan te maken;

Aangezien immers deze besluiten allerm minst rechtmatig zijn genomen, doch slechts met schending van het recht tot stand hebben kunnen komen;

Aangezien de Minister van Binnenlandse Zaken bij brief van 8 december 1988 is gesommeerd om zijn bereidheid tot heroverweging van de rechtmatigheid en regelmatigheid van de pensioenbeschikking met betrekking tot het Kamerlidpensioen van de weduwe Rost van Tonningen uit te spreken, een en ander als eerste stap tot beëindiging van dit pensioen;

Aangezien de Minister heeft meegedeeld aan deze sommatie geen gevolg te zullen geven;

Aangezien de Minister door deze weigering onrechtmatig handelt jegens eisers.

MITSDIEN:

De Rechtbank te 's-Gravenhage wordt verzocht te verklaren voor recht dat de bij KB van 15 mei 1950 tot stand gekomen toekenning van weduwenpensioen aan de weduwe Rost van Tonningen, en de herziening die in 1956 op de hoogte van dit pensioen is aangebracht, in strijd met en met schending van het recht hebben plaatsgevonden, zodat deswege deze pensioentoeckenning en deze herziening van het pensioen als onregelmatig en onrechtmatig moeten worden aangemerkt, met veroordeling van gedaagde in de kosten van dit geding.

7

Enkele voorbeelden van persberichten over de gezondheidstoestand en de gevoelens van pijn en gekwetstheid van oorlogsslachtoffers en oud-verzetsstrijders naar aanleiding van de kwestie- Rost van Tonningen en de vrijlating van de Twee van Breda . (a,b en c)

KAMER HOUDT GEEMOTIONEERDE HOORZITTING

„Trek pensioen zwarte weduwe in”

Van onze verslaggeefster
JET BRUINSMA

DEN HAAG — „Je zou op voorhand collaborateur worden, want dan zit je goed. Aan de zwarte weduwe is nooit gezegd wat aan onze weduwen werd voorgehouden: je moet je maar redden. Waarom hertrouwt u niet. De overheid is een gebaarsen schild voor de zwakken. In de termen van mijn hoge overheid, de heer J. van Nazareth, heet zo iets een judasloot.”

Dominee J. van Watum, sprekend namens de burgerslachtoffers van de oorlog, was één van de velen die gisteren naar het Binnenhof waren gekomen om bij de Tweede Kamer te protesteren tegen het pensioen van de weduwe Rost van Tonningen.

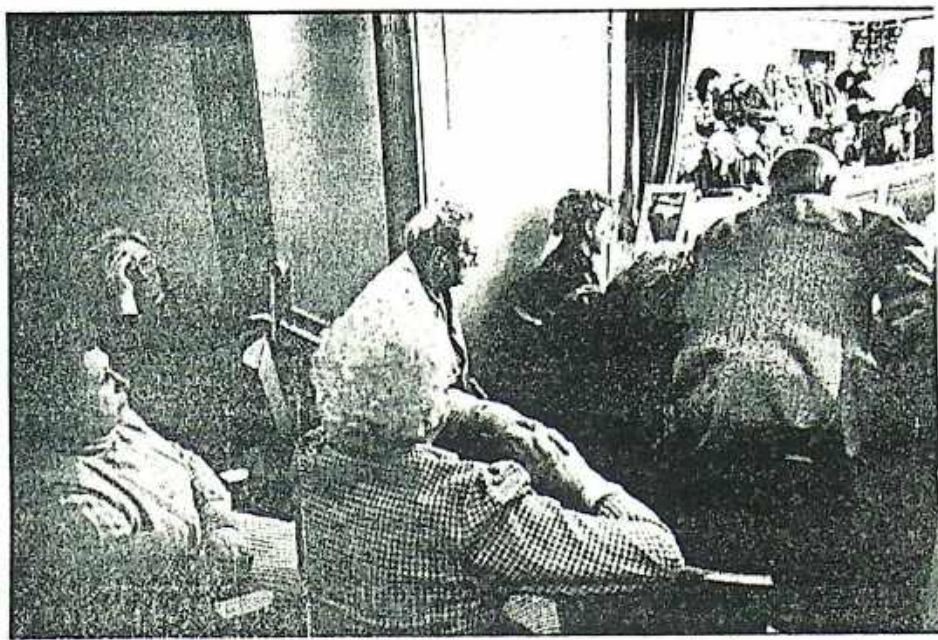
Diezelfde bondschap kregen de leden van de vaste Kamercommissie voor Binnenlandse Zaken gisteren in vele toonarden te horen. Beheerst, verbijsterd, emotioneel. De commissie hield een hoorzitting, omdat ze zich wil voorbereiden op de beslissing die de Tweede Kamer donderdag moet nemen over het pensioen van „de zwarte weduwe”. Tribunes, zalen, loges waren volgepakt met meest oudere mensen, vaak met het verzetsschild of andere onderscheidingen duidelijk zichtbaar opgespeld.

Zelden was de term hoorzitting zo van toepassing: de Kamerleden zwegen en luisterden. Vragen was overbodig, wat door verzetssensen en oorlogsslachtoffers naar voren werd gebracht, was overduidelijk.

Het pensioen dat de weduwe van de Nederlandse SS'er Rost van Tonningen sinds 1947 krijgt omdat haar man enkele jaren namens de NSB in de Tweede Kamer heeft gezeten, moet worden ingetrokken. Over de vraag of het hele pensioen moet worden geschrapt, of alleen dat deel dat de weduwe na 1956 kreeg omdat het pensioen toen omhoog ging, waren de gehoorde organisaties het niet eens. (In 1956 werd het principe van de zogeheten diensttijd-doortelling van kracht. Als pensioengrondslag werd het inkomen genomen dat een Kamerlid zou hebben gehad als hij tot zijn 65ste Kamerlid was gebleven. Rost zou in 1959 65 jaar zijn geworden.) Een minderheid vindt dat de weduwe alles moet terugbetalen wat zij sinds 1947 aan pensioen heeft ontvangen.

Rechtszekerheid

Met de argumenten die minister van Dijk van Binnenlandse Zaken aanvoert om het pensioen van de weduwe onaangetast te laten wordt van alle kanten de vloer aangeveegd. Het kabinet wil verkregen rechten niet aantasten, maar, zegt de heer Kliest van de Landelijke Contactgroep Verzetspensioneerden: „De rechtszekerheid wordt herhaaldelijk geschonden. De verzetspensionen

Gemiddelde leden volgen de hoorzitting in de Tweede Kamer over het pensioen van de weduwe Rost van Tonningen.
Foto: Jan Verbeek

en de uitkeringen voor oorlogsslachtoffers zijn al aangetast en worden verder bedreigd. Het stelsel van sociale zekerheid is aangetast, de BKR is afgeschaft, op de gezondheidszorg wordt bezuinigd. Absurd dat we over het pensioen van de weduwe moeten praten, in plaats van over betere verzetspensionen.”

Was minister van Dijk bang dat hij ons pijn zou doen als de weduwe haar pensioen kwijtraakt en een langdurige beroepsprocedure begint? „De regering heeft ons al lang pijn gedaan”, zegt de heer Robbe van de Vereniging van Oud-Bluchenvelders. „Ze deden ons pijn toen ze vergaten Rode-Kruis-pakketten te sturen naar de concentratiekampen. Ze deden ons pijn toen er geen vliegtuig was om ons na de bevrijding van de kampen naar Holland te brengen. Wij moesten niet fietsen en karren zien naar Nederland te komen, terwijl andere landen hun mensen per vliegtuig naar huis brachten.”

Joop Wolff van het Samenwerkend Verzet wil niet dat het kabinet denkt voor de oorlogsslachtoffers en bepaalt wat pijnlijk is. „Als u zorgvuldig met onze gevoelens wilt omgaan, moet u het dossier-Rost van Tonningen niet sluiten, maar dat kan ook niet. Want daartussen klemt het Nederlandse erfgoed, de Nederlandse beschaving.” Dat een aparte wet om de weduwe haar pensioen te ontnemen ongewenst is, bestrijden de oorlogsslachtoffers unaniem. Mevrouw Coolsma van de werkgroep belangenhe-

hartiging oorlogsgesloffen: „Ze waren erger dan landverraders, ze waren mensenslagers. Tegenover onrecht heeft geen ander onrecht te staan, maar gelegenheidswetgeving is hier wel op zijn plaats.”

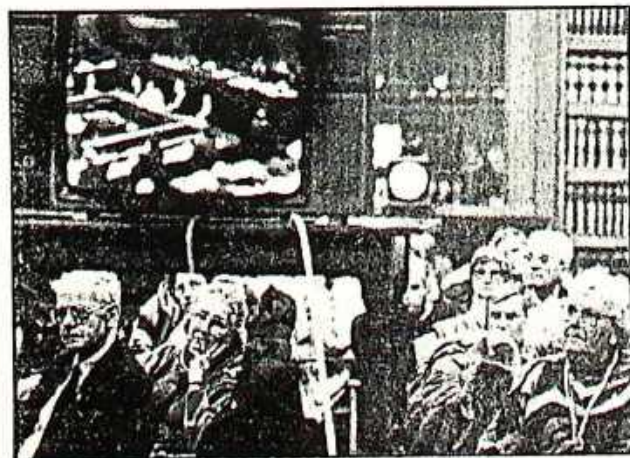
Mevrouw Coolsma is niet de enige die vraagt om een nieuwe hoorzitting. Niet over het pensioen van de zwarte weduwe, maar over de dreigende aantasting van pensioenen en uitkering voor oorlogsslachtoffers. En over de schrijnende manier waarop die wetten worden uitgevoerd. Mr. P. Cunniff: „De weduwe heeft haar recht op pensioen niet verspeeld wegens onwaardig gedrag. Maar er worden wel oorlogsslachtoffers uitgesloten van een uitkering wegens onwaardigheid. Of omdat ze vijftig meter buiten onze landsgrenzen woonden. In dit land worden verkregen rechten op een verzetspensioen of een uitkering wel teruggeschroefd op economische gronden. Waarom mag dan een onrechtmatig verkregen pensioen niet worden afgenomen?”

Landverraderster

De emoties worden, naarmate de dag vordert, duidelijker getoond en uitge-

sproken. Leo Klatter, namens het Verenigd Verzet 1940-1945: „Deze landverraderster krijgt een groter pensioen dan onze kameraden. Ik waarschuw u, al moeten we op onze knieën hier naar toe kruipen, als dat pensioen niet wordt afgeschaft, komen we terug.” Ja, ja, klinkt het van de publieke tribune. Applaus en gestamp is het loon voor elke spreker. Gehuld wordt er als de heer Kuster van het Sachsenhausen-comité op luide toon vertelt over de mensen die niet zijn teruggekeerd uit het kamp. „Ik spreek namens de doden die we hebben moeten achterlaten.”

Er wordt instemmend geroepen als de heer Gerritsen van de Vriendenkring Neuringen verklaart dat de voormalige KVP-ministers Van Maarseveen, Luns en De Quay en de CHU'er Staf de weduwe hebben beschermd. Commissievoorzitter Hennekam, die de dag wat ongemakkelijk voorzit en aan het eind een slotwoordje van papier voorleest, waarbij hij iedereen wel thuis wenst, durft niet goed in te grijpen. Hij verklaart wel dat „wij niet u” de emoties zoveel mogelijk willen inluimen. Een later roept Klatter uit dat emotie geen vies woord is, maar de moeder van alle creativiteit.

Gemiddelde toehoorders volgen de hoorzitting over het pensioen van de weduwe Rost van Tonningen op een televisieapparaat in de Handelingenkamer van de Tweede Kamer. De publieke tribune in de grote vergaderzaal was geheel vol.
Foto: Bert Verbeek

DISCUSSIE OVER VRIJLATING TWEE VAN BREDA MAAKT VEEL LOS

Hulporganisaties WO II krijgen extra geld

Van onze verslaggevers

DEN HAAG — Minister Brinkman van WVC stelt een miljoen extra beschikbaar voor organisaties die hulp verstrekken aan oorlogsslachtoffers. Instellingen als Centrum '45 en de Stichting 1940-45 worden de laatste weken overstelpt door oorlogsslachtoffers die in grote moeilijkheden zijn geraakt door de vrijlating van de Twee van Breda.

De minister komt daarmee tegemoet aan een klemmend beroep dat de PvdA-kamerleden Worrell en Haas-Berger op hem hadden gedaan. In schriftelijke vragen hadden zij gewezen op een explosieve toename in de vraag naar hulp onder de groep voormalig vervolgd.

Overigens had de bewindsman enkele weken geleden al bij de organisaties geïnformeerd of zij extra geld dachten nodig te hebben, maar volgens een woordvoerder van WVC werd die vraag toen ontkennend beantwoord. Intussen is gebleken dat de behoefte aan hulp bij oor-

logsvervolgden en leden van het voormalig verzet zo groot is, dat de hulpverleners dus wel degelijk extra geld nodig hebben.

Die indruk wordt bevestigd door woordvoerders van Idoco, Centrum '45 en Joods Maatschappelijk Werk, drie hulpverlenende instanties. Centrum '45 in Oegstgeest is volgens woordvoerder Vogelaar overspoeld met aanmeldingen van mensen die in nood zijn gekomen. „Wij kunnen de vraag niet aan. Er zijn vier maal zoveel aanvragen dan normaal. We hebben nu al een wachtlijst die tot eind april loopt. Daardoor komen we in een positie te verkeren waarbij we de mensen niet de hulp kunnen geven die dringend noodzakelijk is.“

Mevrouw Stein van het Joods Maatschappelijk Werk wijst erop dat naast nieuwe aanvragen om hulp ook de contacten met de zogeheten „slapende“ patiënten weer zijn geïntensiveerd. „Veel oorlogsslachtoffers beseffen nu pas wat er werkelijk aan de hand is. Iedereen is dan ook onrustig geworden. Niet alleen

door de vrijlating van de Twee, maar ook door de gebeurtenissen bij de verkiezingen in Berlijn en de berichten over het graf van mevrouw Rost van Tonningen. De oorlogsslachtoffers hebben het idee dat hun geen recht is gedaan. Ze verliezen het basisvertrouwen in de overheid en krijgen het idee dat zij geen aansluiting meer hebben met de omgeving.“

Lange termijn

De vraag naar meer geld moet volgens de hulpverlenende instanties niet alleen worden beschouwd als het gevolg van acute nood. „Er is een duidelijk gebrek aan menskracht. Dat los je op korte termijn niet op door meer hulpverleners in dienst te nemen, want deze vorm van hulpverlening is zo specifiek, dat je daarvoor eerst mensen moet scholen“, zegt een woordvoerder van Idoco.

Deze mening valt ook te beluisteren bij Centrum '45. Vogelaar: „We zijn nu met man en macht bezig hulp te bieden.

Scholing van nieuwe hulpverleners is dringend noodzakelijk. De afgelopen weken hebben duidelijk gemaakt dat de hulpverlening geen aflopende zaak is. Op de langere termijn zal er vraag blijven naar gespecialiseerde en intensieve hulp.“

Het is nog niet duidelijk of het miljoen van Brinkman een eenmalige extra bijdrage is of dat hij ook in de toekomst meer geld beschikbaar wil stellen. Enkele maanden geleden heeft een commissie onder voorzitterschap van de oud-verzetman B. Polak in een advies gepleit voor voldoende geld voor hulp aan oorlogs- en geweldsslachtoffers.

Brinkman moet nog een definitief standpunt innemen over dat advies. De problemen rond de Twee van Breda hebben tot vertraging geleid. Bovendien is daarover in het kabinet nog geen overeenstemming bereikt. Daarom kan het nog wel enige tijd duren voordat een definitief standpunt over het rapport-Polak is bepaald, aldus een woordvoerder van WVC.

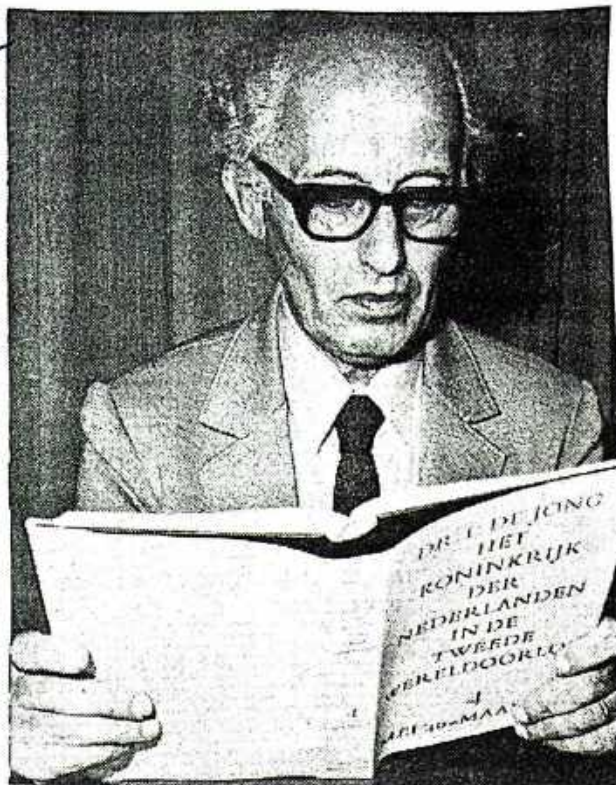
„Een volslagen misvatting”. Zo kwalificeert de historicus prof. dr. L. de Jong de eind januari in Haagse kringen geuite verwachting dat met de vrijlating van de 'Twee van Breda' het „oorlogsleed de gelegenheid zou krijgen uit te slijten”. Het tegendeel is gebeurd. „Bovenop het leed dat de duizenden oorlogsslachtoffers toch al te torsen hebben is het blijvende grievende gevoel gekomen dat het kabinet en de meerderheid van de Tweede Kamer hen op het hart heeft getrapt”.

18-4-89

Dr. De Jong zegt dit in zijn eind vorige week in Deventer gehouden „Alexander Hegius-lezing” over „De actualiteit van de Tweede Wereldoorlog”. De herinnering aan 1940-1945 valt niet uit te wissen, aldus de kern van zijn betoog. „Wanneer de vrijlating van de Twee door sommigen bedoeld zou zijn als onderdeel van een breed beleidsvoornemen om onbezwaard door oorlogsherinneringen het Europa van 1992 en de wereld van de volgende eeuw in te gaan, dan durf ik te voorspellen dat dat streven gedoemd is te mislukken”.

„De herinneringen zullen ten grave dalen met hen die er door geteisterd werden en worden”, aldus spreker. „Maar zien wij terug op de bijna vijftig jaar, die sinds 1940 zijn verstreken, dan moet gesteld worden dat Nederland zich van de betekenis wat in de Tweede Wereldoorlog is gebeurd steeds duidelijker bewust is geworden”. Hij constateert dat politiek-actieve groepen op tal van terreinen standpunten innemen die ten nauwste samenhangen met de afwijzing van het nationaal-socialisme.

De houding van regering en kamermeerderheid tegenover de vervolgings- en oorlogsslachtoffers staat hiermee op gespannen voet, aldus de strekking van het betoog. De gang van zaken rond de 'Twee van Breda' wordt ondubbelzinnig veroordeeld. Het is niet mijn bedoeling het debat over de vrijlating nieuw leven in te blazen, aldus dr. De Jong. „Gedane zaken nemen geen keer. Maar het moet mij toch van het hart (van het hart, inderdaad) dat de uitspraak van de Tweede Kamer niet kan worden losgemaakt van het feit dat de regering slaagde in haar kwalijk en sluw voornemen, de discussies in onze vrije samenleving zoveel mogelijk te voorkomen.”

Dr. L. de Jong:
1940-1945 niet weg te wissen

Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie

5

De weledelgestrenge heer
mr. N.M.P. Steijnen
Couwenhoven 52-05
3703 ER ZEIST

Ref.: dJ/ed

Amsterdam, 20 februari 1989

Geachte heer Steijnen,

Het spijt mij u te moeten berichten dat ik absoluut geen tijd heb om mij in de zaak van het proces tegen de staat te verdiepen. Ik ben namelijk op het ogenblik volledig bezet met het schrijven van de 21 nieuwe scenario's voor de televisieserie "De Bezetting", waarvan de uitzending in december begint. Ik ben bovendien geen juridische deskundige.

Uw doelstelling, als weergegeven op pagina 65 van de dagvaarding, onderschrijf ik ten volle en ik verleen u hierbij toestemming om aan dat feit, als u dat zinvol vindt, nadere bekendheid te geven.

Ik vertrouw dat het uw instemming heeft dat ik de ontvangen stukken doorgegeven heb aan het Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie.

Graag spreek ik de beste wensen uit voor het wel-slagen van de actie waarmee u bent begonnen.

Met vriendelijke groeten,

Dr. L. de Jong

Arrondissementsrechtbank
te
's-Gravenhage

CONCLUSIE VAN EIS, HOUDENDE AKTE
AANVULLING DAGVAARDING EN OVER-
LEGGING PRODUCTIES

rolzitting d.d.
21 februari 1989

rolnr.

in de zaak van :

1. de stichting "Stichting Herwaardering Pensioenen NSB-Kamerleden", gevestigd te Hoenderloo, gemeen-
te Apeldoorn;
2. De vereniging "Vereniging van Anti Fascistische oud-Verzetsstrijders Nederland, Bond van Anti-fascisten", gevestigd te Hoenderloo, gemeente Apeldoorn;
3. Saapke Zwart-Goulooze, wonende te Amsterdam;
4. Berend Gerritsen, wonende te Deventer;
5. Erich Hans Cohen, wonende te Rotterdam;
6. Carel Duran, wonende te 's-Gravenhage;
7. Céline v.d. Hoek-de Vries, wonende te Amsterdam;
8. Karel Henri Fuldauer, wonende te Amsterdam;
9. Petronella Footers, wonende te Amsterdam;
10. Gerredina Jacoba IJspeerd-Schukkink, wonende te Enschede;
11. Beppie Teeboom, wonende te Amsterdam;
12. Leo Neijenhuis, wonende te Uden;
13. Anna M.E. Exter, wonende te Amsterdam;
14. Jacoba van Riet, wonende te Deventer;
15. Pieter Bunschoten, wonende te Hoogeveen;
16. Jacobus Johannes Oonk, wonende te Zutphen;
17. Johan Johannes de Raat, wonende te Emmeloord;
18. Erica van Beek, wonende te Nieuwegein;
19. Alberta v.d. Greef-van Aarls, wonende te Schijnde;
20. Cornelis Korperzaal, wonende te Harderwijk;
21. Neeltje van Geldrop-Schutte, wonende te Driehuis;

22. Jan Jozef Willem Jansen, wonende te Heerlen;
23. Johanna Motz-Oonk, wonende te Rotterdam;
24. Engelina Koopman-Hagen, wonende te Finsterwolde;
25. Peter Marinus Aloysius van Zutphen, wonende te Heerlen;
26. Hendrik Frikken, wonende te Musselkanaal;
27. Hendrik Johan van Eck, wonende te Zeist;
28. Joannes Cornelis Gisolf, wonende te Kwadendam;
29. Hendrik Schuthof, wonende te Zutphen;
30. Geerard Thiodiscus Schaap, wonende te Deventer;
31. Lydia van Nobelen-Biezouw, wonende te Amsterdam;
32. Jacob Dijkse, wonende te Den Hoorn/Texel;
33. Lucas Rudolphus Jozeph Jacobs, wonende te Den Helder;
34. Jans Bunschoten-Koridon, wonende te Hilversum;
35. Jan Broekman, wonende te Koekange;
36. Josephine van Leeuwen-Kerker, wonende te Geldrop;
37. Henk v.d. Poppe, wonende te Harderwijk;

Eisers bij exploit van 31 januari 1989

procureur: mr. A.B.B. Beelaard

advocaat: mr. N.M.P. Steijnen

tegen

DE STAAT DER NEDERLANDEN (de Minister van Binnenlandse Zaken), zetelend te 's-Gravenhage,

gedaagde bij eerder genoemd exploit;

procureur:

Eisers laten zeggen en concluderen voor eis overeenkomstig de gronden, middelen en eis, zoals vervat in bovengemelde dagvaarding, waarvan de inhoud hier als volledig herhaald en ingevoegd moet worden beschouwd, met dien verstande dat

22. Jan Jozef Willem Jansen, wonende te Heerlen;
23. Johanna Metz-Oonk, wonende te Rotterdam;
24. Engelina Koopman-Hagen, wonende te Finsterwolde;
25. Peter Marinus Aloysius van Zutphen, wonende te Heerlen;
26. Hendrik Frikken, wonende te Musselkanaal;
27. Hendrik Johan van Eck, wonende te Zeist;
28. Joannes Cornelis Gisolf, wonende te Kwadendam;
29. Hendrik Schuthof, wonende te Zutphen;
30. Geerard Thiodiscus Schaap, wonende te Deventer;
31. Lydia van Nobelen-Biezouw, wonende te Amsterdam;
32. Jacob Dijkse, wonende te Den Hoorn/Texel;
33. Lucas Rudolphus Jozeph Jacobs, wonende te Den Helde
34. Jans Bunschoten-Koridon, wonende te Hilversum;
35. Jan Broekman, wonende te Koekange;
36. Josephine van Leeuwen-Kerker, wonende te Geldrop;
37. Henk v.d. Poppe, wonende te Harderwijk;

Eisers bij exploit van 31 januari 1989

procureur: mr. A.B.B. Beelaard

advocaat: mr. N.M.P. Steijnen

tegen

DE STAAT DER NEDERLANDEN (de Minister van Binnenlandse Zaken), zetelend te

gedaagde bij eerder d exp

procureur

Eisers laten zeggen en concluderen
en eis, zoals vervat in bovengewel
volledig herhaald en ingevoegd moe

is on
aard
n be

stige
an
st

den, om
d hier
stande

in de dagvaarding voor eisers sub 8, 10, 12, 27, 28, 30 en 32 respectievelijk gelezen moet worden :

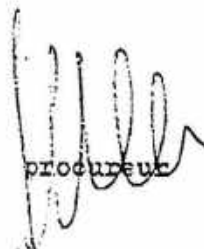
- 8. Karel Henri Fuldauer;
- 10. Gerredina Jacoba IJspeerd-Schukink;
- 12. Leo Nijenhuis;
- 27. Hendrik Johan van Eck;
- 28. Joannes Cornelis Gisolf;
- 30. Geerard Thiodiscus Schaap;
- 32. Jacob Dijksen.

Tevens brengen eisers hierbij de volgende producties in het geding :

- 1. brief van de Minister van Binnenlandse Zaken d.d. 17 november 1986 aan de Voorzitters van de Eerste en Tweede Kamer;
- 2. Rapport van een ambtelijke werkgroep van het Ministerie van Binnenlandse Zaken d.d. 13 juni 1986 "De rechtmatigheid van de toekenning van weduwenpensioen aan mevr. Rost van Tonningen op basis van het Kamerlidmaatschap van haar echtgenoot";
- 3. Stukken wetsontwerp Regeling rechtspositie van eenige gezagsdragers en van de leden der Tweede Kamer in verband met de bezetting, de Wet van 11 Mei 1946
- 4. Besluit van 2 augustus 1945, houdende vaststelling van het Besluit Tijdelijke Staten-Generaal;
- 5. Kieswet 1895;
- 6. Circulaire UZ 19290 d.d. 24 October 1952 van de Minister van Binnenlandse Zaken inzake Zuivering;
- 7. Circulaire UZ 20684 d.d. 17 januari 1956 van de Minister van Binnenlandse Zaken inzake Zuivering;
- 8. Wet van 1 augustus 1956 tot wijziging van de regeling van het pensioen van weduwen en wezen van overleden leden en overleden gewezen leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal;
- 9. Zuiveringsbesluit 1944;
- 10. Zuiveringsbesluit 1945 en nadere richtlijnen;
- 11. Wet van den 21sten November 1924, tot uitvoering van artikel 90, laatste lid, der Grondwet;
- 12. Alfabetische Naamlijsten van de Leden der Staten-Generaal, gedurende de Tijdelijke Zitting 1945;

13. Besluit van 22 december 1943, houdende vaststelling van het Besluit Buitengewoon Strafrecht;
14. Besluit van 17 september 1944, houdende vaststelling van het Tribunaalbesluit;
15. Besluit van 20 oktober 1944, houdende vaststelling van het Besluit Vijandelijk Vermogen;
16. Besluit van 7 juni 1940, houdende een voorziening, ten einde te verhinderen dat het rechtsverkeer in oorlogstijd schade toebrengt aan de belangen van het Koninkrijk der Nederlanden;
17. Besluit van 23 augustus 1946, houdende vaststelling van nadere regelen omtrent de ontzetting van en het herstel in rechten van politieke delinquenten. (Regeling ontzetting rechten.);
18. Achtste Verordening van den Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandse gebied betreffende bijzondere maatregelen op administratiefrechtelijk gebied.

Waarvan Akte !

procureur

Stichting Herwaardering Pensioenen NSB - Kamerleden

Postbus 5
7350 AA Hoenderloo
Tel. 057 68 - 1258
Bank: Rabobank Hoenderloo
nr. 33.67.69.385
Postbanknr. 5914957

6

Hoenderloo, 23 februari 1989

ALGEMEEN NEDERLANDS PERSBUREAU
GEMEENSCHAPPELIJKE PERSDIENST
RADIO GELDERLAND.

Dames/Heren,

Hiermede berichten wij u dat Dr. L. de Jong ons - met toestemming tot publicatie - heeft medegedeeld dat hij onze doelstellingen, als weergegeven op pagina 65 van de dagvaarding, ten volle onderschrijft. Hij spreekt tevens zijn beste wensen voor het welslagen van de actie uit.

Mogelijk kunt u deze mededeling in uw nieuwsvoorziening opnemen. Bij voorbaat onze dank.

Hoogachtend,

(W. Glas)
secr.

Postbus 5
7350 AA Hoenderloo
Tel. 057 68 - 1258
Bank: Rabobank Hoenderloo
nr. 33.67.69.385
Postbanknr. 5914957

Jol, 1989

PERSVERKLARING

Naar aanleiding van het verschijnen van de conclusie van antwoord in de gerechtelijke procedure van de Stichting Herwaardering Pensioenen NSB-Kamerleden, de Vereniging van Anti Fascistische oud-Verzetssrijders Nederland en 35 merendeels oud-verzetssrijders en oorlogsslachtoffers tegen de Staat der Nederlanden inzake de rechtmatigheid van de pensioen-toekenning aan de Weduwe Rost van Tonningen.

Op 13 juni 1986 kwam het Ministerie van Binnenlandse Zaken met een ambtelijk rapport getiteld: "de rechtmatigheid van de toekenning van weduwenpensioen aan mevrouw Rost van Tonningen op basis van het kamerlidmaatschap van haar echtgenoot." Dit rapport was opgesteld naar aanleiding van de onrust en woede die ontstond toen bekend werd dat de weduwe Rost van Tonningen een pensioen genoot op basis van het kamerlidmaatschap van haar overleden echtgenoot.

Op 17 november 1986 werd dit rapport aan de Voorzitters van de Eerste en Tweede Kamer aangeboden.

Het rapport bevatte de conclusie dat de pensioentoeckenning aan de weduwe Rost van Tonningen in de jaren vijftig rechtmatig en regelmatig was geschied en dat de naoorlogse Tweede Kamer indertijd expliciet zou hebben gewild dat de NSB-Kamerleden en hun nagelaten betrekkingen hun pensioenrechten zouden behouden. Op die basis werd in het rapport gesteld dat het in strijd zou zijn met de rechtszekerheid om nu nog aan dit pensioen te gaan tornen. Dit laatste werd door enige hoogleraren onderschreven.

De Minister van Binnenlandse Zaken stelde derhalve voor om het dossier-Rost van Tonningen te sluiten.

Mocht de Kamer daartoe niet willen overgaan, dan zou - zo stelde het ambtelijk rapport - een nieuwe wet nodig zijn met een 2/3e meerderheid. Van de regering was daartoe geen initiatief te verwachten.

De Kamer, die zich met name onder de kabinetten Lubbers meermalen zonder veel tegenstribbelen door dienstdoende minister liet misleiden, heeft ook hier verzuimd haar institutionele onafhankelijkheid te profileren, en de haar voorgespiegelde conclusies van de ambtelijke werkgroep zonder nadere expertise voor zoete koek geslikt. Een essentieel onderdeel hiervan is het - door enige professorale autoriteit ondersteunde - oordeel, dat aantasting van het pensioen juist daarom in strijd zou zijn met de rechtszekerheid, omdat de pensioentoeckenning indertijd rechtmatig en regelmatig zou hebben plaatsgevonden.

Klopt dit laatste niet, dan gaat ook het argument dat aantasting in strijd zou zijn met de rechtszekerheid grotendeels in rook op.

Aangezien de voltallige Kamer - evenals de geraadpleegde professoren - de bewering van de ambtelijke werkgroep dat de pensioentoeckenning in overeenstemming met het geldende

recht was geschied kritiekloos en zonder nader onderzoek accepteerde, kon vervolgens door de regering worden volgehouden dat nadere actie tegen dit pensioen de rechtszekerheid bedreigde.

Onder druk van het voormalig verzet en de organisaties van oorlogsslachtoffers wilde de Kamer niettemin vooralsnog de minister niet volgen bij het voorstel om het dossier-Rost van Tonningen te sluiten en werd gewerkt aan een initiatief-wetsvoorstel.

Deze pogingen om vanuit de Kamer te komen tot een initiatief-wet liepen in september 1988 definitief stuk, toen het CDA plotseling en masse afhaakte.

Wederom dreigde het dossier-Rost van Tonningen voorgoed te worden gesloten.

Aangezien dit voor brede kringen van het voormalig verzet en van organisaties van oorlogsslachtoffers onverteerbaar was, werd daarop in november 1988 opgericht de Stichting Herwaardering Pensioenen NSB-Kamerleden, die zich statuair ten doel stelt:

"het - langs de hieronder aangegeven weg - pogen bij te dragen aan het herstel van het geschokte rechtsgevoel van - en de psychische schade toegebracht aan zeer velen, als gevolg van de toekenning van Kamerlidpensioen aan de voormalige NSB-Kamerleden en hun nagelaten betrekkingen en de tot op heden door de regering volgehouden officiële visie, dat deze pensioenen geheel conform het recht en de geldende wettelijke bepalingen zijn toegekend, door:

a. het bewerkstelligen van een herwaardering omtrent de juridische regelmatigheid van de beschikkingen, waarbij aan NSB-Kamerleden en hun nagelaten betrekkingen Kamerlidpensioen zijn toegekend en de pensioenbedragen zijn aangepast;

b. het bevorderen van officiële uitspraken van politieke organisaties, advies- en bestuurlijke organen, de regering, het parlement en rechtsprekende instanties, dat bij de toekenning en aanpassing van Kamerlidpensioenen aan NSB-Kamerleden en hun nagelaten betrekkingen aan het recht en de wetten een onjuiste toepassing is gegeven;

c. het bevorderen van een heroverweging van de bovengenoemde in afwijking van het recht en de geldende wettelijke bepalingen getroffen beschikkingen;

een en ander tevens vanuit het besef dat het toekennen van Kamerlidpensioenen aan gebleken landverraders een historische schande vormt voor ons parlement en bij herstel van de parlementaire verhoudingen na de bevrijding alleen al de gedachte hieraan als onbestaanbaar volledig buiten het gezichtsveld van het gezuiverde parlement viel."

Tot zover de door Mr. Stibru namens de eisende partijen uitgegeven Persverklaring, het vervolg daarvan vervangen wij hieronder voor een meer uitgebreide tekst.

In de nu verschenen **conclusie van antwoord** wordt door de Staat met geen woord inhoudelijk ingegaan op de in de dagvaarding aangevoerde feiten en argumenten dat deze pensioentoeckenning niet deugt. Volstaan wordt met de opmerking: "De Staat wijst deze beschuldigingen als volstrekt ongefundeerd van de hand." (blz. 9) Dat is in een juridische procedure zeer ongebruikelijk. Normaal wordt in een civiele procedure als deze zowel formeel als materieel verweer gevoerd.

Formeel verweer wil zeggen dat de tegenpartij b.v. probeert aan te tonen dat de rechter geen bevoegdheid heeft om vonnis te wijzen, dat de eisende partijen geen belang hebben bij een vonnis of dat zij wetten of rechtsregels verkeerd interpreteren. Formeel verweer gaat in op **juridische formaliteiten**.

Materieel verweer betekent dat men uitvoerig op de aangevoerde feiten en argumenten in gaat en deze vervolgens bestrijdt. **Materieel** verweer gaat in op de **inhoud** van het gestelde door de tegenpartij. Dat inhoudelijk bestrijden van de argumenten van de tegenpartij moet wel, omdat de partij die geen materieel verweer voert anders gemakkelijk het risico loopt dat de rechter verder zonder meer aanneemt dat de door de andere partij gestelde feiten en omstandigheden juist zijn. In een civiel proces moet namelijk alles weersproken worden, anders staat in principe het onweersprokene vast, dat is één van de belangrijke beginselen van het procesrecht. Toch laat de Staat een materieel verweer op het in onze dagvaarding gestelde zonder meer achterwege. Hiervoor is maar een verklaring mogelijk: dit is een bewuste taktiek. De Staat durft over de rechtmatigheid van de pensioenverlening aan de weduwe Rost van Tonningen geen discussie aan en gaat tot het uiterste om een discussie hierover te vermijden: zelfs voor de rechter weigert de Staat verweer te voeren; de deksel moet op de doofpot blijven. Ook voor de rechter worden de in de dagvaarding aangevoerde feiten en argumenten zonder meer doodgezwegen. Dat de Staat kiest voor een taktiek van doodzwijgen, is op zichzelf onthullend genoeg. Als de Staat wezenlijke argumenten zou hebben om de in de dagvaarding aangevoerde onrechtmatigheid van de pensioentoeckenning te bestrijden, dan was zij daar zeker mee op de proppen gekomen. Uit het feit dat dit niet is gebeurd, blijkt voldoende dat de Staat geen valide tegenargumenten heeft.

Daarom kan zij alleen maar roepen: "de beschuldigingen zijn ongefundeerd", maar juist omdat zij deze kreet verder niet waar maakt, valt zij daarmee tegelijkertijd door de mand: de beweringen van de Staat over de rechtmatigheid van de pensioentoeckenningen aan de weduwe Rost van Tonningen zijn niets dan loze beweringen, die niet onderbouwd kunnen worden.

Door niet in te gaan op de inhoud van de dagvaarding, tracht de Staat dit te blijven verhullen en volstaat zij met het voeren van alleen **formeel** verweer.

Daarbij gokt de namens de Staat optredende landsadvocaat er kennelijk op, dat de rechter op formele gronden een oordeel

over de ingestelde eis om de pensioenen onrechtmatig te verklaren zal weigeren middels een zgn. niet-ontvankelijkheidsverklaring. Dit houdt in dat de rechter de eiser het recht op een uitspraak over de eis ontzegt. De kern van het betoog van de landsadvocaat wordt immers gevormd door de bewering dat de eisers bij de gevraagde uitspraak over de rechtmatigheid van de pensioentoeckenning onvoldoende belang hebben, omdat deze pensioenrechten als definitief en onherroepelijk moeten worden beschouwd. De eisende partijen zouden volgens de landsadvocaat bij een vonnis van de rechter geen baat hebben, omdat de pensioentoeckenning toch niet meer terug te draaien zou zijn.

Maar wat de Staat daarbij over het hoofd ziet, is dat de uitspraak van de rechter dat de pensioenverlening onrechtmatig en in strijd met de wettelijke regels heeft plaatsgevonden, niet alleen het geschokte rechtsgevoel van de eisers en zeer vele anderen ten goede zou komen, maar bovendien ook **politiek een nieuwe situatie** zouden scheppen.

Een situatie die als het ware dwingt tot herbezinning en heroverweging.

En daarmee staat de juridische relevantie van een rechtelijke uitspraak voldoende vast!

De Staat kan hoog en laag springen bij haar pogingen om de onrechtmatigheid van de pensioentoeckenningen te blijven verbergen, wij zullen haar blijven bestoken met steeds nieuwe stappen om de waarheid aan het licht te brengen.

Een volgende stap waarvoor nu al voorbereidingen worden getroffen zal zijn om de Tweede Kamer te verzoeken om **zelf**, dus buiten de regering om een kritisch onderzoek in te stellen naar de achtergronden van de pensioentoeckenningen aan de weduwe Rost van Tonningen en (andere nabestaanden van) de NSB-Kamerleden.

De regering beweert dat de Kamer na de oorlog deze pensioentoeckenningen zelf zou hebben gewild. Dat is een aantoonbare leugen en de Kamer doet er goed aan om zich van deze aantijging te zuiveren.

Voor dit verzoek aan de Kamer zal gebruik worden gemaakt van het **recht van petitie**, dat de Grondwet aan haar burgers toekent.

Door de vorm van een petitie te kiezen, zal de Kamer dit verzoek niet zonder meer te zijde kunnen schuiven. Elke petitie aan de Kamer moet namelijk behandeld worden door de vaste Kamercommissie voor de verzoekschriften, die over het verzoekschrift een verslag moet uitbrengen aan de Kamer, dat een duidelijke conclusie dient te bevatten. Op dit verslag kan de Kamer dan in openbare behandeling amendementen indienen. Verwerpt zij de voorgestelde conclusie, dan wordt een bijzondere commissie verder met de zaak belast.

Ook de Kamer zal dus een oordeel gevraagd worden over de juistheid van de pensioentoeckenningen. Dit eveneens op basis van het reeds beschikbare en in de juridische procedure gebruikte materiaal.

Zodat wij daarmee een nieuw ijzer in het vuur hebben: niet alleen de rechter wordt ingeschakeld, maar ook-opnieuw en nu langs een andere weg het parlement.

Wij vragen zowel de rechter als de Tweede Kamer om een oordeel in de overtuiging dat elk objectief onderzoek zal uitwijzen dat de pensioentoeckenningen op geen enkele manier te rechtvaardigen zijn. Inmiddels heeft dr. L. de Jong zich volledig achter ons streven gesteld.

In de staatscourant lezen we een recensie van een in samenwerking met de SDU (Staats Drukkerij en Uitgeverij) door de Anne Frank Stichting uitgegeven catalogus. De recensie gaf ons aanleiding om onderstaande reactie te schrijven. Bij navraag berichtte de SDU ons dat het geschrift is uitgegeven door de SDU (ongesubsidieerd) en dat de Anne Frank Stichting aansprakelijk is voor de inhoud.

OVER DE NIEUWSTE CATALOGUS VAN HET ANNE FRANK HUIS TE AMSTERDAM

In het Anne Frank Huis is een nieuwe tentoonstelling geopend:

"Antisemitisme. Een geschiedenis in beeld"

Strijd tegen racisme, fascisme en militarisme is van het grootste belang om de Aarde van de ondergang te redden.

Helaas moeten wij vaststellen, dat de bij genoemde tentoonstelling behorende catalogus door het zaaien van verdeeldheid deze strijd onvoldoende bevordert, ja zelfs stoort.

In ons eigen land hebben we altijd antisemitisme gekend. Dit kwaad kwam openlijk maar af en toe aan het licht. Onze filosoof Bolland, hoogleraar te Leiden, was openlijk antisemiet. De "Sociëteiten" weerden Joden als lid. Binnenskamers werd je verteld dat je "voor Joden op je hoede moest zijn".

De systematische vernietiging van het Jodendom door het Nazisme ging het merendeel van onze landgenoten te ver en werd zelfs als een groot misdrijf ervaren.

Nadat in de Tweede Wereldoorlog onze Russische bondgenoot ten koste van zware verliezen de hoofdmacht van de Nazi-oorlogsmachine had verslagen en vernietigd, brak de "Koude Oorlog" uit.

De rode bondgenoot werd tot "vijand" verklaard. Terwijl vroeger het bolsjewisme voor "joods" werd uitgescholden werd het nu van antisemitisme beschuldigd om het aan het nazisme gelijk te kunnen stellen.

**En de genoemde catalogus werkt daar-
aan mee.**

Als inleiding wordt een volkomen misplaatste aanval op Voltaire gedaan, een voorbeeldig strijder tegen achterlijk bijgeloof en discriminatie. Hij zou

"het Jodendom strijdig achten met de beginselen van de menselijke rede en de vooruitgang".

Als met Jodendom de Joodse godsdienst wordt bedoeld, merken wij op dat iedere godsdienst in strijd is met de rede. Kerkvader Augustinus meent:

"Ik geloof omdat het absurd (tegen de rede) is".

Rede en Godsdienst zijn elkaars tegenbeeld. De rede brengt de wetenschap voort. Het geloof berust op wonderen, bijvoorbeeld op het bestaan van een leven na de dood.

Voltaire heeft de Rooms-Katholieke Kerk fel bestreden. Daarbij heeft hij de "Daden des Geloofs" in Spanje aan de kaak gesteld, waarbij Joodse mensen, ook kinderen, in het openbaar werden verbrand ten aanschouwe van Hoogwaardigheidsbekleders van Kerk en Staat.

Wordt met Jodendom het Joodse volk bedoeld, dan kunnen wij opmerken dat in het verleden dat volk door andersdenken gedwongen werd in getto's te leven. Hierdoor werden de Joden geïsoleerd. Vooruitgang en emancipatie werden aldus onmogelijk gemaakt. Voltaire heeft hier- tegen geïntendeerd.

De catalogus beschuldigt Marx eveneens van antisemitisme, klaarblijkelijk zonder kennis van zijn geschriften. Voor Marx is de Godsdienst louter een persoonlijke aangelegenheid. Hij spreekt derhalve alleen over emancipatie op maatschappelijk gebied. Volgens Marx kunnen Joden alleen te samen met alle andere burgers worden geëmancipeerd tot vrije mensen.

Hierbij is van groot belang, dat Marx het schending van de mensenrechten noemt, als iemand naar eigen inzicht onbegrensd kan beschikken over zijn vermogen. Want dan kan hij mensen uitbuiten, landen koloniseren, oorlogen voeren en zo voorts. De emancipatie sluit dus de overwinning van het kapitalisme in.

Volgens de catalogus zou Luther één van de ergste antisemieten zijn geweest. Luther was een Rooms-Katholieke monnik, die later is uitgetreden.

Wat hij over Joden schreef is verschrikkelijk, maar geheel in overeenstemming met de leer en de praktijk van de toen bestaande Christelijke Kerken. De Joden

hadden een "Godsmoord" gepleegd en moesten daardoor - geslacht na geslacht - worden gestraft.

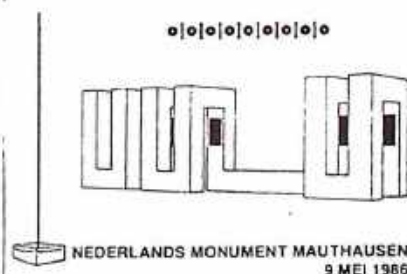
In de Oudheid werd een vrome man een "Man Gods" of een "Zoon Gods" genoemd. Van een Godsmoord kan er dus geen sprake zijn, temeer daar er in de historische documenten over leden en dood van Jezus Christus niets is overgeleverd. Ook niet in de werken van de joodse historicus Flavius Josephus, die in de eerste eeuw na het begin van onze jaartelling leefde. Het straffen van Joden voor de Godsmoord is niets anders dan moord. Zelfs roofmoord omdat daarbij de goederen van de gestraften in beslag werden genomen.

Enige jaren geleden is in de DDR bij de grote herdenking Luther geëerd voor het goede, dat hij heeft verricht:

zijn strijd tegen de afllaat, zijn vertaling van de Bijbel in het Duits, enzovoorts. Maar niet voor zijn houding in de "Bauernkrieg", waar hij de kant van de Adel koos.

Daarentegen is de hervormer Thomas Müntzer steeds in de DDR geëerd. Hij koos de kant van de boeren en is daardoor in 1525 onthoofd in aanwezigheid van katholieke en protestante Vorsten.

Het is noodzakelijk dat de Stichting Het Anne Frank Huis ophoudt met het verspreiden van laster en de nodige stappen neemt om haar geschonden historisch gezicht te herstellen. Want anders verliest die Stichting haar reden van bestaan.

Op 6 mei 1990 wordt in Mauthausen herdacht dat het kamp 45 jaar geleden door het Amerikaanse leger is bevrijd.

Het is de bedoeling dat aan deze herdenking wordt deelgenomen door veteranen van de legereenheid die het kamp Ebensee hebben bevrijd. Van hun zijde is thans het verzoek ontvangen hieraan bekendheid te geven en met name oud-gevangenen die in Ebensee zijn bevrijd op te roepen bij de herdenking aanwezig te zijn tesamen met hun bevrijders.

Belangstellenden wordt verzocht zich aan te melden bij de heer Henk van Mooock, voorzitter van de Stichting Vriendenkring "Mauthausen", Duizendschoonstraat 1, 1031 BE AMSTERDAM. tel. 020 - 327692.

(Onderstaande recensie konden we wegens plaatsgebrek niet in ons vorig nr. plaatsen. red.)

DAG VAN DE SURINAAMSE ARBEIDERSPERS

Deze werd vrijdag 7 april jl. in Amsterdam gehouden. Op die datum in 1982 werd de pers van de Surinaamse Arbeiderskrant **MOKRO** door de militaire politie in beslag genomen en haar hoofdredacteur Bram Behr gearresteerd. Een fiek protest dwong het militaire bewind tot vrijlating van Behr en teruggave van de pers.

Door de Communistische Partij van Suriname werd 7 april uitgeroepen tot de Dag van de Surinaamse Arbeiderspers. Een pers ten dienste van de waarheid.

In het kader van het Anton de Kom jaar, het jaar van de 90e geboortedag van deze Surinaamse volksheld en de Nederlandse verzetsheld, werd vorig jaar een conferentie gehouden over zijn strijd en ideeën. De toespraken hierover werden in boekvorm samengebracht en op deze dag gepresenteerd.

Naast een cultureel programma en een groot aantal sprekers was er een goede tentoonstelling over de geschiedenis van Surinaamse volkspers.

A. de Kom Zijn Strijd en Ideeën

Impressie van het boek

"Cornelis Gerard Anton de Kom (1898-1945) is de pionier van het wetenschappelijk socialisme in Suriname. Hij was de voornaamste propagandist van 'Suriname, Curacao, los van Holland Nu!'.

Begin 1933 ontstaat rondom hem een anti-koloniale massabeweging in Suriname.

Het Nederlands koloniaal bewind schiet

bonden met het Surinaams organisatieleven in Nederland.

Tijdens de Duitse bezetting neemt hij deel aan het verzet. In 1944 wordt hij in zijn woonplaats Den Haag gearresteerd en zit ondermeer gevangen in de concentratiekampen Sachsenhausen en Neuengamme. Vlak voor de bevrijding, in april 1945, overlijdt hij in gevangenschap.

De beknopte beschrijving van de levensloop van Anton de Kom lezen wij op de achterflap van het eerste boek dat volledig aan hem gewijd is.

Het boek "A. de Kom zijn strijd en ideeën" is onlangs verschenen bij de nieuwe uitgeverij "Sranan Buku". Het Anton de Kom-Abraham Behr Instituut heeft het boek samengesteld. De teksten zijn vorig jaar gepresenteerd op de Conferentie over de strijd en ideeën van Anton de Kom, waarbij verschillende uitspraken voor publicatie zijn bewerkt en aangevuld met nieuwe onderzoeksresultaten.

VERZET

In het boek vindt men een schat aan kostbare herinneringen van Nederlandse verzetsstrijders die Anton de Kom (ook wel Adek genoemd) in de arbeidersstrijd hebben leren kennen en met hem de wreedheden van de nazi-bezitters hebben ondergaan, vastgelegd.

Nico Wijnen, Cees Rijken, Teun Twigt, Henk van Moock; ze voeren ons terug naar de hedendaagse geschiedenis en schetsen ons een beeld van de strijd waarin Adek is gevormd.

Ze getuigen over de toespraken die de Kom hield op de vergaderingen van werkløzen; tijdens de bijna 9 maanden durende Twentse textielstaking in de jaren '30. Zijn betrokkenheid bij de Internationale Rode Hulp komt aan bod.

Uit de teksten blijkt dat Adek diepe indruk heeft gemaakt op de toen nog jonge Nederlandse arbeiders. Zijn liefde voor zijn verdrukte Surinaamse volk en de verhalen over de Marrons (de weggelopen slaven die menig koloniaal leger versloegen) waar hij immer over sprak, droeg hij op hen over. Nu nog zegt Henk van Moock (vice-voorzitter van het Verenigd Verzet 1940-1945) "Adek ik ben je dankbaar".

Op de zware momenten in de verschillende concentratiekampen leerde hij begrijpen wat de Surinaamse slaven en contractarbeiders hebben doorstaan en putte hij kracht uit de strijdbare geest van Adek's boek 'Wij slaven'.

Nico Wijnen die o.a. voorzitter is van de Vriendenkring van oud-Natzweilers brengt in zijn betoog nieuwe feiten naar voren over de verzetsactiviteiten van De Kom. Tot zijn arrestatie op 7 augustus 1944 door de Sicherheitsdienst in Den Haag werkte de Kom voor het illegale blad 'De Vonk'.

Nico Wijnen is betrokken geweest bij de opsporing van Adek na de bezetting.

met scherp: twee doden en 23 gewonden. De Kom wordt naar Nederland verbannen. In 1934 publiceert hij zijn boek 'Wij slaven van Suriname'.

Hij is actief in de Nederlandse communistische- en arbeidersbeweging; en is ver-

ARRONDISSEMENTSRECHTBANK TE 's-GRAVENHAGE

Zitting van 8 augustus 1989

Rolnummer: 89/5419

CONCLUSIE VAN ANTWOORD

inzake:

1. de stichting "Stichting Herwaardering
Pensioenen NSB-kamerleden",
gevestigd te Hoenderloo, gemeente
Apeldoorn;
2. de vereniging "Vereniging van Anti
Fascistische oud-Verzetsstrijders
Nederland, Bond van Anti-fascisten",
gevestigd te Hoenderloo, gemeente
Apeldoorn,
en 35 anderen,
e i s e r s,
procureur: Mr A.B.B. Beelaard
advocaat : Mr N.M.P. Steijnen

tegen:

De Staat der Nederlanden,
van wie de zetel is gevestigd te
's-Gravenhage,
g e d a a g d e,
procureur: Mr J.L. de Wijkerslooth

De Staat der Nederlanden - hierna: de Staat - doet eerbiedig zeggen voor antwoord:

1. De Staat ontkent al hetgeen door eisers bij inleidende dagvaarding en bij conclusie van eis is gesteld, behoudens voor zover uit het hierna volgende niet uitdrukkelijk het tegendeel blijkt.
2. Eisers vorderen het navolgende:

De Rechtbank te 's-Gravenhage wordt verzocht te verklaren voor recht dat de bij KB van 15 mei 1950 tot stand gekomen toekenning van weduwenpensioen aan de weduwe Rost van Tonningen, en de herziening die in 1956 op de hoogte van dit pensioen is aangebracht, in strijd met en met schending van het recht hebben plaatsgevonden, zodat deswege deze pensioentoeckenning en deze herziening van het pensioen als onregelmatig en onrechtmatig moeten worden aangemerkt, met veroordeling van gedaagde in de kosten van dit geding.

Nu de dagvaarding zich blijkens het petitum uitsluitend richt op het weduwenpensioen van mevrouw Rost van Tonningen-Heubel, zal uitsluitend daarop worden ingegaan.

- 3.1 Na de Tweede Kamer-verkiezingen van 1937 werd onder meer het lid van de NSB, M.M. Rost van Tonningen, verkozen verklaard. Rost van Tonningen werd in de loop van 1940 door de Rijkscommissaris benoemd tot commissaris voor de "Marxistische partijen". Per 26 maart 1941 werd hij door de bezetter benoemd door tot president van de Nederlandsche Bank en per 21 of 24 april 1941 werd hij benoemd tot wnd. Secretaris-Generaal van Financiën en tot Secretaris-Generaal van het departement van Bijzondere Economische Zaken. Bij de aanvaarding van deze functies nam Rost van Tonningen geen ontslag als Kamerlid. In de zomer van 1944 volgde hij een officiersopleiding bij de Waffen SS. In maart 1945 vertrok hij voor aktieve dienst aan het front. Rost van Tonningen overleed op 6 juni 1945.

- 3.2 Aan zijn weduwe, die is geboren op 14 november 1914, werd bij KB van 15 mei 1950 met toepassing van de wet van 21 november 1924 (Stb. 522) een pensioen toegekend. De pensioentoekenning geschiedde met ingang van 27 augustus 1947, omdat op die datum de pensioenaanvraag het departement bereikte. Op grond van het bepaalde in art. 11 van de genoemde wet van 21 november 1924 gaat een pensioen eerst in met de dag waarop de aanvraag is ingekomen, in het geval de pensioenaanvraag meer dan twee jaar na de dag waarop het pensioen had kunnen ingaan is gedaan.
- 3.3 Vooruitlopend op de wijziging van art. 99 Grondwet in 1956 is voor de weduwen en wezen bij de wet van 1 augustus 1956 (Stb. 456) een wijziging in de pensioenregeling aangebracht. Op grond van deze wijziging diende het pensioen van mevrouw Rost van Tonningen, ambtshalve, te worden herberekend. Zulks is ook geschied. Anders dan aanvankelijk werd mevrouw Rost van Tonningen bij deze herberekening aangemerkt als weduwe van een gewezen Kamerlid, overleden in een bepaalde periode aansluitend op diens Kamerlidmaatschap.
- 3.4 Op voet van art. 99 Grondwet-1956 diende in het pensioen van zowel de Kamerleden als van hun weduwen en wezen bij wet te worden voorzien. Dit leidde tot de wet van 31 juli 1957 (Stb. 324). Op grond van de in art. 28 van de wet van 31 juli 1957 vervatte overgangsbepaling dienden de reeds toegekende weduwenpensioenen die met toepassing van de bepalingen van die wet hoger zouden zijn dan het tot dan toe genoten pensioen, ambtshalve te worden verhoogd. Ook bij deze gelegenheid is het pensioen van mevrouw Rost van Tonningen herberekend.
- 3.5 Bij de wet van 29 mei 1963 (Stb. 210) werd met ingang van 1 januari 1963 voor alle overheidspensioenen (burgerlijke, militaire en politieke) de welvaartsvastheid en de zgn. inbouw AOW/AWW ingevoerd. De bestaande pensioenwetten werden daartoe gewijzigd, waarmee de diverse toeslagwetten en de afzonderlijke AOW/AWW-kortingswetten werden vervangen.

3.6 De pensioenwetten voor Ministers en Kamerleden en hun nabestaanden zijn met ingang van 1 januari 1970 vervangen door de wet van 10 december 1969 (Stb. 594), de Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (Appa). De daarin opgenomen regeling van het pensioen van weduwen van Kamerleden wijkt qua systematiek niet af van de regeling in de voorafgaande pensioenwet. De Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers, zoals nader gewijzigd, vormt thans de grondslag voor de pensioenuitkeringen aan mevrouw Rost van Tonningen (vgl. art. 82).

4.1 Krachtens art. 11 lid 3 en 29 Appa kan de Kroon, de Raad van State gehoord, het recht of het uitzicht op pensioen van (gewezen) ministers of staatssecretarissen en van hun nagelaten betrekkingen geheel of gedeeltelijk vervallen verklaren, indien degene die dat uitzicht of recht heeft:

- a. zich in vreemde krijgsmacht of in een vreemde overheidsdienst heeft begeven en zich daardoor uit Nederlands nationaal oogpunt beschouwd onwaardig heeft gedragen of
- b. wegens enig strafbaar feit is veroordeeld waaruit blijkt dat hij zich uit Nederlands nationaal oogpunt beschouwd onwaardig heeft gedragen.

Een soortgelijke bepaling is in de Appa bewust achterwege gelaten ten aanzien van (gewezen) Kamerleden.

Zie bijv.:

Tweede Kamer, 1968-1969, 9636, nr. 12, blz. 2, r.k.

4.2 Uit art. 129 Appa vloeit voort dat een herziening van een beslissing genomen met toepassing van vroegere pensioenwetten niet meer mogelijk is, wanneer vijf jaren zijn verstreken sinds het tijdstip van inwerkingtreding van de Appa. Dit brengt mee dat herziening van de pensioenbeslissingen ten aanzien van mevrouw Rost van Tonningen door een ministerieel besluit niet meer mogelijk is sedert 1 januari 1975, nog daargelaten dat art. 122 Appa geen grond biedt tot vervallenverklaring van pensioenrechten of -uitzichten wegens - kort samengevat - onwaardig gedrag.

- 4.3 Nu ingevolge de bestaande wetgeving het pensioen van mevrouw Rost van Tonningen definitief en onherroepelijk is vastgesteld, zou herziening slechts mogelijk zijn bij wet in formele zin, die gezien het bepaalde in art. 63 Grondwet door de Kamers van de Staten-Generaal slechts zou kunnen worden aangenomen met tenminste tweederde van het aantal uitgebrachte stemmen.
- 4.4 Een herziening van het pensioen van mevrouw Rost van Tonningen bij wet is uitvoerig in de Tweede Kamer der Staten-Generaal aan de orde geweest. Deze beraadslaging is ingeleid door een brief van de Minister van Binnenlandse Zaken van 17 november 1986 waarin deze het Kabinetsstandpunt mededeelt over de rechtmatigheid van de pensioentoekenning aan mevrouw Rost van Tonningen op basis van het Kamerlidmaatschap van haar echtgenoot, een en ander tegen de achtergrond van een rapport van een ambtelijke werkgroep terzake, welk rapport aan de Kamer werd overgelegd. Dit rapport wordt (zonder de bijlagen) hierbij als produktie in het geding gebracht (prod. 1).

Zie:

Tweede Kamer, 1986-1987, 19783, nr. 1 e.v.;

Handelingen Tweede Kamer, 1986-1987, blz. 29-1607 e.v.

Het overleg in de Tweede Kamer heeft niet geleid tot een wetswijziging, krachtens welke in enigerlei variant tot herziening van het pensioen van mevrouw Rost en Tonningen zou kunnen worden gekomen, omdat daartoe de vereiste meerderheid bleek te ontbreken.

Zie:

Tweede Kamer, 1986-1987/1987-1988, nr. 20073, nr. 1 e.v.;

Handelingen Tweede Kamer, 1987-1988, blz. 36-5594 e.v.;
blz. 36-5649 e.v.;
blz. 37-5773 e.v.

- 5.1 Eisers zijn naar de opvatting van de Staat om meer dan een reden niet-ontvankelijk in hun vordering.

5.2 Eiseres sub 1, de "Stichting Herwaardering Pensioenen NSB-Kamerleden" - hierna: de Stichting - en eiseres sub 2, de "Vereniging van Anti Fascistische oud-Verzetssrijders Nederland, Bond van Anti-fascisten" - hierna: de Vereniging - zijn rechtspersonen. De dagvaarding bevat voor wat betreft de Stichting een citaat uit de statuten. Voor wat betreft de Vereniging wordt volstaan met de mededeling dat zij zich ten doel stelt de belangen van haar leden te behartigen, welke doelstelling in de praktijk van het werk van de Vereniging ook de behartiging van immateriële belangen van haar leden zou omvatten, terwijl zij voorts zich tot taak heeft gesteld op te komen voor de belangen van de verzetsslachtoffers en hun gezinsleden.

5.3 In zijn arrest inzake CMNH e.a./Amsterdam overweegt de Hoge Raad:

De enkele doelomschrijving van een rechtspersoon maakt deze nog niet rechtsbevoegd om terzake van aantasting van de belangen waarvoor zij blijkens die omschrijving de behartiging op zich genomen heeft, bij de burgerlijke rechter een vordering in te stellen.

Zie:

HR 27 juni 1986, NJ 1987, 743 (WHH), AB 1987, 173 (FHvdB), AA 1986, blz. 638 e.v. (Nieuwenhuis).

5.4 Op deze regel bestaat slechts uitzondering, indien en voorzover zich bijzondere omstandigheden voordoen. Dergelijke bijzondere omstandigheden worden niet gesteld. Bovendien heeft te gelden dat de Stichting gezien haar statutaire doelstelling is opgericht met het oog op het voeren van de onderhavige procedure. Een op deze wijze geconstrueerd belang vormt onvoldoende belang in rechte.

Vgl. in dit verband:

HR 5 oktober 1984, NJ 1985, 445 (Zorot).

5.5 Voorzover de Vereniging zou beogen in rechte niet een eigen belang te behartigen, maar rechtstreeks wenst op te treden als vertegenwoordiger van haar leden, kan zulks - daargelaten hetgeen hieronder wordt opgemerkt met betrekking tot de eisers 3 t/m 37; voor

de leden van de Vereniging geldt hetzelfde als voor deze eisers - ook niet tot ontvankelijkheid te kunnen leiden, nu zich het geval als bedoeld in art. 2:46 BW ten deze niet voordoet.

- 5.6 De Stichting heeft volgens haar statutaire doelstelling een belang dat gebaseerd is op het "pogen bij te dragen aan het herstel van het geschonden rechtsgevoel en de psychische schade toegebracht aan zeer velen, als gevolg van de toekenning van Kamerlidpensioenen aan de voormalige NSB-Kamerleden en hun nagelaten betrekkingen en de tot op heden door de Regering volgehouden officiële visie, dat deze pensioenen geheel conform het recht en het geldende wettelijke bepalingen zijn toegekend". De Vereniging stelt dat haar leden geschokt zijn in hun rechtsgevoel en aan velen van hen psychische schade wordt toegebracht door het feit dat in de zaak Rost van Tonningen geen recht wordt gedaan nu de Minister van Binnenlandse Zaken heeft besloten dit dossier te sluiten. Eisers 3 t/m 37 voeren aan dat zij het onverdraaglijk vinden dat hen door de Minister van Binnenlandse Zaken nog steeds wordt voorgespiegeld dat de pensioenbesluiten ten aanzien van de weduwe Rost van Tonningen rechtmatig zijn genomen en dat het deswege in strijd met de rechtszekerheid zou zijn om deze pensioenverlening op de een of op de andere wijze ongedaan te maken.
- 5.7 Hoezeer men ook begrip en respect kan hebben voor de gevoelens van met name degenen die in de oorlog zijn getroffen, het onverdraaglijk zijn of het onjuist achten van de besluitvorming met betrekking tot het pensioen van mevrouw Rost van Tonningen schept onvoldoende rechtens relevant belang bij de vorderingen van eisers. Zonder voldoende rechtens relevant belang komt iemand geen vordering in rechte toe (vgl. in dit verband art. 3.11.8 NBW).
- 5.8 Dit klemmt temeer, omdat eisers een verklaring voor recht vragen. Voor een dergelijke verklaring is behalve een "voldoende" belang tevens noodzakelijk dat men een bij de rechtsverhouding onmiddellijk betrokken persoon is (vgl. in dit verband art. 3.11.7 NBW).

De Hoge Raad spreekt in dit verband wel van een "dadelijk" belang.

Zie:

HR 30 maart 1951, NJ 1952, 29 (PhANH).

Eisers zijn in de hiervoor bedoelde zin geen bij de rechtsverhouding onmiddellijk betrokken personen. De rechtsverhouding ten aanzien waarvan eisers een verklaring voor recht vragen is er een tussen de Staat en mevrouw Rost van Tonningen.

- 5.9 In ieder geval dient het belang van eisers hierin te zijn gelegen dat de aan de rechter gevraagde verklaring voor eisers een juridisch relevant effect moet sorteren. Een belang in deze zin ontbreekt wanneer het vonnis van de rechter aan eisers geen baat brengt.

Zie:

HR 15 december 1939, NJ 1940, 206 (EMM).

Een dergelijk effect sorteert de gevorderde verklaring voor recht niet, omdat, zoals hierboven is uiteengezet, de pensioenbeslissingen met betrekking tot mevrouw Rost van Tonningen niet anders dan bij wege van wet in formele zin, die door de Kamers der Staten-Generaal met tenminste tweederde van het aantal uitgebrachte stemmen wordt aangenomen, kunnen worden gewijzigd. Dit klemmt temeer, omdat eisers de gevorderde verklaring voor recht zien als een "eerste stap tot beëindiging van het pensioen" van mevrouw Rost van Tonningen (vgl. ook blz. 66 van de dagvaarding).

6. De gevorderde verklaring voor recht is, afgezien van het voorgaande, ook niet toewijsbaar.
- 6.1 Zo men niet zou kiezen voor de hierboven uiteengezette procesrechtelijke benadering bij de gevorderde verklaring voor recht, dan

moet worden aangenomen dat eisers geen door art. 1401 B.W. beschermd belang hebben.

Zie in dit verband:

HR 15 mei 1970, NJ 1970, 327 (Bedrijfschap/Klomp);
HR 9 november 1973, NJ 1974, 91 (Limmen/Houtkoop);
HR 29 maart 1974, NJ 1974, 344 (Westzijderveld);
HR 19 december 1975, NJ 1976, 280 (Lloyd/Staat);
HR 26 mei 1978, NJ 1978, 615 (Staat/Hal);
HR 26 september 1980, NJ 1981, 90 (Verseveld/Bruine de Bruin);
HR 11 maart 1983, NJ 1983, 585 (Huurdersvereniging);
HR 1 juli 1983, NJ 1984, 360 (Staat/LSV);
HR 5 oktober 1984, NJ 1985, 445 (Zorot);
HR 27 juni 1986, NJ 1987, 743 (CMNH/Amsterdam) (Nieuwe Meer).

- 6.2 Materieel richten eisers tal van beschuldigingen tot de ambtelijke werkgroep, die het hiervoor in het geding gebrachte rapport tot stand heeft gebracht en tot het Kabinet wegens zijn standpunt als verwoord in de brief van de Minister van Binnenlandse Zaken van 17 november 1986. De Staat wijst deze beschuldigingen als volstrekt ongefundeerd van de hand.
- 6.3 Eisers zien overigens over het hoofd dat wat men ook kan opmerken over de juistheid van de beslissingen uit het verleden met betrekking tot het pensioen van mevrouw Rost van Tonningen - de Staat verwijst daartoe naar de overwegingen van de ambtelijke werkgroep en van het Kabinet, welke door de Staat worden gehandhaafd -, de door de wetgever te beantwoorden vraag was of, gegeven de beslissingen uit het verleden en met inachtneming van de beginselen van behoorlijke wetgeving, het bij wet ingrijpen in het pensioen van mevrouw Rost van Tonningen juist zou zijn. Bij deze afweging heeft het beginsel van rechtszekerheid een belangrijke rol gespeeld. Voorzover de door het Kabinet en in de Tweede Kamer der Staten-Generaal in dit verband naar voren gebrachte argumenten eisers niet kunnen overtuigen, kan worden verwezen naar de aan de Vaste Commissie voor Binnenlandse Zaken van de Tweede Kamer uitgebrachte adviezen van de hoogleraren Simons en Elzinga.

Zie hiervoor:
Tweede Kamer, 1986-1987, 19783, nr. 4.

- 6.4 Voor alle duidelijkheid wijst de Staat erop dat deze afweging aan de wetgever is voorbehouden en dat krachtens art. 120 Grondwet en art. 11 Wet AB door de rechter in het resultaat van deze afweging niet kan worden getreden, nu door de Grondwet een wet wordt voorgeschreven voor een herziening van het pensioen van mevrouw Rost van Tonningen en in de Tweede Kamer der Staten-Generaal na uitvoerige debatten niet de vereiste meerderheid bleek te bestaan om tot een wettelijke regeling terzake te geraken.
- 6.5 De rechtsvordering van eisers richt zich tegen het KB van 15 mei 1950 tot toekenning van een weduwenpensioen aan de weduwe Rost van Tonningen en tegen de herziening van dit pensioen in 1956. Deze rechtsvordering is hoe dan ook verjaard op grond van art. 2004 BW.

Conclusie

De Staat concludeert dat het Uw Rechtbank moge behagen eisers niet-ontvankelijk te verklaren in hun vordering dan wel deze af te wijzen met veroordeling van eisers in de kosten van deze procedure.

procureur.

Locu

Deze zaak wordt behandeld door Mr J.L. de Wijkerslooth
Pels Rijcken & Droogleever Fortuijn
Postbus 11756, 2502 AT 's-Gravenhage
telefoon: 070 - 488700
telefax :070 - 477494 / 833121

Referentienummer van de zaak: 34H046-54

Prod. 1

De rechtmatigheid van de toekenning van weduwepensioen aan
mevr. Rost van Tonningen op basis van het Kamerlidmaatschap van
haar echtgenoot.

Rapport van een ambtelijke werkgroep

13 juni 1936

Ministerie van Binnenlandse Zaken

INHOUDSOPGAVE

	Samenvatting	blz. I-VI
1.	Inleiding	1
2.	Enkele feitelijke gegevens	2
2.1.	Inleiding	2
2.2.	Eigen pensioen	3
2.3.	Weduwenpensioen	4
3.	De positie van de Staten-Generaal tijdens en vlak na de Tweede Wereldoorlog	5
3.1.	Relevante wettelijke bepalingen m.b.t. functioneren Staten-Generaal tijdens en vlak na de Tweede Wereldoorlog	5
3.2.	Moet het mandaat van de Tweede Kamer geacht worden verlengd te zijn na 15 september 1941?	8
3.2.1.	Inleiding	8
3.2.2.	Twee opvattingen mogelijk	8
3.2.3.	Hoe dient de Wet van 11 mei 1946 (Stb. G 112) in dit verband te worden uitgelegd?	11
3.2.4.	Weging	12
4.	Wetgeving pensioenen leden Tweede Kamer en en nabestaanden	12
4.1.	Pensioenregeling vòòr 1 september 1956	12
4.2.	Pensioenregeling van 1 september 1956 tot 1 september 1957	13
4.3.	Pensioenregeling van 1 september 1957 tot 1 januari 1970	14
4.4.	De Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (Appa)	15
5.	Toepassing pensioenwetgeving op de weduwe Rost van Tonningen	16
5.1.	De beoordeling van het recht op pensioen in de jaren 1947-1949	16
5.2.	De herberekening van het weduwenpensioen in 1956	19
5.3.	Iets over de voorgeschiedenis van de Wet van 1 augustus 1956, Stb. 456	22
5.4.	De herberekening van het weduwenpensioen in 1957	24
5.5.	Gevolgen aanvaarding van functies door Rost van Tonningen voor Kamerlidmaatschap?	24
5.6.	Gevolgen treden in krijgsdienst door Rost van Tonningen voor Nederlanderschap?	26
5.7.	Gevolgen ontbinding NSB voor Kamerlid- maatschap Rost van Tonningen?	27
5.8.	Conclusie	27

		blz.
6.	Pensioenpositie weduwe De Marchant et d'Ansembourg	28
7.	De zuivering van ambtenaren	30
7.1.	Inleiding	30
7.2.	Het Zuiveringsbesluit 1944	30
7.3.	Het Zuiveringsbesluit 1945	30
7.4.	Verzachtende maatregelen t.a.v. vervallen pensioenrechten	32
7.5.	Enkele concrete zuiveringsgevallen	34
7.6.	Het geval-Mussert	35
8.	Welke mogelijkheden staan de Minister van Binnenlandse Zaken thans ten dienste?	36
8.1.	Inleiding	36
8.2.	Denkbare mogelijkheden voor een evt. wettelijke maatregel	36
8.2.1.	Algemene uitgangspunten	36
8.2.2.	Twee systemen denkbaar voor een evt. wettelijke maatregel	37
8.2.3.	Specifieke uitgangspunten bij elk van beide systemen	38
8.3.	Overwegingen	40
8.3.1.	Inleiding	40
8.3.2.	Overwegingen pro enige maatregel	40
8.3.3.	Mogelijke obstakels	42
8.3.4.	Overwegingen contra enige maatregel; mogelijke reactie daarop	42
9.	Advies	45

Bijlagen

- A. Bijlagen, behorend bij par. 8
- A.1. Technisch denkbare systemen voor een eventuele wettelijke maatregel
- A.2. Overzicht van regelingen voor oorlogs-
getroffenen welke vallen onder de
verantwoordelijkheid van de Minister
van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur

- B. **Relevante wettelijke regelingen
Staten-Generaal**
- B.1. Verordening Rijkscommissaris van
21 juni 1940, nr. 22/1940
- B.2. Verordening Rijkscommissaris van
11 augustus 1941, nr. 152/1941
- B.3. Besluit Tijdelijke Staten-Generaal,
Stb. F 131
- B.4. Wet van 26 oktober 1945 ter regeling
van de voorlopige Staten-Generaal,
Stb. F 241
- B.5. KB van 13 oktober 1945, Stb. F 228,
tot wijziging van het Besluit
Tijdelijke Staten-Generaal
- B.6. Wet van 11 mei 1946, tot regeling van
de rechtspositie van eenige burgerlijke
gezagsdragers en van de leden der
Staten-Generaal in verband met de
bezetting, Stb. G 112
- B.7. Artikel 99 Grondwet 1938
(onverenigbare betrekkingen)

- C. **Pensioenregeling Tweede Kamerleden**
- C.1. Artikel 99 Grondwet 1953
- C.2. Wet van 21 november 1924,
Stb. 522
- C.3. Wet van 1 augustus 1956,
Stb. 456
- C.4. Wet van 1 augustus 1956,
Stb. 455
- C.5. Wet van 31 juli 1957,
Stb. 324

- D. **Zuivering**
- D.1. Zuiveringsbesluit van 13 januari 1944,
Stb. E 14
- D.2. Toelichting van het Militair Gezag
op het Zuiveringsbesluit van 1944,
dd. 17 mei 1945
- D.3. Instructie voor de documentatie-
commissie voor de zuivering van
het overheidspersoneel, van
21 april 1945
- D.4. Instructie voor het Centraal
Orgaan op de Zuivering van het
overheidspersoneel, van 21 april 1944
- D.5. Zuiveringsbesluit van 2 augustus 1945,
Stb. F 132
- D.6. Toelichting van het Militair Gezag
op het Zuiveringsbesluit 1945,
dd. 11 augustus 1945

blz.

- D.7. Richtlijnen dd. 18 september 1945
- D.8. Richtlijnen dd. 16 november 1945
inzake de opheffing van staking of
schorsing van a) provinciaal en
gemeentepersoneel; b) burgemeesters
- D.9. Richtlijnen voor de Zuivering van
het overheidspersoneel, dd. juni 1946
- D.10. Besluit van 10 oktober 1945,
Stb. F 221
- D.11. Rondschriften van de Minister van
Binnenlandse Zaken, dd. 20 mei 1947,
nr. UZ 13529, betreffende het verval
van pensioenrechten krachtens het
Zuiveringsbesluit 1945
- D.12. Rondschriften van de Minister van
Binnenlandse Zaken, dd. 24 oktober 1952,
nr. UZ 19290, betreffende Zuivering;
verval van pensioenrechten
- D.13. Besluit van de Minister van
Binnenlandse Zaken, dd. 17 januari 1956,
nr. UZ 20684, betreffende Zuivering
en verval van pensioenrechten
- D.14. Beschrijving van enkele concrete
zuiveringsgevallen
- E. Ontbinding NSB
- E.1 Besluit van 17 september 1944,
nr. E 102

Samenvatting

Inleiding (par. 1)

Het rapport bevat de bevindingen van een ambtelijke werkgroep met betrekking tot de vraag in hoeverre de toekenning van weduwenpensioenen aan mevr. Rost van Tonningen-Heubel, als weduwe van een (gewezen) Tweede Kamerlid, rechtmatig was.

Onderzocht zijn de relevante wettelijke regelingen over de Staten-Generaal tijdens en vlak na de Tweede Wereldoorlog.

Verder is de ontwikkeling van de pensioenregelingen voor Tweede Kamerleden en hun nabestaanden nagegaan.

Uitgaande van de abstracte regels is onderzocht of deze regels in het concrete geval (mevr. Rost van Tonningen; zijdelings mevr. De Marchant et d'Ansembourg) goed zijn toegepast. Ook wordt aandacht besteed aan de zuivering van ambtenaren na de oorlog, en aan de verzachtende maatregelen t.a.v. die zuivering.

Feitelijke gegevens (par. 2)

Na de Tweede Kamerverkiezingen van 1937 werd een viertal leden van de NSB gekozen verklaard, t.w. G. Dieters, M.V.E.H.J.M. Graaf de Marchant et d'Ansembourg, M.M. Rost van Tonningen en H.J. Woudenberg. Het was de eerste en enige keer dat deze partij in de Tweede Kamer vertegenwoordigd was.

Op het ogenblik genieten alleen de weduwe van de Graaf de Marchant et d'Ansembourg en die van Rost van Tonningen pensioen op basis van het Kamerlidmaatschap van hun echtgenoten.

Dieters overleed op 22 januari 1980. Zijn weduwe had op grond van artikel 60, tweede lid, van de Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers, geen recht op weduwenpensioen: het huwelijk met Dieters was gesloten na het aftreden van Dieters als Kamerlid.

Woudenberg overleed op 4 juli 1967. Zijn weduwe werd een pensioen toegekend als weduwe van een gewezen lid van de Tweede Kamer, te rekenen van 5 juli 1967 af. Zij overleed op 17 juni 1971.

Graaf de Marchant et d'Ansembourg overleed op 24 januari 1975. Zijn weduwe (geboren 9 december 1908) werd pensioen toegekend als weduwe van een gepensioneerd lid van de Tweede Kamer. De Graaf werd nl. op 5 februari 1941 Provinciecommissaris in Limburg, en hield de dag tevoren op lid van de Tweede Kamer te zijn. De berekening van de voor pensioen geldende diensttijd werd daarom gebaseerd op een zittingsduur van de Graaf van 8 juni 1937 tot en met 4 februari 1941.

Rost van Tonningen overleed op 6 juni 1945. Aan zijn weduwe (geboren 14 november 1914) werd in 1950, te rekenen van 27 augustus

1947 af, een pensioen toegekend (KB van 15 mei 1950). De pensioentoekenning geschiedde met ingang van 27 augustus 1947, omdat op die datum de pensioenaanvraag het departement bereikte. Op grond van de Wet van 21 november 1924, Stb. 522, gaat een pensioen, wanneer de pensioenaanvraag meer dan twee jaar na de dag waarop het pensioen had kunnen ingaan, is gedaan, pas in met de dag waarop die aanvraag is ingekomen.

Anders dan in persberichten werd vermeld, is het totale bedrag dat de weduwe Rost van Tonningen tot op heden genoten heeft, niet f. 800.000, maar ongeveer f. 375.000 (inclusief het wezenpensioen).

Verlengd mandaat Tweede Kamerleden na 15 september 1941(par. 3)?

T.a.v. de positie van de Staten-Generaal in en vlak na de Tweede Wereldoorlog was voor het onderzoek met name van belang de vraag: moet het mandaat van de in 1937 gekozen Tweede Kamerleden geacht worden verlengd te zijn tot na 15 september 1941?

Die datum is de dag vòòr de derde dinsdag in september 1941, de dag waarop normaliter een nieuw-gekozen Tweede Kamer voor het eerst bijeen zou zijn gekomen.

Hier kunnen twee opvattingen tegenover elkaar worden gesteld. Voor beide zijn argumenten te vinden in de discussie tussen de regering en het "noodparlement" (de Tijdelijke Staten-Generaal), over het wetsontwerp op de "Voorlopige Staten-Generaal".

Van deze twee opvattingen lijkt de opvatting die het parlement zelf indertijd huldigde (en wellicht nog huldigt) de doorslag te geven: het mandaat van de Tweede Kamerleden moet geacht worden verlengd te zijn na 15 september 1941 tot 14 september 1945.

De Wet van 11 mei 1946 (zie met name par. 3.1)

Van belang voor de onderhavige problematiek is o.a. de Wet van 11 mei 1946, Stb. G 112. Daarin staat dat voor Tweede Kamerleden een bepaalde periode niet in aanmerking wordt genomen voor de berekening van het pensioen, als er - kort samengevat - sprake is geweest van onvaderlandslievend gedrag.

Die periode loopt van 15 september 1941 (de datum waarop het mandaat van de in 1937 gekozen Tweede Kamerleden normaliter zou zijn afgelopen) tot 6 augustus 1945 (de datum van inwerkingtreding van het Besluit Tijdelijke Staten-Generaal).

De pensioenberekening in 1950 (par. 5.1)

Hoe werkte een en ander nu uit voor het weduwenpensioen van mevr. Rost van Tonningen?

In 1949 is op het departement de vraag onderzocht of aan de weduwe Rost van Tonningen pensioen kon worden onthouden. Er kon toen geen

bepaling worden gevonden, op grond waarvan pensioenrechten van Kamerleden vervallen konden worden verklaard. Een dergelijke bepaling is er overigens ook nu niet.

Men is indertijd tot de conclusie gekomen dat aan de weduwe pensioen niet kon worden onthouden, tenzij er een wet zou komen om pensioentoekenning te voorkomen.

De toenmalige Minister voelde niet voor zo'n ad hoc-wet. Aan de weduwe is toen pensioen toegekend. Daarbij werd zij aangemerkt als **weduwe van een in actieve dienst overleden Tweede Kamerlid**.

Er werd toen dus aangenomen dat het mandaat van de in 1937 gekozen Tweede Kamer voortduurde voorbij 15 september 1941. Maar de tijd vanaf 15 september 1941 werd niet bij de pensioenberekening betrokken, omdat er sprake was geweest van onvaderlandslievend gedrag, in de zin van de zoëven genoemde Wet van 11 mei 1946.

Of het mandaat voortduurde, is een vraag waarover - zoals zoëven gezegd - verschillend kan worden gedacht.

Maar ook als men zou menen dat het mandaat ophield op 15 september 1941, dan nog zou dat voor het pensioenresultaat niets hebben uitgemakt. Dan zou nl. de weduwe Rost van Tonningen aangemerkt zijn als **weduwe van een gewezen Kamerlid**, met een dienstdtijd die eveneens zou zijn geëindigd op 15 september 1941.

Dit is een voorlopige conclusie, die verderop in het rapport getoetst wordt aan nadere gegevens.

De herberekening in 1956 (par. 5.2)

In 1956 komt er een nieuwe wettelijke regeling van het pensioen van nabestaanden van Kamerleden. Dit is een voorloper van de wet van 1957, toen na de grondwetsherziening van 1956 ook het pensioen van Kamerleden zelf, niet meer in de Grondwet zelf stond, maar bij de wet mocht worden geregeld. Op basis van de wet van 1956 moest het weduwenpensioen van mevr. Rost van Tonningen worden herberekend.

Bij die herberekening werd Rost van Tonningen aangemerkt als: **gewezen Kamerlid**, overleden voor zijn 65e, in een periode die gelijk is aan, en aansluit op het tijdvak waarin hij laatstelijk lid van de Tweede Kamer is geweest, welke periode langer is dan twee jaar, doch korter dan zes jaar.

Voor een goed begrip: deze periode is de periode die ook in de Appa wordt genoemd, binnen welk tijdvak er thans recht is op een wachtgeld-uitkering voor gewezen Kamerleden.

Als een gewezen Kamerlid in die periode overlijdt, wordt zijn "diensttijd" doorgeteld tot zijn 65e. Bij de herberekening van het weduwenpensioen van mevr. Rost van Tonningen is dat ook gebeurd, en daardoor werd de diensttijd voor de pensioenberekening vermeerderd met ca. 13 1/2 jaar.

Opvallend is, dat in 1956 Rost van Tonningen wordt aangemerkt als gewezen Kamerlid, overleden in een periode die men hedentendage de uitkeringsperiode zou noemen.

In 1950 was Rost van Tonningen nog aangemerkt als Kamerlid, overleden in actieve dienst. Waarom die omslag heeft plaatsgevonden, is niet meer na te gaan.

Maar al zou men Rost van Tonningen in 1956, net als in 1950, hebben aangemerkt als overleden in actieve dienst, dan nog had diensttijddoortelling moeten plaatsvinden. Het uiteindelijke pensioenresultaat zou hetzelfde zijn geweest.

Ook dit is een voorlopige conclusie, die verderop in het rapport getoetst wordt aan nadere gegevens.

De voorgeschiedenis van de pensioenwet 1956 (par. 5.3)

De voorgeschiedenis van de pensioenwet van 1956, op grond waarvan de pensioenbeslissing van 1956 werd genomen, maakt duidelijk dat het aan de overheid bekend was dat de pensioenwet van 1956 zou leiden tot diensttijddoortelling ten aanzien van het weduwenpensioen van mevr. Rost van Tonningen.

Nadere gegevens (par. 5.5 t/m 5.7)

De in het rapport voorkomende voorlopige conclusies over de pensioenbeslissingen van 1950 en 1956 zijn vervolgens getoetst aan de hand van de vraag of de "nevenfuncties" die Rost van Tonningen tijdens de oorlog vervulde (president Nederlandse Bank; wvd. Secretaris-Generaal Financiën; Secretaris-Generaal Departement Bijzondere Economische Zaken) tot de conclusie zouden moeten leiden dat diens Kamerlidmaatschap door de aanvaarding van die functies geacht moet worden een einde te hebben genomen.

Twee redeneringen zijn mogelijk. Bij een materieel-juridische benadering zou kunnen worden gesteld dat het gaan vervullen van een functie die volgens het Incompatibiliteitsbesluit niet gelijktijdig met het Kamerlidmaatschap kan worden waargenomen, voor de betrokkene de verplichting meebrengt ontslag uit zijn Kamerlidmaatschap te vragen. Doet hij dat in feite niet, dan moet hij door aanvaarding van zo'n functie geacht worden zodanig ontslag te hebben genomen.

De hiertegenover staande formeel-juridische benadering - die de werkgroep meent te moeten volgen - houdt in dat de beperkingen op het grondrecht om gekozen te worden tot lid van een vertegenwoordigend orgaan, zo strikt mogelijk geïnterpreteerd moeten worden. Waar artikel 99 van de Grondwet 1938 de functies die Rost van Tonningen in 1941 aanvaardde, niet uitdrukkelijk als onverenigbaar met het Kamerlidmaatschap aanmerkt, kan van onvrijwillig verlies van het Kamerlidmaatschap door aanvaarding van die functies geen sprake zijn.

Evenmin worden de hier vermelde voorlopige conclusies ondergraven door het Londense besluit uit 1944 tot ontbinding van de NSB.

Men moet evenwel aannemen dat Rost van Tonningen door indiensttreding bij de Waffen SS in 1944 zijn Nederlanderschap heeft verloren. Dit brengt mee dat hij daarmee ophield Kamerlid te zijn (in de zienswijze dat het mandaat van de Tweede Kamerleden na 15 september 1941 voortduurde).

De pensioenbeslissing van 1950 is in dat licht bezien gebaseerd op een onjuiste keuze van pensioencategorie. Niettemin zou het pensioenresultaat hetzelfde zijn geweest.

De pensioenbeslissing van 1956 was in het licht van het voorgaande wel een op juiste keuze van pensioencategorie gebaseerd. Het effect van de diensttijdtoetsing was echter, zoals boven bleek, ook op deze categorie van toepassing.

Pensioen weduwe De Marchant et d'Ansembourg (par. 6)

Het pensioen dat mevr. De Marchant et d'Ansembourg thans geniet, is gebaseerd op het Kamerlidmaatschap van haar man, die in 1941, toen hij Commissaris in de provincie Limburg werd, geacht werd opgehouden Tweede Kamerlid te zijn, en die op die basis een pensioen kreeg als gewezen Kamerlid. Het pensioenbesluit ten aanzien van mevr. De Marchant et d'Ansembourg genomen na het overlijden van haar man in 1975, is te beschouwen als een terecht genomen besluit.

De zuivering van ambtenaren (par. 7)

Het Zuiveringsbesluit van 1944 bracht automatisch verval van alle pensioenrechten mee. In het Zuiveringsbesluit 1945 werd dit verval van rechten facultatief gesteld.

In 1947, 1952 en 1956 besloten toenmalige kabinetten tot maatregelen, die in toenemende mate tot verzachting van dit verval van pensioenrechten leidden.

"Zware" gevallen bleven evenwel buiten deze verzachtende maatregelen.

Mogelijkheden (par. 8)

Voor de Minister van Binnenlandse Zaken staan twee wegen open: afzien van enige maatregel, dan wel overgaan tot enige maatregel. Indien hij zou willen overgaan tot enige maatregel, kan dat niet anders dan bij wet, omdat de Appa herziening bij ministeriële beschikking van zo "oude" pensioenbeslissingen niet meer toelaat.

Ingevolge de Grondwet is voor de aanvaarding van het voorstel voor zo'n wet een twee-derdenmeerderheid nodig in elk van beide Kamers, omdat het hier een onderdeel van de financiële positie van (gewezen) leden van de Staten-Generaal en hun nabestaanden betreft.

Ingeval besloten zou worden tot een wettelijke regeling zijn twee systemen denkbaar: een waarbij het (geheel of gedeeltelijk) vervallen van pensioenrecht uit kracht van de wet zelf geschiedt, en een waarbij de bevoegdheid tot (geheel of gedeeltelijk) vervallen verklaren in handen wordt gelegd van de Tweede Kamer.

In bijlage A.1 bij het rapport zijn concepten voor wetsvoorstellen voor beide systemen opgenomen, waarbij steeds de mogelijkheid van verval van pensioenrecht gekoppeld is aan een bepaalde categorie van personen.

Na een uiteenzetting over de overwegingen pro enige maatregel, de mogelijke obstakels en de overwegingen contra, komt de werkgroep tot haar advies.

Advies (par. 9)

Ten aanzien van de te volgen procedure adviseert de werkgroep unaniem, om geen definitieve beleidsconclusies te trekken dan in goed overleg met beide Kamers en na sondering van de Raad van State.

Wat de inhoudelijke advisering betreft, zijn er drie stromingen binnen de werkgroep:

- a. Een stroming raadt af om een wettelijke ingreep voor te stellen, met name omdat de overheid een bepaalde toestand, die aan haar kenbaar was, zo lang heeft geduld, dat er geen ruimte is om tot wijziging over te gaan.
- b. Een tweede stroming adviseert tot een wettelijke ingreep, doch alleen ten aanzien van het verwijderen van het effect van de dienstrijddoortelling. Dit effect is onverdiend en had zich waarschijnlijk niet voorgedaan, als betrokkene zichzelf niet aan berechting en bestraffing had onttrokken.
- c. Een derde stroming is geporteerd voor de mogelijkheid van algeheel verval of algehele vervallenverklaring van het pensioenrecht. Het gaat hier om misdragingen in zo ernstige mate jegens het Nederlandse volk, dat de ontneming van pensioenrechten ten volle gerechtvaardigd is.

1. Inleiding

Het onderhavige rapport bevat de bevindingen met betrekking tot de vraag in hoeverre de toekenning van weduwenpensioen aan mevr. Rost van Tonningen-Heubel, als weduwe van een (gewezen) Tweede Kamerlid, rechtmatig was. Daarbij zal zijdelings aan de orde komen, in hoeverre de toekenning van weduwenpensioen aan mevr. De Marchant et d'Ansembourg, weduwe van een gewezen Tweede Kamerlid, rechtmatig was.

Een ambtelijke werkgroep, bestaande uit medewerkers van de Stafafdeling Constitutionele Zaken en Wetgevingsaangelegenheden, van de Hoofdafdeling Pensioenen en Wachtgelden van het Directoraat-Generaal voor Overheidspersoneelsbeleid en van de Afdeling Bestuurlijk-Juridische Zaken van het Directoraat-Generaal Binnenlands Bestuur, heeft zich met dit vraagstuk beziggehouden. De werkgroep is er erkentelijk voor, dat vele ambtenaren onderzoek voor haar hebben verricht in verschillende overheidsarchieven.

De werkgroep heeft de relevante wettelijke regelingen over de Staten-Generaal tijdens en vlak na de Tweede Wereldoorlog onderzocht. Verder is de ontwikkeling van de pensioenregelingen voor Tweede Kamerleden en hun nabestaanden nagegaan.

Uitgaande van de abstracte regels is onderzocht of deze regels in het concrete geval goed zijn toegepast. Ook wordt aandacht besteed aan de zuivering van ambtenaren na de oorlog, en aan de mogelijkheden die de Minister van Binnenlandse Zaken thans ten dienste staan.

Het rapport is - meer concreet - als volgt ingedeeld. Na deze inleiding worden enige feitelijke gegevens vermeld (par. 2). Afzonderlijke aandacht wordt gewijd aan de positie van de Staten-Generaal tijdens en vlak na de Tweede Wereldoorlog (par. 3). Aan de orde komen de relevante wettelijke bepalingen met betrekking tot het functioneren van de Staten-Generaal tijdens en vlak na de Tweede Wereldoorlog (par. 3.1). Daarna worden de verschillende opvattingen behandeld over het al dan niet voortduren van het mandaat van de in 1937 gekozen Tweede Kamerleden tijdens de oorlog (par. 3.2).

Vervolgens komt de voor Tweede Kamerleden geldende pensioenwetgeving aan de orde (par. 4). In de desbetreffende paragraaf wordt een onderscheid gemaakt tussen het voor pensioenen van Tweede Kamerleden en hun nabestaanden geldende regiem vóór 1956, en dat na dat jaar. Uiteengezet zal worden dat in dat jaar het beginsel van diensttijdtoortelling bij overlijden - doortelling van diensttijd tot de datum waarop de betrokkene 65 jaar zou zijn geworden - voor de weduwen- en wezenpensioenen van overleden leden en overleden gewezen leden werd ingevoerd. Diensttijdtoortelling vindt plaats in geval het betrokken Kamerlid in actieve dienst is overleden, en in sommige gevallen ook bij overlijden van een gewezen Kamerlid, nl. indien dat overlijden plaatsvond in een bepaalde periode, aansluitend op zijn lidmaatschap.

Daarna wordt ingegaan op de toepassing van de pensioenwetgeving op de weduwe Rost van Tonningen (par. 5). In die paragraaf zal worden behandeld, in hoeverre de toekenning van weduwenpensioen aan mevrouw Rost van Tonningen in 1950 en de berekening in 1956 volgens de toen geldende wetgeving terecht en op de juiste wijze is geschied (par. 5.1 en 5.2).

Aandacht wordt besteed aan de voorgeschiedenis van de pensioenwet van 1956, waarop de pensioenbeslissing van 1956 ten aanzien van mevr. Rost van Tonningen steunde (par. 5.3).

Vervolgens zal aandacht worden besteed aan de vraag in hoeverre de herberekening van dit pensioen in 1957 terecht is geweest (par. 5.4). Voorts wordt uiteengezet of de aanvaarding door Rost van Tonningen van enige functies in maart/april 1941 zou moeten leiden tot de conclusie dat hij geacht kon worden toentertijd opgehouden lid van de Tweede Kamer te zijn (par. 5.5). Verder wordt onderzocht of het feit dat Rost van Tonningen in 1944 in krijgsdienst trad, gevolgen heeft gehad voor zijn Nederlanderschap (en daarmee voor zijn Kamerlidmaatschap) (par. 5.6), en of het besluit tot ontbinding van de NSB consequenties heeft gehad voor diens Kamerlidmaatschap (par. 5.7). De daaropvolgende paragraaf (par. 5.8) bevat de eindconclusie op dit punt.

De pensioenpositie van mevr. De Marchant et d'Ansembourg komt daarna aan de orde (par. 6). De daarop volgende paragraaf handelt over de zuiveringsmaatregelen na de Tweede Wereldoorlog (par. 7).

Tenslotte zal in een aparte paragraaf worden ingegaan op de vraag of aan de Minister van Binnenlandse Zaken thans mogelijkheden ten dienste staan (par. 8). In de slotparagraaf zal de werkgroep haar advies weergeven (par. 9).

2. Enkele feitelijke gegevens

2.1. Inleiding

Na de Tweede Kamerverkiezingen van 1937 werd een viertal leden van de NSB gekozen verklaard, t.w. G. Dieters, M.V.E.H.J.M. Graaf de Marchant et d'Ansembourg, M.M. Rost van Tonningen en H.J. Woudenberg. Het was de eerste en enige keer dat deze partij in de Tweede Kamer vertegenwoordigd was.

Voor een goed begrip van hetgeen hierna aan de orde komt, volgen hier enige biografische gegevens over Rost van Tonningen.

In de loop van 1940 werd hij door de Rijkscommissaris benoemd tot commissaris voor "de marxistische partijen". Per 26 maart 1941 werd hij door de bezetter benoemd tot president van de Nederlandse Bank, en per 24 april 1941 (een enkel document noemt hier de datum van 22 april 1941) werd hij benoemd tot wnd. Secretaris-Generaal van Financiën en tot Secretaris-Generaal van het departement van Bijzondere Economische Zaken.

Bij de aanvaarding van deze functies nam Rost van Tonningen geen ontslag als Kamerlid.

In de zomer van 1944 volgde hij een officiersopleiding bij de Waffen SS.

In maart 1945 vertrok hij voor actieve dienst aan het front.

2.2. E i g e n p e n s i o e n

Dieters wordt - blijkens een opgave van de Griffier van de Tweede Kamer dd. 4 juni 1970 - v.w.b. de berekening van zijn pensioen geacht zitting te hebben gehad als Kamerlid van 8 juni 1937 tot en met 13 september 1945 (t.w. de dag voorafgaande aan die, waarop de commissie als bedoeld in het Besluit Tijdelijke Staten-Generaal (Stb. F 131), wier taak het was te verklaren wie lid zouden zijn van de Tijdelijke Staten-Generaal, verslag uitbracht; zie nader par. 3 en bijlage B.3).

Hij verkreeg op zijn verzoek, nadat hem was gebleken dat Woudenberg een eigen, en mevr. Rost van Tonningen een weduwnpensioen genoot, in 1970 alsnog een pensioen als gewezen lid van de Tweede Kamer, te rekenen van 14 september 1945 af (beschikking Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken van 19 oktober 1970).

Uit de berekeningen, te vinden in betrokkene's pensioendossier blijkt, dat de tijd van 15 september 1941 tot 6 augustus 1945 (de datum van inwerkingtreding van het Besluit Tijdelijke Staten-Generaal; zie nader par. 3) buiten beschouwing is gelaten, op grond van de artt. 11 en 12 van de Wet van 11 mei 1946, Stb. G 112 1), die - kort gezegd - bepalen, dat de periode tussen 15 september 1941 tot 6 augustus 1945 slechts in aanmerking kan worden genomen voor de berekening van het pensioen, indien er geen sprake is geweest van onvaderlandslievend gedrag.

Graaf de Marchant et d'Ansembourg had zitting van 8 juni 1937 tot en met 4 februari 1941. Hij aanvaardde het ambt van Commissaris der Provincie Limburg op 5 februari 1941. Hij verkreeg een pensioen als gewezen Kamerlid m.i.v. 5 februari 1941 (beschikking Secretaris-Generaal van Binnenlandse Zaken dd. 24 februari 1941). Tot en met 1944 is dit pensioen uitbetaald. In 1957 werd op zijn verzoek om alsnog toekenning van pensioen als oud-Kamerlid te verkrijgen, het pensioenbedrag herzien en nader vastgesteld, te rekenen vanaf 6 augustus 1945 - de datum van inwerkingtreding van het Besluit Tijdelijke Staten-Generaal; zie nader par. 3 -, bij K5 van 19 september 1957. De pensioenbedragen welke hem ingevolge het pensioen-k.b. vanaf 6 augustus 1945 tot en met 30 september 1957 toekwamen, werden nabetaald. Uit het dossier blijkt niet waarom er geen (na)betaling heeft plaatsgevonden voor de periode van 1 januari 1945 tot 6 augustus 1945.

T.a.v. Rost van Tonningen wordt in 1950 - blijkens de voordracht van de Minister van Binnenlandse Zaken van 6 mei 1950 aan de Koningin - voor de berekening van het pensioen van zijn weduwe (zie par. 2.3) uitgegaan van een zittingsduur van 11 juni 1937 tot en met 14 september 1941 (waarschijnlijk is hier bedoeld op 15 september

1) Wet tot regeling van de rechtspositie van eenige burgerlijke gezagsdragers en van de leden der Staten-Generaal in verband met de bezetting (bijlage B.6).

1941, de dag voor de derde dinsdag in september 1941, op welke datum het mandaat van de in 1937 gekozen Tweede Kamer normaliter zou zijn afgelopen).

Volgens de genoemde voordracht aan de Koningin wordt de tijd van 15 september 1941 tot 6 juni 1945 (datum van overlijden van betrokkene) buiten beschouwing gelaten, op grond van de artt. 11 en 12 van de Wet van 11 mei 1946, Stb. G 112, waarvan de inhoud hierboven onder "Dieters" reeds is weergegeven.

De kwestie van het eigen pensioen is in casu door het overlijden van betrokkene op 6 juni 1945 niet relevant.

Woudenberg wordt - blijkens een opgave van de Griffier van de Tweede Kamer dd. 14 november 1956 - geacht lid te zijn geweest van 8 juni 1937 tot en met 13 september 1945 (voor de verklaring van deze datum zie men hierboven bij Dieters). Aan hem werd met ingang van 14 september 1945 een pensioen toegekend als gewezen lid van de Tweede Kamer (KB van 14 december 1956). In de voordracht aan de Koningin staat vermeld dat ingevolge de - bij Dieters al ter sprake gekomen - Wet van 11 mei 1946, Stb. G 112, de tijd van 15 september 1941 tot 6 juni 1945 buiten beschouwing wordt gelaten voor de pensioenberekening. Hier is - blijkens de minute voor deze voordracht - sprake van een verschrijving; de datum van 6 juni 1945 had moeten zijn 6 augustus 1945 (zie bij Dieters). Kennelijk heeft de opsteller van de minute te zeer de voordracht voor de pensioentoekenning aan de weduwe Rost van Tonningen als voorbeeld genomen. Uit de betaalkaart in het pensioendossier blijkt evenwel, dat bij de berekening is uitgegaan van de juiste "diensttijd" van betrokkene.

2.3. W e d u w e n p e n s i o e n

Dieters overleed op 22 januari 1980. Zijn weduwe had op grond van artikel 60, tweede lid, van de Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers, geen recht op weduwenpensioen: het huwelijk met Dieters was gesloten na het aftreden van Dieters als Kamerlid.

Graaf de Marchant et d'Ansembourg overleed op 24 januari 1975. Zijn weduwe (geb. 9 december 1908) werd pensioen toegekend als weduwe van een gepensioneerd lid van de Tweede Kamer (beschikking van de Minister van Binnenlandse Zaken van 10 mei 1976). De berekening van de voor pensioen geldende diensttijd werd daarom gebaseerd op een zittingsduur van de graaf van 8 juni 1937 tot en met 4 februari 1941.

Rost van Tonningen overleed op 6 juni 1945. Aan zijn weduwe (geb. 14 november 1914) werd in 1950, te rekenen van 27 augustus 1947 af, een pensioen toegekend (KB van 15 mei 1950). Zie hetgeen hierboven, t.a.v. Rost van Tonningen zelf, is gesteld omtrent de berekening van diens "diensttijd" in de voordracht voor het k.b. houdende toekenning van het weduwenpensioen van 1950.

De pensioentoeckenning geschiedde met ingang van 27 augustus 1947, omdat op die datum de pensioenaanvraag het departement bereikte. Op grond van het bepaalde in artikel 11 van de Wet van 21 november 1924, Stb. 522 (bijlage C.2), gaat een pensioen, wanneer de pensioenaanvraag meer dan twee jaar na de dag waarop het pensioen had kunnen ingaan, is gedaan, pas in met de dag waarop die aanvraag is ingekomen.

Anders dan in persberichten is vermeld, is het totale bedrag dat de weduwe Rost van Tonningen tot op heden genoten heeft, niet f. 800.000, maar ongeveer f. 375.000 (inclusief het wezen pensioen).

Woudenberg overleed op 4 juli 1967. Zijn weduwe werd een pensioen toegekend als weduwe van een gewezen lid van de Tweede Kamer, te rekenen van 5 juli 1967 af (beschikking Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken, dd. 4 oktober 1967). Zij overleed op 17 juni 1971.

Uit het overzicht blijkt dat op het ogenblik alleen de weduwe van de Graaf de Marchant et d'Ansembourg en die van Rost van Tonningen pensioen genieten op basis van het Kamerlidmaatschap van hun echtgenoten. Aan de pensioentoeckenning aan laatstgenoemde zal in dit rapport de meeste aandacht worden gegeven. Zijdelings komt de pensioentoeckenning aan eerstgenoemde aan de orde.

3. De positie van de Staten-Generaal tijdens en vlak na de Tweede Wereldoorlog

3.1. Relevante wettelijke bepalingen m.b.t. functioneren Staten-Generaal tijdens en vlak na de Tweede Wereldoorlog

Het mandaat van de in 1937 gekozen Tweede Kamer zou in normale omstandigheden een einde genomen hebben op de derde dinsdag van september 1941 (16 september 1941).

Bij verordening van de Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandse gebied van 21 juni 1940 (nr. 22/1940; zie bijlage B.1) werd bepaald dat de werkzaamheden der beide Kamers tot nader order zouden blijven rusten en dat Kamerverkiezingen tot nader order niet zouden plaatsvinden. Daaraan werd toegevoegd dat het mandaat van de leden na het tijdstip waarop verkiezingen hadden moeten plaatsvinden, tot nader order geacht werd verlengd te zijn. De schadeloosstelling van f. 4500 per jaar werd aanvankelijk omgezet in een wachtgeld tot hetzelfde bedrag, maar kwam met ingang van 15 september 1941 geheel te vervallen.

Bij verordening van 11 augustus 1941 (nr. 152/1941; bijlage B.2) bepaalde de Rijkscommissaris onder andere, dat de leden der Staten-Generaal ontheven waren van hun verplichtingen welke

voortsproten uit het lidmaatschap, waaraan de consequentie verbonden werd dat aan de leden der Staten-Generaal ook niet meer de uit dat lidmaatschap voortvloeiende aanspraken en bevoegdheden toekwamen.

Aangezien aftredende Kamerleden volgens artikel 92 van de Grondwet naar de tekst van 1938 een recht op direct ingaand pensioen hadden, bestond voor de bij de aanvang van de oorlog zitting hebbende Kamerleden de mogelijkheid om, door in de jaren 1940-1945 ontslag te nemen, een zodanig pensioen te verwerven. Van de zijde van de Kamer-voorzitter en de samenwerkende politieke partijen werd er bij de Kamerleden echter op aangedrongen dit niet te doen. Het motief hiervoor was dat niet gezegd moest kunnen worden dat de Tweede Kamer door ontslagneming van de leden had opgehouden te bestaan. Bij het einde van de oorlog zou de Kamer direct weer moeten kunnen functioneren. De meeste Kamerleden hebben aan deze aandrang gevolg gegeven. (Een van de leden die zulks niet gedaan hebben, is de graaf de Marchant et d'Ansembourg. Deze werd met ingang van 5 februari 1941 Commissaris van de provincie Limburg (zie par. 2.2).)

De na-oorlogse regelgeving met betrekking tot het functioneren van de Staten-Generaal begon met het Besluit Tijdelijke Bestuursvoorziening (KB van 31 juli 1944, Stb. E 60). Daarin werd bepaald dat bij koninklijk besluit nadere regelen dienden te worden vastgesteld omtrent de voorlopige voorziening in de vertegenwoordigende lichamen van Rijk, provincie en gemeente. Deze regels zouden mede moeten betreffen de wijze van samenstelling van de vertegenwoordigende lichamen.

In aansluiting hierop kwam tot stand het Besluit Tijdelijke Staten-Generaal (KB van 2 augustus 1945, Stb. F 131; zie bijlage B.3). Dit besluit voorzag in de bijeenroeping van de beide Kamers der Staten-Generaal, die als enige taak zouden hebben de behandeling van een ontwerp van wet tot regeling van een voorlopige Staten-Generaal. Lid van deze "Tijdelijke Staten-Generaal" met beperkte taak zouden zijn degenen die op 10 mei 1940 lid waren van een der Kamers, met uitzondering van hen die na die datum ontslag hadden genomen of - kort samengevat - "fout" waren geweest. Aan een bij het besluit ingestelde commissie werd opgedragen te bepalen wie aldus als lid van de Staten-Generaal dienden te worden aangemerkt.

De "verklaringscommissie" 1) bracht op 14 september 1945 verslag uit van haar werkzaamheden. Men kan deze dag zien als de datum waarop de Tijdelijke Staten-Generaal aantrad.

1) In navolging van Van Welderen Rengers, Schets eener parlementaire geschiedenis van Nederland, deel 5, blz. 55, wordt hier gesproken van de verklaringscommissie, omdat deze commissie niet tot taak had te benoemen of te verkiezen, doch uitsluitend declaratoir had te bepalen, wie er lid zouden zijn van de Tijdelijke Staten-Generaal.

De op deze wijze gevormde Tijdelijke Staten-Generaal zou worden aangevuld (door benoeming door een Commissie) tot het grondwettelijk vereiste aantal ter vorming van de voorlopige Staten-Generaal (Wet van 26 oktober 1945, Stb. F 241; bijlage B.4). De zitting van de voorlopige Staten-Generaal werd op 20 november 1945 geopend. In mei 1946 vonden verkiezingen voor beide Kamers plaats.

Aanvankelijk was in het Besluit Tijdelijke Staten-Generaal bepaald dat de leden van de Tijdelijke Staten-Generaal geen recht op schadeloosstelling hadden. Bij KB van 13 oktober 1945, Stb. F 228 (bijlage B.5), werd op dit punt een wijziging in het besluit aangebracht, er toe strekkende dat de leden alsnog schadeloosstelling zouden genieten vanaf 6 augustus 1945, de datum van inwerkingtreding van het Besluit Tijdelijke Staten-Generaal.

Bij de reeds in par. 2 aan de orde gekomen Wet van 11 mei 1946, Stb. G 112 (bijlage B.6), kwam een regeling tot stand van de rechtspositie van enige burgerlijke gezagsdragers en van de leden der Tweede Kamer in verband met de bezetting. Artikel 11, eerste lid, van die wet bepaalde dat zij die ingevolge het Besluit Tijdelijke Staten-Generaal leden van de Tweede Kamer waren, een schadeloosstelling ontvingen, te rekenen van 15 september 1941 tot het tijdstip van inwerkingtreding van het Besluit Tijdelijke Staten-Generaal (6 augustus 1945), ten bedrage van het pensioen waarop zij aanspraak zouden hebben kunnen maken, indien zij met ingang van eerstgenoemde datum ontslag als lid van de Tweede Kamer zouden hebben genomen.

In het tweede lid van artikel 11 werd bepaald dat zij die op 15 september 1941 lid van de Tweede Kamer waren maar vòòr 6 augustus 1945 ontslag hadden genomen, tot de dag van het ontslag eenzelfde uitkering zouden ontvangen. Daarbij werden echter uitgezonderd degenen die vielen onder artikel 3, eerste lid, onder b tot en met e, van het Besluit Tijdelijke Staten-Generaal, dat wil zeggen degenen die "in ernstige mate te kort waren geschoten in het betrachten van de juiste houding in verband met de bezetting". Voorts werd eenzelfde uitkering toegekend aan de nabestaanden van hen die op 15 september 1941 lid waren van de Tweede Kamer maar vòòr 6 augustus 1945 waren overleden.

De tijd waarover met toepassing van deze bepalingen een schadeloosstelling werd toegekend, kwam mede in aanmerking voor vergelding met pensioen of wachtgeld (artikel 12).

Krachtens bovengenoemde bepalingen kwam aan de vier op 10 mei 1940 zitting hebbende NSB-kamerleden voor de periode na 15 september 1941 geen schadeloosstelling meer toe. Niettemin is t.a.v. enkelen van hen, t.w. Dieters en Woudenberg, aangenomen dat hun Kamerlidmaatschap, behoudens eerdere ontslagneming of overlijden, voortduurde tot 13 september 1945 (de dag voorafgaand aan die waarop - naar men kan zeggen - de Tijdelijke Staten-Generaal aantrad). Ten aanzien van Rost van Tonningen is kennelijk soms wel (in 1950; zie nader par. 5.1) en soms niet (in 1956; zie hieronder, par. 5.2) ervan uitgegaan dat diens lidmaatschap voortduurde tot zijn overlijden.

Dit roept de vraag op: werd het mandaat van de Tweede Kamerleden die op 15 september 1941 zitting hadden, geacht verlengd te zijn, of bleef uitsluitend het instituut als zodanig bestaan?

Op deze vraag wordt hieronder ingegaan.

3.2. Moet het mandaat van de Tweede Kamer geacht worden verlengd te zijn na 15 september 1941?

3.2.1. Inleiding

Aan het slot van par. 3.1 is de relevantie uiteengezet van het thans te behandelen vraagstuk voor de problematiek waarover dit rapport handelt.

Bij Koninklijk Besluit van 17 september 1944 (nr. E 93) werden regelen gesteld omtrent de verbindende kracht en de rechtsgevolgen van de maatregelen gedurende de vijandelijke bezetting uitgevaardigd. Art. 16 van dit besluit bepaalt, dat de Bezettingsregelingen uitgevaardigd door of vanwege de vijand en vermeld op de aan het besluit gehechte lijst A, geacht worden nimmer van kracht te zijn geweest. De Verordening van 21 juni 1940 (nr. 22/1940) staat op deze lijst vermeld.

Art. 17 van dit besluit bepaalt: "De bezettingsregelingen, uitgevaardigd door of vanwege de bezetter en vermeld op de aan dit besluit toegevoegde lijst B treden, naar gelang het grondgebied van het Rijk in Europa door de vijand wordt ontruimd, in het bevrijde gebied buiten werking, een en ander voorzover zij niet reeds op den dag van inwerkingtreding van dit besluit door of vanwege de vijand waren ingetrokken". De Verordening 152/1941 is op lijst B geplaatst.

Doordat verordening 22/1940 geacht wordt nimmer van kracht te zijn geweest, is het bepaalde in verordening 152/1941 ten aanzien van de leden van de Staten-Generaal zonder object geraakt en derhalve niet langer relevant.

3.2.2. Twee opvattingen mogelijk

Blijft over de vraag wat de rechtskracht van Besluit E 93 is geweest. Twee opvattingen kunnen hier tegenover elkaar worden gesteld:

- a. De bepaling in Besluit E 93, dat verordening 22/1940 van nul en generlei waarde is, heeft als rechtsgevolg dat de mandaten van de leden van de Tweede Kamer geacht moeten worden nimmer verlengd te zijn geweest en dat de mandaten van de leden van de Tweede Kamer geacht moeten worden, in weerwil van hetgeen de Rijkscommissaris had bepaald, op 15 september 1941 vervallen te zijn. Vanaf dat tijdstip zijn er juridisch geen Tweede Kamerleden meer.

- b. De tegenovergestelde opvatting gaat er - eveneens - vanuit, dat de bepaling van Besluit E 93, dat verordening 22/1940 geacht wordt nimmer van kracht te zijn geweest, tot rechtsgevolg heeft dat aan hetgeen door de bezetter t.a.v. de Tweede Kamer is bepaald, achteraf alle rechtskracht is ontnomen. In deze visie wordt vervolgens evenwel uit een andere rechtsbron, nl. ongeschreven staatsnoodrecht, afgeleid, dat het mandaat van de in 1937 gekozen Tweede Kamer onmogelijk op 15 september 1941 kon eindigen. Er waren immers geen verkiezingen gehouden die per 16 september 1941 een nieuwe Kamer hadden kunnen legitimeren.

De standpuntbepaling van de regering in de memorie van antwoord bij het wetsontwerp Voorlopige Staten-Generaal sluit meer aan bij opvatting a. De regering stelde zich in de memorie van antwoord op het standpunt dat de beide Kamers de jure nog bestonden, d.w.z. uitsluitend als instituut.

Vervolgens stelde de Regering:

"De Grondwet gaat er van uit, dat zij, die van dit instituut deel uitmaken, daartoe slechts den noodigen titel bezitten, zoolang zij geacht kunnen worden de in het volk levende rechtsovertuigingen tot uiting te brengen. Vandaar het voorschrift dat de mandaten na vier, onderscheidenlijk zes jaar vernieuwd moeten worden.

De eerste vraag, die mitsdien voor de regering rees, was, op welke wijze men het instituut weer inhoud zou kunnen geven, nu het niet mogelijk bleek reeds in dit stadium verkiezingen te houden."

Wat verderop merkt de Regering op:

"Naar de meening van de Regeering verkeerden de leden van de Staten-Generaal van vòòr 10 mei 1940 in zooverre in een bijzondere positie, dat zij de laatste wettige representanten van het Nederlandsche Volk waren; de praesumptio iuris et de iure was evenwel in 1941, onderscheidenlijk 1943, uitgewerkt."

In par. 2 van de Memorie van Antwoord wordt door de regering opnieuw haar opvatting over de positie van de Staten-Generaal uiteengezet.

"Voorop zij gesteld dat de Grondwet, naar de mening der Regeering steeds haar kracht heeft behouden. Dit bracht mede dat de Eerste en Tweede Kamer geacht moeten worden alsnog te bestaan zij het, nu ingevolge de bezetting de verkiezingen op het daarvoor voorgeschreven tijdstip niet konden plaatsvinden, als instituten zonder inhoud. In deze gedachtengang past de opvatting dat de Kamers eerst weer kunnen functioneren wanneer zij bestaan uit leden, die representatief geacht kunnen worden voor de in het Nederlandsche volk levende staatkundige meeningen."

Over de Tijdelijke Staten-Generaal merkt zij op blz. 3 op:

"De thans krachtens staatsnoodrecht met een beperkt doel en met beperkte bevoegdheden bijeengeroepen Staten-Generaal, voorzien van het epitheton "tijdelijke" zijn op dezelfde wijze samengesteld als de voór de invoering van de verordening nr. 152/1941 bestaande Staten-Generaal en vormen inderdaad het in de Grondwet voorziene lichaam van dien naam. Of men hier nu van een verlenging of herstel der mandaten, dan wel van een college sui generis wil spreken, is naar de mening der Regeering irrelevant."

In de Tijdelijke Staten-Generaal gingen de gedachten meer in de richting, dat de mandaten geacht moesten worden verlengd te zijn. In het Voorlopig Verslag staat bv. te lezen:

"Hieromtrent was de algemeene opvatting, dat de thans bijeengeroepen Staten-Generaal, al worden deze aangeduid als "tijdelijk", de grondwettelijke Staten-Generaal zijn. Het mandaat van de leden der Kamers, die in Mei 1940 zitting hadden is, zoo meende men vrij algemeen door het Besluit Tijdelijke Staten-Generaal verlengd, althans hersteld, zij het dan ook dat dat besluit een sterke beperking van de taak en de bevoegdheden der Staten-Generaal inhoudt. Deze verlenging of dit herstel der mandaten, waarbij wordt afgeweken van de artikelen 88 en 94 der Grondwet, was een noodzakelijk gevolg van de omstandigheden, waarin ons land door de Duitsche bezetting is komen te verkeeren, omstandigheden, welke beletten, dat op den daarvoor in de Grondwet bepaalden tijd verkiezingen werden gehouden. Men zou gaarne bevestigd zien, dat deze opvatting omtrent het wezen van de "tijdelijke" Staten-Generaal ook die der Regeering is."

Een aantal leden ging verder:

"Sommige andere leden deelden de meening, dat de "tijdelijke" Kamer hetzelfde in de Grondwet geregelde lichaam is als de Tweede Kamer der Staten-Generaal van voór 1940, doch zij waren het niet eens met de opvatting, dat de mandaten der leden verlengd of hersteld moesten worden om deze Kamer weer bijeen te kunnen roepen. Zij erkenden, dat de zittingstermijnen genoemd in de artikelen 88 en 94 der Grondwet naar de letter verstreken zijn, doch sedert de invoering van een constitutioneel bestel is het in Nederland nooit voorgekomen, dat een Kamer verdwijnt voordat zij een opvolgster heeft. Men had kunnen aannemen, dat de zittingsduur der leden tijdens de bezetting slechts geschorst was en dat deze termijn bij de bevrijding herleefde. Dan was er bij de bevrijding automatisch weer een Volksvertegenwoordiging geweest, die tezamen met de Regeering de wetgevende macht had kunnen uitoefenen. Met dit doel voor ogen hebben toch ook verreweg de meeste leden der beide Kamers gedurende de bezettingsperiode ervan afgezien voor hun lidmaatschap te bedanken; zij bleven op hun post om bij de bevrijding paraat te kunnen zijn."

3.2.3. Hoe dient de Wet van 11 mei 1946 (Stb. G 112) in dit verband te worden uitgelegd?

De Wet van 11 mei 1946 (Stb. G 112) tot regeling van de rechtspositie van enige burgerlijke gezagsdragers en van de leden der Tweede Kamer der Staten-Generaal lijkt in de richting te wijzen, dat de mandaten geacht moeten worden verlengd te zijn. Anders schijnt onbegrijpelijk dat het mogelijk zou zijn in het tijdvak gelegen tussen 15 september 1941 en 6 augustus 1945 ontslag als Kamerlid te nemen, een situatie waarvan artikel 11, tweede lid, van die wet uitdrukkelijk uitgaat.

Aanhangers van de tegenovergestelde opvatting zullen echter aan het hier bepaalde een beperkte strekking willen toekennen. Blijkens de Memorie van Toelichting bij het wetsontwerp dat tot de Wet van 11 mei 1946 leidde, gaat het om de regeling van de toekenning van een financiële tegemoetkoming. Toen als gevolg van de verordening 152/1941 geen schadeloosstelling meer werd betaald is er aandrang uitgeoefend om geen ontslag te nemen. Dit betekende voor vele leden van de Tweede Kamer - die toen nog konden menen lid te zijn - een offer; immers pas bij ontslag zou aanspraak op pensioen ontstaan. De Wet van 11 mei 1946 beoogt in deze zienswijze recht te doen aan hen, die gevolg hebben gegeven aan de oproep geen ontslag te nemen als lid der Staten-Generaal waardoor de toenmalige pensioenregeling niet op hen van toepassing werd.

De Wet van 11 mei 1946 kan in deze zienswijze gezien worden als niet meer, maar ook niet minder dan een financiële regeling, waarbij de wetgever geen enkele uitspraak heeft bedoeld te doen over het evt. voortbestaan van de mandaten gedurende de oorlog. Dat in art. 11 van deze wet de mogelijkheid wordt erkend, dat men ontslag kon nemen als lid van de Tweede Kamer kan gezien worden als een erkenning van de feiten die zich hadden voorgedaan (de verordening 22/1940 was er), maar hieraan behoeft niet de betekenis te worden gehecht dat de mandaten geacht moeten worden te hebben voortbestaan.

Dat de mandaten niet geacht moeten worden verlengd te zijn, zou ook kunnen worden afgeleid uit het bepaalde in artikel 12 van dezelfde wet. Artikel 12 bepaalt dat de tijd waarover ingevolge de bepalingen van deze wet een bezoldiging of schadeloosstelling wordt toegekend, mede in aanmerking komt voor vergelding met pensioen of wachtgeld. Waarom zou deze bepaling zijn opgenomen indien moet worden aangenomen, dat de mandaten hebben voortbestaan? In dat geval is het immers vanzelfsprekend dat het tijdvak van 15 september 1941 tot 6 augustus 1945 meegeteld wordt voor de bepaling van de hoogte van het pensioen. Het is echter noodzakelijk uitdrukkelijk te bepalen dat deze periode voor de vaststelling van het pensioen wordt meegeteld indien van voortzetting van het Kamerlidmaatschap vanaf 15 september 1941 formeel geen sprake is geweest. Dan heeft deze bepaling zin.

3.2.4. Weging

Wat geeft nu t.a.v. de hierboven in extenso weergegeven opvattingen de doorslag? Naar het voorkomt de zienswijze van de Staten-Generaal zelf over dit vraagstuk. De oud-Griffier van de Tweede Kamer, mr. A.F. Schepel (aan wie de Secretaris-Generaal van Binnenlandse Zaken bij brief van 14 april 1986 nadere informatie vroeg, en met wie vervolgens enkele leden van de werkgroep een gesprek hielden) heeft aan de werkgroep verzekerd, dat er bij de leden van de Tijdelijke Staten-Generaal geen twijfel over bestond dat het mandaat van de op 15 september 1941 zittende Kamer door de oorlogsjaren heen voortduurde.

Het ligt in de lijn van deze zienswijze dat de Griffier van de Tweede Kamer, als hij op verzoek van het Ministerie van Binnenlandse Zaken opgave deed van de "diensttijd" van Kamerleden die op 15 september 1941 nog zitting hadden, in voorkomend geval meldde dat de diensttijd voortduurde tot een datum voorbij 15 september 1941.

Hoewel het op het eerste gezicht merkwaardig aandoet dat Rost van Tonningen op een gegeven moment is aangemerkt als Kamerlid, overleden in actieve dienst, past het in de zienswijze die van de zijde van de Tweede Kamer werd (en wellicht nog wordt) gehuldigd. Deze zienswijze heeft ertoe geleid dat t.a.v. Dieters en Woudenberg werd opgegeven, dat zij tot en met 13 september 1945 Kamerlid waren. Maar dit gold niet alleen voor de genoemde personen; de "diensttijd" van veel andere, "goede" Kamerleden, werd aangemerkt als zich uit te strekken voorbij september 1941.

4. Wetgeving pensioenen leden Tweede Kamer en nabestaanden

4.1. Pensioenregeling vóór 1 september 1956

Tot de wijziging van art. 99 van de Grondwet bij de Wet van 23 augustus 1956 (Stb. 443) was het recht op en het bedrag van het pensioen voor de leden van de Tweede Kamer in art. 99 geregeld (zie bijlage C.1). Het pensioen ging in op het tijdstip van aftreden en bedroeg een in art. 99 vermeld vast bedrag per kamerlidjaar.

De regeling van het pensioen van weduwen en wezen van (gewezen) Kamerleden diende ingevolge art. 99 bij wet te geschieden. Die regeling was neergelegd in de wet van 21 november 1924 (Stb. 522; bijlage C.2). Volgens die wet bedroeg het weduwenpensioen de helft van het Kamerlidpensioen. Het ging in op de dag na overlijden van het Kamerlid, dan wel het gewezen Kamerlid, met dien verstande dat het inging op de dag van ontvangst van de pensioenaanvraag indien die aanvraag meer dan twee jaar na overlijdensdatum werd ingediend (hetgeen, zoals in par. 2.3. werd vermeld, het geval was met de pensioenaanvraag van mevr. Rost van Tonningen).

4.2. Pensioenregeling van 1 september 1956 tot 1 september 1957

Vooruitlopend op de wijziging van art. 99 Grondwet in 1956, bij welke wijziging de regeling van het pensioen zowel van de Kamerleden, als van hun weduwen en wezen aan de wetgever werd opgedragen (hetgeen leidde tot de in par. 4.3 te behandelen Wet van 31 juli 1957), is voor de weduwen en wezen bij de Wet van 1 augustus 1956 (Stb. 456; bijlage C.3) enige wijziging in de pensioenregeling aangebracht 1). Dit geschiedde door wijziging van de in par. 4.1. genoemde wet van 21 november 1924 (Stb. 522).

Voorzover voor de in dit rapport behandelde problematiek van belang, werd het weduwenpensioen als volgt geregeld:

1. Het weduwenpensioen bedraagt de helft van het pensioen, waarop het overleden lid van de Tweede Kamer als zodanig aanspraak zou hebben gehad, indien hij op de dag van zijn overlijden was afgetreden, of waarop het overleden gewezen lid van de Tweede Kamer als zodanig aanspraak had.
2. In afwijking van het bepaalde in het vorig lid, bedraagt het pensioen van de weduwe van hem, die overlijdt als lid van de Tweede Kamer vòòr het bereiken van de leeftijd van 65 jaren, de helft van het pensioen, waarop het lid van de Tweede Kamer aanspraak zou hebben kunnen maken, indien hij bij het bereiken van bovengenoemde leeftijd was afgetreden.
3. In afwijking van het bepaalde in het eerste lid bedraagt het pensioen van de weduwe van hem, die als gewezen lid van de Tweede Kamer vòòr het bereiken van de leeftijd van 65 jaren overlijdt in een periode gelijk aan en aansluitend op het tijdvak, waarin hij laatstelijk lid van de Tweede Kamer is geweest, doch tenminste van twee jaren en ten hoogste van zes jaren, de helft van het pensioen, waarop het gewezen lid van de Tweede Kamer als zodanig ten hoogste aanspraak zou hebben kunnen maken, indien hij bij het bereiken van even genoemde leeftijd was afgetreden.

Zoals in par. 5 zal blijken, is voor de onderwerpelijke problematiek met name het gestelde onder 2 en 3 relevant. Volgens het bepaalde onder 2 dient er diensttijdtoertelling plaats te vinden t.b.v. het weduwenpensioen, indien het betrokken Kamerlid voordat hij 65 jaar werd, is overleden in actieve dienst. Volgens het gestelde onder 3 dient er ook diensttijdtoertelling plaats te

1) Zulks in samenhang met de nieuwe pensioenwetgeving voor ministers, staatssecretarissen en hun nabestaanden in de Wet van - eveneens - 1 augustus 1956, Stb. 455 (bijlage C.4).

vinden ingeval een gewezen Kamerlid is overleden in een periode, aansluitend op het Kamerlidmaatschap en gelijk aan het aantal lidmaatschapsjaren (met een bepaald minimum en maximum). 1) Diensttijd-doortelling betekent dat voor de berekening van het weduwenpensioen de werkelijke "diensttijd" dient te worden vermeerderd met een fictieve "diensttijd" vanaf de overlijdensdatum tot aan de dag waarop de overledene 65 jaar zou zijn geworden.

Voorts bepaalde de wet van 1956 dat reeds toegekende weduwenpensioenen die met toepassing van de bepalingen van die wet tot een hoger bedrag zouden zijn toegekend, ambtshalve tot dat bedrag dienen te worden verhoogd.

Bij die herberekening moest echter buiten beschouwing blijven de tijd die krachtens art. 12 van de Wet van 11 mei 1946 (Stb. G 112) niet voor pensioen in aanmerking mocht komen, d.i. de tijd van 15 september 1941 tot 6 augustus 1945, indien daarover geen aanspraak had bestaan op de uitkering bedoeld in artikel 11 van die wet. Deze bepalingen zijn in par. 3 reeds ter sprake gekomen. Kort gezegd schrijven de bepalingen voor, dat het genoemde tijdvak slechts in aanmerking kan worden genomen voor de berekening van het pensioen, indien er geen sprake is geweest van onvaderlandslievend gedrag. 2)

4.3. Pensioenregeling van 1 september 1957 tot 1 januari 1970

Volgens het in 1956 gewijzigde art. 99 Grondwet diende het pensioen van zowel de Kamerleden als van hun weduwen en wezen bij de wet te worden geregeld. Dit leidde tot de wet van 31 juli 1957 (Stb. 324; bijlage C.5). Volgens deze wet ging het Kamerlidpensioen in op 65-jarige leeftijd (tenzij betrokkene op dat tijdstip nog Kamerlid was) en niet meer zoals voorheen direct bij aftreden. Het pensioen bedroeg per kamerlidjaar (met een maximum van 20 jaar) 3,5% van de schadeloosstelling.

Het weduwenpensioen werd in deze wet (voorzover van belang) als volgt geregeld:

1. Het weduwenpensioen bedraagt de helft 3) van het pensioen, waarop het overleden lid van de Tweede Kamer als lid dier Kamer (....) aanspraak of uitzicht zou hebben gehad, indien hij met ingang van de dag van zijn overlijden was afgetreden, of waarop het

- 1) Deze laatste bepaling is aan te merken als voorloopster van art. 17, tweede lid van de in par. 4.3 te behandelen Wet van 31 juli 1957 (Stb. 324) en vervolgens van het huidige art. 67, tweede lid, onder b van de Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers. De periode waarvan in de bovenvermelde bepaling sprake is, is de periode, op grond waarvan krachtens de Wet van 1957 en de Appa een uitkering als gewezen Kamerlid wordt genoten.
- 2) Op de voorgeschiedenis van de Wet van 1 augustus 1956, Stb. 456, wordt ingegaan in par. 5.3.
- 3) Later gewijzigd in 5/8 en naderhand in 5/7, overeenkomstig andere overheidspensioenregelingen.

overleden gewezen lid van de Tweede Kamer, als gewezen lid dier Kamer (....) aanspraak of uitzicht had of zou hebben gehad.

2. In afwijking van het bepaalde in het vorige lid, bedraagt het pensioen van de weduwe van hem, die overlijdt als lid van de Tweede Kamer vòòr het bereiken van de leeftijd van 65 jaren, of als gewezen lid van de Tweede Kamer in de periode, waarover hem een uitkering, als in artikel 1 bedoeld, is toegekend, de helft 1) van het pensioen, waarop het lid van de Tweede Kamer of gewezen lid dier Kamer als lid van de Tweede Kamer of als gewezen lid dier Kamer (....) ten hoogste aanspraak zou hebben kunnen maken, indien hij bij het bereiken van de leeftijd van 65 jaren was afgetreden.

Op grond van de in art. 28 van de wet van 31 juli 1957 vervatte overgangsbepaling moesten reeds toegekende weduwnpensioenen die met toepassing van bepalingen van die wet hoger zouden zijn dan het tot dan genoten pensioen, ambtshalve worden verhoogd. Ook bij deze herberekening diende, zoals bij de herberekening die in par. 4.2 is vermeld, het aldaar genoemde tijdvak van 15 september 1941 tot 6 augustus 1945 buiten beschouwing te blijven.

Bij de Wet van 29 mei 1963 (Stb. 210) werd met ingang van 1 januari 1963 voor alle overheidspensioenen (burgerlijke, militaire en politieke) de welvaartsvastheid en de zgn. inbouw AOW/AWW ingevoerd.

De bestaande pensioenwetten werden daartoe gewijzigd, waarmee de diverse toeslagwetten en de afzonderlijke AOW/AWW-kortingswetten werden vervangen.

4.4. De Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (Appa)

De vorengenoemde pensioenwetten voor ministers en kamerleden en hun nabestaanden zijn met ingang van 1 januari 1970 vervangen door de wet van 10 december 1969 (Stb. 594), de Appa.

De daarin opgenomen regeling van het pensioen van weduwen van Kamerleden wijkt qua systematiek niet af van de regeling in de voorafgaande pensioenwet.

1) Zie de noot hiervòòr.

5. Toepassing pensioenwetgeving op de weduwe Rost van Tonningen

5.1. De beoordeling van het recht op pensioen in de jaren 1947-1949

In 1947 werd bij BiZa informatie ingewonnen over eventuele aanspraken van mevr. Rost van Tonningen op pensioen als weduwe van een Kamerlid. Uit het pensioendossier blijkt niet of en hoe daarop is gereageerd. Wel blijkt uit een aantekening, dat bij de Pensioenraad geïnformeerd is, of mevr. Rost van Tonningen uit anderen hoofde reeds pensioen genoot. Die vraag werd door de Pensioenraad in 1949 negatief beantwoord: ingevolge het aan Rost van Tonningen op grond van het Zuiveringsbesluit van 1944 verleend ontslag (bij beschikking van de Minister van Financiën van 23 november 1944) waren betrokkene's pensioenrechten uit zijn ambtelijke functies vervallen (artikel 4, vijfde lid, van dat Zuiveringsbesluit; zie bijlage D.1).

In 1949 volgt een verzoek van een advocaat om toekenning van weduwenpensioen aan mevr. Rost van Tonningen. Dat leidde tot overleg tussen de afdelingen Pensioenen en Wachtgelden en Binnenlands Bestuur over de vraag of de weduwe al dan niet recht op weduwenpensioen, afgeleid van het Kamerlidmaatschap van haar man, kon doen gelden. Uit aantekeningen en notities in het dossier blijkt dat men, zij het contre coeur, tot de conclusie moest komen dat er geen betselen voor toekenning van weduwenpensioen bestonden.

De vraag die men zich ten departemente indertijd klaarblijkelijk gesteld heeft, was: is er enige wettelijke bepaling op grond waarvan het pensioenrecht van Rost van Tonningen of diens weduwe vervallen is, of vervallen kan worden verklaard? Aangezien ten aanzien van het pensioenrecht van Kamerleden geen bepaling waaraan een dergelijke bevoegdheid kon worden ontleend, bestond, bleef er naar het inzicht van de betrokken ambtenaren, geen andere mogelijkheid over dan het pensioen toe te kennen 1).

1) Tot op heden is er geen enkele wetsbepaling, waaraan de bevoegdheid kan worden ontleend tot vervallenverklaring van pensioenrechten van Kamerleden. Men zie de wederwaardigheden van wetsontwerp 9004 (voorloper van de Appa; tijdens de wetgevingsprocedure ingetrokken wegens de te grote tegenstand in het parlement omdat een anticumulatiebepaling bij samenloop van pensioenen ontbrak) en wetsontwerp 9636 (dat uiteindelijk tot de Appa heeft geleid). Tegen de in beide wetsontwerpen voorkomende bepaling op grond waarvan t.a.v. Kamerleden pensioenrechten vervallen konden worden verklaard werd bezwaar gemaakt, omdat daarmee een zeggenschap van de regering zou worden geïntroduceerd over de vraag of Kamerleden al dan niet het pensioen waard zouden zijn. Zie m.n. Hand. TK, 1966-1967, blz. 1166 e.v., over wetsontwerp 9004, alsmede het Verslag van het Mondeling Overleg over wetsontwerp 9636, nr. 12, blz. 2, rechter kolom.

Aan minister Teulings is toen de vraag voorgelegd of hij voorbereiding van een wettelijke maatregel wenste om toekenning van het pensioen te voorkomen. De minister gaf te kennen dat hij het niet opportuun achtte deze kwestie afzonderlijk bij wet te behandelen. Vervolgens is bij Koninklijk Besluit van 15 mei 1950 aan de weduwe Rost van Tonningen op grond van art. 99 Grondwet jo. de wet van 21 november 1924 (Stb. 522) het weduwenpensioen toegekend.

In de voordracht van het ontwerp-KB. is uiteengezet dat het pensioen is berekend naar een zittingstijd van Rost van Tonningen van 11 juni 1937 tot 15 september 1941 en dat de tijd van 15 september 1941 (de dag voorafgaand aan die waarop het mandaat van de in 1937 gekozen Tweede Kamer normaliter zou zijn afgelopen) tot 6 juni 1945 (overlijdensdatum) buiten beschouwing moest worden gelaten op grond van de Wet van 11 mei 1946, Stb. G 112 (zie onder andere par. 4.2).

Opvallend is dat in de voordracht uitdrukkelijk wordt vermeld dat deze periode buiten beschouwing wordt gelaten. Vervolgens wordt in de voordracht als rechtsbasis voor de pensioentoeckenning genoemd: art. 4, eerste lid, van de wet van 1924. Beide elementen voeren de lezer tot de conclusie, dat men ten departemente mevr. Rost van Tonningen toen aangemerkt heeft als weduwe van een in actieve dienst overleden Kamerlid.

De vraag rijst, waarom betrokkene niet is aangemerkt als weduwe van een overleden gewezen Kamerlid, in de zin van art. 4, derde lid, van de wet van 1924. Aan de keuze voor het eerste lid lijkt een bepaalde gedachtengang ten grondslag te liggen, omtrent het voortduren van het mandaat van de in 1937 gekozen Tweede Kamerleden. In par. 3.2 zijn twee opvattingen daarover beschreven.

In de zienswijze dat het mandaat na 15 september 1941 voortduurde, past dat een Kamerlid in het tijdvak na 15 september 1941 (en vòòr 14 september 1945) pas door ontslag als zodanig te nemen, in aanmerking kwam voor het - in de Grondwet naar de tekst van 1938 voorziene - pensioen als gewezen Kamerlid.

Rost van Tonningen heeft geen ontslag als Kamerlid genomen, en kon "dus" naar de toestand op zijn overlijdensdatum niet worden aangemerkt als "gewezen Kamerlid met aanspraak op pensioen" in de zin van art. 4, derde lid van de wet van 1924. Hij moest "derhalve" worden beschouwd als een in actieve dienst overleden Kamerlid in de zin van art. 4, eerste lid.

In par. 3.2 is de tegenovergestelde zienswijze besproken, nl. dat het mandaat van de in 1937 gekozen Tweede Kamer eindigde op 15 september 1941. Die zienswijze zou in casu tot de conclusie leiden dat Rost van Tonningen op de dag van zijn overlijden gewezen Kamerlid was in de zin van art. 4, derde lid van de wet van 1924.

Waarom is het van belang om deze discussie hier weer aan te snijden? Voor het pensioenbedrag dat in het pensioenbesluit t.a.v. de weduwe Rost van Tonningen uit 1950 werd vermeld, maakte het niet uit of het pensioen werd gebaseerd op het eerste, dan wel op het derde lid van art. 4 van de wet van 1924:

- voor de berekening van het pensioen als weduwe van een in actieve dienst overleden Kamerlid - eerste lid - moest het tijdvak van 15 september 1941 tot 6 juni 1945 (overlijdensdatum) toch reeds buiten beschouwing blijven krachtens het bepaalde in de Wet van 11 mei 1946, Stb. G 112;
- voor de berekening van het pensioen als weduwe van een gewezen Kamerlid zou de "diensttijd" zijn geëindigd op - eveneens - 15 september 1941.

Het verschil tussen overlijden als Kamerlid in actieve dienst, en overlijden als gewezen Kamerlid wordt belangrijker indien aan dat verschil, verschil in rechtsgevolgen zou zijn verbonden. Bij de pensioentoekenning in 1950 aan mevr. Rost van Tonningen was dat niet het geval. Pas in 1956 kwam er, zoals in par. 4.2. werd aangeduid, een zodanige wijziging in de pensioenregeling voor weduwen van overleden Kamerleden en overleden gewezen Kamerleden, dat aan het verschil in status in bepaalde gevallen wél rechtsgevolgen worden verbonden.

Vooruitlopend op hetgeen in par. 5.2 aan de orde zal komen, zij hier het volgende daarover vermeld.

Voor de berekening van het pensioen van een weduwe van een in actieve dienst overleden Kamerlid, jonger dan 65 jaar, wordt in 1956 het beginsel van diensttijddoortelling geïntroduceerd: de werkelijke diensttijd dient te worden vermeerderd met een fictieve diensttijd vanaf de overlijdensdatum tot de dag waarop de overledene 65 jaar zou zijn geworden.

Dit beginsel van diensttijddoortelling wordt in 1956 in beginsel niet voor de weduwen van overleden gewezen Kamerleden ingevoerd, behoudens voor de weduwen van een bepaalde categorie gewezen leden, welke binnen een bepaalde periode, aansluitend op hun lidmaatschap, zijn overleden. In par. 5.2. zal worden uiteengezet, of dit systeem bij de berekening van het pensioen van mevr. Rost van Tonningen in 1956 gevolgen heeft gehad.

In 1950 had het beschreven verschil in status, als gezegd, t.a.v. het pensioenbedrag dat aan mevr. Rost van Tonningen werd toegekend, geen materiële gevolgen. De vraag die dan rijst is, of de pensioentoekenning welke gebaseerd was op het eerste lid van art. 4 van de wet van 1924, wel op een juiste keuze van de pensioencategorie is

gegrond. Zoals beschreven, kan men hier verschillend over denken, al naar gelang men een aanhanger is van de theorie dat het mandaat van de in 1937 gekozen Tweede Kamerleden voortduurde na 15 september 1941 (in die visie is de gekozen pensioencategorie juist), dan wel voorstander is van de stelling dat dat mandaat juist op die datum eindigde (in die zienswijze is de gekozen pensioencategorie onjuist).

Maar zelfs als men de in 1950 gekozen pensioencategorie onjuist zou vinden, wat voor nuttig effect zou herziening of herstel van het pensioenbesluit van 1950 nog hebben? Op dit punt kan gevoeglijk een exposé over de bevoegdheid tot het nemen van een ministeriële beschikking tot herziening of herstel van pensioenbesluiten (zie art. 122 van de Appa), alsmede over de daarbij behorende (on)mogelijkheid van terugvordering (art. 123 Appa) achterwege blijven, reeds omdat herziening of herstel in casu niet tot onthouden van een pensioen, noch tot een ander pensioenbedrag zou leiden. Daarnaast is het ingevolge artikel 129 Appa onmogelijk om thans nog tot herziening bij ministeriële beschikking van de genomen pensioenbeslissing over te gaan 1).

De voorlopige conclusie uit het voorgaande is, dat in 1950 aan mevr. Rost van Tonningen op basis van de toen geldende wetgeving een weduwenpensioen niet kon worden onthouden. Wel is de daarbij gekozen categorie, waartoe betrokkene zou behoren, voor discussie vatbaar, maar mevr. Rost van Tonningen viel, althans volgens de tot hier toe in dit rapport aan de orde gekomen gegevens, in een van de toen geldende pensioencategorieën. De keuze voor een bepaalde categorie heeft voorts niet tot een ander pensioenresultaat geleid dan ingeval men een andere, in een bepaalde zienswijze: juistere, categorie had gekozen.

Deze conclusie is op deze plaats een voorlopige, omdat in de paragrafen 5.4 en volgende nog zal worden behandeld, of de hier weergegeven redenering staande kan worden gehouden in het licht van de aanvaarding door Rost van Tonningen van enkele functies in maart/april 1941, en zijn dienstneming in de Waffen SS in 1944/1945.

5.2. De herberekening van het weduwenpensioen in 1956

Zoals eerder vermeld, moesten bij de invoering van de gewijzigde pensioenregeling voor weduwen en wezen van overleden Kamerleden en overleden gewezen Kamerleden bij de wet van 1 augustus 1956, Stb. 456, op grond van artikel 2 van die wet de lopende weduwen- en wezenpensioenen ambtshalve worden herberekend met toepassing van de nieuwe bepalingen, als dat zou leiden tot een hoger pensioen dan tot dan genoten.

1) Art. 129 Appa bepaalt namelijk, dat herziening bij ministeriële beschikking van een beslissing die op basis van - voor zover hier relevant - de Wet van 31 juli 1957, Stb. 324, genomen is, niet meer mogelijk is na vijf jaar na inwerkingtreding van de Appa, d.w.z. niet meer mogelijk is sinds 1 januari 1975.

Blijkens het pensioendossier van de weduwe Rost van Tonningen is het ministerie voor de toepassing van art. 2 ervan uitgegaan dat op Rost van Tonningen de hierboven, onder 4.2. reeds geciteerde bepaling van toepassing was m.b.t. het overlijden als gewezen Kamerlid binnen een bepaalde periode. Rost van Tonningen werd beschouwd als een gewezen Kamerlid die vòòr het bereiken van de 65-jarige leeftijd overleden is in een periode die gelijk is aan, en aansluit op het tijdvak waarin hij laatstelijk lid van de Tweede Kamer is geweest. Dat leidde tot herberekening van het weduwenpensioen met dienstdoortelling van 6 juni 1945 (overlijdensdatum) tot 19 februari 1959 (de datum waarop Rost van Tonningen 65 jaar zou zijn geworden). Daarbij werd echter - op grond van art. 2, tweede volzin - de periode van 15 september 1941 tot 6 augustus 1945 weggelaten, t.w. de tijd waarover niet de uitkering ex artikel 11 van de Wet van 11 mei 1946 was, c.q. zou zijn genoten (zie hierboven o.a. in par. 4.2).

Bij de toekenning van het weduwenpensioen in 1950 was de tijd van 15 september 1941 tot 6 juni 1945 reeds buiten beschouwing gelaten. De dienstdoortelling resulteerde dus tot een vermeerdering van de diensttijd voor de pensioenberekening met het tijdvak van 6 augustus 1945 tot 19 februari 1959, d.i. ca. 13 1/2 jaar.

De vraag rijst, of het weduwenpensioen in 1956 terecht en op de juiste wijze is herberekend.

In de eerste plaats valt op te merken dat, naar het zich laat aanzien, er geen argumenten aan te voeren zijn voor het oordeel dat het in artikel 2 neergelegde voorschrift tot ambtshalve herberekening achterwege had kunnen blijven.

Een volgende vraag is: moest er bij de herberekening vanuit worden gegaan dat Rost van Tonningen viel binnen die ene van die categorieën uit de wet van 1956 t.w.: een gewezen Kamerlid, vòòr zijn 65e levensjaar overleden binnen een periode die aansluit op zijn Kamerlidmaatschap en even lang is als zijn Kamerlidmaatschap (welke periode ook nog langer is dan twee jaar en korter dan zes jaar)? Had men Rost van Tonningen niet moeten beschouwen als te behoren tot een van de andere categorieën uit de wet van 1956, en wel als een in actieve dienst overleden Kamerlid?

Gememoreerd zij dat bij de pensioentoeckenning in 1950 Rost van Tonningen nog werd aangemerkt als een in actieve dienst overleden Kamerlid. Bij de herberekening in 1956 wordt opeens een andere pensioencategorie gekozen. Ook hier geldt (althans op basis van de tot nu toe in dit rapport besproken gegevens): welk van beide men ook had gekozen, het materiële effect bleef gelijk: bij beide categorieën vindt dienstdoortelling plaats. Ook hier geldt, dat het weinig nut heeft om de mogelijkheden van herziening en herstel van het na herberekening genomen pensioenbesluit te bespreken omdat het pensioenresultaat voor mevr. Rost van Tonningen in beide categorieën gelijk blijft.

De werkgroep heeft de betrokken, sinds lang gepensioneerde ambtenaar die belast was met de herberekening in 1956, gevraagd waarom deze omslag in de keuze van pensioencategorieën plaatsgevonden heeft. Deze wist zich daarover niets te herinneren.¹⁾ Uit de pensioendossiers wordt men evenmin iets gewaar van de achtergronden voor deze "breuk" met de vanaf 1950 gevolgde beleidslijn.

Deze omslag is des te opvallender omdat er in de pensioendossiers ten minste één geval is te vinden dat, hoewel in sommige opzichten gelijkend op dat van de weduwe Rost van Tonningen (maar zeker niet v.w.b. het N.S.B.-lidmaatschap van de overleden echtgenoot!), toch anders is behandeld. Het gaat hier om de weduwe van een Kamerlid, dat overleden is in het tijdvak na 15 september 1941 en vòòr 6 augustus 1945.

Deze weduwe werd in 1943 aangemerkt als weduwe van een in actieve dienst overleden Kamerlid, en verkreeg dienovereenkomstig pensioen. Bij de herberekening in 1956 blijft men ervan uitgaan dat zij weduwe is van een in actieve dienst overleden Kamerlid, hoewel op zich ook de mogelijkheid openstond om haar aan te merken als weduwe van een gewezen Kamerlid, overleden in een bepaalde periode aansluitend op zijn Kamerlidmaatschap, binnen de daarbij gestelde grenzen.

Het enige dat men bedenken kan ter verklaring van dit verschil in behandeling en de omslag in de zienswijze t.a.v. de categorie waartoe Rost van Tonningen zou behoren, is het volgende. Bij bovenbedoelde weduwe beschikte het departement over een opgave van de Griffie van de Tweede Kamer, waarin als "diensttijd" van het betrokken Kamerlid een tijdvak wordt opgegeven, waarvan het einde voorbij de datum van 15 september 1941 ligt. Op die opgave is men ten departemente kennelijk "blindgevaren". T.a.v. Rost van Tonningen beschikte het departement niet over zo'n opgave. Kennelijk heeft men toen ten departemente een eigen zienswijze - vergeleken met de hierboven veronderstelde gedachtengang bij de pensioentoekenning 1950: nieuwe zienswijze - omtrent het einde van het mandaat als Kamerlid van betrokkene daarvoor in de plaats gesteld.

Wat hiervan zij, ook bij de herberekening van het pensioen van de weduwe Rost van Tonningen in 1956 kan de voorlopige conclusie luiden dat daarbij niet buiten de kaders is getreden van de toen geldende wetgeving. Aan mevr. Rost van Tonningen kon het herberekenende pensioen niet worden onthouden. Wel is de keuze voor de categorie waartoe betrokkene zou behoren voor discussie vatbaar.

Mevr. Rost van Tonningen viel echter, althans volgens de tot hier toe in dit rapport besproken gegevens, onder één van beide toen geldende pensioencategorieën. De keuze voor een bepaalde categorie heeft voorts niet tot een ander pensioenresultaat geleid dan ingeval men een andere, in een bepaalde zienswijze omtrent het voortduren van het mandaat van de in 1937 gekozen Kamerleden: juistere, categorie had gekozen.

¹⁾ De herberekening t.a.v. de weduwe Rost van Tonningen is opgenomen temidden van een groot aantal herberekeningen van weduwenpensioenen op een grote berekeningsstaat. Daaruit zou men kunnen afleiden dat mevr. Rost van Tonningen niet als speciaal geval is behandeld bij de herberekening.

Evenals de conclusie in par. 5.1 is ook deze conclusie op deze plaats een voorlopige, omdat in de paragrafen 5.4 en volgende nog wordt ingegaan op de vraag of de hier weergegeven redenering staande kan worden gehouden in het licht van het aldaar gestelde.

5.3. Iets over de voorgeschiedenis van de Wet van 1 augustus 1956, Stb. 456

Op dit punt van haar rapportage gekomen, acht de werkgroep het aangewezen om iets van de voorgeschiedenis van de Wet van 1 augustus 1956, Stb. 456, te releveren. Wellicht zou het uit een oogpunt van compositie zuiverder zijn geweest om op die voorgeschiedenis in te gaan in het kader van par. 4.2. Toch valt het navolgende beter te begrijpen, als men eerst de paragrafen 5.1 en 5.2 heeft gelezen. De vraag rijst nl. of aan de overheid tevoren kenbaar was dat de Wet van 1956 het in par. 5.2 beschreven effect op het weduwenpensioen van mevr. Rost van Tonningen zou hebben.

Het wetsvoorstel, dat tot de Wet van 1 augustus 1956, Stb. 456, leidde, had een voorloper die het niet verder gebracht heeft dan het stadium van de ministerraad. Dit ontwerp was opgesteld door de Staatscommissie voor de pensioenwetgeving, die ingesteld was in 1949 en kort gezegd tot taak had moderne, duidelijke pensioenwetgeving te ontwerpen. De Staatscommissie stond onder voorzitterschap van G.A. van Poelje.

In dit ontwerp, dat vervat was in een interimadvies van de Staatscommissie, kwam reeds het beginsel van diensttijdtoortelling voor, doch alleen voor weduwen van in actieve dienst overleden Kamerleden, niet voor die van Kamerleden die korte tijd na hun aftreden overlijden. Dat de weduwe Rost van Tonningen van het effect hiervan zou profiteren (in de toen kennelijk gehuldigde visie dat haar man beschouwd moest worden als een in actieve dienst overleden Kamerlid), is door de Staatscommissie onderkend en uitvoerig besproken (verslag van de vergadering van de Staatscommissie van 24 augustus 1953). Niettemin heeft de Staatscommissie dit effect op de koop toe genomen.

Minister Beel bracht het ontwerp van de Staatscommissie in de ministerraad van 9 november 1953. Tevoren was hem in een nota van de Chef Pensioenen en Wachtgelden, met medeparaaf van de Chef Binnenlands Bestuur, gemeld dat het ontwerp het voormelde effect zou hebben op het pensioen van mevr. Rost van Tonningen.

In de ministerraad ontmoette het ontwerp vooral het bezwaar dat de weduwe van een Kamerlid vaak een veel hoger pensioen zou ontvangen als hij overleed tijdens zijn lidmaatschap, dan wanneer hij zou zijn afgetreden. Dit leidt ertoe - aldus de toenmalige minister-president - dat een zeer ernstig ziek Kamerlid dat zich moreel verplicht voelt voor het Kamerlidmaatschap te bedanken, hiertoe toch moeilijker zal kunnen besluiten.

Daarnaast kwam het effect van de diensttijddoortelling voor de weduwe Rost van Tonningen aan de orde, maar voor de minister-president vormde dat niet het hoofdbezwaar tegen de regeling.

De toenmalige Minister van Binnenlandse Zaken, Beel, zegde daarop toe de zaak nog eens nader te zullen overwegen. Hij endosseerde deze nadere overweging aan de Staatscommissie-Van Poelje, die aan de hand van de bezwaren uit de ministerraad het probleem van het ernstig zieke Kamerlid besprak, doch niet het geval-Rost van Tonningen.

Ter oplossing van het probleem van het ernstig zieke Kamerlid beval de Staatscommissie aan (bij brief van 14 december 1953 aan de Minister van Binnenlandse Zaken), om voor de toepassing van de door haar ontworpen regeling een Kamerlid dat wegens ernstige ziekte ontslag heeft genomen en overlijdt binnen de periode waarvoor hij is gekozen, te beschouwen als een in actieve dienst overleden Kamerlid.

In de ministerraad van 18 januari 1954 werd de regeling op bepaalde punten onbevredigend geacht. Besloten werd de voorstellen van de Staatscommissie voor de algemene herziening van de politieke pensioenen af te wachten. Het geval-Rost van Tonningen komt niet meer ter sprake.

In juni 1954 bood de Staatscommissie aan de Minister van Binnenlandse Zaken een ontwerp voor een "Appa" aan. Dit ontwerp is op zeker moment in 1955 gesplitst in een ontwerp betreffende de pensioenen van ministers, staatssecretarissen, leden van G.S. en wethouders (welk ontwerp leidde tot de Wet van 1 augustus 1956, Stb. 455), en een ontwerp betreffende de pensioenen van weduwen en wezen van overleden leden en gewezen leden van de Tweede Kamer, welk ontwerp leidde tot de in dit rapport besproken Wet van 1 augustus 1956, Stb. 456.

In het ontwerp van juni 1954 kwam het beginsel van diensttijddoortelling voor, conform hetgeen uiteindelijk in de Wet van 1 augustus 1956, Stb. 456 is verwoord. Voorzover valt na te gaan, kwam het effect daarvan op het weduwenpensioen van mevr. Rost van Tonningen niet meer ter sprake in de Staatscommissie, en evenmin bij de departementale voorbereiding van het desbetreffende wetsvoorstel, noch in het advies van de Raad van State, noch bij de parlementaire behandeling van het ontwerp.

De conclusie uit het voorgaande kan evenwel zijn, dat in het jaar 1953 het mogelijke effect van diensttijddoortelling op het geval-Rost van Tonningen aan het departement en aan het toenmalige kabinet bekend was, terwijl ook de Staatscommissie-Van Poelje ervan op de hoogte was.

5.4. De herberekening van het weduwenpensioen in 1957

Bij de invoering van de nieuwe pensioenregeling voor Kamerleden en hun nabestaanden bij de wet van 31 juli 1957 (Stb. 324) - zie par. 4.3 - moest wederom tot ambtshalve herberekening worden overgegaan, indien volgens de daarbij behorende methode het pensioen hoger zou uitvallen dan het tot dan toe genoten pensioen (art. 28, tweede lid). De vraag of het lopend pensioen terecht was toegekend, kwam daarbij niet aan de orde; de nieuwe wet had eerbiedigende werking t.a.v. lopende pensioenen in die zin, dat lopende pensioenen geacht werden krachtens de nieuwe wet te zijn toegekend.

Uit het pensioendossier van mevr. Rost van Tonningen valt te reconstrueren dat het pensioenbedrag ten opzichte van de situatie in 1956 een lichte verbetering onderging. Dit als gevolg van de toepassing van de nieuwe bepalingen voor het eigen pensioen op het "onderliggende" Kamerlidpensioen, t.w. per dienstjaar 3,5% van de schade-loosstelling i.p.v. het tot dan toe in de Grondwet genoemde vaste bedrag.

5.5. Gevolgen aanvaarding van functies door Rost van Tonningen voor Kamerlidmaatschap?

Ten aanzien van de vraag tot hoelang het Tweede Kamerlidmaatschap van Rost van Tonningen voortduurde, kan ook het volgende in de overwegingen worden betrokken.

Met ingang van 26 maart 1941 werd Rost van Tonningen benoemd tot president van de Nederlandse Bank. Met ingang van 24 april 1941 werd hij benoemd tot waarnemend Secretaris-Generaal van Financiën en tot Secretaris-Generaal van het departement van Bijzondere Economische Zaken. Op grond van het bepaalde in de Non-activiteitswet en het daarop gebaseerde Incompatibiliteitenbesluit zijn dit functies die niet gelijktijdig met het lidmaatschap van de Tweede Kamer kunnen worden waargenomen. Wie een dergelijke functie bekleedt en het lidmaatschap van de Tweede Kamer aanvaardt, wordt van rechtswege op non-activiteit gesteld 1).

In casu deed zich de omgekeerde situatie voor: Rost van Tonningen

1) Voorshands is aangenomen dat de president van de Nederlandse Bank in 1941 aangemerkt kon worden als zijnde "in dienst van een bij de wet geregelde, over het gehele Rijk werkende instelling" (artikel 8, eerste lid, Non-activiteitswet).

bekleedde het Kamerlidmaatschap en aanvaardde vervolgens een functie die niet tegelijk met het Kamerlidmaatschap kon worden waargenomen. Over de juridische gevolgen van deze stap gaf de in 1941 geldende Kieswet van 1896 niet al te duidelijk uitsluitsel. Artikel 140 bepaalde: "Wanneer een lid der Tweede Kamer ophoudt Nederlander te zijn of een der andere in artikel 123 vermelde vereischten verliest, houdt hij op lid te zijn". Deze bepaling sprak niet met zoveel woorden over het gaan bekleden van een onverenigbare betrekking (zoals artikel W 1 van de Kieswet nu wél doet), laat staan van het gaan bekleden van een betrekking die op zichzelf niet onverenigbaar is, maar die alleen op basis van non-activiteit met het Tweede Kamerlidmaatschap gecombineerd kan worden.

Evenmin voorzag de oude Kieswet in een procedure als thans in artikel W 4 is neergelegd om in een geval als bedoeld in artikel 140 tot beëindiging van het lidmaatschap te geraken. Volstaan werd met de algemene regel van artikel 141 dat de Minister van Binnenlandse Zaken aan de voorzitter van het centraal stembureau mededeling diende te doen van een ontstane vacature.

Wat waren nu de juridische gevolgen van het gaan vervullen van bovengenoemde functies door Rost van Tonningen voor zijn Kamerlidmaatschap? Het antwoord op deze vraag is van belang, omdat ingeval men zou moeten concluderen dat door aanvaarding van deze functies in maart en april 1941 het Kamerlidmaatschap een einde nam, Rost van Tonningen niet kon worden aangemerkt (zoals in 1950 gebeurde) als een in actieve dienst overleden Kamerlid. Ook zou hij niet meer kunnen worden aangemerkt (zoals in 1956 het geval was) als een gewezen Kamerlid, overleden in - wat nu zou heten - de uitkeringsperiode, omdat zijn overlijden dan zou hebben plaatsgevonden na "een periode gelijk aan (en aansluitend op) het tijdvak, waarin hij laatstelijk lid van de Tweede Kamer is geweest".

Ten aanzien van de vraag naar de juridische gevolgen van de aanvaarding van bovengenoemde functies zijn twee redeneringen mogelijk.

Gesteld zou kunnen worden dat het gaan vervullen van een functie die volgens het Incompatibiliteitenbesluit niet gelijktijdig met het lidmaatschap van de Tweede Kamer kan worden waargenomen, voor de betrokkene de verplichting meebrengt ontslag uit zijn Kamerlidmaatschap te vragen. Doet hij dat in feite niet, dan moet hij door te handelen zoals hij deed, geacht worden zodanig ontslag te hebben genomen.

In maart 1941 waren de werkzaamheden van de Staten-Generaal al enige tijd op grond van de eerder vermelde verordening van de Rijkscommissaris geschorst. Dit verklaart dat het gaan vervullen door Rost van Tonningen van de genoemde functies niet heeft geleid tot het aanmelden van een opgevallende plaats bij de voorzitter van het centraal stembureau en tot het benoemen van een opvolgend Kamerlid. Desondanks zou op materieel-juridische gronden kunnen worden gesteld dat zijn Kamerlidmaatschap daardoor een einde heeft genomen.

Anderzijds kan ook, uitgaande van de gedachte dat beperkingen op het passief kiesrecht zo strikt mogelijk geïnterpreteerd moeten worden, een meer formele benadering worden gekozen. Deze zou zijn dat het hier, in de zin van artikel 99 van de Grondwet 1938 (zie bijlage B.7), juist gaat om verenigbare betrekkingen (zij het met een verbod van gelijktijdige uitoefening), zodat van onvrijwillig verlies van het Kamerlidmaatschap door aanvaarding van die functies geen sprake kan zijn.

In de praktijk heeft zich, voor zover bekend, de hier aangeduide situatie nooit voorgedaan, zodat niet zeker is of de Tweede Kamer, als zich thans zo'n geval zou voordoen, in een zodanig geval de artikelen W 1 en W 4 toepasbaar zou achten.

Hoewel toegespitst op het geval Rost van Tonningen de redenering dat het Kamerlidmaatschap verviel, het meest aanspreekt, meent de werkgroep deze toch niet te kunnen volgen, wegens de algemene betekenis die een dergelijke interpretatie zou hebben. Waar het gaat om wettelijk verankerde pensioenaanspraken en om de uitleg van de reikwijdte van het grondrecht om gekozen te worden tot lid van een vertegenwoordigend orgaan, is de materieel-juridische benadering te zeer voor discussie vatbaar, dan dat zij met kracht kan worden volgehouden.

De werkgroep acht zich dan ook gehouden in deze de meer formele benadering te kiezen en er mitsdien van uit te gaan dat het Kamerlidmaatschap van Rost van Tonningen door de aanvaarding van de vermelde functies in maart/april 1941 niet een einde nam.

5.6. Gevolgen treden in krijgsdienst door Rost van Tonningen voor Nederlanderschap?

In de zomer van 1944 (om precies te zijn: van 22 juni tot 8 augustus 1944) volgde Rost van Tonningen een officiersopleiding bij de Waffen SS in Den Bosch.

Op 4 augustus 1944 werd hij benoemd tot Untersturmführer der Reserve.

Op 14 maart 1945 werd hij benoemd tot Obersturmführer bij de Landstorm Nederland, een onderdeel van de Waffen SS.

In dit verband rijst de vraag of betrokkene zijn Nederlanderschap op enig moment heeft verloren. Deze vraag is in het kader van dit rapport relevant, waar de Grondwet de eis van Nederlanderschap stelt om lid van de Tweede Kamer te kunnen zijn (en blijven). Naar de voorlopige opvatting van het Ministerie van Justitie (een voorlopig oordeel, omdat de betrokken dossiers in het verkeer tussen dat departement en het RIOD zijn zoekgeraakt), verloor Rost van Tonningen zijn Nederlanderschap in elk geval bij de beëdiging die bij zijn benoeming tot Untersturmführer der Reserve op 4 augustus 1944, vermoedelijk zal hebben plaatsgevonden. Bij zo'n beëdiging is duidelijk sprake van het treden in vreemde krijgsdienst.

Wellicht heeft betrokkene reeds bij de aanvang van de officiersopleiding op 22 juni 1944 een dienstverband aangegaan met de Waffen SS. In dat geval zou het moment van het verlies van het Nederlanderschap op die datum moeten worden gesteld.

Wat hiervan zij, effect op het in 1950 en 1956 berekende pensioenresultaat hebben deze gegevens niet, wèl op de daarbij gevolgde redenering. Als Rost van Tonningen reeds op 22 juni 1944 of anders op 4 augustus 1944 zijn Nederlanderschap verloren heeft, zou zijn weduwe voor de pensioenberekening van 1950 moeten worden aangemerkt als weduwe van een gewezen Kamerlid. In dat licht is de in 1950 gekozen pensioencategorie onjuist te noemen. Het pensioenresultaat zou echter ook bij de keuze voor de juistere categorie gelijk zijn gebleven.

Voor de pensioenberekening van 1956 valt in het licht van het bovenstaande op te merken, dat de toen gekozen pensioencategorie (weduwe van een gewezen Kamerlid, overleden binnen een bepaalde periode na diens Kamerlidmaatschap) juist was.

Uit de archieven van Binnenlandse Zaken blijkt niet dat men zich ten departemente enige rekenschap heeft gegeven van de consequenties van het treden in vreemde krijgsmacht door Rost van Tonningen.

5.7. Gevolgen ontbinding NSB voor Kamerlidmaatschap Rost van Tonningen?

Bij besluit van 17 september 1944, nr. E 102, werden de NSB en enige aanverwante organisaties ontbonden verklaard; zie bijlage E.1. De vraag laat zich stellen of het ontbindingsbesluit rechtsgevolgen heeft gehad voor het - in een bepaalde zienswijze - na 15 september 1941 "verlengde" Kamerlidmaatschap van Rost van Tonningen.

Dit is niet het geval. Het besluit strekte tot ontbinding van de genoemde organisaties en tot regeling van enige vermogensrechtelijke gevolgen daarvan. Ten aanzien van het lidmaatschap van vertegenwoordigende organen bevatte het besluit geen voorziening.

5.8. Conclusie

De slotconclusie van par. 5 kan de navolgende zijn.

Men kan op materieel-juridische gronden stellen dat het Kamerlidmaatschap van Rost van Tonningen door de aanvaarding van enkele ambtelijke functies in 1941 een einde heeft genomen. Men kan echter op minstens even goede gronden, redenerend vanuit het grondrecht om tot lid van een vertegenwoordigend orgaan te worden verkozen, stellen dat hier geen sprake is geweest van uitdrukkelijk door artikel 99 van de Grondwet 1938 met het Tweede Kamerlidmaatschap onverenigbaar verklaarde betrekkingen, waarvan aanvaarding zou impliceren dat er een einde is gekomen aan het Kamerlidmaatschap van betrokkene.

In aanmerking moet wèl worden genomen dat Rost van Tonningen reeds op 22 juni 1944, of anders op 4 augustus 1944 zijn Nederlanderschap verloor door in vreemde krijgsmacht te treden, en daarmee - in de

zienswijze dat het mandaat van de in 1937 gekozen Kamerleden na 15 september 1941 voortduurde - ophield lid van de Tweede Kamer te zijn.

Bij de pensioenberekening van 1950 had zijn weduwe derhalve niet mogen worden aangemerkt als weduwe van een in actieve dienst overleden Kamerlid, maar als die van een gewezen Kamerlid.

Aangezien echter ook in dat geval de "diensttijd" van betrokkene ingevolge de Wet van 11 mei 1946, Stb. G 112, niet verder in aanmerking mocht worden genomen dan tot 15 september 1941, zou het pensioenresultaat hetzelfde zijn geweest als waartoe het departement in 1950 gekomen is.

Bij de pensioenberekening van 1956 is - om overigens onnaspeurbare redenen - wel de - in het licht van het verlies door Rost van Tonningen van het Nederlanderschap - juiste pensioencategorie gekozen. Maar ook op deze pensioencategorie was het effect van diensttijddoortelling van toepassing.

Overigens is herziening van de in 1950 en 1956 genomen pensioenbeslissingen, bij ministeriële beschikking op basis van de Appa (wegens onjuiste feitelijke grondslag, of omdat andere feiten aan de beslissingen ten grondslag dienen te worden gelegd) niet meer mogelijk. In artikel 129 Appa staat nl. dat herziening bij ministeriële beschikking van pensioenbesluiten die genomen zijn op basis van bepaalde "oude" wetten (zoals in casu) sinds 1975 niet meer mogelijk is.

6. Pensioenpositie weduwe De Marchant et d'Ansembourg

Zoals uit par. 2 bleek, is ook de pensioenpositie van de weduwe van de Graaf de Marchant et d'Ansembourg nog actueel. I.v.m. de omstandigheid dat volgens de Voorzitter van de Tweede Kamer op 4 februari 1941 diens Tweede Kamerlidmaatschap geacht werd opgehouden te zijn (door de aanvaarding van de functie van Commissaris in de provincie Limburg, een in artikel 99 van de Grondwet van 1938 wel vermelde, zij het als "Commissaris des Konings in een provincie" aangeduide functie), verkreeg de Graaf m.i.v. 5 februari 1941 het door de Grondwet naar de tekst van 1938 voorgeschreven pensioen als gewezen Tweede Kamerlid.

Voorzover de vraag mocht rijzen of de desbetreffende pensioenbeschikking van het juiste orgaan afkomstig was (de Secretaris-Generaal van Binnenlandse Zaken), zij erop gewezen dat er geen ander gezag aanwezig was op dat moment. Voor zover valt na te gaan is deze pensioenbeschikking, en zijn andere van deze soort, niet na de oorlog aangemerkt als onbevoegdlijk genomen.

Zoals gesteld in par. 2 zijn de pensioenbetalingen aan de Graaf eind 1944 gestopt. In 1957 deed betrokkene een verzoek, om hem alsnog zijn pensioen als oud-Kamerlid toe te kennen. Het pensioen-KB van 19 september 1957 was evenwel niet een toekennings-KB. Bij dat Koninklijk Besluit werd ervan uitgegaan dat het pensioen aan betrokkene reeds per 5 februari 1941 toegekend was; het reeds toegekende pensioen (gebaseerd op feitelijke diensttijd van 8 juni 1937 tot en met 4 februari 1941) werd slechts herzien en nader vastgesteld i.v.m. de verschillende bij de wet geregelde toeslagen die op het pensioen als gewezen Kamerlid waren gekomen in het tijdvak na 1944.

Naar het voorkomt kan aan de hier beschreven gang van zaken geen argument worden ontleend voor de stelling dat in 1941 en/of in 1957 aan de Graaf pensioen had moeten worden onthouden. Integendeel: betrokkene had in 1941 een in de Grondwet vastgelegd recht op pensioen na aftreden als Kamerlid. Er was (en is) geen bepaling te vinden op grond waarvan pensioenrechten die aan het Kamerlidmaatschap werden (of worden) ontleend, vervallen zijn. Het pensioen-KB van 1957 kon niet anders dan het eenmaal terecht toegekende pensioen voort te laten duren, zij het met een aangepast pensioenbedrag.

Dit tekent ook de pensioenpositie van de weduwe van betrokkene: haar pensioen is een afgeleide van het volgens de toen geldende wetgeving terecht toegekende pensioen van de Graaf. Het pensioenbesluit van 1976, waarin haar een pensioen werd toegekend als weduwe van een gepensioneerd Kamerlid is daardoor te beschouwen als terecht genomen.

7. De zuivering van ambtenaren

7.1. Inleiding

Aan de werkgroep is verzocht bij haar onderzoek aandacht te besteden aan de gevolgen van de besluiten ter zuivering van het ambtenaren-apparaat die aan het eind van de oorlog en vlak daarna zijn uitgevaardigd, en tevens aan de maatregelen ter verzachting van de zuivering die in latere jaren zijn genomen.

7.2. Het Zuiveringsbesluit van 1944

Het Zuiveringsbesluit van 13 januari 1944 (Stb. E 14; bijlage D 1) betrof uitsluitend de zuivering van het overheidspersoneel. Dit besluit kende slechts drie maatregelen, t.w.:

- a. ontslag
- b. schorsing
- c. bevel tot staking van de uitoefening van de functie.

Ontslag werd verleend aan hen, die van ontrouw aan de zaak van het Koninkrijk, aan de Koningin of aan de regering hadden doen blijken, of aan wie op grond van hun houding voor of tijdens de bezetting ingenomen, niet een getrouwe medewerking aan het herstel van het vaderland kon worden verwacht.

Schorsing vond plaats bij ontrouw aan de eigen zaak, of bij samenwerking met de bezetter uit vrije wil en overtuiging.

Staking vond plaats als voorzorgsmaatregel bij personen, tegen wie verdenking bestond, maar waarvoor nog onvoldoende bewijzen voorhanden waren. De staking op zich had geen oneervol karakter.

De zuivering werd onderscheiden in twee fasen. In de eerste fase nam het Militair Gezag zuiveringsmaatregelen, omdat de burgeroverheid nog niet in staat werd geacht dit te kunnen doen. In de tweede fase lag deze bevoegdheid bij de burgeroverheid. De zuiveringsbevoegdheid van het Militair Gezag was een zelfstandige, d.w.z. dat het Militair Gezag te allen tijde bevoegd was maatregelen te nemen.

Voordat tot zuiveringsmaatregelen werd overgegaan, diende eerst een advies van tot oordelen bevoegde personen te worden ingewonnen. Veelal waren dit de zgn. adviescommissies voor de zuivering.

Een krachtens dit besluit genomen maatregel van ontslag had tot gevolg dat de persoon die dit trof alle rechten op pensioen verspeelde.

7.3. Het Zuiveringsbesluit 1945

Het Zuiveringsbesluit E 14 werd bij het besluit van 2 augustus 1945 (Stb. F. 132; bijlage D 5) vervangen door het Zuiveringsbesluit 1945.

Op grond van het Zuiveringsbesluit 1945 konden onder de werking hiervan personen worden ontslagen, indien zij:

- a. van ontrouw aan de zaak van het Koninkrijk of aan de Koningin en aan de regering hadden doen blijken;
- b. door gedragingen of uitlatingen bleek hadden gegeven van een nationaal-socialistische geestesgesteldheid;

- c. voor of tijdens de bezetting een houding hadden aangenomen, welke gegronde reden gaf voor de verwachting, dat zij niet de getrouwe medewerking aan het herstel van het vaderland zouden verlenen;
- d. op enigerlei andere wijze in ernstige mate tekort waren geschoten in het betrachten van de juiste houding in verband met de bezetting.

Ten opzichte van de desbetreffende bepalingen van het Zuiveringsbesluit van 1944 betekende dit dus een uitbreiding van de gronden voor zuivering.

Indien geen aanleiding bestond voor ontslag, konden personen op basis van bovenvermelde gronden worden getroffen door een of meer maatregelen. Deze maatregelen lagen in de sfeer van bezoldiging, terugzetting in rang, achterwege blijven van bevordering, berisping of overplaatsing (disciplinaire maatregelen).

Een verschil met het oude Zuiveringsbesluit was voorts, dat het verval van rechten niet meer van rechtswege plaatsvond. Voortaan kon worden bepaald dat alle bedoelde rechten vervielen. Van geval tot geval moest worden uitgemaakt of deze bijkomende maatregel zou worden opgelegd.

Tevens was het mogelijk dat personen hangende een onderzoek naar hun houding ten tijde van de bezetting werden geschorst of dat zij hun werk dienden te staken.

De wettelijke basis voor de ambtenarenzuivering werd voltooid met het Besluit van 10 oktober 1945 (afwijking van de Ambtenarenwet t.a.v. ontslag), Stb. F 221 (bijlage D 5). Dit besluit voorzag in ontslag of disciplinaire maatregelen tegen ambtenaren die tijdens de bezetting blijf hadden gegeven van verregaande slapheid, de zgn. F 221-ers.

In een aantal richtlijnen heeft de regering getracht een kader te geven voor te nemen zuiveringsmaatregelen (zie bijlagen D 7 t/m D 9).

De in deze richtlijnen genoemde maatregelen kunnen in een aantal categorieën worden onderscheiden:

1. ontslag ex art. 2 Zuiveringsbesluit 1945 met verlies van rechten;
2. ontslag ex art. 2 Zuiveringsbesluit 1945 met behoud van rechten;
3. disciplinaire straffen ex art. 2, tweede lid, Zuiveringsbesluit 1945;
4. ontslag krachtens het bovengenoemde Besluit van 10 oktober 1945, Stb. F 221.

Ontslag met verlies van rechten was er o.a. ten aanzien van leden en sympatiserende leden van de NSB of daarmee verwante organisaties, en voor het verheerlijken van Duitsland, het verraden van joden, onderduikers etc.

Ontslag met behoud van rechten was er voor mensen die geen lid waren van, maar toch duidelijk blijf hadden gegeven van nationaal-socialistische geestesgesteldheid, of die gewerkt hadden bij of voor de Duitse Weermacht, of hadden laten blijken van een pro-Duitse gezindheid.

Ontslag krachtens het Besluit F 221 kon al dan niet eervol worden verleend. Wie eervol ontslag kreeg, behield recht op wachtgeld, herplaatsing en pensioen; oneervol ontslag kon met geheel of gedeeltelijk verval van deze rechten worden uitgesproken.

7.4. Verzachtende maatregelen t.a.v. vervallen pensioenrechten

Zoals hierboven gesteld, bracht ontslag op grond van het Zuiveringsbesluit van 13 januari 1944, Stb. E 14, automatisch verval van alle pensioenrechten mee.

Na de totstandkoming van het Zuiveringsbesluit 1945, Stb. F 132, werd dit verval van rechten facultatief gesteld. De minister die het ontslag verleende, kon tevens verval van rechten uitspreken. Aanvankelijk leidde dit tot verval van rechten in bijna alle gevallen waarin sprake was van lidmaatschap van de N.S.B. In de uitgesproken lichte gevallen werd hier echter van afgezien.

In 1947 besloot de ministerraad, dat in alle gevallen waarin de vervallenverklaring, mede in verband met het groot aantal voor pensioen geldige dienstjaren, een bijzonder zware straf zou zijn, enige verzachting kon worden toegelaten. In het bijzonder werd hierbij gedacht aan de ambtenaren, die lid of sympathiserend lid van de N.S.B. waren, doch zich voor het overige niet aan politieke misdrijven hebben schuldig gemaakt.

De herzieningsmogelijkheid is door de ministerraad als volgt vastgesteld (zie bijlage D.11):

1. de mogelijkheid van herziening was beperkt tot hen die op 10 mei 1940 ten minste 15 jaar in dienst van de overheid waren 1);
2. terwijl het pensioen uit hoofde van het zuiveringsontslag van N.S.B.ers in geen geval hoger zou mogen worden gesteld dan 70% van het bedrag, waarop zonder de bepaling inzake het verval van rechten aanspraak zou bestaan.

Toch was de Tweede Kamer toentertijd niet erg tevreden met deze verzachting. Bij de behandeling van de begroting voor 1952 wordt opnieuw aandrang op de regering uitgeoefend om enige verzachting aan te brengen in de toen geldende regeling inzake het verval van pensioenrechten bij zuivering. Minister Teulings zegde toen toe dat hij de mogelijkheid om het geldende maximum-percentages van 70 tot 100 te verhogen, wilde onderzoeken. Dit verzoek had dezelfde minister in 1950 nog afgewezen.

In de ministerraad van 6 oktober 1952 werd besloten de richtlijnen per 1 januari 1953 als volgt te wijzigen:

1. de op grond van de regeling van 1947 toegekende percentages zullen met 20% worden verhoogd;
2. aan de personen, die tot dusver geen herstel van hun pensioenrechten hadden verkregen, kan op eigen verzoek worden bepaald, dat het pensioen op maximaal 50% zal worden gesteld, indien:
 - a. zij op 10 mei 1940 tenminste 15 voor pensioen geldige dienstjaren bezaten;
 - b. zij niet door een Tribunaal of Bijzonder Gerechtshof veroordeeld zijn; dan wel

1) Vgl. art. 48 Pensioenwet 1922, zoals die bepaling toen luidde.

- c. zij voorwaardelijk buiten vervolging gesteld zijn, voorwaardelijk zijn geïnterneerd, niet langer in detentie hebben gezeten dan tot 1 juli 1947, of, indien de detentie na 1 januari 1947 is aangevangen, deze niet langer dan een jaar heeft geduurd;
- 3. bij de herziening zullen de bezettingsjaren niet als voor pensioen geldige jaren worden gerekend;
- 4. aan de nieuwe regeling wordt geen terugwerkende kracht verleend.

De ministerraad besloot tevens dat over de nadere uitwerking hiervan nader overleg zou plaatsvinden tussen de Minister van Binnenlandse Zaken, de Minister van Justitie en de Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid. Uit de brief waarbij de toenmalige Minister van Binnenlandse Zaken aan zijn ambtgenoten mededeling doet van de resultaten van dit nader overleg (brief van 24 oktober 1952, nr. U.Z. 19290; zie bijlage D.12), blijkt dat punt 3 van het weergegeven ministerraadsbesluit door hem niet voor verwezenlijking vatbaar werd geacht. De pensioenen zouden zijns inziens, indien de bezettingsjaren niet zouden mogen worden meegerekend, ondanks de verhoging van het percentage zeer laag uitvallen. Dit betekent dat voor hen die onder deze mitigeringsmaatregel vielen, de diensttijd in de bezettingstijd wel bij de berekening van het pensioen meeteelde.

Per 1 januari 1956 werden weer enige wijzigingen met betrekking tot het verval van pensioenrechten vastgesteld (besluit van 17 januari 1956, nr. UZ.20684; zie bijlage D.13).

Deze wijzigingen hielden het volgende in:

- 1. de beperking tot 90% van het pensioenbedrag vervalt;
- 2. voor personen wier pensioen op een lager percentage dan 90 is gesteld, vervalt deze beperking; daarvoor treedt in de plaats de bepaling:
 - a. dat uitsluitend voor wat betreft de berekening van het pensioen, ieder voor pensioen geldige diensttijd of wachtgeldtijd niet verder meetelt dan tot 10 mei 1940. De berekening geschiedt naar de pensioengrondslag, welke de ontslagene als ambtenaar in de zin van de Pensioenwet 1922 laatstelijk vòòr 10 mei 1940 had;
 - b. dat voor een op artikel 95 van de Pensioenwet 1922 gegronde verzekering uit hoofde van het krachtens het Zuiveringsbesluit 1945 verleende ontslag, van de datum van het ontslag af, premie is verschuldigd, welke wordt berekend en het uitzicht op gezinspensioen doet behouden blijven naar de pensioengrondslag, welke de ontslagen ambtenaar laatstelijk voor 10 mei 1940 had, doch overigens naar de toestand op de datum van ingang van het ontslag;

3. voor degenen, voor wie is bepaald dat alle rechten vervallen, wordt dit verval van rechten opgeheven; daarvoor treedt de bepaling onder 2. in de plaats;
4. het bovenstaande is niet van toepassing op diegenen die na de bevrijding bij onherroepelijk geworden uitspraak terzake van tijdens de bezetting gepleegde strafbare feiten, zijn veroordeeld tot een vrijheidsstraf van tenminste 10 jaren of tot de doodstraf;
5. voor degenen, voor wie deze wijziging nadelige gevolgen heeft, blijven de reeds bestaande bepalingen van kracht.

7.5. Enkele concrete zuiveringsgevallen

Het is vrijwel ondoenlijk om binnen redelijke tijd na te gaan, hoe in de meer dan 10.000 gevallen van zuiveringsontslag de hierboven geschetste verzachtende maatregelen in concreto hebben uitgewerkt.

De werkgroep heeft daarom enkele gevallen geselecteerd van Provinciecommissarissen, burgemeesters, hoogleraren en een hoge militair, om aan de hand van de pensioendocumenten van betrokkenen, voorzover voorkomend in de archieven van het Algemeen burgerlijk pensioenfonds, te onderzoeken of de verzachtende maatregelen op hen zijn toegepast. Men zie de beschrijving van de onderzochte gevallen, als bijlage D.14 bij dit rapport gevoegd. Voor wat betreft de zuivering van Rost van Tonningen uit zijn ambtelijke functies en diens pensioenaanspraken zie men de aanvang van par. 5.1.

Een specifieke moeilijkheid bij dit onderzoek was, dat de pensioendossiers van pensioengerechtigden die vóór 1964 zijn overleden, zonder nabestaanden met een recht op een afgeleid pensioen, reeds zijn vernietigd. Dan is niet meer na te gaan of, en zo ja hoe de mitigeringsmaatregelen van 1947, 1952 en 1956 in die gevallen zijn toegepast.

Uit het in bijlage D.14 gegeven overzicht vallen in elk geval deze conclusies te trekken:

- a. voorzover pensioenrechten zijn hersteld (mits bij voldoende voor pensioen geldige diensttijd), betreft zulks personen die - overeenkomstig de mitigeringsmaatregel van 1956 - niet waren veroordeeld tot een vrijheidsstraf van meer dan 10 jaar;
- b. eveneens overeenkomstig de mitigeringsmaatregel 1956 werd bij herstel van pensioenrechten de diensttijd, opgebouwd na 10 mei 1940, buiten beschouwing gelaten.

Uit een van de in het overzicht genoemde gevallen, en uit zich in de archieven van Binnenlandse Zaken bevindende notities is de conclusie af te leiden:

- c. dat in sommige gevallen, teneinde tot herstel van pensioenrechten te geraken, een ontslag op grond van het Zuiveringsbesluit van 1944 werd omgezet in een ontslag op basis van het Zuiveringsbesluit 1945, mits de betrokkene overigens wel in aanmerking zou komen voor toepassing van de mitigeringsmaatregel.

7.6. Het geval-Mussert

Ir. A.A. Mussert (geb. 11 mei 1894; gefusilleerd op 6 mei 1946) is geen geval van zuiveringsontslag. Hij kreeg immers met ingang van 1 mei 1934 al ontslag uit zijn functie van hoofdingenieur bij de Provinciale Waterstaat Utrecht. Betrokkene had voor die datum enige voor pensioen geldige diensttijd opgebouwd in overheidsfuncties.

In het pensioendossier van betrokkene bevinden zich geen documenten betreffende enig weduwenpensioen.

Wel is in de bundel Administratieve en Rechterlijke Beslissingen 1948 een uitspraak van de Centrale Raad van Beroep (CRvB) van 5 mei 1948 te vinden (blz. 602 e.v.) met betrekking tot het weduwenpensioen.

Mussert had zich na zijn ontslag in 1934 het behoud van uitzicht op pensioen voor zijn weduwe verzekerd overeenkomstig de desbetreffende bepalingen van de Pensioenwet 1922. Tot 1 februari 1945 heeft hij daarvoor premie betaald. Daarna - stelde althans de Pensioenraad (de voorloper van het Abp) - was de verschuldigde bijdrage niet voldaan. Op grond daarvan weigerde de Pensioenraad toekenning van een weduwenpensioen aan mevr. Mussert.

De CRvB oordeelde evenwel, dat volgens de bepalingen van de Pensioenwet 1922 de Pensioenraad bij uitblijven van betaling van de verschuldigde premie, een aanschrijving had behoren te zenden aan belanghebbende, waarna het verschuldigde alsnog had kunnen worden voldaan uiterlijk binnen twee weken na die aanschrijving.

De CRvB besliste dat de Pensioenraad alsnog aan de verplichting tot het zenden van een aanschrijving moest voldoen.

Aan te nemen valt dat deze aanschrijving inderdaad is gezonden en dat de achterstallige premies alsnog zijn betaald, en dat vervolgens de weduwe Mussert wel in aanmerking kwam voor weduwenpensioen. Volgens informatie van het RIOD heeft mevr. Mussert inderdaad dat pensioen gekregen. Zij overleed in 1952; het kan zijn dat haar pensioendossier vernietigd is, net als die van anderen die vòòr 1964 zijn overleden zonder pensioenge-rechtigde nagelaten betrekkingen.

8. Welke mogelijkheden staan de Minister van Binnenlandse Zaken thans ten dienste?

8.1. Inleiding

T.a.v. de onderhavige problematiek staan voor de Minister van Binnenlandse Zaken twee wegen open: afzien van enige maatregel, dan wel overgaan tot enige maatregel.

In par. 8.2 wordt eerst ingegaan op de mogelijkheden die - technisch - denkbaar zijn, indien de Minister van Binnenlandse Zaken zou willen besluiten tot het doen van enig voorstel tot een maatregel m.b.t. het pensioen van mevr. Rost van Tonningen.

In par. 8.3 zal de werkgroep aandacht wijden aan de overwegingen voor en tegen enige maatregel. Tenslotte zal in par. 9. het advies van de werkgroepleden worden weergegeven, met de daarbij behorende persoonlijke beleidsopvattingen.

8.2. Denkbare mogelijkheden voor een evt. wettelijke maatregel

8.2.1. Algemene uitgangspunten

Herziening van de in 1950 en 1956 genomen pensioenbesluiten bij ministeriële beschikking op basis van artikel 122 van de Appa (wegens onjuiste feitelijke grondslag, of omdat andere feiten aan de beslissingen ten grondslag dienen te worden gelegd) is reeds op grond van artikel 129 Appa niet meer mogelijk 1), maar zou zelfs indien nog wel mogelijk, geen nuttig effect opleveren, omdat, zo werd in par. 5 geconcludeerd, het pensioenresultaat hetzelfde zou blijven.

Dit betekent, dat, indien de Minister van Binnenlandse Zaken in de situatie iets zou willen veranderen, zulks niet anders dan bij wet zou kunnen gebeuren.

Het voorstel voor een dergelijke wet dient in elk van beide Kamers van de Staten-Generaal met tweederden-meerderheid te worden aangenomen. Artikel 63 van de Grondwet stelt dit vereiste. Het wetsvoorstel zou nl. betrekking hebben op (een onderdeel van) de financiële positie van leden en gewezen leden van de Staten-Generaal en hun nabestaanden. Vroeger was deze positie voornamelijk in de Grondwet zelf geregeld, en diende voor wijziging de zware procedure van grondwetswijziging te worden gevolgd.

1) Zie de noot aan het slot van par. 5.1.

Thans is voor wijziging slechts een wet nodig, maar de Grondwet stelt wel de eis van tweederden-meerderheid voor de aanneming daarvan. Dit vereiste heeft in het bijzonder als motief dat Kamerleden niet bij besluit van een enkelvoudige meerderheid zichzelf moeten kunnen bevoordelen.

Bij het ontwerpen van een wetstekst is het zaak tussen twee klippen door te varen. Enerzijds is er de klip dat niet een zodanige generale regeling wordt ontworpen dat ongewild en onverdiend andere gevallen worden "meegestreken". Daarbij valt òók te denken aan gevallen waarbij er op het ogenblik geen rechthebbenden op een eigen pensioen of een nabestaandenpensioen meer zijn. De nagedachtenis van de personen die tot die gevallen zouden behoren, dient niet te worden "bezoedeld" door hen over één kam te scheren met de NSB-Kamerleden.

Anderzijds is er de klip dat niet een zodanig individueel op de weduwe Rost van Tonningen gerichte bepaling moet worden geformuleerd, dat daarin een veroordeling te lezen zou zijn van haar eigen opvattingen en gedragingen van tegenwoordig.

In het Nederlandse recht komt men overigens slechts zelden formele wetten tegen met het karakter van een individuele beschikking (en dan nog voornamelijk een beschikking van begunstigende aard inhoudende, zoals naturalisatiewetten). Maar dit behoeft niet een onoverkomelijk bezwaar te zijn.

Een volgend aandachtspunt bij het concipiëren van een eventuele wettelijke regeling is, dat deze uitsluitend effect voor de toekomst dient te hebben. Het verlenen van terugwerkende kracht met terugvordering van reeds uitbetaald pensioen wordt in het algemeen aangemerkt als strijdig met algemene beginselen van behoorlijke wetgeving.

8.2.2. Twee systemen denkbaar voor een evt. wettelijke maatregel

Twee systemen lijken denkbaar voor het geval dat besloten zou worden tot een wettelijke regeling: een waarbij het (geheel of gedeeltelijk) vervallen van het pensioenrecht uit kracht van de wet zelf geschiedt 1), en een waarbij de bevoegdheid tot (geheel of gedeeltelijk) vervallen verklaren in handen wordt gelegd van de Tweede Kamer.

In bijlage A.1 bij dit rapport is een formulering van de wetsteksten voor elk van beide systemen opgenomen.

1) Al zal daarbij altijd een uitvoeringshandeling van de Minister van Binnenlandse Zaken nodig zijn (de herberekening van het pensioen), waartegen beroep openstaat. De kans van slagen van een eventueel beroep moet gering worden geacht, waar in het systeem waarbij het pensioenrecht door wetskracht vervalt, de Minister van Binnenlandse Zaken geen ruimte voor afwijking van de wet wordt geboden.

Bij **systeem 1** (verval door wet kracht) kunnen twee varianten worden onderscheiden:

- **variant 1a**, waarbij het pensioenrecht in zijn geheel door wet kracht vervalt; dit effect wordt bereikt door aanvulling van de artikelen 58 en 60 van de Appa, handelend over het recht op eigen pensioen resp. het recht op weduwenpensioen, met de bepaling dat geen recht op eigen, resp. weduwenpensioen bestaat voor een bepaalde categorie personen;
- **variant 1b**, waarbij alleen het effect van de diensttijdtoetsing wordt weggenomen; dit resultaat wordt bereikt door aanvulling van artikel 90 Appa, een van de overgangsbepalingen, welke handelt over de berekening van het bedrag van het weduwenpensioen; deze aanvulling houdt in dat geen diensttijdtoetsing plaatsvindt voor een bepaalde categorie personen.

In **systeem 2** wordt aan de Tweede Kamer de bevoegdheid gegeven om het uitzicht of recht op pensioen geheel, dan wel gedeeltelijk vervallen te verklaren voor een bepaalde categorie personen. In de geconcipeerde wetstekst wordt deze bevoegdheid opgenomen in de Appa d.m.v. aanvulling van hoofdstuk 13 daarvan, handelend over verval van pensioen.

8.2.3. Specifieke uitgangspunten bij elk van beide systemen

Op deze plaats een enkel woord over de specifieke uitgangspunten die bij het ontwerpen van elk van beide systemen voor ogen hebben gestaan.

Systeem 1, waarbij de ingreep uit kracht van de wet zelf geschiedt, is algemeen geformuleerd; door middel van verwijzing (in variant 1a) naar het Besluit Tijdelijke Staten-Generaal, of (in variant 1b) naar de Wet van 1 mei 1946, Stb. G 112, zijn de gevallen genormeerd, waarop de ontworpen regeling slaat.

Variant 1a heeft naar de huidige stand van zaken betrekking op zowel het geval-Rost van Tonningen als het geval-De Marchant et d'Ansembourg.

Voor wat betreft variant lb (verval door wet kracht van alleen de diensttijddoortelling) ligt dat anders. Actueel is daarbij alleen nog het geval-Rost van Tonningen. Door de gekozen techniek wordt slechts het effect van de diensttijddoortelling weggenomen, zowel ingeval het betrokken Kamerlid in actieve dienst is overleden, als ingeval hij overleden is in de - wat heden zou heten - uitkeringsperiode.

In systeem 2 is de bevoegdheid tot vervallenverklaren niet zoals in artikel I 1 Algemene burgerlijke pensioenwet (t.a.v. ambtenaren) en artikel 29 Appa (t.a.v. ministers en staatssecretarissen) 1) aan de regering gegeven, maar aan de Tweede Kamer.

Indien nl. deze bevoegdheid in handen zou worden gelegd van de regering, dan zou het bezwaar kunnen rijzen dat het de regering is, die zou oordelen over "goed" of "fout" van Kamerleden. (Men zie de wederwaardigheden van de wetsontwerpen 9004 en 9636, vermeld in een noot bij par. 5.1 hierboven.)

De bevoegdheid van de Tweede Kamer wordt genormeerd door middel van een verwijzing naar art. 3 van het Besluit Tijdelijke Staten-

1) Artt. I 1, I 2 en I 3 Algemene burgerlijke pensioenwet:

Art. I 1. Wij verklaren het uitzicht of het recht op pensioen geheel of gedeeltelijk vervallen, indien degene die dat uitzicht of recht heeft:

a. zich in vreemde krijgsmacht of in vreemde overheidsdienst heeft begeven en naar Ons oordeel zich daardoor uit Nederlands nationaal oogpunt beschouwd onwaardig heeft gedragen;

b. wegens enig strafbaar feit is veroordeeld waaruit naar Ons oordeel blijkt dat hij zich uit Nederlands nationaal oogpunt beschouwd onwaardig heeft gedragen.

Art. I 2. In bijzondere gevallen kunnen Wij een door of als gevolg van de toepassing van artikel I 1 vervallen uitzicht of recht op pensioen geheel of gedeeltelijk herstellen.

Art. I 3. Alvorens artikel I 2 toe te passen winnen Wij advies in van de Raad van toezicht.

Artt. 29 en 30 Appa:

Art. 29. Wij, de Raad van State gehoord, verklaren het uitzicht of het recht op pensioen geheel of gedeeltelijk vervallen, indien degene die dat uitzicht of recht heeft:

a. zich in vreemde krijgsmacht of in vreemde overheidsdienst heeft begeven en naar Ons oordeel zich daardoor uit Nederlands nationaal oogpunt beschouwd onwaardig heeft gedragen;

b. wegens enig strafbaar feit is veroordeeld waaruit naar Ons oordeel blijkt dat hij zich uit Nederlands nationaal oogpunt beschouwd onwaardig heeft gedragen.

Art. 30. In bijzonder gevallen kunnen Wij, de Raad van State gehoord, een door of als gevolg van de toepassing van artikel 29 vervallen uitzicht of recht op pensioen geheel of gedeeltelijk herstellen.

Staten-Generaal. Daardoor wordt het bezwaar ondervangen dat misschien zou rijzen, nl. dat bij enkelvoudig meerderheidsbesluit de Kamer à discrétion een oordeel zou kunnen vellen over een (gewezen) lid, hetgeen heden t.o.v. de een zou kunnen geschieden, maar morgen t.o.v. de ander.

Ter vermindering van misverstanden is in systeem 2 neergelegd dat het (geheel of gedeeltelijk) vervallen verklaren ook betrekking kan hebben op het weduwenpensioen (".... of aan wiens overlijden dat uitzicht of recht wordt ontleend ...").

Systeem 2 zou zowel kunnen slaan op het geval-Rost van Tonningen, als op dat van De Marchant et d'Ansembourg.

Teneinde zoveel mogelijk harmonie te bereiken met de reeds aangehaalde artikelen I 1 t/m I 3 Abp-wet en de artikelen 29 en 30 Appa, is voorzien in de mogelijkheid van herstel van uitzicht of recht op pensioen, in bijzondere gevallen.

In systeem 2 is erin voorzien, dat tegen een besluit tot vervallenverklaring, op grond van art. 6 van het Europese verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden beroep op een onafhankelijke en onpartijdige rechterlijke instantie openstaat.

8.3. Overwegingen

8.3.1. Inleiding

Nu de werkgroep moet adviseren over de te volgen beleidslijn, wil zij niet verhehlen dat er in haar midden tegenstrijdige gevoelens leven. Alvorens tot een advies te komen, heeft de werkgroep de behoefte de overwegingen pro en contra, en de mogelijke obstakels die er voor enige maatregel zouden zijn te onderkennen, te inventariseren.

8.3.2. Overwegingen pro enee maatregel

De werkgroepleden zijn er zich scherp van bewust dat hier van een schrijnende tegenstelling sprake is. Enerzijds is er de omstandigheid dat mevr. Rost van Tonningen jarenlang een pensioen genoten heeft en nog geniet, en dat pensioen ontleent aan het Kamerlidmaatschap van een berucht NSB-er, wiens gedrag tijdens de oorlog hoogst waarschijnlijk met de doodstraf zou zijn vergolden, indien het tot berechting was gekomen.

Anderzijds is er de positie van vele verzetsdeelnemers en oorlogsslachtoffers, voor wie jarenlang gestreden is om hun een pensioen of uitkering te verschaffen, terwijl voor sommige groepen van verzetsdeelnemers en oorlogsslachtoffers het recht op zo'n pensioen of uitkering nog niet wettelijk is vastgelegd (zie bijlage A.2).

Voorts beseffen de werkgroepleden terdege, dat het effect van de diensttijddoortelling, dat door de Wet van 1 augustus 1956 teweeg werd gebracht, in het onderhavige geval een - op zijn zachtst gezegd - absurd gevolg is van de zelfmoord van Rost van Tonningen. Hij onttrok zich daarmee aan berechting en bestraffing. Had hij enkele jaren voortgeleefd, dan was hij zijn berechting en een waarschijn-

lijk zware straf niet ontlopen. Had hij voortgeleefd, dan had hij op een gegeven moment niet meer kunnen worden aangemerkt als Kamerlid, overleden in actieve dienst, en op een volgend moment niet meer als gewezen Kamerlid, overleden binnen een bepaald tijdvak dat aansluit op zijn Kamerlidmaatschap 1).

Men stelle zich trouwens voor dat bij de berechting de doodstraf aan betrokkene zou zijn opgelegd en naderhand voltrokken. Had het in dat geval voor de hand gelegen dat hij te eniger tijd zou zijn aangemerkt als "Kamerlid, overleden in actieve dienst" of als "gewezen Kamerlid, overleden in - wat wij tegenwoordig noemen - de uitkeringsperiode"?

Gaat men zuiver op het rechtsgevoel af, dan is met name in het vorenstaande een argument gelegen voor het doen vervallen van tenminste het effect van de diensttijddoortelling t.a.v. het pensioen van mevr. Rost van Tonningen. Bij de diensttijddoortelling is - zo kan men het zien - sprake van een duidelijke fout van de wetgever (hoewel van kabinetszijde indertijd onderkend; men zie par. 5.3). Deze fout had hij op eenvoudige wijze kunnen voorkomen door in de Wet van 1956 een bepaling op te nemen, overeenkomstig de formulering die in variant 1b is weergegeven.

Thans zou deze fout hersteld kunnen worden door variant 1b alsnog in te voeren, zij het zonder gevolgen voor het tot nu toe uitbetaalde pensioen. Langs die weg zou de ingreep beperkt blijven tot het wegnemen van het effect van de diensttijddoortelling voor de toekomstige pensioenbetalingen.

In deze visie wordt de "diensttijd" tussen 1937 en 1941 van betrokkene onverlet gelaten. Daarvoor is als argument aan te voeren dat die "diensttijd" regulier zou zijn, want dat zij opgebouwd is in een Kamerlidmaatschap op basis van op democratische wijze gehouden verkiezingen.

Voor een verdergaande ingreep, t.w. het écarteren niet alleen van het effect van de diensttijddoortelling, maar ook van de "diensttijd" 1937-1941, zijn evenwel ook argumenten voorhanden. In deze opvatting zou gewezen kunnen worden op de omstandigheid dat t.a.v. andere ambtsdragers dan Kamerleden, en t.a.v. ambtenaren pensioenrechten niet alleen gedeeltelijk, maar ook geheel vervallen konden worden verklaard (onder bepaalde voorwaarden) wegens onvaderlandslievend gedrag. In het onderhavige geval zou dat beginsel kunnen worden toegepast: betrokkene heeft zich immers, zij het dat hij zich aan berechting en veroordeling heeft onttrokken, in diverse opzichten uit Nederlands nationaal oogpunt beschouwd onwaardig gedragen.

1) Al zou in de opvatting dat het mandaat van de in 1937 gekozen Tweede Kamer na 15 september 1941 voortduurde, het bovenbedoelde tijdvak pas geëindigd zijn op 4 augustus 1950 (wellicht eerder, nl. op 22 juni 1950; zie par. 5.6). Betrokkene had dan immers kunnen bogen op een diensttijd van ongeveer 7 jaar. Daarvan zou een deel niet meegeteld zijn bij de pensioenberekening, maar het tijdvak waarbinnen zijn overlijden tot diensttijddoortelling aanleiding zou hebben gegeven, zou dan de maximale duur van zes jaar hebben gehad.

Zowel variant 1a, als systeem 2 zouden in casu gehanteerd kunnen worden teneinde op grond van de hier weergegeven redenering tot algehele vervallenverklaring van pensioenrechten over te gaan. (Een consequente toepassing van deze mogelijkheid zou meebrengen, dat ook het pensioenrecht van mevr. De Marchant en d'Ansembourg vervallen zou moeten worden verklaard.)

Ook in de in par. 7 beschreven historie van de zuivering van overheidspersoneel zijn aanknopingspunten te vinden voor het doen van een ingreep. Bij de in par. 7.4 beschreven verzachtende maatregelen bleef herstel van pensioenrechten achterwege voor de "zware" gevallen, waartoe Rost van Tonningen ongetwijfeld behoort. Het doet dan vreemd aan dat ook onder de werking van de mitigeringsmaatregelen zijn pensioenrechten uit ambtelijke functies vervallen zouden blijven, doch dat hij, dan wel zijn weduwe, wel in aanmerking zou komen voor (voortzetting van het) Kamerlidpensioen.

Neemt men daarbij in aanmerking dat ook bij toepassing van de mitigeringsmaatregelen in het algemeen diensttijd, opgebouwd na 10 mei 1940, niet werd meegeteld, dan lijkt het des te meer aanvaardbaar om tot een verdergaande ingreep dan alleen het wegnemen van het effect van de diensttijddoortelling te besluiten.

8.3.3. Mogelijke obstakels

Er zijn echter voor het hanteren van de varianten van systeem 1 of van systeem 2 enkele obstakels te onderkennen, ten aanzien waarvan eerst de zekerheid moet worden verkregen dat zij overkomelijk zijn.

In de eerste plaats valt erop te wijzen dat - zoals in par. 8.2 is gezegd - een desbetreffend wetsvoorstel ingevolge art. 63 van de Grondwet in elk van beide kamers van de Staten-Generaal met een meerderheid van tweederden moet worden aangenomen.

Gelet op dit grondwettelijk vereiste dient, alvorens een wetsvoorstel t.a.v. de onderhavige kwestie wordt ingediend, voldoende zekerheid te bestaan dat het wetsvoorstel geen, of slechts geringe tegenstand in de beide Kamers zal ontmoeten.

Maar ook om een andere reden dient die zekerheid vooraf te bestaan. Gelet op de aard van de onderwerpelijke problematiek dient er geen langdurige en hevige politieke strijd te ontbranden over de vraag, welke oplossing de meest wenselijke is. Anders worden steeds weer emoties in de samenleving opgeroepen, waarbij met name te denken valt aan de gevoelens van verzetsdeelnemers en oorlogsslachtoffers.

8.3.4. Overwegingen contra enige maatregel; mogelijke reactie daarop

Naast deze (mogelijke) obstakels zijn er ook argumenten contra enige maatregel (beperkte, dan wel totale ontneming van het pensioenrecht) te onderkennen. Naar het oordeel van de werkgroep behoren ook deze argumenten onder de aandacht van de Minister van Binnenlandse Zaken te worden gebracht.

In de eerste plaats zou men kunnen aanvoeren, dat het een beginsel van het Nederlandse strafrecht is, dat het recht tot strafvervolgning ophoudt met de dood van de dader. Indien de wetgever overgaat tot ontneming van pensioenrechten (systeem 1), zou die maatregel aangemerkt kunnen worden als een vonnis van een quasi-rechter, die jaren

na dato uitspreekt dat betrokkene zich tijdens de Tweede Wereldoorlog onvaderlandslievend heeft gedragen. Bovendien treft de "straf" niet hemzelf, maar zijn weduwe. Mutatis mutandis zou hetzelfde gezegd kunnen worden ingeval de wetgever de bevoegdheid tot ontneming van pensioenrechten zou overdragen aan de Tweede Kamer (systeem 2).

Hiertegenover zou kunnen worden gesteld dat binnen de grenzen van nog hogere regels (Grondwet en verdragen) de wetgever autonoom is in het bepalen van hetgeen rechtvaardig is. In het onderhavige geval wordt door de wetgever geen strafrechtspraak uitgeoefend, maar worden (in systeem 1: rechtstreeks; in systeem 2: door een beslissing van de Tweede Kamer) negatieve financiële rechtsgevolgen verbonden aan de omstandigheid dat iemand tot een bepaalde categorie behoort. Dit deed trouwens ook al de Wet van 11 mei 1946, Stb. G 112. De wetgever is hiertoe bevoegd te achten, mits hij maar niet in strijd komt met het gelijkheidsbeginsel (waarover hieronder nader).

Als tweede argument contra enige maatregel zou erop kunnen worden gewezen dat de overheid sinds jaar en dag (sinds de herberekening van het weduwenpensioen waarbij het beginsel van diensttijdtoetseling effect kreeg, bijna 30 jaar) een bepaalde toestand kende (althans in het begin zich ervan bewust was; zie par. 5.3) en heeft geduld. Daarbij valt te bedenken dat het hier gaat om een pensioenberekening (die van 1956) die ondanks het verlies van het Nederlander-schap door Rost van Tonningen, niet kan worden aangemerkt als strijdig met de toen (en nu) geldende wetgeving. Het gaat hier om - zoals dat in het bestuursrecht heet - een regelmatige beschikking, althans - zoals hierboven geconcludeerd - een besluit waarbij een juiste pensioencategorie is gekozen, en waarbij de pensioenberekening tot een uitkomst leidde, die dezelfde was als indien de juiste feiten daaraan ten grondslag waren gelegd. Heeft de overheid door gedurende zo lange tijd deze toestand te dulden, niet haar recht verwerkt om daarin wijziging te brengen?

In het bestuursrecht worden de mogelijkheden voor het bestuur om een regelmatige beschikking te herroepen (intrekking ex nunc) gering geacht, op grond van het rechtszekerheidsbeginsel.

Dit beginsel houdt in dat de burger er recht op heeft te weten, waar hij aan toe is, en ervan moet kunnen uitgaan dat hij behandeld zal worden overeenkomstig hetgeen uit de wetgeving en het eigen voorafgaand gedrag van de overheid voortvloeit.

Zeker t.a.v. een regelmatig genomen beschikking die een beoordeling op één moment vergt, de zgn. statusverlenende beschikking, zoals hier aan de orde, wordt in het algemeen de geoorloofdheid van intrekking (ook indien deze geen terugwerkende kracht zou hebben) ontkend. Ligt de zaak anders, ingeval niet het bestuur, maar de wetgever het besluit tot opzegging zou nemen (systeem 1), dan wel laten nemen door de Tweede Kamer (systeem 2)?

Wij raken hier aan een vraag van algemene beginselen van behoorlijke wetgeving. Betoogd zou kunnen worden dat niet alleen het bestuur, maar ook de formele wetgever gebonden is aan het hiergenoemde rechtszekerheidsbeginsel. In het verleden zijn door de rechter wel produkten van lagere regelgeving buiten toepassing gelaten wegens strijd met dit beginsel. Men vergelijk de jurisprudentie van de Centrale Raad van Beroep die aan de salarisverordeningen welke verlaging van salarissen met terugwerkende kracht inhielden, rechtskracht ontzegde.

Voor wat betreft de al dan niet gebondenheid van de formele wetgever aan het rechtszekerheidsbeginsel valt te wijzen op een advies van de Raad van State over een wetsvoorstel Afschaffing van de bijzondere functionele leeftijdsgrens van hogleraren enz.:

"De Raad merkt in dit verband op, dat de desbetreffende functionarissen bij hun benoeming redelijkerwijs de verwachting mochten koesteren dat zij tot het bereiken van de 70-jarige leeftijd hun functie zouden kunnen uitoefenen. Het college acht de vraag of de wetgever aan deze verwachting eenzijdig een eind mag maken van principiële aard. De Raad erkent dat, formeel gesproken, de wetgever tot het ongewijzigd vaststellen van de onderhavige wetsvoorstellen bevoegd is. Maar de wetgever heeft beginselen van behoorlijke wetgeving in acht te nemen, in casu met name het beginsel van het honoreren van gewekte verwachtingen. Of aan dit laatste criterium bij het ongewijzigd vaststellen der ontwerpen wordt voldaan hangt naar 's Raads mening af van het resultaat van de in geding zijnde belangen." 1)

Tegen het hier weergegeven betoog zou het volgende kunnen worden ingebracht. De wetgever is bij uitstek de autoriteit die het belang van de rechtszekerheid mag afwegen tegen andere hoge belangen, zoals in het onderhavige geval: de rechtvaardigheid. De omstandigheid dat in casu een wettelijke maatregel met tweederden meerderheid in beide Kamers van de Staten-Generaal moet worden aanvaard, biedt aan een eenmaal totstandgekomen wet een sterke legitimatie. In de overwegingen zou ook betrokken kunnen worden dat enkele van de personen om wie het hier eveneens zou kunnen gaan, indien zij niet reeds overleden waren (Dieters, De Marchant et d'Ansembourg en Woudenberg), zelf er van uitgingen dat hun recht op pensioen twijfelachtig was. Zij dienden immers pas jaren na dato een pensioenaanvraag in (Woudenberg in 1956; De Marchant et d'Ansembourg in 1957; Dieters in 1970).

Als derde argument contra zou kunnen worden aangevoerd dat de ingreep door de wetgever in strijd zou zijn met hogere rechtsregels, zoals:

- het gelijkheidsbeginsel, neergelegd in de Grondwet en in verdragen;
- de onteigeningswaarborg, vervat in de Grondwet en het eigendomsrecht, zoals beschermd door het Eerste protocol bij het Europese mensenrechtenverdrag.

Tegen deze stelling zou kunnen worden ingebracht dat:

- het geval-Rost van Tonningen niet gelijk ligt met andere gevallen (i.c. weduwen van in actieve dienst overleden Kamerleden, dan wel van gewezen Kamerleden, overleden in de "wachtgeldperiode"), omdat hij zichzelf door zijn onvaderlandslievend gedrag tijdens de Tweede Wereldoorlog in een specifieke positie heeft geplaatst;

1) Kamerstuk 17678, A-C, blz. 3.

- de ontneming of vervallenverklaring van een pensioenrecht, dat een hoogstpersoonlijk vermogensbestanddeel is, niet onder het formele begrip "onteigening" in de zin van de Grondwet valt, omdat het pensioenrecht als zodanig (anders dan het geval is bij de opeisbare termijnen van het pensioen) niet overdraagbaar is (dus kan er ook geen sprake zijn van gedwongen overdracht van het object van het vermogensrecht; een van de aspecten van het formele onteigeningsbegrip);
- zo er al in casu gesproken zou kunnen worden van ontneming van "eigendom", art. 1 van het Eerste protocol bij het Europese mensenrechtenverdrag geen bescherming bevat tegen ontneming van eigendom in het algemeen belang door de wetgever zelf of met inachtneming van de voorwaarden, neergelegd in de wet.

Er zou nog een vierde argument contra kunnen worden aangevoerd. Het hangt samen met het vorige, maar is meer beleidsmatig van aard: het risico dat, ondanks een wellicht snelle totstandkoming van de benodigde wettelijke regeling, daarna deze affaire mogelijk een lange nasleep krijgt. Indien namelijk mevr. Rost van Tonningen bij nationale en internationale rechterlijke instanties (zoals het Europese Hof voor de Rechten van de Mens) de pensioenbeslissing op basis van de nieuwe wet gaat bestrijden, komt deze affaire steeds weer in de aandacht, hoezeer ook haar kans op succes gering moet worden geacht. Het is mogelijk dat daardoor steeds opnieuw de gevoelens van vooral verzetsdeelnemers en oorlogsslachtoffers zullen worden gekwetst.

Tegen dit argument zou kunnen worden ingebracht dat ingeval geen maatregel wordt getroffen, de gevoelens van dezelfde personen eveneens worden gekwetst, en dat de kwestie door het voortduren van de pensioenbetalingen aan mevr. Rost van Tonningen steeds in de aandacht zal blijven. Het hier beschreven risico zou op de koop toe moeten worden genomen.

9. Advies

In par. 8.3 heeft de werkgroep de overwegingen die binnen de werkgroep ter sprake zijn gekomen, in extenso weergegeven. Uit die paragraaf blijkt dat, hoezeer men ook vanuit het rechtsgevoel mag menen dat er in casu sprake is van een onrechtvaardigheid, men over de vraag of hieraan iets gedaan moet worden en zo ja, welke oplossing dan het meest wenselijk is, zeer verschillend kan denken. Het heeft dan ook geen verwondering te wekken dat binnen de werkgroep op het punt van het "wat nu?" niet in alle opzichten eenstemmigheid heerst. Ook wegen voor de werkgroepleden niet alle argumenten even zwaar.

Unaniem is de werkgroep v.w.b. de procedurele kant van de zaak: aan de Minister wordt aangeraden geen definitieve beleidsconclusies te trekken, dan in goed overleg met de Eerste en Tweede Kamer en na sondering van de Raad van State.

Wat de inhoudelijke advisering betreft lopen de meningen uiteen. De persoonlijke beleidsopvattingen van de werkgroepleden komen op het volgende neer. Er is een stroming die er de voorkeur aan geeft de Minister af te raden om een wettelijke ingreep voor te stellen aan het parlement. Voor deze stroming weegt met name zwaar, dat de overheid een op zichzelf gezien onrechtvaardige, doch aan haar bekende toestand zo lang heeft geduld, dat er geen ruimte is om tot wijziging over te gaan. Verder zou een ingreep niet Rost van Tonningen treffen, doch diens weduwe. De fouten van de een zouden de ander worden nagedragen. Voorts is voor deze stroming het risico groot dat bij een lange nasleep van de onderhavige problematiek steeds opnieuw zout in de wonden van verzetsdeelnemers en oorlogsslachtoffers wordt gewreven.

Er is een andere stroming, die de wettelijke ingreep beperkt zou willen houden tot het verwijderen van het effect van de diensttijddoortelling. De diensttijd 1937-1941 acht deze stroming regulier opgebouwd tijdens een Kamerlidmaatschap op basis van democratisch gehouden verkiezingen. Met name weegt voor deze stroming zwaar, dat het bij de diensttijddoortelling om een onverdiend effect gaat, dat zich als betrokkene zichzelf niet aan berechting en bestraffing had onttrokken, waarschijnlijk niet had voorgedaan (zie hetgeen in par. 8.3 daarover gesteld is).

Een derde stroming tenslotte, geeft er de voorkeur aan de Minister te adviseren om aan het parlement een wettelijke regeling voor te stellen, waarin ook de mogelijkheid tot algeheel verval of algehele vervallenverklaring van het pensioenrecht is vervat. Deze stroming hecht doorslaggevend belang aan de omstandigheid dat degenen waar het hier om gaat, zich tijdens de oorlog in zo ernstige mate jegens het Nederlandse volk hebben misdragen, dat de ontneming van pensioenrechten die ten laste komen van de Nederlandse staat, daardoor ten volle gerechtvaardigd is, ook voor wat de periode 1937-1941 betreft. Dat de wetgever hierin destijds niet heeft voorzien, is hem als een fout aan te rekenen die niet meer voor het verleden, maar nog wel voor de toekomst kan worden hersteld.

Stichting Herwaardering Pensioenen NSB - Kamerleden

Postbus 5
7350 AA Hoenderloo
Tel. 05768-1258
Bank; Rabobank Hoenderloo
nr. 33.67.69.385
Postbanknr. 5914957

Hoenderloo, 20 augustus 1989

P E R S V E R K L A R I N G

naar aanleiding van het verschijnen van de conclusie van antwoord in de gerechtelijke procedure van de Stichting Herwaardering Pensioenen NSB-Kamerleden, de Vereniging van Anti Fascistische oud-Verzetssrijders Nederland en 35 merendeels oud-verzetssrijders en oorlogsslachtoffers tegen de Staat der Nederlanden inzake de rechtmatigheid van de pensioenkenning aan de Weduwe Rost van Tonningen

Op 13 juni 1986 kwam het Ministerie van Binnenlandse Zaken met een ambtelijk rapport getiteld "de rechtmatigheid van de toekenning van weduwnpensioen aan mevrouw Rost van Tonningen op basis van het kamerlidmaatschap van haar echtgenoot."

Dit rapport was opgesteld naar aanleiding van de onrust en woede die ontstond toen bekend werd dat de weduwe Rost van Tonningen een pensioen genoot op basis van het kamerlidmaatschap van haar overleden echtgenoot.

Op 17 november 1986 werd dit rapport aan de Voorzitters van de Eerste en Tweede Kamer aangeboden.

Het rapport bevatte de conclusie dat de pensioentoeckenning aan de weduwe Rost van Tonningen in de jaren vijftig rechtmatig en regelmatig was geschied en dat de naoorlogse Tweede Kamer indertijd expliciet zou hebben gewild dat de NSB-Kamerleden en hun nagelaten betrekkingen hun pensioenrechten zouden behouden. Op die basis werd in het rapport gesteld dat het in strijd zou zijn met de rechtszekerheid om nu nog aan dit pensioen te gaan tornen.

Dit laatste werd door enige hoogleraren onderschreven.

De Minister van Binnenlandse Zaken stelde derhalve voor om het dossier-Rost van Tonningen te sluiten.

Mocht de Kamer daartoe niet willen over gaan, dan zou - zo stelde het ambtelijk rapport - een nieuwe wet nodig zijn met een 2/3^e meerderheid. Van de regering was daartoe geen initiatief te verwachten.

De Kamer, die zich met name onder de kabinetten-Lubbers meermalen zonder veel tegenstribbelen door dienstdoende ministers liet misleiden, heeft ook hier verzuimd haar institutionele onafhankelijkheid te profileren, en de haar voorgespiegelde conclusies van de ambtelijke werkgroep zonder nadere expertise voor zoete koek geslikt.

Een essentieel onderdeel hiervan is het - door enige professorale autoriteit ondersteunde - oordeel dat aantasting van het pensioen juist daarom in strijd zou zijn met de rechtszekerheid, omdat de pensioentoeckenning indertijd rechtmatig en regelmatig zou hebben plaatsgevonden.

Klopt dit laatste niet, dan gaat ook het argument dat aantasting in strijd zou zijn met de rechtszekerheid grotendeels in rook op.

Aangezien de voltallige Kamer - evenals de geraadpleegde professoren - de bewering van de ambtelijke werkgroep dat de pensioentoeckenning in overeenstemming met het geldende recht was geschied kritiekloos en zonder nader onderzoek accepteerden, kon vervolgens door de regering worden volgehouden dat nadere actie tegen dit pensioen de rechtszekerheid bedreigde.

Onder druk van het voormalig verzet en de organisaties van oorlogsslachtof-

Stichting Herwaardering Pensioenen NSB - Kamerleden

Postbus 5
7350 AA Hoenderloo
Tel. 05768-1258
Bank: Rabobank Hoenderloo
nr. 33.67.69.385
Postbanknr. 5914957

fers wilde de Kamer niettemin vooralsnog de minister niet volgen bij het voorstel om het dossier-Rost van Tonningen te sluiten en werd gewerkt aan een initiatief-wetsvoorstel.

Deze pogingen om vanuit de Kamer te komen tot een initiatiefwet liepen in september 1988 definitief stuk, toen het CDA plotseling en masse afhaakte. Wederom dreigde het dossier-Rost van Tonningen voorgoed te worden gesloten.

Aangezien dit voor brede kringen van het voormalig verzet en van organisaties van oorlogsslachtoffers onverteerbaar was, werd daarop in november 1988 opgericht de Stichting Herwaardering Pensioenen NSB-Kamerleden, die zich statutair ten doel stelt:

"het - langs de hieronder aangegeven weg - pogen bij te dragen aan het herstel van het geschokte rechtsgevoel van - en de psychische schade toegebracht aan zeer velen, als gevolg van de toekenning van Kamerlidpensioenen aan de voormalige NSB-Kamerleden en hun nagelaten betrekkingen en de tot op heden door de regering volgehouden officiële visie, dat deze pensioenen geheel conform het recht en de geldende wettelijke bepalingen zijn toegekend, door:

- a. het bewerkstelligen van een herwaardering omtrent de juridische regelmatigheid van de beschikkingen, waarbij aan NSB-Kamerleden en hun nagelaten betrekkingen Kamerlidpensioenen zijn toegekend en de pensioenbedragen zijn aangepast;
- b. het bevorderen van officiële uitspraken van politieke organisaties, advies- en bestuurlijke organen, de regering, het parlement en rechtsprekende instanties, dat bij de toekenning en aanpassing van Kamerlidpensioenen aan de NSB-Kamerleden en hun nagelaten betrekkingen aan het recht en de wetten een onjuiste toepassing is gegeven;
- c. het bevorderen van een heroverweging van de bovengenoemde in afwijking van het recht en de geldende wettelijke bepalingen getroffen beschikkingen;

een en ander tevens vanuit het besef dat het toekennen van Kamerlidpensioenen aan gebleken landverraders een historische schande vormt voor ons parlement en bij herstel van de parlementaire verhoudingen na de bevrijding alleen al de gedachte hieraan als onbestaanbaar volledig buiten het gezichtsveld van het gezuiverde parlement viel."

Namens de Stichting Herwaardering Pensioenen NSB-Kamerleden, de Vereniging van Anti Fascistische oud-Verzetssrijders Nederland, Bond van Anti-fascisten en 35 oud-verzetssrijders, oorlogsslachtoffers en anti-fascisten werd vervolgens de Staat gesommeerd te erkennen dat de pensioentoeckenning aan de weduwe Rost van Tonningen op slinkse wijze en in strijd met de geldende rechtsregels had plaatsgevonden, zodat er geen enkele grond bestaat voor een oordeel als zou deze pensioentoeckenning rechtmatig en regelmatig zijn geschied.

Nadat deze sommatie door de Minister van Binnenlandse Zaken was verworpen, werd op 31 januari 1989 de Staat gedagvaard in een gerechtelijke procedure, waarin de rechter wordt verzocht om te verklaren voor recht dat deze pensioentoeckenning in strijd met en met schending van het recht heeft plaatsgevonden.

Nu het parlement op dit punt in haar controlerende taak jegens de regering had gefaald, bleef er voorlopig geen andere weg over dan de rechter om een oordeel te vragen omtrent de rechtmatigheid van de pensioentoeckenning.

In de 67 pagina's omvattende dagvaarding werd stap voor stap nauwkeurig en

Stichting Herwaardering Pensioenen NSB - Kamerleden

Postbus 5
7350 AA Hoenderloo
Tel. 05768 - 1258
Bank: Rabobank Hoenderloo
nr. 33.67.69.385
Postbanknr. 5914957

gedetailleerd aangetoond dat de Kamer op dit punt door de Minister van Binnenlandse Zaken was misleid en dat deze pensioentoekenning - verre van rechtmatig en regelmatig te zijn geweest - daarentegen alleen te verdedigen is met opzettelijke verdraaiing en verontachtzaming van wetten en regels en met een opzettelijke vervalsing van de parlementaire historie van onmiddellijk na de Tweede Wereldoorlog.

In de nu verschenen conclusie van antwoord wordt door de Staat met geen woord inhoudelijk ingegaan op de in de dagvaarding aangevoerde feiten en argumenten, waarmee wordt aangetoond dat deze pensioentoekenning niet deugt. Volstaan wordt met de opmerking: "De Staat wijst deze beschuldigingen als volstrekt ongefundeerd van de hand" (blz. 9)

Het zal duidelijk zijn dat met deze incidentele opmerking van een juridisch relevante betwisting van de dagvaarding geen sprake is.

Dit is in een juridische procedure ongebruikelijk.

Eisers zien dit heel duidelijk als een zwaktebod van de Staat. Kennelijk wordt de Minister van Binnenlandse Zaken door het in de dagvaarding aangevoerde feitenmateriaal ernstig in verlegenheid gebracht en kiest hij nu voor de tactiek om ook in deze gerechtelijke procedure een discussie over de rechtmatigheid van de pensioentoekenning te ontlopen, door deze argumenten verder dood te zwijgen.

Daarbij gokt de namens de minister optredende landsadvocaat er kennelijk op, dat de rechter op formele gronden een oordeel over de ingestelde eis zal weigeren middels een zgn. niet-ontvankelijkheidsverklaring.

De kern van zijn betoog wordt immers gevormd door de bewering dat de eisende partijen bij een uitspraak onvoldoende belang hebben, omdat de pensioentoekenning als definitief en onherroepelijk moet worden beschouwd.

Eisers zouden volgens de landsadvocaat bij een vonnis van de rechter geen baat hebben, omdat de pensioentoekenning toch niet meer terug te draaien zou zijn.

De Staat ziet daarbij echter over het hoofd, dat een uitspraak van de rechter dat de pensioentoekenning onrechtmatig en onregelmatig heeft plaatsgevonden, niet alleen het geschokte rechtsgevoel van de eisers en zeer veel anderen ten goede zou komen, hetgeen op zichzelf al een hele winst zou zijn, maar bovendien ook politiek een nieuwe situatie zou scheppen.

Een nieuw politiek gegeven met een eigen dynamiek !

En daarmee is de juridische relevantie van een rechterlijke uitspraak voldoende gegeven !

Het wordt nu tijd dat de Tweede Kamer de gebeurtenissen met betrekking tot de pensioentoekenningen aan de NSB-Kamerleden en hun nabestaanden aan een eigen kritisch onderzoek gaat onderwerpen.

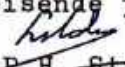
Zij zal daarbij tot geen andere slotsom kunnen komen dan dat de bewering van de huidige Minister van Binnenlandse Zaken, dat zij zelf in de naoorlogse jaren deze pensioentoekenningen heeft gewild, een leugen is.

Vervolgens ontstaat er nieuwe ruimte voor de Kamer om deze zaak te heroverwegen.

Een daartoe strekkende petitie aan de Kamer wordt momenteel voorbereid.

Inmiddels heeft dr. L. de Jong zich achter de doelstelling van de Stichting Herwaardering Pensioenen NSB-Kamerleden gesteld.

namens de eisende partijen

mr. L. P. H. Stibru

adv.-gem.

de heer en mevrouw van Luttikhuisen
Koudebergweg 53
7351 HJ Hoenderloo

betreft: HvB

20 augustus 1989

Beste mensen,

Hierbij dan eindelijk de conclusie van antwoord.

Nelias valt mij erg tegen: op onze argumenten wordt met geen woord ingegaan. In plaats van voor twee ankers te gaan liggen en de r. zowel formeel als materieel verweer te voeren, neemt de Staat het risico om slechts één anker uit te gooien en alleen formeel verweer te voeren. Dat wil zeggen dat de Staat niet op de inhoud van de dagvaarding ingaat en die tracht te weerleggen, maar alleen maar ons recht op een uitspraak van de rechter betwist. De Staat neemt daarmee bewust een risico, want als de rechter dit formele verweer van de Staat niet onderschrijft, aan verliest de Staat daarmee als het ware automatisch de procedure, zodat de inhoud van de dagvaarding niet is betwist.

Blijkbaar neemt de Staat liever dit risico, dan de haar toegeworpen handschoen op te nemen en met ons over de rechtmatigheid van het pensioen in het strijdperk te treden.

Volgens mij heeft de Staat geen wezenlijke tegenargumenten en ziet zij daarom liever van de discussie af.

In mijn 10-j. ige ervaring als advocaat ben ik nog nooit zo iets tegengekomen! Afijn, ook dit zwijgen in deze rechtszaak is onthullend genoeg.

De volgende stap zal zijn, zoals afgesproken, de pleidooien. Ik zal nu pleidooi vragen en hoop dat een datum hiervoor niet te lang op zich laat wachten, maar ik vrees het ergste, gelet op de overbelasting van de rechtbanken.

Zoals eveneens afgesproken, heb ik de bijgaande persverklaring rondgestuurd aan het ANP en de vier grote landelijke kranten AD, VK, Trouw en NRC en daar de conclusie van antwoord en de dagvaarding bij gedaan.

Mochten er vragen van komen, die jullie niet kunnen beantwoorden maar ik misschien wel, dan verwijzen jullie maar naar mij door.

Deze persverklaring zou ook gebruikt kunnen worden voor een artikel in de Anti Fascist.

In plaats van de derde blz. tweede alinea zou dan de bijgevoegde tekst van blz. A en B gebruikt kunnen worden, die is duidelijker en uitgebreider. Ook zouden blz. A en B alleen als artikel in de Anti Fascist gebruikt kunnen worden, ik laat dat geheel aan jullie over en vanzelfsprekend mogen jullie veranderen en aanvullen wat je maar wenst.

Ik sluitte nog dit. In de komende weken hoop ik tijd te vinden om een concept-uitnodiging te maken voor de andere organisaties om mee te doen met de petitie aan de Tweede Kamer.

Als het zover is, horen jullie van mij. Intussen hoop ik dat bij jullie alles naar wens gaat.

met vriendelijke groeten,

Nico Steijnen

oningin Julianaplein 30
ebouw Babylon,
Kantoren A, 5e verdieping
2595 AA 's-Gravenhage

Correspondentie:
Postbus 11756,
2502 AT 's-Gravenhage
Telefoon: (070) 488700
Telefax: (070) 477494 /
(070) 833121
Telex: 34382 Advac nl

Pels Rijcken
& Droogleever
Fortuijn
Advocaten

- De Edelachtbare Heer Rolrechter
in de Arrondissementsrechtbank
te 's-Gravenhage
Juliana van Stolberglaan 2
's-GRAVENHAGE

Datum: 31 augustus 1989
Onze ref.: dw/yc
Uw ref.: rolnummer 89/5419
Inzake: Staat / St. Herwaardering Pensioenen NSB-kamerleden

Edelachtbare Heer,

In bovenvermelde zaak bericht de advocaat van eisers, Mr N.M.P. Steijnen te Zeist, mij voornemens te zijn ter rolle van 6 september a.s. af te zien van repliek en onmiddellijk pleidooi te verzoeken.

Hoewel ik deze gedragslijn voor een evenwichtige behandeling van de zaak weinig gelukkig vind, zie ik geen aanknopingspunten mij hiertegen te verzetten. Ik refereer mij derhalve aan uw oordeel terzake.

Zou tot onmiddellijke pleidooien worden besloten, dan zou ik de Kamer van uw Rechtbank die de zaak gaat behandelen het volgende in overweging willen geven. In de zaak is de ontvankelijkheid van eisers, zoals uit de processtukken zal blijken, een wezenlijk preliminair. De proceseconomie zou ermee gediend zijn in deze zaak

MR S. E. Gratama
MR H. Th. Bouma
MR H. A. Groen
MR B. D. Wubs
MR D. den Hertog
MR L. A. D. Keus
MR J. L. de Wijkertlooth,
Landsadvocaat
MR G. R. J. de Groot
MR W. de Vries
MR G. M. H. Hoogvliet
MR M. G. J. Parkint-de Vin
MR E. J. Daalder
MR M. J. R. van Nauta Lemke
MR E. Poelenije
MR Y. K. de Boer
MR R. van de Klashorst
MR H. A. E. Uniken Venema
MR J. E. F. M. den Drijver,
van Rijckevorsel
MR J. M. Eisma
MR H. C. Grootveld
MR Elisabeth C. M. Schippers
MR P. M. Kruijdenberg
MR Monique van den Haak
MR G. J. H. Houtzagers
MR A. E. A. M. van Waesberghe
MR A. R. Filius
MR O. L. Nunes
MR M. Dijkstra
MR DRS A. B. Lever
MR C. L. M. van Helsdingen-
de Sonnaville
MR DRS R. W. J. van Veen
MR Sylvia M. Evers
MR G. Snijders
MR P. H. J. Mudde
MR H. J. J. Huisper
MR F. C. S. Warendorf
MR C. G. Breedveld-de Voogd
MR DRS Cécile M. Bitter
MR A. C. M. Braams
MR A. J. Tekstra
MR Anke S. M. L. Penmpers
MR G. L. van 't Hoff
MR J. M. van Koeveringe-
Dekker
MR J. Dongelmans
MR Stella Koopmans
MR J. H. Lemstra

een procedure te volgen, die in een dergelijk geval door de Afdeling Rechtspraak van de Raad van State niet zelden wordt toegepast, te weten de mondelinge behandeling van de zaak te splitsen in een debat over de ontvankelijkheidsvraag en over de materiële kant van de zaak. Over het materieel-rechtelijk gedeelte zou dan slechts behoeven te worden gepleit indien en voor zover de Rechtbank van oordeel is dat de vordering ontvankelijk is.

Gaarne geef ik het vorenstaande in overweging.

Voor de door u aan deze brief te besteden aandacht zeg ik u bij voorbaat dank.

Copie van deze brief zend ik aan Mr Steijnen voornoemd.

Met de meeste hoogachting,
uw dienstwillige,

A handwritten signature in black ink, consisting of a large, stylized 'J' and 'W' joined together, with a horizontal line crossing through them.

J.I. de Wijkerslooth

Mr. N.M.P. Steijnen

Advocaat en Prokureur
Couwenhoven 52-05
3703 ER Zeist
tel. 03404-56867

de heer en mevrouw van Luttikhuizen
Koudebergweg 55
7351 TJ Hoenderloo

betreft: RvT

datum 3 september 1989

Beste mensen,

Hierbij copieën van de gevoerde correspondentie tussen de landsadvocaat en mij.

Om toch maar vooral de discussie over de rechtmatigheid van de pensioenverlening te kunnen blijven ontlopen, heeft de staat weer wat nieuws bedacht voor straks bij het pleidooi.

Zij vragen nu van de rechtbank of deze zo vriendelijk wil zijn om eerst pleidooi te verordonneren over de ontvankelijkheid en daarna over die ontvankelijkheidsvraag een apart tussenvonnis te doen. Verder vragen ze dan om pas als de rechtbank - voor de staat helaas - dan zou hebben vastgesteld dat wij inderdaad ontvankelijk zijn, verdere pleidooien te laten houden over de inhoud van de zaak. Door een zodanige splitsing hoeft de staat dan pas op de dagvaarding in te gaan, als de rechter eerst al een positieve uitspraak heeft gegeven over de ontvankelijkheid. Is die uitspraak negatief, dan hoeft de staat ook bij pleidooi niets over de inhoud van de dagvaarding te zeggen. Een hele slimme kunstgreep dus, die mijns inziens bij de rechtbank nog nooit is vertoond. Het onderstreept hoezeer de staat erop uit is om de deksel op de doofpot te houden!

Uiteraard heb ik me tegen dit bedachtsel van de staat verzet en ik heb geprobeerd om er daarbij een wending aan te geven die in ons voordeel is: ik heb de staat voorgesteld om in plaats van een splitsing van de pleidooien alsnog maar een inhoudelijke conclusie te nemen.

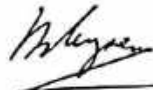
Mocht de staat na dit voorstel van onze kant alsnog zijn zin krijgen, dan weten we dat deze rechtbank in elk geval duidelijk bevoordeeld is !

Rabobank Zeist,
rekeningnr. 37.52.38.832
gironummer Rabobank: 21 71 31

Ik verwacht echter niet dat de rechtbank zo dom zal zijn om haar eventuele vooroordelen zo duidelijk te etaleren en neem dan ook aan dat de staat zijn zin niet krijgt.

Dat betekent dan dat de rechtbank geen tussenuitspraak zal doen eerst over de ontvankelijkheid en dat dus over de ontvankelijkheid en onze eis tot onrechtmatigverklaring gelijktijdig uitspraak zal worden gedaan. En dat brengt de staat dan in de problemen als hij volhoudt geen materieel verweer te voeren, omdat immers de rechter in het civiele recht datgene wat onweersproken wordt gelaten min of meer als vaststaand dient te beschouwen. In ons geval dus de eerste 64 pagina's van de dagvaarding ! Ik ben benieuwd wat ze verder nog zullen bedenken om hier onderuit te komen !

met vriendelijke groeten,

Nico Steijnen

Fam. van Luttikhuisen
Koudebergweg 55
7351 TJ Hoenderloo

betreft: RvT

27 okt. 1989

Beste mensen,

Tot mijn spijt heb ik nog steeds geen tijd gevonden om te werken aan het plan om - samen met andere organisaties - de kamer via een petitie te vragen een uitspraak te doen over de rechtmatigheid van de pensioentoekenningen, maar het speelt wel voortdurend in mijn achterhoofd. We zullen maar zeggen wat in het vat zit verzuurt niet.. Intussen is iedere publicatie die verschijnt over de rechtmatigheidskwestie van het pensioen-RvT volgens mij meegenomen, er kan later altijd naar verwezen worden. Dus het stuk van Hans Cohen, daar ben ik het in principe helemaal mee eens. Ik zou er alleen op willen wijzen dat uit het stuk niet helemaal duidelijk wordt wat er nu precies met 'de conclusie van antwoord aan de hand is en dat hier de tekst tot misverstanden kan leiden. Waar het om gaat is niet dat de Staat alle beschuldigingen van de hand heeft gewezen, want zo gaat dan altijd in een civiele procedure: de één beschuldigt en de ander ontkent voor zover mogelijk... Waar het om gaat is dat de Staat geen inhoudelijk verweer voert en dus een inhoudelijke discussie-ook in dit proces-uit de weg probeert te gaan.

Het is dan ook misschien beter om onderaan blz. 5 "Onlangs heeft de Staat..." zo iets te formuleren als:

"Onlangs heeft de Staat een conclusie van antwoord laten verschijnen ~~op~~ alle beschuldigingen, die zeer zorgvuldig en uitvoerig geformuleerd zijn in de tekst van de 66 pagina's tellende dagvaarding met geen woord wordt ingegaan. De Staat beperkt zich tot de stelling dat de eisers in het proces bij de rechter aan het verkeerde adres zijn en wijst terloops, dus zonder één enkele motivering, de beschuldigingen van de hand. Om het in juridisch jargon te stellen: de Staat voert alleen formeel verweer en laat elk inhoudelijk verweer achterwege. Dat is in een civiele procedure volstrekt ongebruikelijk. Hieruit blijkt dat de Staat niet wil dat de eisers de kans krijgen hun beschuldigingen voor de rechter waar te maken.

En op blz. 6 midden "HET IS DAN OOK DAAROM." te veranderen in zo iets als:
".HET IS DAN OOK DAAROM DAT DE STAAT DER NEDERLANDEN WEIGERTVOOR DE RECHTER

WEIGERT OM OP DE BESCHULDIGINGEN IN TE GAAN EN (6a daartoe door de burgers, die zij ernstige schade heeft berokkend te zijn gedagvaard) OM HAAR HANDELEN TE RECHTVAARDIGEN."

En de vervolgzin zou dan beter kunnen luiden:

" .DE STAAT DER NEDERLANDEN TRACHT DE DOOR HAAR GESCHADE BURGERS ZODOENDE OPZETTELIJK DE MOGELIJKHEID TE ONTNEMEN OM VIA NORMALE GERECHTELIJKE WEGEN, etc..", want het kan best zo uitpakken dat de Staat, nu zij geen inhoudelijk verweer heeft gevoerd, daardoor onmiddellijk de zaak verliest als de rechter het formele verweer dat hij geen uitspraak zou kunnen doen afwijst en dan zal de Staat die dan zeker in hoger beroep zal gaan, in dat hoger beroep alsnog met een inhoudelijk verweer op de proppen moeten komen. Begrijp me goed, het is altijd nog mogelijk dat de rechter het formele verweer dat hij geen uitspraak kan doen wél honoreert en dan is het opzettelijk ontnemen van de mogelijkheid dus wél gelukt...

Verder vraag ik mij af of het artikel op bepaalde punten niet te moeilijk is voor buitenstaanders, ik denk daarbij b.v. aan de passage op blz. 3, beginnend met " Om zijn eigen, onjuist uitleg ..." tot blz. 4 "....niet bedoeld was", die bovendien volgens mij gemist kan worden zonder dat het artikel daardoor geschaad wordt.

Misschien is het goed om het artikel nog eens te laten lezen door een buitenstaander die nergens vanaf weet om die te laten aangeven op welke punten hij de zaak niet meer kan volgen; het gaat nu eenmaal om erg ingewikkelde materie. Maar e.e.a. laat ik verder graag aan de schrijver over aan de redactionele verantwoordelijken..!

Het idee om nu de niet-lezers van de A-F nu een bericht te sturen lijkt mij uitstekend. Er is op korte termijn geen nieuws te verwachten of het zou de datum van het pleidooi moeten zijn, maar ohk dat zou nog wel eens eventjes op zich kunnen laten wachten. Allereerst heeft de rechtbank op 24 okt. j.l. de verhinderdata voor dit pleidooi van de betrokkenen opgevraagd, de betrokken advocaten dan.

De opgestelde tekst lijkt mij ook prima. Voor "Momenteel..." zou ik willen stellen. "Tegen deze nog nooit vertoonde procestruc heeft onze advocaat bij de rechtbank krachtig geprotesteert: wij eisen zonder vertraging een uitspraak over de rechtmatigheid van het pensioen van de weduwe Rost van Tonningen en over hetgeen wij daarover in de dagvaarding hebben gezegd. Binnenkort zal de datum van het pleidooi bekend worden gemaakt.", of iets dergelijks.

Uit het feit dat jullie weer op sjouw gaan langs scholen leidt ik af dat jullie gezondheid dat soort werk in ieder geval weer toe laat. Gelukkig !

mvt vriendelijke groeten,

Nico

Zelfs Wilhelmina protesteerde vergeefs

'Naoorlogse elites' dreven matiging van zuiveringsbeleid door

Koningin Wilhelmina schreef op 17 januari 1947 een brief naar de toenmalige ministerraad. Zij klaagde daarin over de verslapping die allerwegen bij de zuivering en bestraffing van collaborateurs viel waar te nemen. Wilhelmina verlangde van minister-president Beel dat deze zich niet bij deze 'morele vervlakking' zou neerleggen. Maar de koningin kon protesteren wat zij wou, Beel handhaafde een beleid dat ervan beticht werd notoire oorlogsmisdadigers te gratiëren, collaborateurs de hand boven het hoofd te houden en bestraffing van foute ambtenaren voornamelijk tot de kleinen te beperken.

Door SIEP GEUGJES

Beel legde het hoge protest terzijde, net als al die andere uitingen van woede en verbittering over de wijze waarop uitvoering werd gegeven aan de belofte dat „snel, streng en rechtvaardig” zou worden opgetreden.

Over het bestaan van deze koninklijke aanklacht tegen het regeringsbeleid wordt bericht in een onlangs verschenen studie over het naoorlogse „politieke beleid inzake de bestraffing en reclassering van 'foute' Nederlanders”. (*) „De reactie van Beel was kort maar duidelijk”, zo bericht de schrijver Peter Romijn. „Hij hield de koningin voor dat zich in den lande een 'onmiskerbare evolutie' had voltrokken in het denken

tief (terugkijkend dus, S.G.) is het beeld over de hele linie veel gunstiger. Misschien is het achteraf gezien wel een klein wonder dat de zuivering binnen anderhalf tot twee jaar haar beslag kreeg.” Ook over de bijzondere rechtspleging toont de schrijver zich respectvol verbaasd. Hij noemt het „achteraf gezien verwonderlijk dat zij (de bijzondere rechtspleging) na een moeizame start toch tamelijk genuanceerd en relatief snel is verlopen”. Romijn gaat nog een stapje verder wanneer hij het „terecht” noemt, wanneer „het optreden van de eerste naoorlogse regeringen is ...beoordeeld als voorbeeld van succesvol overheidsingrijpen in een crisissituatie”.

Geen andere keus?

Deze waarderende woorden staaft Romijn met de volgende redenering: De behoefte terug te keren naar de regels van de rechtsstaat in weerwil van de gigantische omvang van de problemen, die samenhangen met arrestatie en vervolging van de 'fouten'

komen aan de massa-internering in de vaak erbarmelijk beheerde kampen en dat zeker waar het de 'lichte' gevallen betrof. Maar als motief voor het buiten schot laten van bijvoorbeeld de leden van de Hoge Raad, van topfiguren uit het overheidsapparaat tijdens de bezetting als Frederiks en Hirschfeld en van vele collaborateurs uit het bedrijfsleven, kan zo'n beroep op de barre omstandigheden direct na de bevrijding toch niet gelden. En juist op deze feiten concentreerde zich de verontwaardiging.

Onthullend

Romijn volstaat met de mening van de achtereenvolgende regeringen weer te geven. Wat hij daarover meedeelt behoort intussen niet tot de onbelangrijkste passages van zijn boek. Er wordt een nogal onthullend boekje open gedaan over de uiterst negatieve opstelling van de Londen- en vervolgens Haagse kabinetten jegens de 'illegaliteit'. Terwijl voor 'radio Oranje' bij herhaling een poli-

typerend dat de minister-president al bij voorbaat in de ministerraad opmerkte dat men zich uiteraard niet aan een advies gebonden behoefde te achten. „Deze „voorbereidingen tot demobilisatie van de verzetsbeweging bleken te werken”, aldus constateert Romijn. De 'illegaliteit' kwam al in de loop van '45 steeds meer buitenspel te staan.

Barrière?

Maar waarop stelde eigenlijk deze weerzin bij de 'elites' tegen de 'illegaliteit'? Men kan toch niet serieus volhouden dat het voormalig verzet werkelijk een barrière vormde bij het herstel van de rechtsstaat. In de vele beschouwingen in de illegale pers, die met het naderen van de bevrijding steeds veelvuldiger werden gewijd aan de vraag wat er na de oorlog zou moeten gebeuren, klonken alleen maar pleidooien door om zo snel mogelijk te komen tot herstel van democratische en op rechtszekerheid stoelende verhoudingen. Dat het niet tot een bijtjes-dag is geko-

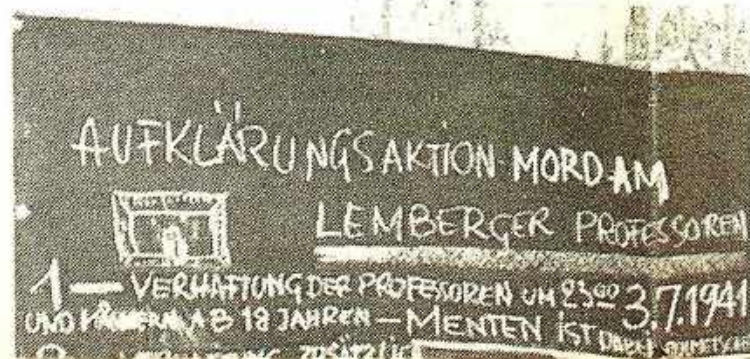
meer redenen zijn om andere gronden te vermoeden voor de anti-illegaliteitshouding van de 'elites' dan de aangevoerde.

De Jong

Die vraag is overigens eerder al eens bevestigend beantwoord. We noemden al het protest van het voormalig verzet in 1946 dat sprak van de invloed van machten op het beleid, die het eigen belang boven het welzijn van het volk stelden. Die mening is later in een 'Witboek' van het voormalig verzet herhaald. En zij vormt de kern van de kritiek die dr. L. de Jong in zijn vorig jaar verschenen 'Epiloog' over Nederland in de Tweede Wereldoorlog over de zuivering schrijft. In scherpe bewoordingen breekt hij de staf over het overheidsbeleid. Bij zulke essentiële sectoren als die van politie en bedrijfsleven heeft de zuivering „van meet af aan niets te betekenen gehad” zo constateert hij. Niet minder onomwonden uit hij zich over de gang van zaken bij de bijzondere rechtspleging, waarbij een gratiebeleid werd gevolgd dat telkenmale een streep trok door een strenge bestraffing van menige notoire oorlogsmisdadiger en landverrader. De Jong geeft dit alles de volgende conclusie in de pen: „In de zuivering kwamen de maatschappelijke krachten tot uitdrukking die de samenleving in die eerste naoorlogse jaren bepaalden”. „Voor de bijzondere rechtspleging geldt hetzelfde”, zo voegt hij hieraan toe.

De feiten blijven

Hoe reageert nu Romijn, zelf wetenschappelijk medewerker van het

had zich te voegen.

De ministeriële reprimande aan het adres van de koningin mag typerend heten voor het zuiveringsbeleid van de naoorlogse regeringen, zo blijkt uit de studie. Beel en zijn ambtgenoten lieten zich bitter weinig gelegen liggen aan de roep om uitvoering van de strenge straffen die tijdens de bezetting waren aangekondigd. Zij gingen een eigen bewuste koers, aldus valt uit Romijns onderzoek op te maken. De veel geuite kritiek, als zou het beleid het kenmerk hebben gedragen „van politiek opportunisme, van machinaties en van collectief falen” wordt een „karikatuur” genoemd. Zijn onderzoek voert Peter Romijn tot de slotsom „dat niet een nationaal onvermogen tot een radicale zelfreining heeft gezegevierd, maar veeleer de bestuurs- en overtuigingskracht van de naoorlogse elites die een gematigde en pragmatische politiek wilden doorvoeren”.

'De groten gespaard'

Het waren stellig die met regeermacht uitgeruste 'elites' waarop Beel doelde toen hij de koningin een 'evolutie in het denken' voorhield. Want – zoals gezegd – elders in de samenleving heerste woede en verbittering over het regeringsbeleid. De koningin had waarlijk niet voor zich alleen gesproken. Had het samenwerkende verzet zich al niet bij de eerste verjaardag van de bevrijding, in mei '46, met een manifest tot het Nederlandse volk gericht om uiting te geven aan zijn verontwaardiging over de gang van zaken? In dat manifest werd de verslapping van het zuiveringsbeleid ingegeven genoemd door „machten die het eigen of groepsbelang boven het welzijn van het volk hebben gesteld”. Een kritiek die er niet om loog. Zij steunde op de ervaring van zeer velen dat de zuivering op z'n best de kleinen wist te vinden. De groten werden gespaard.

Romijn maakt in zijn studie uitvoerig melding van de onvrede over het gevoerde beleid, maar laat zich hierdoor niet weerhouden de kant van de 'elites' te kiezen. Over de zuivering zegt hij: „De chaotische start... had stagnatie en veel tijdverlies tot gevolg. Dit wekte de indruk van een impasse, maar in retrospectie

De Zwitserse, in Polen geboren architect Zdedislaw Pregowski wijst op een lijst met misdaden die Menten beging. Foto uit 1976.

De invloedrijke oorlogsmisdadiger Menten liep ten slotte toch tegen de lamp. In zijn geval schoot 'de invloed' tekort. De illustratie is van 1977 tijdens het proces tegen Menten in Amsterdam.

in de Nederlandse samenleving, liet geen andere keus dan het voeren van een gematigd en pragmatisch beleid. Onderbouwd met omvangrijk feitenmateriaal schildert hij deze problemen indringend. Noch wettelijk, noch bestuurlijk, noch materieel was ons uitgemergelde land voorbereid op de taak om de tienduizenden die met de nazi's hadden geheuld uit ons midden te verwijderen en vervolgens passend te bestraffen. Om vervolgens de stelling te plegen dat dit zeker niet zou kunnen volgens de strenge normen zoals die tijdens de bezetting – hier door de illegaliteit en in Londen door de daar zetelende kabinetten – waren geformuleerd.

Hoe overtuigend ook de schildering is van de moeilijkheden waarvoor ons land zich bij de bevrijding zag geplaatst, als bewijsvoering voor de mening dat de beloofde strenge bestraffing dus maar uit moest blijven is ze toch bepaald ontoereikend. Hoogstens kan men er begrip mee vragen voor de al snel veld winnende opvatting dat er een einde moest

tiel van vernieuwing werd aangekondigd in een van verraders en collaborateurs gezuiverd vaderland, en dat onder inschakeling van de mensen uit het georganiseerde verzet, blijken de achtereenvolgende kabinetten het allemaal zonder uitzondering tot hun taak te hebben gerekend de 'illegaliteit' een rol van enige betekenis te ontzeggen.

Bij de Londense en naoorlogse kabinetten overheerste de mening dat zij hun beleid hadden door te zetten in een voortdurend conflict met de 'illegaliteit'. De Londense ministers Van Heuven Goedhart en Burger zetten de toon met de mening „dat de verzetsbeweging zo spoedig mogelijk haar plaats moest worden gewezen”. Op initiatief van de regering Schermerhorn-Drees wordt weliswaar direct na de bevrijding een nationale adviescommissie in het leven geroepen waarin naast politieke partijen ook de verschillende verzetsgroepen vertegenwoordigd zijn, maar zo bericht Romijn op grond van notulen van de ministerraad: „Het is

men wordt door Romijn gepresenteerd als een resultaat van krachtig regeringsoptreden. Maar dat dit in werkelijkheid vooral te danken is geweest aan het gezag dat de 'illegaliteit' onder de bevolking had verworven, blijft onderbelicht.

En wat de aangevoerde omvang van de problemen betreft: Uitspraken van de kant van de 'illegaliteit' weerspiegelden vaak meer begrip voor de moeilijkheden, waarmee het herstel van normale verhoudingen gepaard zou gaan, dan bij de van buiten komende overheidsinstanties en hun militaire gezagsdragers het geval bleek.

Het zou te wensen zijn geweest dat Romijn zich bij zijn onderzoek wat kritischer had opgesteld jegens de afkeer van de 'elites' voor de 'illegaliteit'. Dan zou hij stellig wat omzichtiger zijn geweest met het overnemen van de suggestie als zou de illegaliteit een blokkade hebben gevormd op weg naar herstel van de rechtsstaat. En mogelijk zijn toegekomen aan de vraag of er niet veel

Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie, op deze conclusie van de vroegere directeur van zijn instituut? Hij maakt zich er van af. De Jong kiest „in zijn weergave en beoordelingen ondubbelzinnig voor het verzetperspectief”, aldus Romijn. En in zijn visie geldt De Jongs opvatting daarmee kennelijk dus als ontoereikend... Maar daarmee zijn de feiten waarop De Jong en alle andere critici van het beleid hun oordeel baseerden natuurlijk nog niet de wereld uit. En het zijn die feiten, die ervan vertellen hoe – met het naderen van de ineenstorting van de nazi-overheersing – invloedrijke figuren in de toppen van met name het bedrijfsleven en de ambtenarij voor hun belangen en zelfs hun hachje begonnen te vrezen. Zij en hun relaties bij de heropgerichte politieke en kerkelijke zuilen vormden 'de maatschappelijke krachten' waarvan De Jong spreekt en die de 'elites' aanzetten tot hun „gematigde en pragmatische zuiveringspolitiek”. En die gaven aan hun druk toe.

Waarom ze dat deden? Het antwoord laat zich niet zo moeilijk raden. De 'elites' en de machten die aandrongen op een pragmatisch beleid stond een zelfde doel voor ogen: In Nederland zo snel mogelijk komen tot een restauratie van de oude machts- en gezagsverhoudingen. De belofte om „snel, streng en rechtvaardig” te zuiveren verdroeg zich daarmee niet. Niet dus de onverenigbaarheid van de normen van het verzet met de wens te komen tot een spoedig herstel van de regels van de rechtsstaat was reden voor de 'elites' een pragmatisch beleid te voeren, maar omgekeerd, de wens met die regels de hand te lichten.

Romijn heeft met zijn studie veel en boeiend materiaal toegevoegd aan wat al over het zuiveringsbeleid in de eerste naoorlogse jaren boven tafel was gekomen. Hij zou de opheldering daarover echter een betere dienst hebben bewezen wanneer hij de kwalificatie 'succesvol' achterwege had gelaten. Daarvoor spreken de feiten te duidelijk, die ervan verhalen hoe de beloften vanuit het verzet ondergeschikt werden gemaakt aan de verlangens tot restauratie.

(*) Snel, streng en rechtvaardig, politiek beleid inzake de bestraffing en reclassering van 'loute' Nederlanders, 1945-1955. Door Peter Romijn. Uitgeverij De Haan. Prijs f 39,90.

STICHTING NEDERLANDSE VRIENDENKRING
SACHSENHAUSEN

-oud-gevangenen KZ-

Secretariaat:
L.H. van Deene
Multatulihove 5
2726 BZ Zoetermeer

-sterker dan de dood-
monument bij het Int.Verzetsmuseum Sachsenhausen

Mr.N.M.P. Steijnen
Couwenhoven 52-05
3703 ER, ZEIST

Fam. van Luttikhuisen
Koudebergweg 55
7351 TJ Hoenderloo

betreft: de kwestie Rost van Tonningen

25 januari 1990

Beste Alie en Henk,

Ik heb al enige tijd niet van jullie gehoord, maar ik hoop dat jullie in goede gezondheid verkeren.

Gisteren is dan de volgende stap gezet in ons proces, het pleidooi.

Ik stuur jullie de stukken hierbij op.

Omdat de Staat geen inhoudelijk verweer voert, viel er inhoudelijk ook weinig te zeggen, dus het gaat allemaal om formele zaken.

De rechtbank heb ik plechtig verzekerd dat er niemand van de eisers aanwezig was uit protest tegen de houding van de Staat die op deze wijze ook voor de rechter de discussie over het pensioen van de weduwe Rost van Tonningen trecht te ontlopen. Dat kwam wel goed over dacht ik zo !

In mijn pleidooi heb ik nogal een punt gemaakt van de positieve uitwerking die een positieve uitspraak van de rechter zou kunnen hebben op de gesteldheid van eisers. Dat moest wel zo voorgesteld worden in reactie op wat de Staat zegt, nl. dat we allemaal wel eens ergens door geschokt zijn, dus dat dat nog geen specifiek belang is dat eisers ontvankelijk zou maken.

Ik ben zeer uitvoerig op de kwestie van de ontvankelijkheid ingegaan. Dit om voor de rechtbank zo veel mogelijk hokken dicht te timmeren en uitwegen voor die jongens naar een niet-ontvankelijkheidsverklaring af te snijden.

Ik dacht dat ik daar aardig in geslaagd ben, maar dat wil nog niet zeggen dat als ze er zonder een inhoudelijke uitspraak afwillen, ze niet toch een of andere smoes vinden om dat doel te bereiken.

Dat ze daar op uit zijn, die indruk kreeg ik sterk tijdens het pleidooi ; je hoorde hun hersens bij wijze van spreken knarsen van : hoe kunnen we daar nu weer onderuit!

In elk geval zal het ze moeilijk vallen om daarvoor een weg te vinden die niet al bij voorbaat is weerlegd in dit pleidooi. En dat geeft ons dan

een niet te versmaden voorsprong als het op hoger beroep zou uitdraaien.

En zo zullen we ook de rechtbank desnoods blijven opdrijven !

De Staat doet ondertussen niets anders dan zich zo geduld mogelijk houden, erop mikkend dat ze het spel van geen inhoudelijk verweer voeren tot Sint Juttemis kunnen blijven volhouden.

Ook nu kwamen ze weer met een zeer summier verhaaltje, waarvan de argumenten in mijn pleitnota afdoende worden weerlegd.

Na het pleidooi is het vonnis bepaald op 27 maart a.s. Dat wil niet zeggen dat het er dan ook echt komt, want de termijn waarop het vonnis wordt gemaakt, kan best nog enkele keren met enkele maanden verlengd worden.

Hoe dan ook, ik ben niet ontevreden over de voortgang. Meestal duren civiele processen als deze erg lang en slepen zij zich jaren voort, maar door de door ons gekozen snelle procedure staat de zaak een jaar na dagvaarding al voor vonnis en daarmee liggen we dus goed op schema.

Dat is plezierig als we ook nog in hoger beroep zouden moeten, dan kunnen we snel doorstomen !

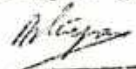
Omdat het met dit proces allemaal nogal erg technisch is geworden, stel ik voor dat ik zo snel mogelijk een verhaaltje maak over de gang van zaken bij het proces tot nu toe dat gebruikt kan worden voor de eisers en donateurs en eventueel voor de Anti-fascist.

Bijgaand artikelletje trof ik aan in Manifest van de VCN. Blijkbaar liggen onze proces-gegevens ook al bij de documentatieafdeling van de Anne Frank-stichting, want ik heb met niemand van Manifest gesproken en ik denk dat voor Henk hetzelfde geldt.

Het verhaaltje krijgen jullie zodra ik het af heb.

Met allerbeste !

met vriendelijke groeten,

Nico Steijnen

ARRONDISSEMENTSRECHTBANK TE 's-GRAVENHAGE

Zitting van 24 januari 1990

Pleitnotities van Mr J.L. de Wijkerslooth

inzake:

de Staat der Nederlanden / de Stichting Herwaardering Pensioenen
NSB-Kamerleden c.s.

1. Inleiding

In deze procedure heeft de Staat niet om pleidooi gevraagd. In de conclusie van antwoord is getracht het standpunt van de Staat in deze zaak zo nauwkeurig mogelijk te verwoorden. Daaraan heb ik niets toe te voegen. Ik wil dan ook volstaan met kort samen te vatten hetgeen de kern van de zaak lijkt.

2. De kern van de zaak

Naar de opvatting van de Staat bestaan twee wezenlijke - overigens samenhangende - bezwaren tegen de ontvankelijkheid van eisers in de door hen gevorderde verklaring voor recht.

In de eerste plaats is een eiser slechts dan ontvankelijk in een vordering tot een verklaring voor recht, wanneer de toewijzing van deze vordering voor hem of haar enig juridisch relevant effect sorteert. Het vonnis van de rechter moet een eiser, zoals de Hoge Raad het in zijn arrest van 15 december 1939 (NJ 1940, 206) uitdrukte, baat brengen ten opzichte van de wederpartij. Het zinvol resultaat van een rechterlijke uitspraak mag daarbij niet uitsluitend gelegen zijn op een geestelijk of emotioneel vlak.

Naar de opvatting van de Staat staat in deze zaak vast dat eisers met hun vordering niets bereiken en ook niets kunnen bereiken. Immers, het lijdt geen twijfel dat tot de beëindiging van de pensioenrechten van mevrouw Rost van Tonningen slechts kan worden besloten bij wet, die bovendien op grond van art. 63 Grondwet aanvaard dient te worden met tweederde meerderheid door beide Kamers der Staten-Generaal.

In de tweede plaats moet worden bedacht dat niet door een ieder welke rechtsverhouding dan ook bij de burgerlijke rechter ter discussie kan worden gesteld. Vordert men een verklaring voor recht terzake van een rechtsverhouding, dan is noodzakelijk dat men bij die rechtsverhouding onmiddellijk betrokken is. Met dit criterium wordt civielrechtelijk uitdrukking gegeven aan een ontvankelijkheidsmaatstaf die in het administratieve recht in zijn eigen variant evenzeer wordt gehanteerd. In het beroep tegen een beschikking is men over het algemeen slechts ontvankelijk wanneer appellant belanghebbende of rechtstreeks belanghebbende is. Van beslissingen ter uitvoering van de Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers staat - voor zover hier van belang - op grond van art. 121 APPA beroep open op de Centrale Raad van Beroep overeenkomstig de bepalingen van de Beroepswet. Ik zou menen dat minst genomen uiterst twijfelachtig is of voor een burger die zich door een pensioenbeschikking geschokt voelt, hoe integer en principieel dat gevoel ook is, beroep openstaat bij de Centrale Raad van Beroep tegen de pensioenbeschikking. Ik kan niet inzien waarin de redelijke grond gelegen is dat in het civiele recht een aanzienlijk ruimer ontvankelijkheidscriterium in dit verband zou worden gehanteerd.

Afgezien van dit alles rijzen nog tal van andere bezwaren tegen de vordering. Ik verwijs bijvoorbeeld naar het probleem van de verjaring en naar de vraag hoe een vordering als de onderhavige moet worden gezien in het licht van het leerstuk van de formele rechtskracht.

3. Conclusie

Naar de opvatting van de Staat is het uitgesloten dat de discussie die eisers wensen te voeren over de rechtmatigheid van de pensioenbeschikkingen ten aanzien van mevrouw Rost van Tonningen tot de gevorderde verklaring voor recht kan leiden. De Staat wil dan ook in de discussie niet treden anders dan door verwijzing naar de argumenten en stellingen die ten overstaan van de Tweede Kamer naar voren zijn gebracht. Het ten gronde aangaan van een materiële discussie zou er immers toe leiden dat het hoe dan ook aantrekkelijk is jegens de Staat een vordering te doen waarin men niet-ontvankelijk is. Men kan aldus bereiken dat de Staat anders of uitvoeriger in debat treedt dan op de plaats waar de discussie thuishoort. Dat is in dit geval in de Staten-Generaal.

MET CONCLUSIE: tot niet-ontvankelijkverklaring van eisers in hun vorderingen dan wel tot ontzegging daarvan; kosten rechtens.

Zitting

van

de Arrondissementsrechtbank

te

's-Gravenhage

woensdag

24 januari 1990

om 10.00 uur

rolnr. 89/5419

AKTE HOUDENDE PLEITNOTITIES

van Mr. N.M.P. Steijnen

Inzake:

de stichting STICHTING HERWAARDERING
PENSIOENEN NSB-KAMERLEDEN,

gevestigd te Hoenderloo, gemeente

Apeldoorn,

en 36 mede-eisers

e i s e r s

procureur: Mr. A.B.B. Beelaard

tegen:

de STAAT DER NEDERLANDEN,

gevestigd te 's-Gravenhage,

g e d a a g d e

procureur: Mr. J.L. de Wijkerslooth

Edelachtbaar College,

1. geen inhoudelijk verweer door gedaagde

Gedaagde ziet af van inhoudelijk verweer. Aldus blijven tientallen pagina's van de conclusie van eis onbesproken en onweersproken.

Gedaagde volstaat met bij antwoord onder 6.2 op te merken:

"materieel richten eisers tal van beschuldigingen tot de ambtelijke werkgroep, die het hiervoor in het geding gebrachte rapport tot stand heeft gebracht en tot het Kabinet wegens zijn standpunt als verwoord in de brief van de Minister van Binnenlandse Zaken van 17 november 1986. De Staat wijst deze beschuldigingen als volstrekt ongefundeerd van de hand." (blz. 9)

Nu dit verder niet wordt onderbouwd, kan dit worden afgedaan als kretologie.

Uit het feit dat gemotiveerd inhoudelijk verweer achterwege wordt gelaten, trekken eisers de volgende conclusie :

tegenover de uitvoerig met documenten en bescheiden geschraagde conclusie van eis, staat de Staat kennelijk met de mond vol tanden. Bij

het voeren van inhoudelijk verweer zou dat aan het licht treden. De gevolgtrekkingen die in de conclusie van eis worden gemaakt, zijn kennelijk een schot in de roos.

Om dit te verhullen, en in een krampachtige poging om zijn ongelijk in de kwestie-Rost van Tonningen buiten beeld te houden, heeft de Staat gekozen voor de strategie van "we zeggen alleen dat het absoluut niet waar is" en gaan dan vervolgens meteen over tot een uitsluitend formeel verweer.

De Staat heeft geprobeerd om ook de Rechtbank bij deze strategie in te lijven, door een verzoek te doen om eerst te vonnissen omtrent de ontvankelijkheid en pas bij gebleken ontvankelijkheid een nieuwe uitspraak over het inhoudelijk gevorderde te doen.

Dit werd daarbij voorgespiegeld als een zaak van proceseconomie, maar waarom dit voorstel voor uw Rechtbank tijdsbesparend zou werken, werd daarbij door de Staat niet uit de doeken gedaan.

Maar daar was het naar de overtuiging van eisers de Staat ook niet echt om te doen.

Vanzelfsprekend hebben eisers zich tegen dit in hun ogen absurde voorstel tot opsplitsing van de zaak in twee uitspraken met klem verzet.

Daarbij is de Staat uitgenodigd om zich in een extra conclusie alsnog over de inhoud uit te laten, maar dit voorstel van eisers werd van de hand gewezen.

Eisers zien hierin eens te meer een bevestiging van het feit dat de Staat niet in staat is tot sluitend verweer op de dagvaarding.

a. gevolgen afzien inhoudelijk verweer voor deze procedure

Ook in processu is er geen ruimte voor een andere conclusie.

Nu ondanks dat gedaagde daartoe uitdrukkelijk nogmaals in de gelegenheid werd gesteld, de Staat is blijven afzien van inhoudelijk verweer, kan processueel geen andere conclusie worden getrokken dan dat het in de dagvaarding onweersproken gestelde tussen partijen vast staat.

Eisers vragen hiervan nadrukkelijk akte !

En daarmee is bij gebreke van enige tegenspraak op dit punt in dit proces eveneens tussen partijen vast komen te staan dat de pensioenbesluiten met betrekking tot de NSB-Kamerleden en hun nagelaten betrekkingen in het algemeen en de weduwe-Rost van Tonningen in het bijzonder niet rechtmatig zijn genomen en slechts met schending van het recht tot stand hebben kunnen komen.

Ook tegen het petitum heeft de Staat slechts formeel verweer gevoerd.

Dit houdt in dat als dit formele verweer geen doel treft, de vordering voor

onmiddellijke toewijzing gereed ligt.

Kennelijk neemt de Staat dus nogal wat risico in deze procedure voor lief om zijn doel te kunnen bereiken. En dat doel is dan: het gesloten houden van het dossier-Rost van Tonningen.

2. Is in deze zaak ruimte voor de rechter ?

Gedaagde mag dan politiek hebben bereikt dat de deur naar het dossier-Rost van Tonningen op slot zit, dat wil echter nog niet zeggen dat ook de rechter zich daar automatisch bij neer moet leggen. En dat hierop in processu een voorschot kan worden genomen door domweg niet inhoudelijk op de gestelde kwestie in te gaan.

Gedaagde zou daarmee wel eens een ernstige vergissing kunnen begaan !

Voor de Staat is de kwestie afgedaan. De politiek heeft gesproken. Een poging tot een initiatief-wetsontwerp vanuit de Kamer m.b.t. het pensioen is gestrand. De zaak is politiek afgesloten. En daarmee basta !

Is er dan nog wel ruimte voor een rechtszaak als deze ?

Uit de conclusie van antwoord krijgt men de indruk dat de Staat vindt van niet. De Staat onderstreept in deze conclusie dat de politieke ontwikkelingen hebben geleid tot sluiting van het dossier.

Hoewel dit niet met evenzoveel woorden wordt gezegd, valt uit de conclusie van antwoord af te leiden dat de Staat deze procedure kennelijk beschouwt als een dubieuze en oneigenlijke poging om de afgesloten politieke strijd met andere middelen voort te zetten.

Hierop valt het volgende te zeggen.

Ook al zou het waar zijn dat eisers middels deze procedure de strijd tegen het pensioen van de weduwe-Rost van Tonningen met andere dan politieke middelen zoude willen voortzetten, dan hebben zij daartoe op zichzelf het volste recht en is daar niets dubieus of oneigenlijks aan.

Maar bovendien is er een belangrijk verschil tussen de politieke kwestie, zoals deze in het recente verleden heeft gespeeld en de inzet van deze rechtszaak. Bij de politieke kwestie, zoals deze gespeeld heeft, ging het om al dan niet intrekking van het pensioen.

Intrekking of herziening wordt hier echter niet gevorderd. Waar het in deze procedure om gaat is een puur juridische kwestie : de vraag namelijk of de pensioentoekenningen met betrekking tot de NSB-Kamerleden en hun nabestaanden in het algemeen en de weduwe Rost van Tonningen in het bijzonder al dan niet rechtmatig tot stand zijn gekomen, waarbij met name over de rechtmatigheid voor wat betreft de pensioentoekenning aan de weduwe Rost van Tonningen een uitspraak wordt gevraagd.

De rechtsvraag omtrent de rechtmatigheid houdt partijen verdeeld en de

rechter is bij uitstek de aangewezen instantie om op een dergelijke rechtsvraag te beslissen.

3. Waarom bij voorrang een uitspraak met betrekking tot de weduwe Rost ?

Als het primair gaat om de rechtmatigheid van de pensioenverleningen aan alle NSB-Kamerleden en hun nabestaanden, waarom wordt dan nu juist alleen omtrent haar een uitspraak gevraagd ?

Hiervoor zijn een aantal redenen.

- Er zijn een aantal specifieke omstandigheden, gelegen in de gedragingen van haar ex-echtgenoot, die de pensioentoekenning aan de weduwe Rost van Tonningen a fortiori onrechtmatig maken. Zoals diens hoge ambtelijke functies in dienst van de bezetter, diens lidmaatschap van de SS en het daarmee treden in vreemde krijgsdienst en het feit dat hij op grond van dit laatste kwam te vallen onder de werking van het Besluit Vijandelijk Vermogen. Daarmee is dit de sterkste zaak. Eisers hebben primair de sterkste zaak willen voorleggen.
- Juist de pensioentoekenning aan de weduwe Rost van Tonningen brengt aan de eisers-natuurlijke personen de meeste psychische schade toe. Dit ten gevolge van het feit dat Rost van Tonningen een van de ergste collaborateurs was en het feit dat de weduwe Rost van Tonningen ook thans nog openlijk haar nazistische ideeën praktiseert.
- Bovendien willen eisers volstrekt niet verhelten dat als in rechte zou komen vast te staan dat het pensioen van de weduwe Rost van Tonningen onrechtmatig en in strijd met het recht is toegekend, uiteraard politieke druk zal worden uitgeoefend om de kwestie van beëindiging van het pensioen op Kabinetsniveau en in de Tweede Kamer opnieuw op de agenda te krijgen.

Volgens eisers ontstaat er immers een politiek nieuwe situatie, indien in rechte zou worden vastgesteld dat ten onrechte door het Kabinet bij voortduring is geponeerd dat de pensioenbesluiten op zichzelf rechtmatig waren en overeenkomstig de (toenmalige) wettelijke bepalingen. Niet alleen zou dit dan aanleiding geven tot politieke beroering over de onjuiste informatie die middels het rapport van de ambtelijke werkgroep door de minister van binnenlandse zaken aan de Kamer is verschaft, maar bovendien zou daarmee de rechtsgrondslag aan dit pensioen zijn ontvallen.

4. De inzet van deze rechtszaak is geen onderwerp geweest van politieke strijd

Bij dit alles dient één aspect goed in het oog te worden gehouden.

Geen enkele Kamerfractie heeft bij de debatten over de pensioenkwestie van de weduwe Rost van Tonningen de uitkomsten van het rapport van de

ambtelijke werkgroep aangevochten of ter discussie gesteld. Zelfs heeft geen enkele fractie de moeite genomen om dit rapport aan een nader onderzoek te onderwerpen. Alle fracties hebben de conclusies van dit rapport voor zoete koek geslikt.

En daarmee zijn alle politieke debatten in de Kamer over de pensioenkwestie gevoerd met als uitgangspunt dat de pensioenbesluiten op zichzelf juridisch deugdelijk waren.

Ook de door de professoren Simons en Elzinga uitgebrachte rapporten, in de conclusie van antwoord gememoreerd onder 6.3, gaan zonder meer uit van deze premisse.

Waar dan vervolgens in de Kamer uitsluitend over is gediscussieerd - en waar dan ook de adviezen van de beide hoogleraren uitsluitend op in gaan - is de vraag of, uitgaande van de beweerdelijke rechtmatigheid van de pensioenbesluiten, een eventuele beëindiging van dit pensioen al dan niet ontoelaatbaar in strijd zou zijn met de rechtszekerheid en andere rechtsbeginselen.

5. Het rechtens relevante belang van eisers

Allereerst zijn eisers er dus van overtuigd dat er een nieuwe politieke situatie zou ontstaan, als zou blijken dat de tot nu toe gehanteerde vooronderstelling dat het pensioen rechtmatig is toegekend niet deugdelijk is.

Er zou dan ruimte zijn geschapen voor een heroverweging van de sluiting door de politiek van het dossier-Rost van Tonningen en het is daarbij denkbaar dat regering of parlement opnieuw met een wetsvoorstel zouden komen om dit pensioen te herzien. Dit ondanks de tweederde meerderheid die voor ~~aanname~~ van een dergelijk wetsontwerp nodig zou zijn.

Als zodanig is het allerm minst denkbeeldig dat een rechterlijke uitspraak als gevorderd, inderdaad een eerste stap zou zijn tot beëindiging van dit pensioen.

Maar hoe ook over de kansen tot een opnieuw politiek aan de orde stellen van de pensioenkwestie na een eventuele positieve rechterlijke uitspraak gedacht wordt en ongeacht welke inschatting dan ook wat betreft de kans op een uiteindelijke herziening van het pensioen van de weduwe Rost van Tonningen, een toewijzing van de vordering zou voor de eisers-natuurlijke personen op zichzelf leiden tot enig herstel van de psychische schade die aan hen werd toegebracht door de officiële voorstelling van zaken, dat de weduwe Rost van Tonningen zuiver juridisch gesproken op het pensioen alle recht van de wereld had !

Dan zou immers ook officieel vast staan dat met deze pensioentoekenning werd gerommeld, een feit waar eisers altijd al diep van overtuigd zijn

geweest.

Voor hen zou deze bevestiging, dwars tegen de altijd volgehouden officiële lezing in, komen als manna uit de hemel, ook als dit niet leidt tot uiteindelijke intrekking van het pensioen. Hun geschokte rechtsgevoel zou door een dergelijke uitspraak eveneens enig herstel onder vinden, al was het maar omdat daarmee officieel zou zijn vastgesteld dat de pensioengrondslag niet deugt, iets wat zij ook altijd als zodanig hebben ervaren.

En daarmee is tevens voldoende ingegaan op de bij antwoord onder 5.9 door de Staat opgeworpen stelling, dat eisers bij een vonnis van de rechter geen baat zouden hebben.

Eisers hebben grote psychische schade geleden door de handhaving van de pensioenrechten van de weduwe Rost van Tonningen, waarbij de officiële lezing dat de besluiten op zichzelf juridisch deugdelijk waren een belangrijk element vormde.

Gedaagde heeft zelf al aangegeven dat het niet optreden tegen het pensioen van de weduwe Rost van Tonningen bij grote delen van de Nederlandse samenleving als "bijzonder pijnlijk zal worden ervaren" en "met name bij verzetsdeelnemers en oorlogsslachtoffers hard zal aankomen". Dat is gebeurd in de brief van de minister van binnenlandse zaken aan de Voorzitters van Eerste en Tweede Kamer. (prod. 15 bij dagvaarding).

In het verlengde hiervan heeft gedaagde niet weersproken, dat het voor eisers 3 t/m 37 onverdraaglijk is dat nog steeds door de minister van Binnenlandse Zaken wordt voorgespiegeld dat de pensioenbelsuiten ten aanzien van de weduwe Rost van Tonningen rechtmatig zouden zijn genomen en dat het deswege in strijd met de rechtszekerheid zou zijn om deze pensioenverlening op de een of andere wijze ongedaan te maken, zoals in de dagvaarding wordt aangevoerd. (blz. 66)

Integendeel, gedaagde heeft daarop bij antwoord gesteld dat "het onverdraaglijk zijn (..) van de besluitvorming met betrekking tot het pensioen van mevrouw Rost van Tonningen onvoldoende rechtens relevant belang(schept) bij de vorderingen van eisers." (ad 5.7)

Daarmee wordt dit onverdraaglijk zijn voor eisers erkend en staat als zodanig in deze procedure vast.

Deze erkenning geldt weliswaar - gelet op het bij antwoord gestelde - dus primair voor zover het de besluitvorming met betrekking tot het pensioen betreft, maar aangenomen mag worden dat dit evenzeer geldt voor de elementen hiervan, n.l. de beweerdelijke rechtmatigheid van de pensioenbesluiten.

Wat van dit laatste ook zij, in elk geval wordt ook op dit punt de

gestelde onverdraaglijkheid voor eisers niet weersproken.

Vast staat dus dat het voor eisers 3 t/m 37 onverdraaglijk is, dat nog steeds officieel wordt voorgespiegeld dat de pensioenbesluiten m.b.t. de weduwe Rost van Tonningen rechtmatig zouden zijn.

Hun rechtsgevoel is hierdoor ernstig geschokt en hierdoor is aan hen hen psychische schade toegebracht.

Gelet hierop hebben eisers er rechtstreeks baat bij als in rechte komt vast te staan dat de pensioentoekenning aan de weduwe Rost van Tonningen op een onrechtmatige grondslag berust.

Een en ander zou tot gevolg hebben een afname van psychisch lijden van de eisende oorlogsslachtoffers en oud-verzetsmensen.

Bovendien zou een rechterlijke uitspraak als wordt gevorderd, een eerste stap kunnen zijn tot beëindiging van het pensioen, althans in elk geval kunnen leiden tot politieke herbezinning omtrent deze pensioentoekenning.

Zou het daadwerkelijk tot beëindiging van dit pensioen komen, dan zijn de bovengenoemde positieve effecten voor de psychische gezondheidstoestand van eisers nog groter.

Maar nogmaals, ook als dat er niet van komt, zijn er van een toewijzing al voldoende positieve effecten op de psychische gezondheidstoestand en wat betreft een herstel van hun geschonden rechtsgevoel te verwachten.

Daarmee is tevens een gegevenheid dat de eisers-natuurlijke personen een voldoende geïndividualiseerd belang hebben bij de ingestelde vordering.

6. Geen beletselen vanuit de rechtsrelatie Rost van Tonningen - Staat

De vordering strekt ertoe dat de rechter een rechtmatigheidsoordeel geeft over de pensioenbesluiten m.b.t. de weduwe Rost van Tonningen. Zij dwingt dus de rechter om zich uit te spreken over de rechtmatigheid van deze pensioenbesluiten.

Op zichzelf staat geen enkele wettelijke bepaling en geen enkel rechtsbeginsel aan een dergelijke uitspraak in de weg.

Dit wordt ook niet anders door de op de achtergrond spelende specifieke rechtsbestrekking tussen de Staat en de weduwe Rost van Tonningen vanwege de uitkeringsrelatie.

Er wordt geen rechterlijk ingrijpen gevorderd in deze specifieke rechtsrelatie tussen de Staat en de weduwe Rost van Tonningen, indien dit al een belemmering zou kunnen opleveren voor een rechterlijke uitspraak, iets wat eisers zich overigens niet kunnen voorstellen.

Gevorderd wordt alleen een rechterlijk oordeel over de rechtmatigheid van de grondslag van de pensioentoekenning, en daarmee vanuit het hier aan de orde zijnde gezichtspunt, de grondslag van deze rechtsverhouding.

Het gevraagde rechterlijke oordeel heeft echter geen rechtstreekse in-

vloed op het eventueel voortbestaan van deze rechtsverhouding.

Overigens is het goed om zich in dit verband te realiseren dat het hier gaat om een oordeel over pensioenbesluiten van de zijde van de Staat met betrekking tot een publiek figuur.

Het feit dat het hier gaat om een Kamerlidpensioen brengt dat al met zich mee en wordt nog versterkt door het feit dat het hier gaat om een NSB-Kamerlid.

Daarmee is het publieke karakter van dit pensioen een gegeven.

/ te geven

De weduwe Rost van Tonningen heeft dit publieke karakter van dit pensioen nog versterkt door zelf volop aanleiding/tot verhoogde onvrede over dit pensioen door haar abjecte publieke nazi-optreden tot op de dag van vandaag, dus door eigen toedoen.

Haar Kamerlidpensioen is daarmee bij uitstek een publieke zaak geworden. Overwegingen van bescherming van privacy of van afscherming van de specifieke rechtsrelatie tussen uitkeringsinstantie en uitkeringsgerechtigde - indien zij al in sommige gevallen bij een vordering als de onderhavige tot terughoudendheid zouden kunnen nopen - hoeven hier in elk geval geen belemmeringen op te leveren.

7. Is dadelijk belang bij de rechtsverhouding Staat-Rost van Tonningen een voorwaarde ?

In zijn algemeenheid is onjuist de in dit verband door de Staat bij antwoord opgeworpen stelling, dat voor een verklaring voor recht als in het onderhavige geval het noodzakelijk zou zijn, dat men een bij de rechtsverhouding onmiddellijk betrokken persoon is.

Voor een dergelijke stelling is noch in de wet noch in de jurisprudentie steun te vinden.

In het bij antwoord genoemde arrest H.R. 30 maart 1951;N.J. 1952,89 heeft de H.R. niet meer bepaald dan dat een vordering die uitsluitend bedoeld is om bij gewijsde een bepaalde rechtsverhouding te doen vaststellen, slechts toelaatbaar is, indien de eiser er belang bij heeft, dat een zodanige, de wederpartij bindende verklaring, reeds dadelijk door de rechter wordt gegeven.

Het bij antwoord genoemde artikel 3.11.7 NBW sluit hier nauw bij aan : als er onzekerheid is over het bestaan van een rechtsverhouding of de inhoud daarvan, geeft de rechter op vordering van een betrokken partij hierover uitsluitel.

De achtergrond hiervan is het belang dat partijen kunnen hebben bij het vaststellen van hun onderlinge rechtsbetrekkingen.

In casu gaat het echter om heel iets anders. Het gaat hier niet om de vraag of de rechtsverhouding tussen de Staat en de weduwe Rost van Ton-

ningen bestaat en evenmin om de vraag van welke inhoud die rechtsrelatie is. Het bestaan van deze rechtsrelatie en de inhoud daarvan zijn exact bekend en vormen tussen partijen geen punt van discussie. Van de rechter wordt dan ook geen uitspraak verlangd over het bestaan van of de inhoud van deze rechtsverhouding.

Van de rechter wordt uitsluitend een uitspraak gevraagd omtrent het rechtmatigheidsgehalte van de pensioenbesluiten en dat is een geheel andere materie. En daarvoor is volstrekt niet nodig dat men een bij de rechtsverhouding tussen de Staat en de weduwe Rost van Tonningen betrokken partij is.

Het door de wederpartij genoemde arrest van 30 maart 1951 en het artikel 3.11.7 NBW gaan dus over heel iets anders dan hier aan de orde is.

Als de Consumentenbond een verklaring voor recht vraagt omtrent de rechtsgeldigheid van bepaalde gemeentelijke clausules over aansluitverplichtingen voor het centraal antennesysteem tussen kopers van woningen en een bepaalde kabelmaatschappij, zoals in H.R. 25 april 1986, RvdW 1986, 86 aan de orde was, krijgt zij ook niet tegengeworpen dat zij geen partij is in de rechtsverhoudingen tussen de gemeente en de betrokken huizenkopers.

En datzelfde geldt als b.v. de Landelijke Specialisten Vereniging vraagt om een verklaring voor recht dat bepaalde overheidsmaatregelen jegens de specialisten onrechtmatig zijn.

Ook bij het proces tegen de Staat inzake de kruisraketten werden verklaringen voor recht gevorderd. Daarbij is door de Staat op geen enkel moment aangevoerd dat dergelijke verklaringen voor recht niet konden omdat de eisers niet rechtstreeks bij de rechtsverhouding tussen de Staat der Nederlanden en de Verenigde Staten zouden zijn betrokken. (H.R. 10 nov. 1989, nr. 13.698)

Evenals in dat proces een verklaring gevorderd werd omtrent het rechtmatigheidsgehalte van het stationeren en eventueel inzetten van de kruisraketten, wordt hier een verklaring gevorderd over het rechtmatigheidsgehalte van bepaalde pensioenbesluiten.

Er valt dus niet in te zien waarom de rechter zich hierover niet zou mogen of moeten uitlaten, nu eisers geen partij zijn in de in deze gevallen op de achtergrond aanwezige rechtsverhoudingen.

8. Geen door art. 1401 beschermd belang voor de eisers 3 t/m 37 ?

Gedaagde heeft aangevoerd dat eisers geen belang hebben dat door art. 1401 B.W. beschermd wordt.

Ook dat is onjuist.

Allereerst - het moet hier worden herhaald - hebben de eisers-natuurlijke personen een concreet eigen belang en is dat belang ook voldoende

geïndividualiseerd.

Dat belang betreft voor de eisers 3 t/m 37, zijnde voornamelijk oorlogsslachtoffers en verzetsmensen, het wegnemen van een belangrijke bron van psychische schade en van krenking van het rechtsgevoel door bij gewijsde te doen vaststellen dat de pensioentoekenning aan de weduwe Rost van Tonningen onrechtmatig is geschied.

Daarachter gaat een niet nader gespecificeerd belang schuil als geestelijke gezondheid.

Een dergelijk belang valt zeker onder de bescherming van art. 1401 B.W. Een ander achterliggend belang is herstel van gekrenkt rechtsgevoel. Ook dat is een belang dat weliswaar niet op geld waardeerbaar is, maar daarom niet minder reëel of groot is dan een bepaald materieel belang. Ook hiervan zijn eisers derhalve van mening dat dit valt onder de bescherming van art. 1401 B.W.

9. De ontvankelijkheid van de Stichting Herwaardering Pensioenen NSB-Kamerleden

Volgens de Staat is deze stichting niet ontvankelijk.

De Staat voert hiervoor de volgende redenen aan:

- allereerst maakt de enkele doelomschrijving van een rechtspersoon deze nog niet ontvankelijk ; dat is slechts bij uitzondering het geval, n.l. bij bijzondere omstandigheden. Zulke bijzondere omstandigheden zijn er hier niet ;
- bovendien, aldus de Staat "heeft te gelden dat de Stichting gezien haar statutaire doelstelling is opgericht met het oog op het voeren van de onderhavige procedure. Een op deze wijze geconstrueerd belang vormt onvoldoende belang in rechte". (ad 5.4 bij antwoord)

Eisers wensen hier het volgende tegenin te brengen.

Door de organisaties van oorlogsslachtoffers en verzetsmensen is een grote mate van politieke aktiviteit betracht, teneinde te komen tot de beëindiging van het pensioen van de weduwe Rost van Tonningen. Er zijn publicaties verricht, akties gevoerd, demonstraties gehouden, Kamerfracties bezocht, hoorzittingen bijgewoond en nog veel meer.

Hierin is ongelooflijk veel energie gestopt door organisaties en individuele leden van deze organisaties. Uiteindelijk is er een initiatiefwetsontwerp vanuit de Kamer gekomen, o.a. gericht tegen dit pensioen. Helaas is dit wetsontwerp gestrand. Dit alles nadat de regering al in een veel eerder stadium het dossier-Rost van Tonningen had willen sluiten.

Hierna stonden vertegenwoordigers van het verzet en van oorlogsslachtoffers voor de keuze om zich hierbij neer te leggen, dan wel tegen dit voor hen onaanvaardbare pensioen te blijven ageren. Maar juist omdat dit pen-

sioen onaanvaardbaar is, bleef hen feitelijk geen andere keuze dan zich hiertegen te blijven keren.

Nader beraad leidde tot verdieping van het inzicht in de historische achtergronden van dit pensioen en daarbij kwam men tot de bevinding dat één aspect tot dan toe onbelicht was gelaten en dat was het rechtmatigheidsaspect van de pensioentoekenning zelf.

Verdere studie voerde toen tot de conclusie dat de rechtmatigheid niet alleen ontbrak aan de pensioentoekenning aan de weduwe Rost van Toningen, maar aan alle pensioentoekenningen aan NSB-Kamerleden en hun nabestaanden.

Dit vormde een bevestiging van hetgeen altijd al door de betrokkenen was gevoeld.

Deze in strijd met de wet en het recht toegekende pensioenen aan NSB-Kamerleden en hun nagelaten betrekkingen beschouwende als een historische schandvlek voor de rechtsstaat, besloot men hier verder actie tegen te gaan ondernemen, teneinde alsnog zo breed mogelijk vastgesteld te krijgen dat deze pensioenen onrechtmatig werden toegekend. Dit onafhankelijk van de vraag of de betrokken pensioengerechtigden nog in leven zijn of niet.

Met dit doel voor ogen werd de Stichting Herwaardering Pensioenen NSB-Kamerleden opgericht.

Het belang waar de Stichting voor staat is dan primair het herstel van de zuiverheid van de rechtsstaat door de (posthume) erkenning te bewerkstelligen in een zo breed mogelijk kring dat de NSB-Kamerlid-pensioenen in strijd met het recht zijn verleend en het bijdragen aan het herstel van het geschonden rechtsgevoel en de psychische schade, toegebracht aan zeer velen, als gevolg van de toekenning van deze pensioenen door deze (posthume) erkenning.

10. Is de Stichting ontvankelijk in de ingestelde vordering ?

Na het Nieuwe Meer-arrest (N.J. 1987, 743) geldt dat de doelomschrijving van een rechtspersoon weliswaar van zeer groot belang blijkt te zijn, maar op zichzelf nog niet voldoende voor ontvankelijkheid.

Dat is dan wél het geval in combinatie met andere factoren (zie noot WHH bij dit arrest). Welke factoren zijn dat ? Daar laat de Hoge Raad zich niet over uit, maar wel worden een aantal toetsingscriteria genoemd. Wat dat betreft wijst de annotator er op dat de Hoge Raad allereerst van mening is dat de zaak zich moet lenen voor een bundeling van belangen in de ingestelde rechtsovereenkomst.

De aard van de belangen moet zo zijn, dat deze als één collectief belang

sioen onaanvaardbaar is, bleef hen feitelijk geen andere keuze dan zich hiertegen te blijven keren.

Nader beraad leidde tot verdieping van het inzicht in de historische achtergronden van dit pensioen en daarbij kwam men tot de bevinding dat één aspect tot dan toe onbelicht was gelaten en dat was het rechtmatigheidsaspect van de pensioentoekenning zelf.

Verdere studie voerde toen tot de conclusie dat de rechtmatigheid niet alleen ontbrak aan de pensioentoekenning aan de weduwe Rost van Tonningen, maar aan alle pensioentoekenningen aan NSB-Kamerleden en hun nabestaanden.

Dit vormde een bevestiging van hetgeen altijd al door de betrokkenen was gevoeld.

Deze in strijd met de wet en het recht toegekende pensioenen aan NSB-Kamerleden en hun nagelaten betrekkingen beschouwende als een historische schandvlek voor de rechtsstaat, besloot men hier verder actie tegen te gaan ondernemen, teneinde alsnog zo breed mogelijk vastgesteld te krijgen dat deze pensioenen onrechtmatig werden toegekend. Dit onafhankelijk van de vraag of de betrokken pensioengerechtigden nog in leven zijn of niet.

Met dit doel voor ogen werd de Stichting Herwaardering Pensioenen NSB-Kamerleden opgericht.

Het belang waar de Stichting voor staat is dan primair het herstel van de zuiverheid van de rechtsstaat door de(posthume)erkenning te bewerkstelligen in een zo breed mogelijk kring dat de NSB-Kamerlid-pensioenen in strijd met het recht zijn verleend en het bijdragen aan het herstel van het geschonden rechtsgevoel en de psychische schade, toegebracht aan zeer velen, als gevolg van de toekenning van deze pensioenen door deze (posthume) erkenning.

10. Is de Stichting ontvankelijk in de ingestelde vordering ?

Na het Nieuwe Meer-arrest (N.J. 1987, 743) geldt dat de doelomschrijving van een rechtspersoon weliswaar van zeer groot belang blijkt te zijn, maar op zichzelf nog niet voldoende voor ontvankelijkheid.

Dat is dan wél het geval in combinatie met andere factoren (zie noot WHH bij dit arrest). Welke factoren zijn dat ? Daar laat de Hoge Raad zich niet over uit, maar wel worden een aantal toetsingscriteria genoemd. Wat dat betreft wijst de annotator er op dat de Hoge Raad allereerst van mening is dat de zaak zich moet lenen voor een bundeling van belangen in de ingestelde rechtsvordering.

De aard van de belangen moet zo zijn, dat deze als één collectief belang

aan de rechter kunnen worden voorgelegd, ja dat zulke belangen zelfs beter kunnen worden beoordeeld, als men abstraheert van individuele bijzonderheden.

Volgens de annotator lenen niet alleen milieubelangen, maar ook velelei andere belangen zich voor een dergelijke bundeling in rechte.

Past men deze in het Nieuwe Meer-arrest ontwikkelde criteria toe op de Stichting Herwaardering Pensioenen NSB-Kamerleden en de ingestelde vordering, dan moet men vaststellen dat de hier in het geding zijnde belangen zich bij uitstek lenen voor een bundeling.

De kwestie van de zuiverheid van de rechtsstaat is bij uitstek een zaak van algemeen belang en het opkomen tegen de aan velen toegebrachte psychische schade door deze aantasting van de rechtsstaat, is evenzeer een zaak van algemeen belang, dan wel althans van collectief belang.

Hiervoor kan het beste "gebundeld" in rechte worden opgetreden. Een en ander is te prefereren boven een stortvloed van individuele zaken.

In het Nieuwe Meer-arrest noemt de H.R. verder als voorbeelden van toetsingscriteria voor de ontvankelijkheid de factoren representativiteit en feitelijke werkzaamheden.

Wat betreft het aspect representativiteit geldt dat de Stichting een unieke positie inneemt op dit punt. Zij is ontstaan en geworteld in kringen van oud-verzetssrijders en oorlogsslachtoffers en is de enige rechtspersoon die zich zo toegespitst met de in de doelstelling omschreven materie bezig houdt, zodat haar representativiteit een gegeven is.

Wat betreft het aspect feitelijke werkzaamheden is er reeds - onweersproken - in de dagvaarding op gewezen dat de Stichting zich al in een eerder stadium tot een aantal Kamerleden heeft gewend om bij hen respons te krijgen voor hetgeen waar zij voor staat.

Dat heeft niet tot tastbare resultaten geleid.

De hierbij geconstateerde ontoegankelijkheid van de politieke kanalen is voor de Stichting mede aanleiding geweest om zich thans tot de rechter te wenden.

De Stichting stelt zich o.a. ten doel om belangrijke uitspraken te bewerkstelligen over de onrechtmatigheid van de NSB-Kamerlidpensioenen. Op dat punt is inmiddels bereikt dat prof. dr. L. de Jong zich achter dit standpunt heeft opgesteld.

Bepaald onjuist is dan ook dat de Stichting alleen met het oog op het voeren van deze procedure zou zijn opgericht, zoals de Staat - overigens zonder nadere bewijsvoering op dit punt - bij antwoord meent te kunnen opmerken.

Wat daar verder ook van zij, uit het door de Staat bij antwoord genoemde Zorot-arrest (N.J. 1985, 445) valt geenzins af te leiden dat een stichting ie uitsluitend voor het voeren van procedures is opgericht, alleen al op die grond niet-ontvankelijk zou zijn.

In dit arrest was de Hoge Raad van oordeel dat de aard van de betrokken belangen aan een ontvankelijkheid van de Stichting in de weg stond. De H.R. meende dat de hier in het geding zijnde individuele belangen van de krakers achter de Stichting Zonder Recht of Titel zich niet leende voor een bundeling in rechte. Deze krakers waren er immers op uit om met handhaving van anonimiteit via deze Stichting in rechte te kunnen optreden, daar waar dat met prijsgeven van deze anonimiteit op individuele basis net zo goed kon. En voor een dergelijke constructie wilde de H.R. de rechter niet als forum geven.

Het ging hier dus om een specifiek geval.

Want bij het proces tegen de kruisraketten is noch door de rechtbank, noch door het hof, noch door de Hoge Raad rechtstreeks of ook maar zijdelings overwogen dat de eisende Stichting Verbiedt de Kruisraketten om de hier besproken reden niet-ontvankelijk zou zijn, terwijl hier toch evident en door eisers onweersproken geldt dat deze Stichting alleen voor dit proces tegen de Staat was opgericht.

11. De ontvankelijkheid van de Vereniging van Anti fascistische oud-Verzetsstrijders Nederland, Bond van Anti-fascisten

De Vereniging stelt zich krachtens haar statuten de behartiging van de belangen van haar leden ten doel. Daarbij neemt in de praktijk van het werk ook de behartiging van immateriële belangen een voraanstaande plaats in.

En dat is ook de reden voor het optreden van de Vereniging, in plaats van haar leden, in deze procedure.

Vanuit de proceseconomie is het ook wenselijk dat dit zo gebeurt en niet in de vorm van veeltallige individuele procedures.

Onduidelijk is dan ook waarom de Vereniging zich niet langs de weg van dit proces de hier in het geding zijnde belangen van haar leden zou mogen aantrekken.

12. Het opkomen voor de zedelijkheid als voor alle eisers gemeenschappelijk geldende ontvankelijkheidsgrond

In het algemeen heeft te gelden dat voor een vordering op grond van onrechtmatigheid het handelen jegens eisers onrechtmatig is.

Dat is echter niet het geval als de onrechtmatigheid is gelegen in strijdigheid met de goede zeden als derde onrechtmatigheidscategorie van H.R. 31 jan. 1919; N.J. 1919, 161 (Lindenbaum-Cohen).

Hier geldt dan hetgeen advocaat-generaal Franx in zijn conclusie bij

Gastrekken-arrest (N.J. 1987. 458) overwoog:

"Aanvaardt men de zedelijkheid als grondslag van de geschonden norm, dan hoeft men aan een onderzoek naar eventuele belangen voor het aanwijzen van de rechtsgrond van de (rechterlijke) aktie niet meer toe te komen. De onrechtmatigheid berust dan niet op enige rechts- of belangen aantasting, maar slechts op "onzedelijkheid" zonder meer."

Mr. Franx wijst er verder op dat deze "zedelijkheid" zijns inziens een algemeen belang is dat zich voor bundeling en bescherming ex art. 1401 B.W. leent en verwijst voor dit standpunt naar het Nieuwe Meer-arrest.

Ook in deze zaak komen eisers - tevens - op voor de zedelijkheid. En wel het beschermen van de rechtsstaat middels het aan de kaak stellen van een ernstig geval van schending van de rechtsstaat. Deze schending van de rechtsstaat wordt begaan door gedaagde door het nemen en in stand houden van het de wet en het recht strijdige besluiten. Eisers komen hier tegen op, zonder dat in dit verband enige rechts of belangen aantasting voor wat hunzelf betreft gesteld behoeft te worden. Vanuit dit perspectief is hier dus geen enkel specifiek eigen belang aan de orde, ook niet een "eigen belang" in de zin van bescherming van naleving van eigen regelgeving, zoals in Limmen/Houtkoop (N.J. 1974, 91) gold voor de gemeente Limmen.

Vanuit dit perspectief geldt voor eisers alleen een zuiver "algemeen belang," dat eisers zich aantrekken.

Vanuit dit gezichtspunt geldt dan eveneens dat met recht en reden gesteld kan worden dat met name oud-verzetstrijders en oorlogsslachtoffers en hun organisaties - zoals in casu eisers -, die voor het herstel van de rechtsstaat dikwijls grote offers hebben gebracht, bij uitstek het recht toekomt om hier in rechte op te komen voor het algemeen belang, dat gemoeid is met een optreden tegen de aantasting van de integriteit van de rechtsstaat - alsmede de daarmee gepaard gaande geschiedvervalsing - middels het vasthouden door gedaagde aan de stellingname dat met name ook de pensioentoekenning aan de weduwe Rost van Tonninge rechtmatig zou zijn geschied.

Zowel om redenen van bescherming van eigen belang als van algemeen belang komt eisers dus de bevoegdheid toe om in casu in rechte op te treden.

MET CONCLUSIE TOT toewijzing van de vordering

p. m. u. r.

STAND VAN ZAKEN IN HET PROCES OVER DE PENSIOENTOEKENNING AAN
DE WEDUWE ROST VAN TONNINGEN

Jan 1940
4

Het proces tegen de Staat over de pensioentoeckenning aan de weduwe Rost van Tonningen is inmiddels in een nieuwe fase beland.

Na de dagvaarding en de reactie hierop van de Staat in de conclusie van antwoord, zijn inmiddels ook de pleidooien gehouden.

In de zaak wordt nu het eerste vonnis verwacht.

Hoewel dit nog wel enige maanden kan duren, liggen we toch aardig op schema. Een jaar na het begin zit het werk voor de eerste ronde er dus op. Het woord is nu aan de rechtbank.

Hierboven spraken we van een eerste vonnis. Want hoe de zaak ook zal aflopen, één van beide partijen zal zeker in hoger beroep gaan, dat is niet anders te verwachten. Winnen wij, dan zal de Staat zich daar niet bij neergegeven en appel aantekenen en het omgekeerde geldt evenzeer. Daarom is het maar goed dat het proces tot nu toe vlot verloopt. Zeker als we zien hoe lang gerechtelijke procedures in ingewikkelde zaken zich soms voortslepen !

Wij van onze kant zullen proberen deze lijn van voortvarendheid ook in de toekomst vast te houden.

Hoe staat de vlag er inmiddels voor ? Wat zijn de winst- of verlieskansen ? Hiervoor even terug naar het begin. Want waar gaat het ook al weer precies om ?

Geëist wordt dat de rechter uitspreekt dat de pensioentoeckenning aan de weduwe Rost van Tonningen onrechtmatig en in strijd met de wet is geschied.

De Staat beweert immers bij monde van de minister van binnenlandse zaken precies het tegenovergestelde. Die minister van binnenlandse zaken - dat was de CDA-minister van Dijk - heeft de Eerste en Tweede Kamer keihard voorgelogen door te stellen dat die pensioentoeckenning juist helemaal legaal was en bovendien in overeenstemming met de uitdrukkelijke wensen van het eerste na-oorlogse parlement. En daarom zou het volgens die minister in strijd met de rechtszekerheid zijn om haar dit pensioen weer af te nemen.

Deze doortrapte leugens zijn indertijd door een werkgroep van de minister van binnenlandse zaken neergelegd in een ambtelijkerapport.

Het is met name dit rapport dat in onze dagvaarding voor dit proces wordt aangevallen en volledig is gekraakt. De conclusies van dit ambtelijk rapport zijn daarbij als opzettelijke misleidingen aan de kaak gesteld : nergens, maar dan ook nergens valt uit af te leiden dat ons parlement onmiddellijk na de oorlog de bedoeling zou hebben gehad de NSB-Kamerleden en hun nabestaanden een pensioen te verlenen en er is ook geen wet waarop men zich kan beroepen om dat toch te doen.

Integendeel, de wetten waarop de Staat zich in het ambtelijk rapport beroept wijzen juist de andere kant op. In het ambtelijk rapport worden ze opzettelijk

verdraaid en misbruikt, om dit pensioen toch maar te kunnen rechtvaardigen. Ook het na-oorlogse parlement moest hier niets van weten: alleen de gedachte hieraan was al onbestaanbaar in de ogen van het eerste na-oorlogse parlement. De pensioenen aan de NSB-Kamerleden en hun nabestaanden werden dan ook pas vele jaren later toegekend, toen de restauratie al een feit was en de zuivering grotendeels achterwege was gebleven.

Bij deze pensioentoekenningen werden recht en wet ernstig geschonden. Dit geldt wel heel erg sterk voor het pensioen van de zwarte weduwe. En anno 1990 wordt dit nog steeds verhuld en afgedekt !

Het pleit intussen niet voor de huidige Eerste en Tweede Kamer dat geen enkele fractie in staat is geweest om door de leugens van het ambtelijk rapport heen te zien en deze te ontmaskeren. Voor zover ons bekend, heeft zelfs geen enkele fractie de moeite genomen om de conclusies van dit rapport te controleren. Alle fracties hebben de regering op dit punt op haar woord geloofd. En waar vervolgens in de Tweede Kamer uitsluitend nog over gediscussieerd is, was de vraag de vraag of ondanks het zogenaamde feit dat de zwarte weduwe dit pensioen volgens de letter van de wet op juiste wijze had verkregen, het niettemin al dan niet alsnog moest worden ingetrokken. Juist doordat de hele Kamer ervan uitging dat zij dit pensioen puur juridisch gezien rechtmatig en op juiste wijze had verkregen, kon een Kamermeerderheid staande houden dat haar dit pensioen nu weer afpakken in strijd zou zijn met de rechtszekerheid.

Deze operatie list-en-bedrog is dus in de dagvaarding uitvoerig aan de kaak gesteld.

En nu komt het verbazingwekkende.

Wat in een civiel proces tegen de Staat nog nooit is vertoond, gebeurde nu: de Staat voert hietegen geen inhoudelijk verweer. Er wordt alleen gesteld "het is niet waar" en verder wordt uitsluitend formeel verweer gevoerd. Dat formele verweer houdt dan in dat de rechter volgens de Staat niet het recht zou hebben om over onze eis een uitspraak te doen.

In het pleidooi is daar van onze kant het volgende over gezegd:

"Uit het feit dat gemotiveerd inhoudelijk verweer achterwege wordt gelaten, trekken eisers de volgende conclusie:

tegenover de uitvoerig met documenten en bedcheiden geschraagde dagvaarding, staat de Staat kennelijk met de mond vol tanden. Bij het voeren van inhoudelijk verweer zou dat aan het licht treden. De gevolgtrekkingen die in de dagvaarding worden gemaakt, zijn kennelijk een schot in de roos.

Om dit te verhullen, en in een krampachtige poging om zijn ongelijk in de kwestie-Rost van Tonningen buiten beeld te houden, heeft de Staat gekozen voor de strategie van "we zeggen dat absoluut niet waar is" en gaat dan vervolgens meteen over tot uitsluitend formeel verweer!

En nu onze kansen.

Als de rechtbank de door de Staat opgeworpen stelling dat de rechter over

onze eis geen uitspraak kan doen, verwerpt, dan kan zij niet anders doen dan onze eis inwilligen. Want in het civiele recht geldt dat wie geen inhoudelijk verweer voert, de aangevoerde feiten toegeeft.

In ons pleidooi is dat als volgt tot uitdrukking gebracht:

"Ook tegen de eis zelf heeft de Staat slechts formeel verweer gevoerd. Dit houdt in dat als dit formele verweer geen doel treft, de vordering voor onmiddellijke toewijzing gereed ligt. Kennelijk neemt de Staat dus nogal wat risico in deze procedure om zijn doel te bereiken. En dat doel is: het gesloten houden van het dossier-Rost van Tonningen."

En wij van onze kant zullen ervoor blijven zorgen dat de Staat op dit punt zijn zin niet krijgt.

Omdat dit pensioen een historische schandvlek is en een belediging voor iedere anti-fascist.

Stichting Herwaardering Pensioenen NSB - Kamerleden

Postbus 5
7350 AA Hoenderloo
Tel. 05768 - 1258
Bank: Rabobank Hoenderloo
nr. 33.67.69.385
Postbanknr. 5914957

Hoenderloo,

Hoenderloo, 29 jan. 1990.

Beste Nico,

Je zult begrijpen dat we verrast waren met je brief en de stukken. We hebben grote bewondering voor je pleidooi. Wat een werk zit daarin. Als je het goed vindt laten we er weer een aantal ex. van drukken, dan is het zeker beter dat we Mr. Stibru er op zetten?

We willen de mensen dan weer de gelegenheid geven het tegen porto en kostprijs te bestellen. We kunnen het de kamer toesturen, de koninklijke bibliotheek (voor het nageslacht) en de pers. We wachten daarvoor dus op jouw toestemming. Inmiddels heeft Hans Cohen zich als een terrier vastgebeten in de nek van Arnoud Riethof, journalist van o.a. Het Vrije Volk. Hij heeft die man opgezocht. Die was enthousiast om een artikel te maken. Hij belde ons ook nog om een en ander te vragen. Dat was natuurlijk jammer, want toen stopte het. Maar Hans hield vast. Voor mijn gevoel heeft hij hem letterlijk gebeten. Die kerel moet hem wel haten. Na ongeveer vier weken verscheen het toch en die man heeft het ook nog geplaatst gekregen in Het Nieuwsblad van het Noorden, de Brabantse-Zeeuwse- Haarlemse en wie weet nog meer kranten. Dan gaan de centjes meespreken. Ook de week-editie van Het Vrije Volk zou het geplaatst hebben. Manifest zal zelf wel wat in het archief hebben, want zij publiceerden ook bij de aanbidding. Hans heeft hen via via benaderd. Afgelopen zaterdag publiceerden zij een stuk van Hans. Dat krijgen we nog. Als je het goed vindt dat we publiciteit geven aan je pleidooi, dan willen we eigenlijk die journalist eerst inlichten.

De Anti-Fascist proberen we eind febr. uit te brengen, dat betekent dat ik ongeveer 10 febr. de lay-out moet kunnen laten zetten. We wachten op jouw artikel daarvoor. Dan schrijf ik ook alle donateurs aan, daar is nog niets van gekomen. We zijn zo druk geweest, dus nog kerngezond. Vele mensen bellen en schrijven over de toestand, waar we zelf ook hoteldebotel van worden. Uren en uren kost ons dat.

Met de storm zijn er een aantal bomen omgewaaid, we hebben die weggegeven aan iemand die er om vroeg. Die is nu aan het zagen, zelf hadden we geen tijd. Jullie moeten van het voorjaar maar eens in het huisje komen voor het hele bos weg is.

Hartelijke groeten,

Perk en Alice

Als dat drukken goed is en je hebt het art. nog niet klaar, bericht ons daarover dan s.p. eerste. Dan kunnen we daarvoor werken

gr.

Stichting Herwaardering Pensioenen NSB - Kamerleden

Postbus 5
7350 AA Hoenderloo
Tel. 05768-1258
Bank: Rabobank Hoenderloo
nr. 33.67.69.385
Postbanknr. 5914957

Hoenderloo,

Hoenderloo, 29 jan. 1990.

Beste Nico,

Je zult begrijpen dat we verrast waren met je brief en de stukken. We hebben grote bewondering voor je pleidooi. Wat een werk zit daarin. Als je het goed vindt laten we er weer een aantal ex. van drukken, dan is het zeker beter dat we Mr. Stibru er op zetten?

We willen de mensen dan weer de gelegenheid geven het tegen porto en kostprijs te bestellen. We kunnen het de kamer toesturen, de koninklijke bibliotheek (voor het nageslacht) en de pers. We wachten daarvoor dus op jouw toestemming. Inmiddels heeft Hans Cohen zich als een terrier vastgebeten in de nek van Arnoud Riethof, journalist van o.a. Het Vrije Volk. Hij heeft die man opgezocht. Die was enthousiast om een artikel te maken. Hij belde ons ook nog om een en ander te vragen. Dat was natuurlijk jammer, want toen stopte het. Maar Hans hield vast. Voor mijn gevoel heeft hij hem letterlijk gebeten. Die kerel moet hem wel haten. Na ongeveer vier weken verscheen het toch en die man heeft het ook nog geplaatst gekregen in Het Nieuwsblad van het Noorden, de Brabantse-Zeeuwse-Haarlemse en wie weet nog meer kranten. Dan gaan de centjes meespreken. Ook de week-editie van Het Vrije Volk zou het geplaatst hebben. Manifest zal zelf wel wat in het archief hebben, want zij publiceerden ook bij de aanbidding. Hans heeft hen via via benaderd. Afgelopen zaterdag publiceerden zij een stuk van Hans. Dat krijgen we nog. Als je het goed vindt dat we publiciteit geven aan je pleidooi, dan willen we eigenlijk die journalist eerst inlichten.

De Anti-Fascist proberen we eind febr. uit te brengen, dat betekent dat ik ongeveer 10 febr. de lay-out moet kunnen laten zetten. We wachten op jouw artikel daarvoor. Dan schrijf ik ook alle donateurs aan, daar is nog niets van gekomen. We zijn zo druk geweest, dus nog kerngezond. Vele mensen bellen en schrijven over de toestand, waar we zelf ook hoteldebotel van worden. Uren en uren kost ons dat.

Met de storm zijn er een aantal bomen omgewaaid, we hebben die weggegeven aan iemand die er om vroeg. Die is nu aan het zagen, zelf hadden we geen tijd. Jullie moeten van het voorjaar maar eens in het huisje komen voor het hele bos weg is.

Hartelijk moeten,

Alie

Als dat drukken goed is en het
ons daarover dan s.v.p.

niet

Kricht

9

Volnummer: 89.5419

datum vonnis: 21 maart 1990

JW 6 coll.: MK/JW

DE ARRONDISSEMENTSRECHTBANK TE 's-GRAVENHAGE,
Eerste Kamer:

In de zaak van:

1. de stichting "Stichting Herwaardering Pensioenen NSB-Kamerleden",
gevestigd te Hoenderloo, gemeente Apeldoorn;
2. De vereniging "Vereniging van Anti Fascistische oud-Verzetssrijders
Nederland, Bond van Antifascisten,
gevestigd te Hoenderloo, gemeente Apeldoorn;
3. Saapka Zwart-Goulooze,
wonende te Amsterdam;
4. Berend Gerritsen,
wonende te Deventer;
5. Erich Hans Cohen,
wonende te Rotterdam;
6. Carel Duran,
wonende te 's-Gravenhage,
7. Céline v.d. Hoek-de Vries,
wonende te Amsterdam;
8. Karel Henri Fuldauer,
wonende te Amsterdam,
9. Petronella Pooters,
wonende te Amsterdam;
10. Gerredina Jacoba IJspeerd-Schukkink,
wonende te Enschede;
11. Beppie Teeboom,
wonende te Amsterdam;
12. Leo Nijenhuis,
wonende te Uden;
13. Anna M.E. Exter,
wonende te Amsterdam;
14. Jacoba van Riet,
wonende te Deventer;
15. Pieter Bunschoten,
wonende te Hoogeveen;
16. Jacobus Johannes Oonk,
wonende te Zutphen;
17. Johan Johannes de Raat,
wonende te Emmeloord;
18. Erica van Beek,
wonende te Nieuwegein;
19. Alberta v.d. Greef-van Aarle,
wonende te Schijndel;
20. Cornelis Korperaal,
wonende te Harderwijk;
21. Neeltje van Geldrop-Schutte,
wonende te Driehuis;
22. Jan Jozef Willem Jansen,
wonende Heerlen;
23. Johanna Motz-Oonk,
wonende te Rotterdam;
24. Engelina Koopman-Hagen,
wonende te Finsterwolde;

25. Peter Marinus Aloysius van Zutphen,
wonende te Heerlen;
 26. Hendrik Frikken,
wonende te Musselkanaal;
 27. Hendrik Johan van Eck,
wonende te Zeist;
 28. Joannes Cornelis Gisolf,
wonende te Kwadendamme;
 29. Hendrik Schuthof,
wonende te Zutphen;
 30. Geerard Thiodiscus Schaap,
wonende te Deventer;
 31. Lydia van Nobelen-Biezouw,
wonende te Amsterdam;
 32. Jacob Dijkse,
wonende te Den Hoorn/Texel;
 33. Lucas Rudolphus Jozeph Jacobs,
wonende te Den Helder;
 34. Jans Bunschoten-Koridon,
wonende te Hilversum;
 35. Jan Broekman,
wonende te Koekange;
 36. Josephine van Leeuwen-Kerker,
wonende te Geldrop;
 37. Henk v.d. Poppe,
wonende te Harderwijk;
- eisers bij dagvaarding van 31 januari 1989,
procureur: mr. A.B.B. Beelaard,

tegen:

de Staat der Nederlanden (Ministerie van Binnenlandse Zaken),
wiens zetel is gevestigd te 's-Gravenhage,
gedaagde,
procureur: mr. J.L. de Wijkerslooth.

Gehoord partijen;

Gezien de stukken;

OVERWEEGT TEN AANZIEN VAN DE FEITEN:

Eisers hebben bij conclusie van eis overeenkomstig de dagvaarding -onder overlegging van producties- gevorderd dat de rechtbank voor recht zal verklaren dat de bij KB van 15 mei 1950 tot stand gekomen toekenning van weduwnpensioen aan de weduwe Rost van Tonningen en de herziening die in 1956 op de hoogte van dit pensioen is aangebracht in strijd met (het recht) en met schending van het recht hebben plaatsgevonden, zodat deswege deze pensioentoeckenning en deze herziening van het pensioen als onregelmatig en onrechtmatig moeten worden aangemerkt, met veroordeling van gedaagde in de kosten van de procedure.

Gedaagde heeft voor antwoord geconcludeerd tot niet-ontvankelijk verklaring van eisers in hun vordering dan wel tot afwijzing van die vordering, met veroordeling van eisers in de kosten van de procedure.

Partijen hebben vervolgens hun standpunten nog nader mondeling doen toelichten; eisers door mr. N.M.P. Steijnen, advocaat te Zeist, en gedaagde door zijn procureur.

Bij gelegenheid van de pleidooien is aan eisers akte verleend van de overlegging van enige producties.

Tenslotte hebben partijen -onder overlegging van de procesdossiers- recht op de stukken verlangd.

OVERWEEGT TEN AANZIEN VAN HET RECHT:

1. Ten processe staat tussen partijen, voorzover thans van belang, het volgende vast.
 - 1.1. Na de Tweede Kamer-verkiezingen van 1937 werd onder anderen het lid van de NSB, M.M. Rost van Tonningen, verkozen verklaard. Rost van Tonningen werd in de loop van 1940 door de Rijkscommissaris benoemd tot commissaris voor de "Marxistische partijen". Per 26 maart 1941 werd hij door de Duitse bezetter benoemd tot president van De Nederlandsche Bank en in april 1941 werd hij benoemd tot waarnemend Secretaris-Generaal van het Ministerie van Financiën en tot Secretaris-Generaal van het Ministerie van Bijzondere Economische Zaken. Bij de aanvaarding van deze functies heeft Rost van Tonningen geen ontslag als kamerlid genomen. Rost van Tonningen overleed op 6 juni 1945.
 - 1.2. Aan de weduwe van Rost van Tonningen is bij KB van 15 mei 1950 met toepassing van de Wet van 21 november 1924 tot uitvoering van artikel 90 laatste lid van de Grondwet (Stb 522) een pensioen toegekend met ingang van 27 augustus 1947. In 1956 en latere jaren hebben diverse wijzigingen en herberekeningen van dit pensioen op basis van wettelijke regelingen plaatsgevonden.
 - 1.3. De pensioenwet voor Kamerleden en hun nabestaanden is met ingang van 1 januari 1970 vervangen door de Wet van 10 december 1969 (Stb 594), de Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (verder ook te noemen: Appa). De Appa, zoals nader gewijzigd, vormt thans de grondslag voor de pensioenuitkeringen aan de weduwe Rost van Tonningen.
 - 1.4. Uit artikel 129 Appa vloeit voort dat een herziening van een beslissing genomen met toepassing van de vroegere pensioenwet(ten) niet meer mogelijk is nadat vijf jaren zijn verstreken sinds het tijdstip van inwerkingtreding van de Appa (op 1 januari 1970). Herziening van de pensioenbeslissingen ten aanzien van de weduwe Rost van Tonningen is vanaf 1 januari 1975 nog slechts mogelijk bij wet in formele zin met inachtneming van het bepaalde in artikel 63 Grondwet dat de Kamers der Staten-Generaal een voorstel van wet terzake alleen kunnen aannemen met ten minste twee derden van het aantal uitgebrachte stemmen.
 - 1.5. Een herziening van het pensioen van de weduwe Rost van Tonningen bij wet is in de Tweede Kamer der Staten-Generaal uitvoerig aan de orde geweest. Het overleg in de Tweede Kamer heeft evenwel niet geleid tot wetswijziging. De beraadslagingen hebben plaatsgevonden in de jaren 1986, 1987 en 1988. Zij werden ingeleid door een brief van de Minister van Binnenlandse Zaken d.d. 17 november 1986, waarin het kabinetsstandpunt is verwoord over de rechtmatigheid van de pensioentoekenning aan de weduwe Rost van Tonningen op basis van het Kamerlidmaatschap van haar echtgenoot en waarbij aan de Tweede Kamer het rapport van een ambtelijke werkgroep over deze aangelegenheid d.d. 13 juni 1986 is aangeboden (producties 1 en 2 conclusie van eis).

2. Met de hiervoor onder de feiten weergegeven vordering tot verklaring voor recht beogen eisers een eerste stap te zetten tot beëindiging van het pensioen van de weduwe Rost van Tonningen.
Eisers sub 1 (verder ook te noemen: de Stichting) stelt op grond van haar statutaire doelstelling recht en belang te hebben bij een vaststelling in rechte van het onrechtmatig karakter van de pensioenbesluiten ten aanzien van de weduwe Rost van Tonningen in 1950 en 1956.
Eisers sub 2 (verder ook te noemen: de Vereniging) stelt dat het rechtsgevoel van haar leden is geschokt en dat velen psychische schade wordt toegebracht door het feit dat in deze zaak geen recht wordt gedaan en dat de Minister van Binnenlandse Zaken heeft besloten het dossier van de pensioentoekenning aan de weduwe Rost van Tonningen te sluiten.
Eisers sub 3 tot en met 37 (zichzelf omschrijvend als oud-verzetssmensen, slachtoffers van de Nazi-terreur en andere oprechte anti-fascisten) vinden het onverdraaglijk dat de Minister van Binnenlandse Zaken zich nog steeds op het standpunt stelt dat de bedoelde pensioenbesluiten rechtmatig zijn genomen en dat het deswege in strijd met de rechtszekerheid zou zijn om deze pensioenverlening op een of ander manier ongedaan te maken.
Eisers hebben de Minister van Binnenlandse Zaken bij brief d.d. 8 december 1988 gesommeerd om zijn bereidheid tot heroverweging van de rechtmatigheid en regelmatigheid van meergenoemde pensioentoekenning uit te spreken, hetgeen de Minister heeft geweigerd.
Eisers hebben uitvoerig uiteengezet dat naar hun oordeel de Minister van Binnenlandse Zaken door deze weigering onrechtmatig jegens hen handelt.
3. Gedaagde voert verweer.
Allereerst voert gedaagde aan dat eisers om meerdere redenen niet-ontvankelijk dienen te worden verklaard in hun vordering.
Voorts beroept gedaagde zich op de verjaringstermijn van artikel 2004 BW.
Ook voert gedaagde inhoudelijk verweer tegen de vordering van eisers.
4. Eisers zullen op na te melden gronden niet-ontvankelijk worden verklaard in hun vordering.
 - 4.1. In de eerste plaats hebben eisers geen rechtens relevant belang bij hun vordering.
Immers, het belang van een eiser bij een verklaring voor recht is niet aanwezig, indien het vonnis van de rechter "niet vermag baat te brengen ten opzichte van de wederpartij" (HR 15 december 1939, NJ 1940, 206 EMM).
Een dergelijk geval doet zich hier voor, nu de toekenning van meergenoemd pensioen aan de weduwe Rost van Tonningen slechts bij wet in formele zin met een gekwalificeerde meerderheid als genoemd in artikel 63 Grondwet kan worden gewijzigd c.q. ingetrokken.
Dit wordt niet anders, nu met de gevraagde verklaring voor recht door eisers wordt beoogd bij te dragen aan het herstel van geschonden rechtsgevoel en van psychische schade ten gevolge van (het bekend worden van) de volgens eisers onjuiste toekenning van meergenoemd pensioen, dan wel het onverdraaglijk achten van de besluitvorming met betrekking tot dit pensioen, een en ander bij gelegenheid van de pleidooien door eisers ook aangeduid als het algemene belang van de zedelijkheid.
 - 4.2. In direct verband met het vorenstaande geldt voorts dat de vordering -uitsluitend strekkend tot een verklaring voor recht dat gedaagde jegens eisers een onrechtmatige daad heeft gepleegd- slechts toelaatbaar is indien eisers er belang bij hebben dat zodanige de wederpartij bindende verklaring reeds dadelijk door de rechter wordt gegeven (HR 30 maart 1951, NJ 1952, 29 PHANH).

Daarvan is in dit geval geen sprake.

Immers, er zijn geen bijzondere omstandigheden gesteld of gebleken, die een splitsing van eisers rechtsvordering in afzonderlijke vorderingen betreffende erkenning van recht en veroordeling tot prestatie rechtvaardigen. Aldus wordt niet voldaan aan de door de Hoge Raad gestelde criteria, die zijn ingegeven door "de eisen van een behoorlijke procesvoering en het belang der rechtspleging".

- 4.3. Daarbij komt nog dat eisers ook niet zijn aan te merken als onmiddellijk betrokken (rechts)persoon bij de rechtsverhouding tussen gedaagde en de weduwe Rost van Tonningen als bedoeld in artikel 3.11.7 NBW.
5. Nu eisers reeds op grond van het onder 4 overwogene in hun vordering niet-ontvankelijk moeten worden verklaard, kan in het midden worden gelaten (a) of er nog andere gronden bestaan om tot niet-ontvankelijkheid van de Stichting en de Vereniging te concluderen en (b) of de vordering niet reeds is verjaard op grond van het bepaalde in artikel 2004 BW.
6. Eisers zullen als de in het ongelijk gestelde partij met de kosten van deze procedure worden belast, zoals hierna weer te geven.

BESLIST:

Verklaart eisers niet-ontvankelijk in hun vordering.

Veroordeelt eisers in de kosten van deze procedure, tot heden aan de zijde van gedaagde begroot op f.250,-- aan verschotten en f.1.860,-- als salaris voor zijn procureur.

Aldus gewezen door mrs. J.A.J.M. van Goethem, S.K. Welbedacht en W. van Veen, en uitgesproken ter openbare terechtzitting van 21 maart 1990, in tegenwoordigheid van de griffier.

Voor Grosse / Expeditie
afgegeven aan de procureur van ~~eiser~~ ^{eisers}

De Griffier
van de Arrondissementsrechtbank
te 's-Gravenhage, 21 MAART 1990

Heden, de

april negentienhonderdnegentig, heb ik,

op verzoek van :

1. de stichting "Stichting Herwaardering Pensioenen NSB-Kamerleden", gevestigd te Hoenderloo, gemeente Apeldoorn;
2. de vereniging "Vereniging van Anti Fascistische oud-Verzetsstrijders Nederland. Bond van Anti-fascisten", gevestigd te Hoenderloo, gemeente Apeldoorn;
3. Saapke Zwart-Goulooze, verzetsgepensioneerde, wonende te Amsterdam;
4. Berend Gerritsen, secretaris Vriendenkring Neuengamme, wonende te Deventer;
5. Erich Hans Cohen, voorzitter Werkgroep Verontruste Joodse Mensen, wonende te Rotterdam;
6. Carel Duran, ex-politiek gevangene in Natzweiler en Dachau, wonende te 's-Gravenhage;
7. Céline v.d. Hoek-de Vries, ex-gevangene in Auschwitz en lid van de Werkgroep Verontruste Joodse Mensen, wonende te Amsterdam;
8. K.H. Fuldauer, oorlogsvervolgde en lid van de Werkgroep Verontruste Joodse Mensen, wonende te Amsterdam;
9. Petronella Pooters, exgevangene Ravensbrück, wonende te Amsterdam;
10. G.J. IJspeerd-Schukkink, bestuurslid "Nooit Meer - Nie Wieder", wonende te Enschede;
11. Bepie Teeboom, lid Werkgroep Verontruste Joodse Mensen, wonende te Amsterdam;
12. L. Neijenhuis, ex-kampgevangene, wonende te Uden;
13. Anna M.E. Exter, oud-verzetsstrijdster, wonende te Amsterdam;
14. Jacoba van Riet, oud-verzetsstrijdster, wonende te Deventer;
15. Pieter Bunschoten, verzetsgepensioneerde, wonende te Hoogeveen;
16. Jacobus Johannes Oonk, verzetsgepensioneerde, wonende te Zutphen;
17. Johan Johannes de Raat, verzetsgepensioneerde, wonende te Emmeloord;
18. Erica van Beek, raadsvrouw oorlogsslachtoffers en zigeuners, wonende te Nieuwegein;
19. Alberta v.d. Greef-van Aarle, wonende te Schijndel;
20. Corneüs Korpelaar, wonende te Harderwijk;

21. Neeltje van Geldrop-Schutte, wonende te Driehuis;
22. Jan Jozef Willem Jansen, wonende te Heerlen;
23. Johanna Motz-Oonk, wonende te Rotterdam;
24. Engelina Koopman-Hagen, wonende te Finsterwolde;
25. Peter Marinus Aloysius van Zutphen, wonende te Heerlen;
26. Hendrik Frikken, wonende te Musselkanaal;
27. H.J. van Eck, wonende te Zeist;
28. J.C. Gisolf, wonende te Kwadendamme;
29. Hendrik Schuthof, verzetsgepensioneerde, wonende te Zutphen;
30. G.T. Schaap, wonende te Deventer;
31. Lydia van Nobelen-Biezouw, wonende te Amsterdam;
32. J. Dijkse, wonende te Den Hoorn/Texel;
33. Lucas Rudolphus Jozeph Jacobs, wonende te Den Helder;
34. Jans Bunschoten-Koridon, verzetsgepensioneerde, wonende te Hilversum;
35. Jan Broekman, wonende te Koekange;
36. Josephine van Leeuwen-Kerker, wonende te Geldrop;
37. Henk v.d. Poppe, wonende te Harderwijk;

allen te dezer zake woonplaats kiezende te 's-Gravenhage aan de Valkenbos-
laan 72, ten kantore van mr. A.B.B. Beelaard, die tot procureur wordt ge-
steld, terwijl mr. N.M.P. Steijnen te Zeist als advocaat optreedt,

aan:

de Staat der Nederlanden (de Minister van Binnenlandse Zaken), zetelend te
's-Gravenhage aan de Kazernestraat 52 ten Parkette van de Procureur-Generaal
bij de Hoge Raad der Nederlanden, aldaar mijn exploit doende, sprekende met
en afschrift dezes latende aan:

AANGEZEGD:

dat mijn verzoekers in hoger beroep komen van het vonnis van de Arrondisse-
mentsrechtbank te 's-Gravenhage op 21 maart 1990 tussen partijen gewezen
onder rolnummer 89.5419,

en heb ik, deurwaarder, de Staat der Nederlanden (de Minister van Binnenland-
se Zaken)

GEDAGVAARD:

om op donderdag negentien april negentienhonderdnegentig des morgens om 10 uur, vertegenwoordigd door een procureur, te verschijnen op de terechtzitting van het van het Gerechtshof te 's-Gravenhage, vijfde enkelvoudige Kamer, welke terechtzitting zal worden gehouden in het Paleis van Justitie aan de Juliana van Stolberglaan 2 te 's-Gravenhage.

Op de terechtzitting zal de navolgende eis worden ingesteld.

Deze eis luidt als volgt :

Het Gerechtshof te 's-Gravenhage wordt verzocht het vonnis van de Arrondissementsrechtbank te 's-Gravenhage, op 21 maart 1990 tussen appellanten als eisers en geïntimeerde als gedaagde gewezen, te vernietigen en opnieuw rechtdoende, bij arrest, voorzover mogelijk uitvoerbaar bij voorraad, te verklaren voor recht dat de bij KB van 15 mei 1950 tot stand gekomen toekenning van weduwenpensioen aan de weduwe Rost van Tonningen, en de herziening die in 1956 op de hoogte van dit pensioen is aangebracht, in strijd met en met schending van het recht hebben plaatsgevonden, zodat deswege de ze pensioentoeckenning en deze herziening van het pensioen als onregelmatig en onrechtmatig moeten worden aangemerkt, met veroordeling van de Staat des Nederlanden in de kosten in beide instanties.

De kosten van deze dagvaarding zijn voor mij, deurwaarder,

Stichting Herwaardering Pensioenen NSB - Kamerleden

Postbus 5
7350 AA Hoenderloo
Tel. 057 68 - 1258
Bank; Rabobank Hoenderloo
nr. 33.67.69.385
Postbanknr. 5914957

Hoenderloo, 18 juni 1990

persverklaring

Als geen ander heeft het kabinet-Lubbers II de Kamer herhaalde malen onjuist of onvolledig geïnformeerd.

Niet de geringste misleiding van de Kamer vond plaats toen de Minister van Binnenlandse Zaken naar aanleiding van de affaire-Rost van Tonningen op 17 november 1986 in een brief aan de Voorzitters van de Eerste en Tweede Kamer kenbaar maakte een onderzoek van een door hem ingestelde ambtelijke werkgroep zou hebben uitgewezen dat de weduwe Rost van Tonningen haar kamerlidpensioen in elk geval - wat er verder ook zij van de morele juistheid hiervan - rechtmatig en regelmatig had verkregen en dat het nu juist de bedoeling was geweest van het naoorlogse parlement dat de NSB-Kamerleden en hun nagelaten betrekkingen een dergelijk pensioen zouden ontvangen.

Op deze basis trok de Minister in zijn brief vervolgens de conclusie dat het in strijd zou zijn met de rechtstaategedachte om dit pensioen thans ongedaan te maken en werd het ook aan de Kamer ontraden om op dit punt met initiatieven te komen.

Een poging vanuit de Kamer om niettemin tot een initiatiefwet op dit punt te komen, werd uiteindelijk door de CDA-fractie getorpedeerd.

Aldus werd door de regering doelbewust de mythe geschapen en in stand gehouden dat de pensioenen aan de NSB-Kamerleden en hun nabestaanden geheel conform de geldende wetten zouden zijn toegekend.

Aangezien geen enkele fractie in de Tweede Kamer de moeite heeft genomen om te onderzoeken of deze informatie van regeringszijde wel waar is, hebben de discussies in de Kamer vervolgens uitsluitend tot onderwerp gehad of het desondanks toch toelaatbaar zou zijn om dit pensioen ongedaan te maken, waarbij de meerderheid vond van niet.

Nader onderzoek verricht in opdracht vanuit de kring van het voormalig verzet en van oorlogsslachtoffers wees echter uit dat de Minister van Binnenlandse Zaken op het punt van de rechtmatigheid van deze pensioenen en de beweerde expliciete bedoeling van het naoorlogse parlement om tot toekenning over te gaan bewust en opzettelijk de Kamer heeft voorgelogen, teneinde de

verdere discussie hierover te kunnen manipuleren.

Hierop werd vervolgens opgericht de Stichting Herwaardering Pensioenen NSB-Kamerleden, die als doelstelling heeft deze vervalsing van de parlementaire geschiedenis aan de kaak te stellen en zo mogelijk te streven naar beëindiging van de nog resterende pensioenen.

Aangezien het verrichte onderzoek had uitgewezen dat de pensioenen aan de NSB-Kamerleden in een tijd van restauratie van vooroorlogse machtsverhoudingen en KVP-dominantie op slinkse wijze en in strijd met toen geldende wettelijke regels waren toegekend, werd de regering gesommeerd om openlijk te erkennen dat deze pensioenen onwettig tot stand waren gekomen, en wel met name ook het pensioen van de weduwe Rost van Tonningen.

Toen de regering aan deze sommatie geen gevolg wenste te geven, werd vervolgens de regering door de genoemde Stichting, de Vereniging van Anti-Fascistische Oud-Verzetsstrijders-Bond van Anti-Fascisten en 35 voornamelijk oud-verzetsmensen en oorlogsslachtoffers gedagvaard met als eis dat de rechter zou vaststellen dat het pensioen van met name de weduwe Rost van Tonningen inderdaad onwettig tot stand is gekomen.

Deze eis werd door de Haagse Rechtbank niet-ontvankelijk verklaard, met als hoofdargument dat de eisende partijen bij de gevraagde uitspraak geen baat zouden hebben.

Hiervan zal op 21 juni a.s. hoger beroep worden ingesteld, waarbij de eisende partijen aanvoeren dat dat zij deze motivering als een blijk van gering-schatting jegens hen persoonlijk ervaren en als een onderschatting van hetgeen zij door deze pensioentoekenning hebben te doorleven.

Dat zij bij de gevraagde uitspraak van de rechter geen baat zouden hebben, zoals de Rechtbank stelt, ervaren de eisende partijen bovendien als schorferend. Juist zij hebben immers voor het herstel van de rechtstaat vaak grote offers gebracht en hebben dan ook op grond daarvan het recht gevrijwaard te blijven van leugens van de regering jegens parlement en bevolking, juist op dit punt ; leugens die de rechtstaat juist aantasten.

Een rechterlijke uitspraak dat de regering inderdaad het parlement heeft voorgelogen zal daarbij gelden als een eerste genoegdoening en zal bovendien kunnen fungeren als een eerste stap naar een noodzakelijke heropening van de discussie over deze zwarte bladzijde van de parlementaire geschiedenis.

De eisende partijen verwijten de Rechtbank tenslotte met de uitspraak dat de eisers bij het gevraagde vonnis geen baat zouden hebben, klakkeloos het standpunt van de Staat in deze rechtszaak te hebben overgenomen.

Dit doet hen twijfelen aan de onafhankelijkheid van dit rechterlijke oordeel, hetgeen bij hen eveneens reminiscenties oproept aan een duister verleden en haaks staat op waar zij in de oorlog voor hebben gestaan .

MEMORIE VAN GRIEVEN

inzake :

Gerechtshof
te
's-Gravenhage
zitting
d.d.
21 juni 1990

1. de stichting "Stichting Herwaardering
Pensioenen NSB-Kamerleden",
gevestigd te Hoenderloo, gemeente
Apeldoorn;
2. de vereniging "Vereniging van Anti-
Fascistische oud-Verzetsstrijders
Nederland, Bond van Anti-fascisten",
gevestigd te Hoenderloo, gemeente
Apeldoorn,
en 35 anderen,

a p p e l l a n t e n ,

procureur: Mr. A.B.B. Beelaard

tegen

de Staat der Nederlanden,
gevestigd te 's-Gravenhage

g e ï n t i m e e r d e ,

procureur: Mr. J.L. de Wijkerslooth

Eisers in eerste aanleg, thans appellanten, hebben bij dagvaarding, uitgebracht op 31 januari 1989, de Staat der Nederlanden gedagvaard voor de Arrondissementsrechtbank te 's-Gravenhage, met als vordering dat verklaard wordt voor recht, dat de bij KB van 15 mei 1950 tot stand gekomen toekenning van weduwepensioen aan de weduwe Rost van Tonningen, en de herziening die in 1956 op de hoogte van dit pensioen is aangebracht, in strijd met en met schending van het recht hebben plaatsgevonden, zodat deswege deze pensioentoekenning en deze herziening van het pensioen als onregelmatig en onrechtmatig moeten worden aangemerkt, met veroordeling van gedaagde in de kosten van dit geding.

Na het nemen van de conclusie van antwoord door de Staat, hebben eisers afgezien van repliek, waarna op 24 januari 1990 pleidooien werden gehouden.

Hierna werd op 21 maart 1990 door de Arrondissementsrechtbank te 's-Gravenhage, onder rolnummer 89.5419, vonnis gewezen, waarbij eisers niet-ontvankelijk werden verklaard in hun vordering.

Appellanten kunnen zich met het vonnis van 21 maart 1990 en de gronden waarop dit berust, niet verenigen en zijn van dit vonnis in hoger beroep gekomen bij appèl-dagvaarding van 28 maart 1990.

Appellanten vragen hierbij akte van overlegging van het procesdossier in eerste aanleg.

Appellanten wensen tegen het vonnis de volgende grieven aan te voeren :

GRIEF I

Door in het bestreden vonnis te overwegen als volgt :

"Met de hiervoor onder de feiten weergegeven vordering tot verklaring voor recht beogen eisers een eerste stap te zetten tot beëindiging van het pensioen van de weduwe Rost van Tonningen."

schept de Rechtbank een kader voor de navolgende overweging om eisers niet-ontvankelijk te verklaren in hun vordering :

"In de eerste plaats hebben eisers geen rechtens relevant belang bij hun vordering.

Immers, het belang van een eiser bij een verklaring voor recht is niet aanwezig, indien het vonnis van de rechter " niet vermag baat te brengen ten opzichte van de wederpartij " (H.R. 15 december 1939, N.J. 1940, 206 ENM). Een dergelijk geval doet zich hier voor, nu de toekenning van meergenoemd pensioen aan de weduwe Rost van Tonningen slechts bij wet in formele zin met een gekwalificeerde meerderheid als genoemd in artikel 63 Grondwet kan worden gewijzigd c.q. ingetrokken."

Zulks ten onrechte op de navolgende - op zichzelf en in onderlinge samenhang te beoordelen - gronden :

1. Allereerst berust de eerste hierboven weergegeven overweging op een niet correcte lezing van eisers stellingen en deswege op een onjuiste interpretatie van eisers bedoelingen.

In de dagvaarding is dienaangaande door eisers gesteld:

"Aangezien de Minister van Binnenlandse Zaken bij brief van 8 december 1988 is gesommeerd om zijn bereidheid tot heroverweging van de rechtmatigheid en regelmatigheid van de pensioenbeschikkingen met betrekking tot het Kamerlidpensioen van de weduwe Rost van Tonningen uit te spreken, een en ander als een eerste stap tot beëindiging van dit pensioen".

Niet eisers beogen derhalve met deze procedure een eerste stap te zetten tot beëindiging van dit pensioen, maar een van de zaken die zij middels deze procedure beogen te bewerkstelligen, is dat de Minister een eerste stap zet tot beëindiging van dit pensioen.

Dit betekent dat eisers erkennen dat uiteindelijk de beëindiging van het pensioen een zaak is van de politiek.

Eisers gaan er daarbij echter vanuit dat, indien eenmaal in rechte is vastgesteld dat de pensioentoekenning op onregelmatige en onrechtmatige gronden tot stand is gekomen - en derhalve is komen vast te staan dat de Eerste en Tweede Kamer door de Minister onjuist zijn geïnformeerd over de rechtmatigheid van deze pensioentoekenning -, de politiek genoodzaakt zal zijn tot een herbezinning omtrent de vraag of dit pensioen in stand kan worden gelaten.

Juist omdat dan zal vaststaan dat dit pensioen op onregelmatige en onrechtmatige grondslag berust, hebben eisers de overtuiging dat dan politiek wél de benodigde parlementaire meerderheid gevonden zal worden om het pensioen via een nieuwe wet ongedaan te maken.

Eisers hebben dienaangaande bij pleidooi het volgende doen stellen :

"Is er dan nog wel ruimte voor een rechtszaak als deze ?
Uit de conclusie van antwoord krijgt men de indruk dat de Staat vindt van niet. De Staat onderstreept in deze conclusie dat de politieke ontwikkelingen hebben geleid tot sluiting van het dossier. Hoewel dit niet met evenveel woorden wordt gezegd, valt uit de conclusie van antwoord af te leiden dat de Staat deze procedure kennelijk beschouwt als een dubieuze en oneigenlijke poging om de afgesloten politieke strijd met andere middelen voort te zetten.

Hierop valt het volgende te zeggen.

Ook al zou het waar zijn dat eisers middels deze procedure de strijd tegen het pensioen van de weduwe Rost van Tonningen met andere dan politieke middelen zouden willen voortzetten, dan hebben zij daartoe op zichzelf het volste recht en is daar niets dubieus of oneigenlijks aan.

Maar bovendien is er een belangrijk verschil tussen de politieke kwestie, zoals deze in het recente verleden heeft gespeeld en de inzet van deze rechtszaak. Bij de politieke kwestie, zoals deze gespeeld heeft, ging het om al dan niet intrekking van het pensioen.

Intrekking of herziening wordt hier niet gevorderd. Waar het in deze procedure om gaat, is een puur juridische kwestie : de vraag namelijk of de pensioentoekenningen met betrekking tot de NSB-Kamerleden en hun nabestaanden in het algemeen en de weduwe Rost van Tonningen in het bijzonder al dan niet rechtmatig tot stand zijn gekomen, waarbij met name over de rechtmatigheid voor wat betreft de pensioentoekenning aan de weduwe Rost van Tonningen een uitspraak wordt gevraagd. De rechtsvraag omtrent de rechtmatigheid houdt partijen verdeeld en de rechter is bij uitstek de aangewezen instantie om op een dergelijke rechtsvraag te beslissen". (blz. 3 en 4)

en :

"Bij dit alles dient één aspect goed in het oog te worden. Geen enkele Kamerfractie heeft bij de debatten over de pensioen kwestie van de weduwe Rost van Tonningen de uitkomsten van het rapport van de ambtelijke werkgroep aangevochten of ter discussie gesteld. Zelfs heeft geen enkele fractie de moeite genomen om dit rapport aan een nader onderzoek te onderwerpen. Alle fracties hebben de conclusies van dit rapport voor zoete koek geslikt.

En daarmee zijn alle politieke debatten in de Kamer over

de pensioenkwes^{te} gevoerd met als uitgangspunt dat de pensioenbesluiten op zichzelf juridisch deugdelijk waren. Ook de door de professoren Simons en Elzinga uitgebrachte rapporten, in de conclusie van antwoord gememoreerd onder 6.3, gaan zonder meer uit van deze premisse. Waar dan vervolgens in de Kamer uitsluitend over is gediscussieerd - en waar dan ook de adviezen van de beide hoogleraren uitsluitend op in gaan -, is de vraag of, uitgaande van de beweerdelijke rechtmatigheid van de pensioenbesluiten, een eventuele beëindiging van dit pensioen al dan niet ontoelaatbaar in strijd zou zijn met de rechtszekerheid en andere rechtsbeginselen".

en :

"Allereerst zijn eisers er dus van overtuigd dat er een nieuwe politieke situatie zou ontstaan, als zou blijken dat de tot nu toe gehanteerde vooronderstelling dat het pensioen rechtmatig is toegekend, niet deugdelijk is. Er zou dan ruimte zijn geschapen voor een heroverweging van de sluiting door de politiek van het dossier-Rost van Tonningen en het is daarbij denkbaar dat regering of parlement opnieuw met een wetsvoorstel zouden komen om dit pensioen te herzien. Dit ondanks de tweederde meerderheid die voor aanname van een dergelijk wetsontwerp nodig zou zijn. Als zodanig is het allerm minst denkbeeldig dat een rechterlijke uitspraak als gevorderd, inderdaad een eerste stap zou zijn tot beëindiging van dit pensioen".

Hetgeen hier uit het pleidooi van eisers wordt geciteerd, is door de Rechtbank in het bestreden vonnis volkomen genegeerd, alsof het nooit was uitgesproken.

2. Volstrekt onbegrijpelijk wordt het echter dat de rechtbank in het bestreden vonnis - in blinde navolging van de Staat ! - stelt dat eisers bij de gevorderde verklaring voor recht geen baat zouden hebben, indien de blik wordt gericht op eiseres sub 1, de Stichting Herwaardering Pensioenen NSB-Kamerleden.

Deze Stichting heeft nu juist in haar doelstelling centraal staan het bewerkstelligen van een herwaardering omtrent de juridische regelmatigheid van de beschikkingen, waarbij aan NSB-Kamerleden en hun nagelaten betrekkingen Kamerlidpensioenen zijn toegekend, alsmede het bevorderen van officiële uitspraken van politieke organisaties, advies- en bestuurlijke organen, de regering, het parlement en rechtsprekende instanties, dat bij het toekennen van Kamerlidpensioenen aan de NSB-Kamerleden en hun nagelaten betrekkingen aan het recht en de geldende wettelijke bepalingen een onjuiste toepassing is gegeven.

De gevorderde verklaring voor recht strekt derhalve rechtstreeks tot verwezenlijking van de statutaire doelstelling van eiseres sub 1.

En uiteraard is daarmee het belang van de Stichting Herwaardering Pensioenen NSB-Kamerleden bij de vordering een gegeven.
Door de Rechtbank wordt hieraan evenwel geen woord vuil gemaakt.

3. Ook eiseres sub 2, de Vereniging van Anti-Fascistische Oud-Verzetsstrijders, Bond van Anti-Fascisten, heeft reeds bij dagvaarding - onweersproken - gesteld dat bij de belangenbehartiging van haar leden in de praktijk van het werk de behartiging van immateriële belangen een belangrijke plaats inneemt.

Daarbij is eveneens het volgende - onweersproken - gesteld :

"Aangezien de leden van de Vereniging van Anti-Fascistische Oud-Verzetsstrijders Nederland, Bond van Anti-Fascisten in hun rechtsgevoel zijn geschokt en aan velen van hen psychische schade wordt toegebracht door het feit dat in de zaak Rost van Tonningen geen recht wordt gedaan en de Minister van Binnenlandse Zaken heeft besloten dit dossier te sluiten;

Aangezien immers de Minister van Binnenlandse Zaken aan de voorzitters van de Eerste en Tweede Kamer zelf schrijft:

"Voor het kabinet was de afweging ten aanzien van de vraag, of aangekoerst zou moeten worden op een wettelijke maatregel bijzonder moeilijk. Het kabinet beseft terdege, dat een beslissing om niet daartoe over te gaan, als bijzonder pijnlijk zal worden ervaren bij grote delen van de Nederlandse samenleving. Met name bij verzetsdeelnemers en oorlogsslachtoffers zal zo'n beslissing hard aankomen." (prod. 15);

Aangezien eisers 3 t/m 37 zijn oud-verzetsmensen dan wel slachtoffers van de nazi-terreur en andere oprechte anti-fascisten;

Aangezien het voor hen onverdraaglijk is dat door de Minister van Binnenlandse Zaken nog steeds wordt voorgespiegeld dat de pensioenbesluiten ten aanzien van de weduwe Rost van Tonningen rechtmatig zouden zijn genomen en dat het deswege in strijd met de rechtszekerheid zou zijn om deze pensioenverlening op de een of andere wijze ongedaan te maken;

Aangezien immers deze besluiten allerminst rechtmatig zijn genomen, doch slechts met schending van het recht tot stand hebben kunnen komen;" (blz. 66)

In dit verband is er tevens op gewezen dat de Vereniging van Anti-Fascistische Oud-Verzetsstrijders Nederland, Bond van Anti-Fascisten zich met nadruk statutair tot taak gesteld heeft om op te komen voor de belangen van de verzetsslachtoffers en hun gezinnen.

Overigens strekt ook hetgeen onder 2. is geconstateerd omtrent de doelstelling van de Stichting Herwaardering Pensioenen NSB-Kamerleden uiteindelijk ertoe om te pogen

"bij te dragen aan het herstel van het geschokte rechtsgevoel van - en de psychische schade toegebracht aan zeer velen, als gevolg van de toekenning van Kamerlidpensioenen aan de voormalige NSB-Kamerleden en hun nagelaten betrekkingen en de tot

op heden door de regering volgehouden officiële visie, dat deze pensioenen geheel conform het recht en de geldende wettelijke bepalingen zijn toegekend".

Het is derhalve een statutair belang van eiseres sub 1, zowel van eiseres sub 2, om middels een ondubbelzinnige uitspraak van de rechter dat bij de pensioenbeschikkingen het geldende recht is geschonden, ertoe bij te dragen dat het geschokte rechtsgevoel en de toegebrachte psychische schade wordt hersteld.

Ook hieraan is door de rechtbank ten onrechte volledig voorbij gegaan.

4. Eisers 3 t/m 37 hebben een rechtstreeks belang bij de gevorderde verklaring voor recht, aangezien een dergelijk verklarend vonnis op zichzelf al onmiddellijk zou bijdragen aan het herstel van hun geschokte rechtsgevoel en de toegebrachte psychische schade, los van de vraag of nu uiteindelijk het pensioen van de weduwe Rost van Tonningen wordt ingetrokken.

Ook bij pleidooi is van de zijde van eisers hier nog eens nadrukkelijk op gewezen :

" Maar hoe ook over de kansen tot een opnieuw politiek aan de orde stellen van de pensioenkwestie na een eventuele positieve rechterlijke uitspraak gedacht wordt en ongeacht welke inschatting dan ook wat betreft de kans op een uiteindelijke herziening van het pensioen van de weduwe Rost van Tonningen, een toewijzing van de vordering zou voor de eisers-natuurlijke personen op zichzelf leiden tot enig herstel van de psychische schade die aan hen werd toegebracht door de officiële voorstelling van zaken, dat de weduwe Rost van Tonningen zuiver juridisch gesproken op het pensioen alle recht van de wereld had !

Dan zou immers ook officieel vast staan dat met deze pensioentoe-kening werd gerommeld, een feit waarvan eisers altijd al diep overtuigd zijn geweest.

Voor hen zou deze bevestiging, dwars tegen de altijd volgehouden officiële lezing in, komen als manna uit de hemel, ook als dit niet leidt tot uiteindelijke intrekking van het pensioen. Hun geschokte rechtsgevoel zou door een dergelijke uitspraak eveneens enig herstel ondervinden, al was het maar omdat daarmee officieel zou zijn vastgesteld dat de pensioengrondslag niet deugt, iets wat zij ook altijd als zodanig hebben ervaren.

En daarmee is tevens voldoende ingegaan op de bij antwoord onder 5.9 door de Staat opgeworpen stelling, dat eisers bij een vonnis van de rechter geen baat zouden hebben.

Eisers hebben grote psychische schade geleden door de handhaving van de pensioenrechten van de weduwe Rost van Tonningen, waarbij de officiële lezing dat de besluiten op zichzelf juridisch deugdelijk waren een belangrijk element vormde.

Gedaagde heeft zelf al aangegeven dat het niet optreden tegen het pensioen van de weduwe Rost van Tonningen bij grote delen van de Nederlandse samenleving als "bijzonder pijnlijk zal worden ervaren" en "met name bij verzetsdeelnemers en oorlogsslachtoffers hard zal aankomen". Dat is gebeurd in de brief van de minister van binnenlandse zaken aan de Voorzitters van de Eerste en Tweede Kamer (prod. 15 bij dagvaarding).

In het verlengde hiervan heeft gedaagde niet weersproken, dat het voor eisers 3 t/m 37 onverdraaglijk is dat nog steeds door de minister van binnenlandse zaken wordt voorgespiegeld dat de pensioenbesluiten ten aanzien van de weduwe Rost van Tonningen rechtmatig zouden zijn genomen en dat het deswege in strijd met de rechtszekerheid zou zijn om deze pensioenverlening op de een of andere wijze ongedaan te maken, zoals in de dagvaarding is aangevoerd. (blz. 66)

Integendeel, gedaagde heeft daarop bij antwoord gesteld dat "het onverdraaglijk zijn (...) van de besluitvorming met betrekking tot het pensioen van mevrouw Rost van Tonningen onvoldoende rechtens relevant belang (schept) bij de vordering van eisers". (ad 5.7)

Daarmee wordt dit onverdraaglijk zijn voor eisers erkend en staat als zodanig in deze procedure vast.

Deze erkenning geldt weliswaar - gelet op het bij antwoord gestelde - dus primair voor zover het de besluitvorming met betrekking tot het pensioen betreft, maar aangenomen mag worden dat dit evenzeer geldt voor de elementen hiervan, n.l. de beweerdelijke rechtmatigheid van de pensioenbesluiten.

Wat van dit laatste ook zij, in elk geval wordt ook op dit punt de gestelde onverdraaglijkheid voor eisers niet weersproken.

Vast staat dus dat het voor eisers 3 t/m 37 onverdraaglijk is, dat nog steeds officieel wordt voorgespiegeld dat de pensioenbesluiten m.b.t. de weduwe Rost van Tonningen rechtmatig zouden zijn.

Hun rechtsgevoel is hierdoor ernstig geschokt en hierdoor is aan hen psychische schade toegebracht.

Gelet hierop hebben eisers er rechtstreeks baat bij als in rechte komt vast te staan dat de pensioentoekenning aan de weduwe Rost van Tonningen op een onrechtmatige grondslag berust.

Een en ander zou tot gevolg hebben een afname van psychisch leed van de eisende oorlogsslachtoffers en oud-verzetsmensen.

Bovendien zou een rechterlijke uitspraak als wordt gevorderd, een eerste stap kunnen zijn tot beëindiging van het pensioen, althans in elk geval kunnen leiden tot politieke herbezinning omtrent deze pensioentoekenning.

Zou het daadwerkelijk tot beëindiging van dit pensioen komen, dan zijn de bovengenoemde positieve effecten voor de psychische gezondheidstoestand van eisers nog groter.

Maar nogmaals, ook als dat er niet van komt, zijn er van een toewijzing al voldoende positieve effecten op de psychische gezondheidstoestand en wat betreft een herstel van hun geschonden rechtsgevoel te verwachten." (blz. 6 en 7)

5. Tenslotte is in eerste aanleg aangevoerd dat eisers in dezen opkomen voor de zedelijkheid, die een aspect van het algemeen belang vormt, waaromtrent eisers het recht hebben om hiervoor in rechte in het geweer te komen. Het zedelijkheidsaspect waar het hier om gaat, is het optreden tegen de aantasting van de integriteit van de rechtsstaat, alsmede de daarmee gepaard gaande geschiedvervalsing.

De aktie van eisers vindt daarmee tevens een grondslag in de zedelijkheid.

Juist eisers, waarvan velen in de oorlog grote offers hebben

gebracht voor het uiteindelijke herstel van de rechtsstaat, komt bij uitstek het recht toe op te komen tegen het in een rechtsstaat ongehoorde feit dat de Staat het bij voortduring officieel doet voorkomen, alsof de pensioenbeslissingen met betrekking tot de weduwe Rost van Tonningen op rechtmatige en regelmatige wijze hebben plaatsgevonden. De Minister van Binnenlandse Zaken is daarbij zelfs zo ver gegaan het parlement te voorzien van manifest onjuiste informatie.

Aan de Stichting Herwaarderding NSB-Kamerleden en de Vereniging van Anti-Fascistische Oud-Verzetsstrijders Nederland, Bond van Anti-Fascisten komt evenzeer dit recht toe. Het zijn immers organisaties die nauw zijn verbonden met oorlogsslachtoffers en het voormalig verzet.

Bij pleidooi is in dit verband namens eisers gesteld:

" In het algemeen heeft te gelden dat voor een vordering op grond van onrechtmatigheid het handelen jegens eisers onrechtmatig is. Dat is echter niet het geval als de onrechtmatigheid is gelegen in strijdigheid met de goede zeden als derde onrechtmatigheids-categorie van H.R. 31 jan. 1919; N.J. 1919, 161 (Lindenbaum-Cohen)).

Hier geldt dan hetgeen advocaat-generaal Franx in zijn conclusie bij het Ganstrekken-arrest (N.J. 1987, 458) overwoog:

"Aanvaardt men de zedelijkheid als grondslag van de geschonden norm, dan hoeft men aan een onderzoek naar eventuele belangen voor het aanwijzen van de rechtsgrond van van de (rechterlijke) aktie niet meer toe te komen. De onrechtmatigheid berust dan niet op enige rechts- of belangenaantasting, maar slechts op "onzedelijkheid" zonder meer."

Mr. Franx wijst er verder op dat deze "zedelijkheid" zijns inziens een algemeen belang is, dat zich voor bundeling en bescherming ex art. 1401 B.W. leent en verwijst voor dit standpunt naar het Nieuwe Meer-arrest.

Ook in deze zaak komen eisers - tevens - op voor de zedelijkheid. En wel het beschermen van de rechtsstaat middels het aan de kaak stellen van een ernstig geval van schending van de rechtsstaat.

Deze schending van de rechtsstaat wordt begaan door gedaaigde door het nemen en in stand houden van met de wet en het recht strijdige besluiten. Eisers komen hiertegen op, zonder dat in dit verband enige rechts- of belangenaantasting voor wat hunzelf betreft gesteld behoeft te worden.

Vanuit dit perspectief is hier dus geen enkel specifiek eigen belang aan de orde, ook niet een "eigen belang" in de zin van bescherming van eigen regelgeving, zoals in Limmen/Houtkoop (N.J. 1974, 91) gold voor de gemeente Limmen.

Vanuit dit perspectief geldt voor eisers alleen een zuiver "algemeen belang", dat eisers zich aantrekken.

Vanuit dit gezichtspunt geldt dan eveneens dat met recht en reden gesteld kan worden, dat met name oud-verzetsstrijders en oorlogsslachtoffers en hun organisaties - zoals in casu eisers -, die voor het herstel van de rechtsstaat dikwijls grote offers hebben gebracht, bij uitstek het recht toekomt om hier in rechte op te komen voor het algemeen belang, dat

gemoeid is met met een optreden tegen de aantasting van de integriteit van de rechtsstaat - alsmede de daarmee gepaard gaande geschiedvervalsing - middels het vasthouden door gedaagde aan de stellingname dat met name ook de pensioentoekenning aan de weduwe Rost van Tonningen rechtmatig zou zijn geschied. Zowel om redenen van bescherming van eigen belang als van algemeen belang komt eisers dus de bevoegdheid toe om in casu in rechte op te treden."

NOTA BENE : Uit hetgeen hierboven onder 2 t/m 5 is aangevoerd, vloeit voort dat eisers ook belang bij de onderhavige vordering hebben, indien de weduwe Rost van Tonningen zou komen te overlijden.

GRIEF II

Met betrekking tot de aspecten, waarop onder 2 t/m 5 van de eerste grief nader is ingegaan, wordt door de Rechtbank in het bestreden vonnis overwogen:

" In de eerste plaats hebben eisers geen rechtens relevant belang bij hun vordering.

(.....)

Dit wordt niet anders, nu met de gevraagde verklaring voor recht door eisers wordt beoogd bij te dragen aan het herstel van geschonden rechtsgevoel en van psychische schade ten gevolge van (het bekend worden van) de volgens eisers onjuiste toekenning van meergenoemd pensioen, dan wel het onverdraaglijk achten van de besluitvorming met betrekking tot dit pensioen, een en ander bij gelegenheid van de pleidooien door eisers ook aangeduid als het algemeen belang van de zedelijkheid."

1. Allereerst doet zich de vraag voor op welke gronden de Rechtbank van mening is dat eisers bij de ingestelde vordering niettemin geen baat zouden hebben, een en ander in het licht van de uitvoerige en gemotiveerde uiteenzetting van het tegendeel, zoals dit al bij dagvaarding en pleidooi naar voren is gebracht en onder Grief I is geciteerd en van een nadere toelichting is voorzien. Eisers hebben reeds in eerste aanleg voldoende onderstreept dat een rechterlijke uitspraak als gevorderd op zichzelf al heilzaam zou zijn voor hun psychische gesteldheid en hun geschonden rechtsgevoel.

Dit laatste staat bovendien als onweersproken tussen partijen vast.

In plaats van dit tot uitgangspunt te nemen, komt de Rechtbank echter met de overweging dat het eenmaal gestelde idee dat eisers bij de vordering geen baat zouden hebben, hierdoor niet anders wordt.

Eisers ervaren dit als een blijk van geringschatting jegens

hen persoonlijk en een onderschatting van hetgeen zij ten gevolge van de onderhavige pensioenbeschikkingen hebben te doorleven. Dat de Rechtbank meent te kunnen volstaan met louter een droge ontkenning van het feit dat eisers bij een toewijzing van de vordering baat zouden hebben, ervaren eisers bovendien als schofferend.

De Rechtbank motiveert dus niet waarom hij van mening is dat eisers voor wat betreft hun psychische gesteldheid en hun geschokte rechtsgevoel bij de vordering geen baat zouden hebben. In dit opzicht is het vonnis bovendien niet naar de eisen der wet voldoende met redenen omkleed.

2. Vervolgens berust deze overweging van de Rechtbank op een niet geheel correcte samenvatting van de betrokken stellingen van eisers.

Eisers hebben niet zozeer psychische schade ondervonden door de pensioentoekenning, als wel door het feit dat de Staat wilens en wetens volhoudt dat de pensioenbeslissingen rechtmatig en regelmatig hebben plaatsgevonden.

Bovendien is niet aangevoerd, zoals in deze overweging wordt gesuggereerd, dat eisers de besluitvorming met betrekking tot dit pensioen onverdraaglijk achten, maar dat het voor hen onverdraaglijk is dat door de Minister van Binnenlandse Zaken nog steeds wordt voorgespiegeld dat de pensioenbesluiten rechtmatig zouden zijn genomen en dat het deswege in strijd met de rechtszekerheid zou zijn om deze pensioenverlening op de een of andere wijze ongedaan te maken.

In deze dragende overweging is de Rechtbank derhalve zelfs niet tot een correcte omschrijving van de inzet van deze rechtsstrijd kunnen komen.

3. Tenslotte is het slot van de overweging onbegrijpelijk en bevat zelfs wartaal, dan wel is dit zinsdeel in elk geval onjuist. Het betreft hier de zinsnede :

" een en ander bij gelegenheid van de pleidooien door eisers ook aangeduid als het algemene belang van de zedelijkheid", in relatie tot het voorafgaande deel van deze zin.

Natuurlijk is door eisers het beoogde herstel van het geschonden rechtsgevoel en van de toegebrachte psychische schade niet aangeduid als het algemene belang van de zedelijkheid.

Aangevoerd is dat eisers in deze zaak opkomen voor de zedelijkheid - zijnde een algemeen belang -, in casu het beschermen van de rechtsstaat, en wel door het aan de kaak stellen van een ern-

stige inbreuk op de integriteit van deze rechtsstaat, die wordt gepleegd doordat de Staat vasthoudt aan de stellingname dat de pensioentoekenningen aan de NSB-Kamerleden en hun nagelaten betrekkingen in het algemeen en aan de weduwe Rost van Tonningen in het bijzonder rechtmatig zouden zijn geschied, waarbij door de Staat bovendien geschiedvervalsing wordt bedreven.

GRIEF III

Door in het bestreden vonnis te overwegen :

"In de eerste plaats hebben eisers geen rechtens relevant belang bij hun vordering.

Immers, het belang van een eiser bij een verklaring voor recht is niet aanwezig, indien het vonnis van de rechter " niet vermag baat te brengen ten opzichte van de wederpartij" (H.R. 15 december 1939, NJ 1940, 206 EMM),

formuleert de Rechtbank in het bestreden vonnis een algemene regel, die - in zijn algemeenheid - te ver gaat en daarmee onjuist is.

Niet correct is immers, dat indien een declaratoir vonnis geen baat vermag te brengen jegens de wederpartij, de eisende partij ipso facto geen rechtens relevant belang bij de vordering zou kunnen hebben.

GRIEF IV

Door te overwegen als in de vorige grief is weergegeven, is op dit punt het vonnis niet volgens de eisen van de wet met redenen omkleed.

De rechtbank verzuimt immers om aan te geven waarom de belangen, die eiser in eerste aanleg in het slothoofdstuk van de dagvaarding en in de paragrafen 2 t/m 5 van het pleidooi heeft aangegeven, geen rechtens relevante belangen zouden vormen.

Ook hier is het vonnis van de Rechtbank derhalve onvoldoende gemotiveerd.

GRIEF V

Door te overwegen :

"Immers, het belang van een eiser bij een verklaring voor recht is niet aanwezig, indien het vonnis van de rechter " niet vermag baat te brengen ten opzichte van de wederpartij" (H.R. 15 dec. 1939, NJ 1940, 206 EMM),

formuleert de Rechtbank op basis van dit oude arrest een leerstuk, dat door het genoemde arrest onmogelijk kan worden gedragen.

De Rechtbank beroept zich immers terzake niet op een algemeen rechtsbeginsel, maar op een uitspraak van de Hoge Raad uit 1939.

Allereerst is het echter zeker niet altijd zo, dat de eisende partij bij een verzoek om een sententia declaratoria verplicht is om aan te tonen welk belang hij hierbij heeft.

Procureur-Generaal Berger stelde dan ook in zijn conclusie bij dit arrest uit 1939 :

"Het wil mij voorkomen, dat de vraag, of hij die een declaratoir vonnis wenst te verkrijgen, verplicht is om aan te tonen, dat hij bij het verkrijgen van de verzochte verklaring belang heeft en van welke aard dit belang behoort te zijn, voor het onderhavige geding kan blijven rusten. Hoewel in de rechtspraak veelal gesteld, heeft het bedoelde vereiste bij verschillende schrijvers bestrijding gevonden (v.g. Star Busman, Hoofstukken B.Rv., nos. 10, 143 en 147; Molengraaff, Rechtgel. Mag. 1905, blz. 216; Scheltema, N.J.B. 1932, blz. 189). Het betreft hier trouwens niet eene vraag, welke in het bijzonder ten aanzien van zuiver declaratoire vonnissen aan de orde zou moeten komen, doch de meer algemeene, voor alle vonnissen, van welke aard ook, van gewicht zijnde, vraag, of een rechtsvordering slechts met goed gevolg kan worden ingesteld, indien de eiser daarbij een genoegzaam belang heeft."

Maar ook als dit anders zou liggen, dan nog laat zich niet op voorhand en in het algemeen beoordelen, maar slechts van geval tot geval, of men al dan niet bij een (declaratoire) rechterlijke uitspraak "baat heeft", omdat dit nu eenmaal een zaak is van casuïstiek. Maar dit laatste betekent tevens dat een dergelijk oordeel in hoge mate subjectief is. En dit noopt de rechter tot grote terughoudendheid als het erom gaat het oordeel te vellen dat een eiser bij de gevorderde verklaring voor recht of rechterlijke uitspraak "geen baat heeft".

Bovendien moet dit door de Rechtbank - in navolging van de Staat - aangehaalde arrest duidelijk binnen zijn kontekst worden gelaten en dient het daarnaast in het licht van zijn tijd te worden gezien. Het heeft derhalve slechts binnen zeer beperkte grenzen relevantie. Dat de Hoge Raad hier tot uitdrukking bracht dat de gevraagde verklaring voor recht eiseres "geen baat kon brengen", was niet zozeer gebaseerd op een feitelijke vaststelling, als wel ingegeven door juridisch-dogmatische opvattingen uit die tijd. Op de achtergrond van de weigering van de gevraagde verklaring voor recht speelde de toenmalige heersende opvatting, dat de oordeelsvrijheid van de Minister van Justitie over het al dan niet in staat van ontbinding zijn van rechtspersonen zeer ruim moest worden opgevat en dat de rechter deze ruimte diende te eerbiedigen.

Naar de toenmalige opvattingen behoorden botsingen tussen de administratie en de rechtsprekende macht over de wijze waarop de

administratie van haar wettelijke bevoegdheden gebruik maakte zo veel mogelijk te worden voorkomen, door de rechter ver te laten terugtreden.

In de noot bij het arrest wordt er melding van gemaakt dat ook in een ander geval de Hoge Raad geweigerd had om een uitspraak te geven bij een meningsverschil tussen een belanghebbende en de administratie omtrent de toepassing van een wetsvoorschrift. Dit teneinde een conflict tussen de rechterlijke macht en de administratieve macht zoveel mogelijk te vermijden. Deze benadering werd zo ver doorgevoerd, dat men tegen de Staat zelfs geen vordering uit onrechtmatige daad mogelijk oordeelde, wanneer een verklaring van geen bezwaar door de Minister werd geweigerd op grond van het feit dat volgens hem de onderwerpelijke actie niet voldeed aan hetgeen door de wet wordt voorgeschreven en de rechterlijke macht zou aannemen dat die actie daaraan wel voldeed.

Inmiddels heeft het denken over de verhouding rechter-overheid echter de nodige verandering ondergaan en is er sprake van een andere juridische benadering, waardoor de rechter minder gauw geneigd zal zijn om tot de conclusie te komen dat een uitspraak op een terrein van de overheid de belanghebbende "geen baat zal brengen".

GRIEF VI

Door in het bestreden vonnis te overwegen als volgt :

"In direct verband met het vorenstaande geldt voorts dat de vordering-uitsluitend strekkend tot een verklaring voor recht dat gedaagde jegens eisers een onrechtmatige daad heeft gepleegd-slechts toelaatbaar is indien eisers er belang bij hebben dat zodanige de wederpartij bindende verklaring reeds dadelijk door de rechter wordt gegeven (HR 30 maart 1951, NJ 1952, 29 PHANH). Daarvan is in dit geval geen sprake.

Immers, er zijn geen bijzondere omstandigheden gesteld of gebleken, die een splitsing van eisers rechtsvordering in afzonderlijke vorderingen betreffende erkenning van recht en veroordeling tot prestatie rechtvaardigen. Aldus wordt niet voldaan aan de door de Hoge Raad gestelde criteria, die zijn ingegeven door "de eisen van een behoorlijke procesvoering en het belang van de rechtspleging",

heeft de Rechtbank de fantasie de vrije loop gelaten en is lustig en ongeremd doorgedraafd op het pad van de eigen interpretatie van de bedoelingen van eisers.

De Rechtbank slaat de plank hierbij volkomen mis.

Zoals al onder grief I is uiteengezet, is het nimmer de bedoeling van eisers geweest om te komen tot een splitsing in afzonderlijke vorderingen en zijn hiervoor in de processtukken in eerste aanleg dan ook geen aanknopingspunten te vinden.

Overigens dient ook aan het arrest HR 30 maart 1951; NJ 1952, 29 PhAN geen interpretatie te worden gegeven die de specifieke omstandigheden waarop het betrekking heeft te boven gaat.

Zoals al bij pleidooi is opgemerkt, is in genoemd arrest

"niet meer bepaald dan dat een vordering die uitsluitend bedoeld is om bij gewijsde een bepaalde rechtsverhouding te doen vaststellen, slechts toelaatbaar is, indien de eiser er belang bij heeft, dat een zodanige, de wederpartij bindende verklaring, reeds dadelijk door de rechter wordt gegeven". (blz. 8)

Het gaat daarbij dus primair om een uitspraak van de rechter op interpretatiegeschillen omtrent de inhoud van bestaande rechtsrelaties tussen partijen.

Voor zover echter uit dit arrest zou moeten worden afgeleid dat ook indien het aankomt op het vaststellen van onrechtmatig handelen of nalaten, zou hebben te gelden dat een dergelijke rechterlijke uitspraak alleen kan worden gegeven indien de eisende partij er belang bij heeft dat een zodanige verklaring reeds dadelijk wordt gegeven - hetgeen primair veronderstelt dat met "het vaststellen van een bepaalde rechtsverhouding" ook het vaststellen van onrechtmatig handelen of nalaten zou zijn bedoeld, wat eisers overigens ontkennen -, dan zou niettemin in casu hieraan zijn voldaan.

Voor dat geval hebben eisers voldoende aangetoond dat zij bij de gevorderde verklaring voor recht een "dadelijk belang" hebben.

GRIEF VII

Door te oordelen dat eisers in hun vordering niet-ontvankelijk moeten worden verklaard op grond van de overweging :

"Daarbij komt nog dat eisers ook niet zijn aan te merken als onmiddellijk betrokken (rechts)persoon bij de rechtsverhouding tussen gedaagde en de weduwe Rost van Tonningen als bedoeld in artikel 3.11.7 NBW",

heeft de Rechtbank aan het recht een verkeerde toepassing gegeven.

Zoals reeds bij pleidooi is aangevoerd, is

"in zijn algemeenheid onjuist de in dit verband door de Staat bij antwoord opgeworpen stelling, dat voor een verklaring voor recht als in het onderhavige geval het noodzakelijk zou zijn, dat men een bij de rechtsverhouding onmiddellijk betrokken persoon is. Voor een dergelijke stelling is noch in de wet, noch in de jurisprudentie steun te vinden". (blz. 8)

En over artikel 3.11.7 NBW werd reeds bij pleidooi opgemerkt:

"als er onzekerheid is over het bestaan van een rechtsverhouding of de inhoud daarvan, geeft de rechter op vordering van een betrokken partij hierover uitsluitel.

De achtergrond hiervan is het belang dat partijen kunnen hebben bij het vaststellen van hun onderlinge rechtsbetrekkingen.

In casu gaat het echter om heel iets anders. Het gaat hier niet om de vraag of de rechtsverhouding tussen de Staat en de weduwe Rost van Tonningen bestaat en evenmin om de vraag van welke

inhoud die rechtsrelatie is. Het bestaan van deze rechtsrelatie en de inhoud daarvan zijn exact bekend en vormen tussen partij- en geen punt van discussie. Van de rechter wordt dan ook geen uitspraak verlangd over het bestaan van of de inhoud van deze rechtsverhouding.

Van de rechter wordt uitsluitend een uitspraak gevraagd omtrent het rechtmatigheidsgehalte van de pensioenbesluiten en dat is een geheel andere materie. En daarvoor is volstrekt niet nodig dat men een bij de rechtsverhouding tussen de Staat en de weduwe Rost van Tonningen betrokken partij is.

Het door de wederpartij genoemde (...) artikel 3.11.7 NBW gaat dus over heel iets anders dan hier aan de orde is.

Als de Consumentenbond een verklaring voor recht vraagt omtrent de rechtsgeldigheid van bepaalde gemeentelijke clausules over aansluitverplichtingen voor het centraal antennesysteem tussen kopers van woningen en een bepaalde kabelmaatschappij, zoals in H.R. 25 april 1986, RvdW 1986, 86 aan de orde was, krijgt zij ook niet tegengeworpen dat zij geen partij is in de rechtsverhoudingen tussen de gemeente en de betrokken huizenkopers. En datzelfde geldt als b.v. de Landelijke Specialisten Vereniging vraagt om een verklaring voor recht dat bepaalde overheidsmaatregelen jegens de specialisten onrechtmatig zijn.

Ook bij het proces tegen de Staat inzake de kruisraketten werden verklaringen voor recht gevorderd. Daarbij is door de Staat op geen enkel moment aangevoerd dat dergelijke verklaringen voor recht niet konden, omdat de eisers niet rechtstreeks bij de rechtsverhouding tussen de Staat der Nederlanden en de Verenigde Staten zouden zijn betrokken. (H.R. 10 nov. 1989, nr. 13.698) Zoals in dat proces een verklaring gevorderd wordt omtrent het rechtmatigheidsgehalte van het stationeren en eventueel inzetten van de kruisraketten, wordt hier een verklaring gevorderd over het rechtmatigheidsgehalte van bepaalde pensioenbesluiten. Het valt dus niet in te zien waarom de rechter zich hierover niet zou mogen of moeten uitlaten, nu eisers geen partij zijn in de in deze gevallen op de achtergrond aanwezige rechtsverhoudingen". (blz. 8 en 9)

Aan het in de in het vonnis aangebrachte kontekst in het geding brengen van genoemd artikel ligt een onjuiste interpretatie van eisers proces-bedoelingen ten grondslag.

Eisers stellen niet de inhoud van de rechtsrelatie tussen de Staat en de weduwe Rost van Tonningen ter discussie en evenmin gaat het eisers erom een rechterlijk ingrijpen in deze relatie te forceren. Het gaat eisers om een andere rechtsrelatie, namelijk die tussen de Staat en henzelf. En dan met name de vraag of de Staat jegens hen onrechtmatig handelt door te blijven voorspiegelen dat de pensioenbesluiten ten aanzien van de weduwe Rost van Tonningen rechtmatig zouden zijn genomen en dat het deswege in strijd met de rechtszekerheid zou zijn om deze pensioenverlening op de een of andere wijze ongedaan te maken.

In deze rechtsverhouding tussen eisers en de Staat, die in het onderhavige geschil de cruciale rechtsverhouding vormt, zijn eisers overigens de onmiddellijk betrokken (rechts)personen. In zoverre wordt dus wel degelijk aan de vereisten van artikel

3.11.7 NBW voldaan.

Overigens is artikel 3.11.7 NBW nog geen geldend recht.

Tenslotte wordt in dit verband nog verwezen naar hetgeen in paragraaf 6 van het pleidooi in eerste aanleg is opgemerkt.

GRIEF VIII

Ten onrechte suggereert de Rechtbank in het bestreden vonnis dat de vordering eventueel ook voor afwijzing in aanmerking zou kunnen komen, omdat deze op grond van artikel 2004 B.W. verjaard zou zijn.

Ook bij deze overweging speelt de bij de Rechtbank heersende verwarring omtrent eisers proces-bedoelingen een doorslaggevende rol. Het zij hier nogmaals herhaald: eisers hebben niet de intentie een rechterlijk ingrijpen te bewerkstelligen in de rechtsrelatie tussen de Staat en de weduwe Rost van Tonningen.

Slechts als zij dit wél hadden, zou hen wellicht kunnen worden tegengeworpen dat er misschien sprake zou kunnen zijn van verkrijgende verjaring van dit onrechtmatig verkregen pensioen.

Eisers vorderen echter de gevraagde verklaring voor recht, omdat de Staat weigert op te houden de pensioenbesluiten ten aanzien van de weduwe Rost van Tonningen voor te stellen als rechtmatig en regelmatig genomen en blijft stellen dat het deswege in strijd met de rechtszekerheid zou zijn om deze pensioenbesluiten op de een of andere wijze ongedaan te maken, waarbij de Staat - dusdoende - jegens eisers onrechtmatig handelt.

Daaraan zou niet afdoen, indien inmiddels zou hebben te gelden dat een vorm van verkrijgende verjaring zou hebben plaatsgevonden, evenmin als hieraan afdoet het feit dat uit artikel 129 APPA voortvloeit dat een herziening van de pensioenbeslissingen niet meer mogelijk is.

Het feit dat deze pensioenbeslissingen indertijd onrechtmatig en onregelmäßig hebben plaatsgevonden, alsmede de standpunten die de Staat daaromtrent inneemt, veranderen daardoor niet.

Zowel de vordering als het onrechtmatig handelen van de Staat door de ontkenning van de onrechtmatigheid en onregelmäßigheid van de pensioenbeslissingen van 1950 en 1956, zijn van recente datum en dus allerminst verjaard.

De eis luidt dan als volgt :

3.11.7 NBW voldaan.

Overigens is artikel 3.11.7 NBW nog geen geldend recht.

Tenslotte wordt in dit verband nog verwezen naar hetgeen in paragraaf 6 van het pleidooi in eerste aanleg is opgemerkt.

GRIEF VIII

Ten onrechte suggereert de Rechtbank in het bestreden vonnis dat de vordering eventueel ook voor afwijzing in aanmerking zou kunnen komen, omdat deze op grond van artikel 2004 B.W. verjaard zou zijn.

Ook bij deze overweging speelt de bij de Rechtbank heersende verwarring omtrent eisers proces-bedoelingen een doorslaggevende rol. Het zij hier nogmaals herhaald: eisers hebben niet de intentie een rechterlijk ingrijpen te bewerkstelligen in de rechtsrelatie tussen de Staat en de weduwe Rost van Tonningen.

Slechts als zij dit wél hadden, zou hen wellicht kunnen worden tegengeworpen dat er misschien sprake zou kunnen zijn van verkrijgende verjaring van dit onrechtmatig verkregen pensioen.

Eisers vorderen echter de gevraagde verklaring voor recht, omdat de Staat weigert op te houden de pensioenbesluiten ten aanzien van de weduwe Rost van Tonningen voor te stellen als rechtmatig en regelmatig genomen en blijft stellen dat het deswege in strijd met de rechtszekerheid zou zijn om deze pensioenbesluiten op de een of andere wijze ongedaan te maken, waarbij de Staat - dusdoende - jegens eisers onrechtmatig handelt.

Daaraan zou niet afdoen, indien inmiddels zou hebben te gelden dat een vorm van verkrijgende verjaring zou hebben plaatsgevonden, evenmin als hieraan afdoet het feit dat uit artikel 129 APPA voortvloeit dat een herziening van de pensioenbeslissingen niet meer mogelijk is.

Het feit dat deze pensioenbeslissingen indertijd onrechtmatig en onregelmatig hebben plaatsgevonden, alsmede de standpunten die de Staat daaromtrent inneemt, veranderen daardoor niet.

Zowel de vordering als het onrechtmatig handelen van de Staat door de ontkenning van de onrechtmatigheid en onregelmatigheid van de pensioenbeslissingen van 1950 en 1956, zijn van recente datum en dus allerminst verjaard.

De eis luidt dan als volgt :

- 11 -

Het Gerechtshof te 's-Gravenhage wordt verzocht het vonnis van de Arrondissementsrechtbank te 's-Gravenhage, op 21 maart 1990 onder rolnummer 89.5419 tussen appellanten als eisers en geïntimeerde als gedaagde gewezen, te vernietigen en opnieuw rechtdoende, bij arrest, voorzover mogelijk uitvoerbaar bij voorraad, te verklaren voor recht dat de bij KB van 15 mei 1950 tot stand gekomen toekenning van wedu-wenpensioen aan de weduwe Rost van Tonningen, en de herziening die in 1956 op de hoogte van dit pensioen is aangebracht, in strijd met en met schending van het recht hebben plaatsgevonden, zodat deswege deze pensioentoekenning en deze herziening van het pensioen als on-regelmatig en onrechtmatig moeten worden aangemerkt, met veroorde-ling van de Staat der Nederlanden in de kosten in beide instanties.

procureur

GERECHTSHOF TE 'S-GRAVENHAGE

zitting van 18 oktober 1990

MEMORIE VAN ANTWOORD

inzake:

1. de Stichting "Stichting Herwaarde-
ring Pensioenen NSB-kamerleden",
gevestigd te Hoenderloo, gemeente
Apeldoorn;
2. de vereniging "Vereniging van
Anti-Fascistische oud-Verzetsstrij-
ders Nederland, Bond van Anti-fas-
cisten",
gevestigd te Hoenderloo, gemeente
Apeldoorn,

en 35 anderen,

a p p e l l a n t e n ,

procureur: Mr A.B.B. Beelaard

advocaat : Mr N.M.P. Steijnen

tegen:

De Staat der Nederlanden,

van wie de zetel is gevestigd te

's-Gravenhage,

g e ĩ n t i m e e r d e ,

procureur: Mr J.L. de Wijkerslooth

Edelgrootachtbare College,

1. Bij dagvaarding van 28 maart 1989 zijn appellanten - tijdig - in hoger beroep gekomen van het vonnis dat door de Arrondissementsrechtbank te 's-Gravenhage op 21 maart 1990 tussen hen als eisers en de Staat als gedaagde is gewezen.
2. De Staat brengt hierbij in het geding het procesdossier van de vorige instantie bestaande uit:
 - a. inleidende dagvaarding;
 - b. conclusie van antwoord van de Staat;
 - c. akte houdende producties van Mr N.M.P. Steijnen;
 - d. akte houdende pleitnotities van Mr N.M.P. Steijnen;
 - e. pleitnotities van Mr J.L. de Wijkerslooth
 - f. vonnis.
3. De Staat handhaaft zijn stellingen in eerste aanleg, ook die waarop de rechtbank niet met zoveel worden is ingegaan.
4. Voorzover op de zaak enige bewijslast rust biedt de Staat aan zijn stellingen te bewijzen door alle middelen rechtens.
5. Naar het oordeel van de Staat zijn alle door appellanten tegen het vonnis van de rechtbank aangevoerde grieven ongegrond.
6. De Staat verwijst daartoe in de eerste plaats naar hetgeen van de zijde van de Staat is opgemerkt bij conclusie van antwoord en bij pleidooi in eerste aanleg. Voorts verwijst de Staat naar het arrest van Uw Hof van 27 september jl. inzake de Vereniging tot behoud van Natuurmonumenten in Nederland/Staat, welk arrest hierbij wordt overgelegd (prod. 1) en in welk arrest Uw Hof een soortgelijke gedachte wordt ontwikkeld als door de Staat in eerste aanleg is verdedigd.
7. Naar de opvatting van de Staat maken appellanten bij memorie van grieven opnieuw duidelijk dat zij door de gevraagde verklaring

voor recht beogen te bewerkstelligen dat het pensioen van mevrouw Rost-van Tonningen opnieuw door de wetgever ter discussie wordt gesteld. Uw Hof verwerpt een dergelijk belang als rechtens relevant belang bij een verklaring voor recht uitdrukkelijk in rov. 4 van het hierboven genoemde arrest. Bij een dergelijke verklaring voor recht zouden appellanten alleen dan een genoegzaam belang hebben, indien de rechter ook een voorziening - een bevel of een verbod - terzake zou kunnen geven. Een dergelijk ingrijpen door de burgerlijke rechter in het proces van formele wetgeving is echter op staatsrechtelijke gronden uitgesloten.

9. De omstandigheid dat één van de appellanten een stichting is die mede tot doel heeft de verklaring voor recht, zoals door appellanten nagestreefd, te vorderen, schept evenmin voldoende belang. Zou dat juist zijn dan zou door het oprichten van een stichting de burgerlijke rechter over elke in Nederland levende rechtsvraag een uitspraak kunnen worden ontlokt.
10. Tenslotte vormen ook herstel van geschokt rechtsgevoel, noch de wens op te treden tegen de aantasting van de integriteit van de rechtsstaat, resp. geschiedvervalsing voldoende relevant belang.
11. De Staat bestrijdt dat de vordering van appellanten op iets anders is gericht dan op de beëindiging van het pensioen van mevrouw Rost-van Tonningen.

MET CONCLUSIE: dat het Uw Hof moge behagen het door appellante ingestelde hoger beroep, voorzover nodig met aanvulling en verbetering van gronden, te verwerpen; kosten rechtens.

Procureur

Het gerechtshof te 's-Gravenhage, kamer IV A, heeft het volgende arrest gewezen in de zaak:

1. De rechtspersoonlijkheid bezittende vereniging "Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland", gevestigd te 's-Graveland,
2. De stichting "Stichting Het Groninger Landschap", gevestigd te Groningen,
3. De rechtspersoonlijkheid bezittende vereniging "Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee", gevestigd te Harlingen,
4. De rechtspersoonlijkheid bezittende vereniging "Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels", gevestigd te Zeist,
5. De stichting "Wereld Natuur Fonds Nederland", gevestigd te Zeist,
appellanten,
procureur: Mr. J.G. de Vries Robbé,

t e g e n

De Staat der Nederlanden
(Ministerie van Buitenlandse Zaken),
waarvan de zetel is gevestigd te 's-Gravenhage,
geïntimeerde,
procureur: Mr. J.L. de Wijkerslooth.

Het procesverloop

1. Appellanten hebben in eerste aanleg geïntimeerde, hierna te noemen de Staat, gedagvaard op verkorte termijn en gevorderd - na vermeerdering van eis - dat de rechtbank voor recht verklaart dat de inhoud van het Samenwerkingsverdrag Eems-Dollard (Trb, 1984, 118), althans de artikelen 2 tot en met 14, na de inwerkingtreding van de Goedkeuringswet in strijd is respectievelijk zijn met het Verdrag van Ramsar en/of het Verdrag van Bern en/of de EEG-Vogelrichtlijn en/of artikel 6 van het Europese Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en/of artikel 7 van het EEG-Verdrag en/of de artikelen 17 en 97 eerste lid van de Grondwet, alsmede met ongeschreven rechtsbeginselen, een en ander uitvoerbaar bij voorraad.
Na gevoerd verweer heeft de rechtbank te 's-Gravenhage bij vonnis van 28 oktober 1987 eiseressen, thans appellanten, niet ontvankelijk verklaard in hun vordering.

2. Appellanten hebben in hoger beroep zes grieven tegen dit vonnis gericht en geconcludeerd hen ontvankelijk te verklaren en het gevorderde toe te wijzen, zij het dat zij dit niet meer afhankelijk stellen van de inwerkingtreding

van de Goedkeuringswet. De Staat heeft de grieven bij memorie van antwoord bestreden. Partijen hebben hun standpunten doen bepleiten, appellanten door Mr. N.S.J. Koeman, advocaat te Amsterdam, en de Staat door zijn procureur. Zij hebben pleitnotities overgelegd.

De beoordeling van het hoger beroep

3. Voordat het hof toekomt aan een bespreking van de grieven, zal het ambtshalve onderzoeken of de vordering van appellanten - de enkele verklaring voor recht, hierboven genoemd - ontvankelijk is.

Wil de vordering kunnen slagen dan dienen appellanten, nu zij uitsluitend een verklaring voor recht vorderen, daar belang bij te hebben.

4. Vaststaat dat het wetsontwerp tot goedkeuring van het Samenwerkingsverdrag Eems-Dollard nog niet door de Eerste kamer van de Staten-Generaal is behandeld. Vermeldenswaard is dat de regering van de BRD nog geen akte van bekrachtiging te 's-Gravenhage heeft gedeponereerd, zo heeft de Staat bij pleidooi meegedeeld.

Het Samenwerkingsverdrag Eems-Dollard behoort dan ook nog niet tot de hier te lande toepasselijke rechtsregels welke inbreuk zouden kunnen maken op de hierboven bij 1. genoemde rechtsregels. Nu het Samenwerkingsverdrag nog geen rechtskracht heeft, staat evenmin vast dat de Bondsrepubliek Duitsland ter uitvoering daarvan werken zal uitvoeren of doen uitvoeren die van invloed zijn op het ecosysteem in het Dollardgebied en dat 10% van het Dollard-areaal verloren zal gaan met allerlei schadelijk effecten voor de vogelstand.

5. Appellanten stellen echter als grondslag van hun bovengenoemde vordering tot verklaring voor recht dat de Staat jegens hen, wegens hun belangen en eigendomsrechten van enkele hunner, onrechtmatig handelt "door het Samenwerkingsverdrag Eems-Dollard te sluiten en goed te keuren" - aldus alinea 14 van de inleidende dagvaarding - nu dat Verdrag in strijd zou zijn met de hierboven bij 1. genoemde rechtsregels, waar het de Bondsrepubliek Duitsland gerechtigd maakt de in alinea 3. van de inleidende dagvaarding genoemde werken uit te voeren.

6. Aan die grondslag verbinden appellanten niet een vordering de Staat zijn beweerdelijk onrechtmatig handelen te verbieden. Als reden daarvoor voeren appellanten aan - aldus paragraaf 4 van de pleitnotities in hoger beroep van Mr. Koeman - dat zij het verwijt willen voorkomen dat door zo'n verbod de volksvertegenwoordiging 'buiten spel' zou worden gezet. Die reden rechtvaardigt niet de onderhavige vordering, de enkele verklaring voor recht. Immers: óf de rechter mag bedoeld verbod geven, zodat genoemd verwijt ongegrond is, óf het Nederlandse staatsrechtelijke bestel laat zo'n verbod niet toe, in welk laatste geval

appellanten, nadat het Verdrag mocht zijn goedgekeurd, genoeg moeten nemen met vergoeding van de schade welke zij mochten lijden tengevolge van het sluiten en goedkeuren van het Verdrag, zo daartoe gronden zijn. De rechter zal zich alsdan en niet nu over die gronden hebben uit te spreken.

7. Evenmin wordt de onderhavige vordering gerechtvaardigd door de stelling in het verzoek op verkorte termijn te mogen dagvaarden: "dat het van belang is dat de Staten-Generaal bij de behandeling van de Goedkeuringswet van het oordeel van de rechtbank over de inhoud van het Samenwerkingverdrag kennisneemt".

8. Appellanten hebben ook overigens geen bijzondere omstandigheden gesteld die het wenselijk maken dat enige gehoudenheid van de Staat jegens appellanten reeds nu door een bindende verklaring voor recht wordt veilig gesteld. Op grond van het vorenstaande is de vordering van appellanten mitsdien niet ontvankelijk.

9. De vordering is ook daarom niet ontvankelijk en de grieven I en II ongegrond, daar het in strijd is met het Nederlandse staatsrechtelijke bestel dat de rechter zich in een vonnis uitspreekt over een wetsvoorstel dat in behandeling is bij de regering of volksvertegenwoordiging. Het hof verenigt zich met hetgeen de Staat hieromtrent bij zijn memorie van antwoord onder 5. heeft gesteld.

10. Het vorenstaande brengt mee dat het vonnis van de rechtbank bekrachtigd moet worden, terwijl appellanten de kosten van het hoger beroep dienen te dragen.

De beslissing

Het Gerechtshof:

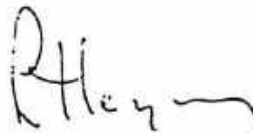
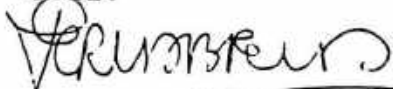
bekrachtigt het vonnis waarvan beroep;

veroordeelt appellanten in de kosten van het hoger beroep;

begroot die kosten, voor zover gevallen aan de zijde van de Staat tot de uitspraak van dit arrest, op f 3.900,--.

Dit arrest is gewezen door Mrs. Van der Veen, Heyning-Plate en Van den Brink, en is uitgesproken ter openbare terechtzitting van 27 september 1990.

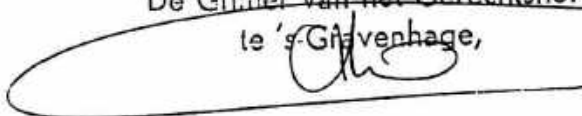
coll:

Voor grosse:

uitgegeven aan J.C. de Wijkerslooth
procureur van

De Griffier van het Gerechtshof
te 's-Gravenhage,

Ans. 1990

HET PROCES TEGEN DE STAAT

De Staat is inmiddels gekomen met een antwoord op ons hoger beroep. Weer is het uiterst summier. Nonchalant worden alle toch niet geringe juridische punten die aan de orde zijn gesteld weggewuifd.

De redenering is nu als volgt: als een wetsvoorstel door regering of parlement wordt behandeld, mag de rechter zich daar niet mee bemoeien. Je kan dan dus b.v. ook niet de rechter vragen om dat wetsvoorstel te verbieden en evenmin kan je dan de rechter vragen om een verklaring voor recht dat dat wetsvoorstel niet deugt of anders moet zijn. De Staat voert aan dat we opnieuw een wetsvoorstel over het pensioen willen bereiken. En dat mag ook niet.

Voor het gemak ziet de landsadvocaat er even aan voorbij dat dat laatste heel wat anders is dan het eerste. Het eerste houdt in dat de rechter niet tussenbeide mag komen als de wetgever bezig is met het maken van een wet - een broedende kip mag je als het ware niet storen. Maar dat is heel wat anders als ons geval, waarin voor de broedende kip het nest verstoord is (het initiatief-wetsvoorstel is door de CDA doodgelopen) en we juist proberen de kip weer op de eieren te krijgen. Hier hoeft de rechter niet bang te zijn een **bestaand** wetsgevingsproces te verstoren, want dat is er niet.

De landsadvocaat doet alsof de twee zaken hetzelfde zijn.

Maar bovendien geeft de landsadvocaat een verkeerd beeld van onze vordering. Hij stelt dus dat we via de rechter een nieuw wetsvoorstel over het pensioen willen afdwingen. Dat zou zo zijn als onze eis geluid zou hebben: *"de rechtbank dient te bepalen dat de Staat een nieuw wetsvoorstel dient te maken tot intrekking van het pensioen van de weduwe R.v.T."*

Maar dát hebben we niet geëist.

Wat we wél eisen is een rechtelijke uitspraak waarmee we tegen de politiek kunnen zeggen: **jullie moeten actie ondernemen**, want over het pensioen is altijd gelogen.

Wij willen dus de rechter een uitspraak laten doen waaruit vervolgens de politiek konsekwenties dient te trekken en dat is wat anders dan dat de rechter rechtstreeks de Staat gebiedt om een wetsontwerp te maken om het pensioen in te trekken. Een dergelijke bevel kan (volgens de Staat) dus niet.

En als een bevel terzake door de rechter niet kan worden gegeven, dan is er (alweer volgens de Staat) geen "genoegzaam belang" voor een verklaring voor recht als door ons wordt geëist. Ook als het waar zou zijn wat de Staat stelt, namelijk dat het niet mogelijk is dat de rechter rechtstreeks uitspreekt dat de Staat een wetsontwerp moet maken tot intrekking van het pensioen, en dat neemt de Staat maar even gemakshalve aan, dan nog blijkt nu in elk geval zonneklaar dat de Staat daarmee een onjuiste voorstelling geeft van onze eis en hierover opzettelijk verwarring zaait, want dat vorderen we nu juist niet. Wat we wél vorderen is dat de rechter uitspreekt dat bij de pensioentoekenning in 1950 en 1956 bewust in strijd met de wet is gehandeld. En die eis kan wel degelijk in een verbod "vertaald" worden, zonder dat de rechter daarmee direct ingrijpt in een proces van wetgeving.

En dat komt omdat we wat anders eisen dan wat de Staat ervan probeert te maken.

We hebben hierboven geprobeerd om in begrijpbare taal te verwoorden hoever het proces nu in hoger beroep is. Uit de MEMORIE VAN ANTWOORD van de landsadvocaat noteren we voor u:

"Naar het oordeel van de Staat zijn alle door de appellanten tegen het vonnis van de rechtbank aangevoerde grieven ongegrond";

"Tenslotte vormen ook herstel van geschokt rechtsgevoel, noch de wens op te treden tegen de aantasting van de integriteit van de rechtsstaat, resp. geschiedvervalsing voldoende relevant belang";

"De Staat bestrijdt dat de vordering van appellanten op iets anders is gericht dan op de beëindiging van het pensioen van mevrouw Rost- van Tonningen".

Onze advocaat heeft naar aanleiding van de MEMORIE VAN ANTWOORD een AKTE TOT VERMEERDERING VAN EIS ingediend, waaruit blijkt dat het bij onze eis helemaal niet gaat om "een ingrijpen in het proces van formele wetgeving", wat de Staat ons in de schoenen probeert te schuiven.

Nu de oude argumenten om ons niet-ontvankelijk te verklaren, die door de rechtbank en de Staat in eerste instantie zijn gebruikt, kennelijk voldoende zijn aangepakt in de MEMORIE VAN GRIEVEN, werd het voor de Staat zaak om, met verdraaiing van onze eis, met een nieuw argument op de proppen te komen, teneinde ook het Hof een nieuwe vluchtweg te bieden.

We wachten weer af, we zijn eventueel nog lang niet aan het einde van de rechtsmogelijkheden en we zijn ervan overtuigd dat u ons zult blijven steunen.

We kregen net voor het sluiten van de tekst-opname nog bericht dat de Landsadvocaat, in reactie op de indiening van de akte tot vermeerdering van eis, pleidooi heeft gevraagd. Hieruit blijkt in elk geval dat de Staat niet gerust is op de afloop. Door dit aanvragen van pleidooi door de Staat wordt het proces in hoger beroep, zeker met een half jaar verlengd.

HET ZWARTE PAD

Een groep fascisten dringt een woonwijk binnen om 50% van de bevolking te intimideren en om de andere helft aan te zetten tot rassenhaat. De groep wil een sfeer van angst creëren, zodat duizenden mensen niet meer onder menselijke omstandigheden kunnen leven. De groep hoopt op deze manier de mensen van huis en haard, waar ze tientallen jaren gewoond en gewerkt hebben, te verdrijven.

Hun kinderen zijn er geboren en getogen.

De fascisten maakten de mensen in hun kerk belachelijk door er voor de deur nationalistische liedjes te brallen. Zij konden dit doen omdat ze door de politie beschermd werden.

Ook de buurthuizen waar de bevolkingsgroepen bij elkaar komen kregen een bezoek.

De groep wil een zuiver volk, van vreemde smetten bevrijd!

Geachte redactie,

Artikel 1

De BRD en de DDR ontwikkelen normale goede nabuur- betrekkingen met elkaar op grond van gelijkberechtiging.

Artikel 2

De BRD en de DDR laten zich leiden door het doel en principe zoals in de Charta van de Verenigde Naties zijn vastgesteld, in het bijzonder, de soevereine gelijkheid van alle Staten, met respect voor onafhankelijkheid, zelfstandigheid en territoriale integriteit, het zelfbestemmings-rechts, de handhaving van de mensenrechten en het niet-discrimineren.

Artikel 3

Gevolgsgevend aan de Charta van de VN zullen de BRD en de DDR hun geschillen uitsluitend met vredige middelen oplossen en zich van dreigen met geweld of aanwenden van geweld onthouden. Ze bekrachtigen de onschendbaarheid van de tussen hen bestaande grenzen, nu en in de toekomst en verplichten zich tot een onbeperkt respect van hun territoriale integriteit.

Artikel 4

De BRD en de DDR gaan ervan uit, dat geen van beide Staten de ander internationaal vertegenwoordigen of in zijn naam handelen kan.

Artikel 5

De BRD en de DDR zullen vredige betrekkingen tussen de Europese Staten bevorderen en tot veiligheid en samenwerking in Europa bijdragen. Zij ondersteunen de pogingen tot vermindering van de strijdkrachten en de bewapening in Europa, zonder dat daardoor nadelen voor de veiligheid van de betrokkenen zal ontstaan. De BRD en de DDR zullen het doel van een algemene en volledige ontwapening en een doeltreffende internationale controle van de internationale veiligheid dienende bewapeningsbeperking en ontwapening, in het bijzonder op het gebied van kernwapens en andere massavernietigingswapens, ondersteunen.

Artikel 6

De BRD en de DDR gaan uit van het principe dat de soevereiniteit van ieder der beide Staten zich tot zijn eigen staatsgebied beperkt. Ze respecteren de onafhankelijkheid en zelfstandigheid van ieder der beide Staten in zijn binnen- en buitenlandse aangelegenheden.

Artikel 7

De BRD en de DDR betuigen hun bereidwilligheid om met het oog op de normalisering hunner betrekkingen praktische en humanitaire kwesties te regelen. Ze zullen accoorden sluiten, om op de basis van deze verdragen en tot beider voordeel de samenwerking op het gebied van economie, wetenschap en techniek, het verkeer, de post- en telecommunicatie, het gezondheidswezen, de cultuur, de sport, het milieu en op andere gebieden te ontwikkelen en te bevorderen.

Artikel 8

De BRD en de DDR zullen voortdurend waarnemers uitwisselen. Ze zullen een zetel bezetten als de regering die beschikbaar stelt. De praktische vragen die met de regeling van de waarnemers gepaard gaan, worden in een bijvoegsel geregeld.

Artikel 9

De BRD en DDR stemmen erin overeen, dat door dit Verdrag de door hen eerder afgesloten internationale verdragen en afspraken niet worden aangetast.

Artikel 10

Dit Verdrag moet worden geratificeerd en wordt op de dag na de overeenkomstige verdrags-uitwisseling van kracht.

Ter bekrachtiging van dit Verdrag hebben de gevolmachtigen van de verdragssluitende zijden dit Verdrag ondertekend.

Gedaan in Berlijn op 21 december 1972 in twee originelen in de Duitse taal.

Voor de Bondsrepubliek Duitsland
Egon Bahr.

Voor de Duitse Democratische Republiek
Michael Kohl.

Gaarne wil ik langs deze weg een oproep doen aan de lezers van de "anti-fascist". Ik ben bezig met het tentoonstellingsrijp maken van mijn postzegelverzameling over de strijd tegen het fascisme, over de concentratiekampen en over de vervolging van Joodse mensen en politieke tegenstanders door het hitler-fascisme.

De meeste herdenkingszegels en enveloppen heb ik reeds in mijn bezit. Waar het mij echter aan ontbreekt zijn echte poststukken zoals brieven of briefkaarten van en naar de concentratie- en of krijgsgevangenenkampen met hierop post en of censuurstempels. Ook ben ik zeer geïnteresseerd in briefpost van Spanje-strijders ten tijde van de Spaanse burgeroorlog. Ik hoop dat er onder uw lezers nog mensen te vinden zijn, die nog wat brieven en dergelijke in hun bezit hebben en bereid zijn één of twee poststukken aan mij af te staan.

Zij kunnen er dan van verzekerd zijn dat hun waardevolle spullen in goede handen komen en gebruikt zullen worden voor het in herinnering houden van de gruweldaden van het hitler-fascisme.

Tevens zou ik graag in contact komen met Nederlandse of Belgische mensen die gevangen hebben gezeten in één van de zogenaamde Emslandkampen 1933-1945. Börgermoor, Esterwegen, Aschendorfermoor, Brual-Rhede, Walchum, Neusustrum, Oberlangen Wesuwe, Versen, Fulen, Gross-Hesepe, Dalum, Wietmarschen, Bathorn en Alexisdorf-Neugnandfeld.

Dit laatste i.v.m. een project over deze kampen voor de kinderen van het voortgezet onderwijs in Haaksbergen.

Hopende dat u mijn oproep wilt plaatsen en hopende op vele reacties van uw lezers eindig ik met de hartelijke groeten.

Roelof IJspeerd
Haaksbergerstraat 487
7545 GM ENSCHEDE.
tel. 053-319764.

(Wij kennen Roelof IJspeerd en zijn ouders al jaren. Wij zouden hem gerust dergelijke kostbaarheden toevertrouwen in de wetenschap dat ze zó een goed doel dienen. red.)

23 okt. 1990

De verlening van de Staat klopt in principe niet.

Als de rechter om een verltmtyghedsordeel gevraagd wordt, moet hij dat geven.

De rechter dat alleen een verklaring van recht kan worden gegeven, als de rechter ook een uitspraak - een level of verdict - kan geven, dat het een geen hantel.

Immers, zie het humaniteits-arrest, waarin de E.R. heeft uitgezproken dat het een verbod van het andere getuigt mag worden. Maar dat betekent niet dat de rechter een verbod mag verheffen of ^{bevest} verlaten van mag geven om b.v. een ander verbod te maken.

- Waar staat dat bovendien in de wet?

Daar staat te gelden: "geen rechtsregel waakt t'it"

- Met ingrijpen in een proces van formele uitspraak heeft de rechter niets, maar dan ook niets te maken. Komt uit de daken van de Staat.

- Integendeel: de Staat zegt: 't is rechtmatig; wij zeggen: 't is onrechtmatig. Dan moet de rechter er anders over, tenzij.....

→ met zijn sterke andere belang te hebben, maar de Staat moet anders uitspraak de rechter kan geen rechtmatigheidsordeel geven
→ later ook in de toekomst

Fam. van Luttikhuizen
Koudebergweg 55
7351 TJ Hoenderloo

betreft: RvT

datum 25 oktober 1990

Beste Alie en Henk,

De Staat is inmiddels met een antwoord gekomen op het hoger beroep. Weer is het uiterst summier. Nonchalant worden alle toch niet geringe juridische punten die aan de orde zijn gesteld weggewuifd. Het is alsof de Staat zeker schijnt te weten dat ook het Hof er niet aan zal willen. De Staat neemt dan ook nauwelijks de moeite om een goed onderbouwde smoes te verzinnen en komt met een verhaal dat aan alle kanten rammelt.

De redenering is nu als volgt : als een wetsvoorstel door regering of parlement wordt behandeld, mag de rechter zich daar niet mee bemoeien. Je kan dan dus b.v. ook niet de rechter vragen om dat wetsvoorstel te verbieden en evenmin kan je dan de rechter vragen om een verklaring voor recht dat dat wetsvoorstel niet deugt of anders moet zijn. Wij willen opnieuw een wetsvoorstel over het pensioen bereiken. En dat mag ook niet.

Voor het gemak ziet de landsadvokaat er even aan voorbij dat dat laatste heel wat anders is dan het eerste. Het eerste houdt in dat de rechter niet tussenbeide mag komen als de wetgever bezig is met het maken van een wet - een broedende kip mag je a.h.w. niet storen. Maar dat is heel wat anders als ons geval, waarin de broedende kip juist het nest verlaten heeft (het initiatief-wetsontwerp is door het CDA doodgelopen) en we juist proberen de kip weer op de eieren te krijgen. Hier hoeft de rechter niet bang te zijn een bestaand wetgevingsproces te verstoren, want dat is er niet. Zoals gezegd, voor het gemak doet de landsadvokaat alsof die twee zaken hetzelfde zijn. De verwijzing naar het bijgevoegde arrest slaat daarbij als een tang op een varken, want in die zaak ging het helemaal niet om een "poging om iets opnieuw door de wetgever ter discussie te stellen", maar om een duidelijk geval van een poging om de rechter in een bestaand proces van wetgeving te laten ingrijpen, dus om de broedende kip te laten storen. In genoemd punt 4 van het arrest is dan ook

Mr. N.M.P. Steijnen

Advokaat en Prokureur
Couwenhoven 52-05
3703 ER Zeist
tel. 03404-56867

Fam. van Luttikhuizen
Koudebergweg 55
7351 TJ Hoenderloo

betreft: RvT

datum 25 oktober 1990

Beste Alie en Henk,

De Staat is inmiddels met een antwoord gekomen op het hoger beroep. Weer is het uiterst summier. Nonchalant worden alle toch niet geringe juridische punten die aan de orde zijn gesteld weggewuifd. Het is alsof de Staat zeker schijnt te weten dat ook het Hof er niet aan zal willen. De Staat neemt dan ook nauwelijks de moeite om een goed onderbouwde smoes te verzinnen en komt met een verhaal dat aan alle kanten rammelt.

De redenering is nu als volgt : als een wetsvoorstel door regering of parlement wordt behandeld, mag de rechter zich daar niet mee bemoeien. Je kan dan dus b.v. ook niet de rechter vragen om dat wetsvoorstel te verbieden en evenmin kan je dan de rechter vragen om een verklaring voor recht dat dat wetsvoorstel niet deugt of anders moet zijn. Wij willen opnieuw een wetsvoorstel over het pensioen bereiken. En dat mag ook niet.

Voor het gemak ziet de landsadvokaat er even aan voorbij dat dat laatste heel wat anders is dan het eerste. Het eerste houdt in dat de rechter niet tussenbeide mag komen als de wetgever bezig is met het maken van een wet - een broedende kip mag je a.h.w. niet storen. Maar dat is heel wat anders als ons geval, waarin de broedende kip juist het nest verlaten heeft (het initiatief-wetsontwerp is door het CDA doodgelopen) en we juist proberen de kip weer op de eieren te krijgen. Hier hoeft de rechter niet bang te zijn een bestaand wetgevingsproces te verstoren, want dat is er niet. Zoals gezegd, voor het gemak doet de landsadvokaat alsof die twee zaken hetzelfde zijn. De verwijzing naar het bijgevoegde arrest slaat daarbij als een tang op een varken, want in die zaak ging het helemaal niet om een "poging om iets opnieuw door de wetgever ter discussie te stellen", maar om een duidelijk geval van een poging om de rechter in een bestaand proces van wetgeving te laten ingrijpen, dus om de broedende kip te laten storen. In genoemd punt 4 van het arrest is dan ook

Robobank Zeist,
rekeningnr. 37.52.38.832
gironummer Robobank: 21 71 31

geen spoor te vinden dat er op wijst dat het Hof ook bedoeld zou hebben dat pogingen om via de rechter de kip aan het broede te krijgen niet zouden mogen.

Maar bovendien geeft de landsadvokaat een verkeerd beeld van onze vordering. Hij stelt dus dat we via de rechter een nieuw wetsvoorstel over het pensioen willen afdwingen. Dat zou zo zijn als onze eis geluid zou hebben: "de rechtbank dient te bepalen dat de Staat een nieuw wetsvoorstel dient te maken tot intrekking van het pensioen van de weduwe RvT". Maar we zijn zo voorzichtig geweest om dat niet te eisen. Wat we wél eisen is een rechterlijke uitspraak waarmee we tegen de politiek kunnen zeggen: jullie moeten actie ondernemen, want over het pensioen is altijd gelogen. We willen dus de rechter een uitspraak laten doen waaruit vervolgens de politiek konsekwenties dient te trekken en dat is wat anders dan dat de rechter rechtstreeks de Staat gebiedt om een wetsontwerp te maken om het pensioen in te trekken. Een dergelijk bevel kan (volgens de Staat) dus niet. En als een bevel terzake door de rechter niet kan worden gegeven, dan is er (alweer volgens de Staat) geen "genoegzaam belang" voor een verklaring voor recht als door ons wordt geëist. Ook als het waar zou zijn wat de Staat stelt, namelijk dat het niet mogelijk is dat de rechter rechtstreeks uitspreekt dat de Staat een wetsontwerp moet maken tot intrekking van het pensioen, en dat neemt de Staat maar even gemakshalve aan, dan nog blijkt nu in elk geval zonneklaar dat de Staat daarmee een onjuiste voorstelling geeft van onze eis en hierover opzettelijk verwarring zaait, want dat vorderen we nu juist niet. Wat we wél vorderen is dat de rechter uitspreekt dat bij de pensioentoekenning in 1950 en 1956 bewust in strijd met de wet is gehandeld. En die eis kan wel degelijk in een verbod "vertaald" worden, zonder dat de rechter daarmee direct ingrijpt in een proces van wetgeving. En dat komt omdat we wat anders eisen dan wat de Staat ervan probeert te maken.

Daarom heb ik de bijgaande akte opgesteld, waaruit blijkt dat het bij onze eis helemaal niet gaat om "een ingrijpen in het proces van formele wetgeving", wat de Staat ons in de schoenen probeert te schuiven.

Wellicht wordt deze akte afgewezen, omdat niet in een zo laat stadium de eis mag worden vermeerderd. Maar dat is dan geen enkel punt. Want wat dan in elk geval voor de rechtbank nog eens aanschouwelijk is gemaakt, is dat de Staat onzin verkoopt als hij zegt dat terzake van onze eis een verbod niet mogelijk is.

Natuurlijk is het Hof niet zo dom om dat zelf ook al te zien. Maar de Staat wil het Hof kennelijk een nieuw argument aan de hand doen, waarachter dit rechterlijk college weg kan kruipen, als het dat zou willen. En de Staat speculeert er kennelijk op dat ook het Hof zijn snor wil drukken. Nu de

oude argumenten om ons niet-ontvankelijk te verklaren, die door de rechtbank en de Staat in eerste instantie zijn gebruikt, kennelijk voldoende zijn aangepakt in de memorie van grieven, werd het voor de Staat zaak om, met verdraaiing van onze eis, met een nieuw argument op de propfen te komen, teneinde ook het Hof een nieuwe vluchtweg te kunnen bieden.

Voor het geval dat de akte niet door het Hof wordt geaccepteerd, laat ik pleidooi aanvragen.

Als straks blijkt dat het Hof aan het handje van de Staat meewandelt, dan zal de Hoge Raad nog de enige instantie zijn, waarvan we enige objectiviteit mogen verwachten.

Maar zover is het voorlopig nog niet. We wachten eerst maar weer een s af.

Ik hoop dat jullie in goede gezondheid de winter ingaan en houdt me inmiddels bezig met de petitie.

vriendelijke groeten,

Nico

N. Steijnen

AKTE TOT VERMEERDERING VAN EIS

inzake :

Gerechtshof
te
's-Gravenhage
zitting
d.d.
8 november 1990

1. de stichting "Stichting Herwaardering
Pensioenen NSB-Kamerleden",
gevestigd te Hoenderloo, gemeente
Apeldoorn;
2. de vereniging "Vereniging van Anti-
Fascistische oud-Verzetsstrijders
Nederland, Bond van Anti-Fascisten",
gevestigd te Hoenderloo, gemeente
Apeldoorn,
en 35 anderen,

a p p e l l a n t e n

procureur: Mr. A.B.B. Beelaard

tegen

de Staat der Nederlanden,
gevestigd te 's-Gravenhage,

g e I n t i m e e r d e

procureur: Mr. J.L. de Wijkerslooth

Appellanten vragen akte van het navolgende :

Mede om duidelijk in beeld te brengen dat de plank in essentie wordt mis-
geslagen door de Staat,-die blijkbaar het verschil niet wenst te zien
tussen de - niet door eisers betwiste - rechtmatigheid van het pensioen
pro se en de - door eisers betwiste-rechtmatigheid van de toekenningsbe-
slissingen sec en die ook niet geneigd schijnt het principe te onderschrij-
ven dat als de rechter om een rechtmatigheidsoordeel wordt gevraagd, dit
ook in beginsel dient te worden gegeven,-wensen eisers de vordering uit te
breiden met de navoldende subsidiaire vordering :

"Mitsdien de Rechtbank te 's-Gravenhage bij vonnis, uitvoerbaar bij voorraad, de Staat (de Minister van Binnenlandse Zaken) verbiedt om nog langer in het openbaar het standpunt in te nemen dat de bij KB van 15 mei 1950 tot stand gekomen toekenning van weduwenpensioen aan de weduwe Rost van Tonningen, en de herziening die in 1956 op de hoogte van dit pensioen is aangebracht, rechtmatig en regelmatig hebben plaatsgevonden, waarbij door de Staat (de Minister van Binnenlandse Zaken) niet langer in het openbaar mag worden gesteld dat deze pensioentoeckenning en deze herziening geheel overeenkomstig de (toenmalig) geldende wetten en het (toenmalig) geldende recht zijn geschied, met veroordeling van geïntimeerde in de kosten van het geding in beide instanties".

Deze subsidiaire vordering maakt aanschouwelijk dat de rechter terzake van de primaire vordering ook een voorziening zou kunnen geven.

Waarvan Akte !

anti fascistische oud verzetsstrijders nederland
bond van anti fascististen

Koudebergweg 55
Postbus 1
7350 AA Hoenderloo
Tel. 05768 - 1258
b.g.g. 08309 - 51058

Hoenderloo, 8 dec. 1990.

Beste Niro,

We vinden je brief naar de vereniging
Super. We willen f 1000,- op je rekening storten (die je
opgaf) ~~ten~~ als het anders mocht horen we dat voor
Woensdag. Dinsdagavond komt Ekeina en dan zal
ze Woensdag wel starten.

Hart gr van ons
Alie

GERECHTSHOF TE 'S-GRAVENHAGE

zitting van 17 januari 1991
rolnummer: 90/476

ANTWOORD-AKTE

inzake:

1. de Stichting "Stichting Herwaarde-
ring Pensioenen NSB-kamerleden",
gevestigd te Hoenderloo, gemeente
Apeldoorn;
2. de vereniging "Vereniging van
Anti-Fascistische oud-Verzetsstrij-
ders Nederland, Bond van Anti-fas-
cisten",
gevestigd te Hoenderloo, gemeente
Apeldoorn,

en 35 anderen,

a p p e l l a n t e n ,

procureur: Mr A.B.B. Beelaard

advocaat : Mr N.M.P. Steijnen

tegen:

de Staat der Nederlanden,

van wie de zetel is gevestigd te

's-Gravenhage,

g e ĩ n t ĩ m e e r d e ,

procureur: Mr J.L. de Wijkerslooth

In antwoord op de door appellanten ter rolle van 8 november 1990 verzochte akte tot vermeerdering van eis, verzoekt de Staat der Nederlanden - nader: de Staat - eerbiedig akte van het navolgende:

De Staat verzet zich niet tegen de door appellanten gewenste vermeerdering van eis.

Uit het feit dat de Staat op procesrechtelijke gronden geen bezwaar maakt tegen de verzochte vermeerdering van eis, mag niet worden afgeleid dat de Staat van opvatting zou zijn dat de vermeerderde eis geheel of gedeeltelijk voor toewijzing vatbaar zou zijn.

WAARVAN AKTE!

procureur

Hoenderloo, 26 feb 1991

Beste Nico,

Duizendmaal bedankt voor je art. Dat scheelt mij
wren en ik zou het nooit zo goed gedaan hebben. Hierbij
de uitdraai, als er een stomme fout in zit, stuur het dan s.v.p.
gecorrigeerd terug. Ook een uitdraai die voor zichzelf spreekt.
Kijk s.v.p. even goed naar onze commentaar ertussen en er onder.
Is dat soms verkeerd i.v.m. proces en takt. Dan graag
daarover bericht.

Hart. groeten,
Herk en Alie

69

GERECHTSHOF TE 'S-GRAVENHAGE

Zitting van 21 maart 1991

Pleitnotities van Mr J.L. de Wijkerslooth

inzake:

de Staat der Nederlanden / de Stichting Herwaardering Pensioenen NSB-
kamerleden en 36 anderen

1. Inleiding

Bij de inleidende dagvaarding in deze procedure verzochten appellanten een verklaring voor recht dat:

"de bij KB van 15 mei 1980 tot stand gekomen toekenning van weduwenpensioen aan de weduwe Rost van Tonningen, en de herziening die in 1956 op de hoogte van dit pensioen is aangebracht, in strijd met en met schending van het recht hebben plaatsgevonden, zodat deswege deze pensioentoekenning en deze herziening van het pensioen als onregelmatig en onrechtmatig moeten worden aange-merkt."

Met een akteverzoek dat dateert van na de memorie van antwoord hebben appellanten hun eis gewijzigd in deze zin dat zij deze met een subsidiaire vordering hebben aangevuld, welke subsidiaire vordering ertoe strekt dat het de Staat en wel in het bijzonder de Minister van Binnenlandse Zaken verboden wordt om nog langer in het openbaar het

standpunt in te nemen dat de toekennings- en herzieningsbeslissing van het pensioen van de weduwe Rost van Tonningen rechtmatig en regelmatig hebben plaatsgevonden.

De Staat heeft gemeend zich niet tegen deze wijziging van eis te verzetten om te voorkomen dat deze procedure zou worden belast met een debat in een incident. De Staat heeft echter wel pleidooi verzocht om in de gelegenheid te zijn nog op de gewijzigde eis te kunnen reageren.

2. De primaire vordering

Allereerst nog een enkele opmerking over de primaire vordering.

De primaire vordering verlangt een verklaring voor recht dat een tweetal pensioenbesluiten, waarvan de laatste uit 1956 stamt, onrechtmatig zijn. Een dergelijke verklaring voor recht is naar de opvatting van de Staat slechts toewijsbaar wanneer tenminste aan twee voorwaarden is voldaan. Het zijn deze:

- a) Vast moet komen te staan dat het nemen van de besluiten, zo al in abstracto onrechtmatig, ook onrechtmatig is in de relatie tussen degene die de verklaring voor recht vordert en degene jegens wie de verklaring wordt gevorderd. Met andere woorden: er moet door de Staat door het nemen van de besluiten onrechtmatig zijn gehandeld mede jegens appellanten;
- b) Aan de vaststelling dat door de Staat jegens appellanten onrechtmatig is gehandeld moet voor appellanten enig in het kader van art. 1401 B.W. rechtens relevant gevolg zijn verbonden.

In eerste aanleg heeft de Staat omstandig betoogd dat in deze zaak aan geen van beide voorwaarden is voldaan. Dat alles zal ik nu niet herhalen. Ik verwijs naar hetgeen betoogd is in de conclusie van antwoord en bij pleidooi in eerste aanleg. Ik merk alleen op dat bij memorie van grieven appellanten opnieuw bevestigen dat zij door de verklaring voor recht wensen te bereiken dat - zoals appellanten het aanduiden - "de politiek" genoodzaakt zal zijn tot een herbezinning omtrent de vraag of het pensioen van mevrouw Rost van Tonningen in stand kan

worden gelaten. Appellanten hebben de overtuiging dat indien de verklaring voor recht wordt gegeven politiek de benodigde parlementaire meerderheid zal worden gevonden om het pensioen via een nieuwe wet ongedaan te maken. Appellanten beogen derhalve met de gevraagde verklaring voor recht rechtstreeks het proces van wetgeving te beïnvloeden. Een verklaring voor recht met die strekking en met dat oogmerk kan de burgerlijke rechter echter niet geven.

3. De subsidiaire vordering

Appellanten beogen met het subsidiair gevorderde bevel hetzelfde te bereiken als met de verklaring voor recht. Zij menen dat de subsidiaire vordering aanschouwelijk maakt dat de rechter terzake van de primaire vordering ook een veroordeling zou kunnen geven. Hieruit vloeit voort dat de subsidiaire vordering het lot van de primaire vordering moet delen. Ook deze beoogt het proces van wetgeving te beïnvloeden.

Men zou echter in het gevorderde bevel een wijziging kunnen lezen in de grondslag van de vordering van appellanten. Het gaat bij het bevel niet meer alleen over de rechtmatigheid van de indertijd genomen besluiten als zodanig, maar om de standpunten die over de betrokken besluiten in het recente verleden zijn ingenomen.

Gevorderd wordt immers dat de Staat respectievelijk de Minister van Binnenlandse Zaken niet langer in het openbaar mag stellen dat de pensioentoekenning en de herziening geheel overeenkomstig de toenmalig geldende wetten en het toenmalig geldend recht zijn geschied. Appellanten menen dat de Eerste en Tweede Kamer van de Staten-Generaal door de Minister van Binnenlandse Zaken onjuist zijn geïnformeerd over de rechtmatigheid van de pensioenbesluiten (vgl. bijv. memorie van grieven blz. 3) en wensen kennelijk dat de betrokken uitlatingen in de toekomst jegens de Staten-Generaal niet meer worden gedaan.

Aldus opgevat, stuit het bevel af op art. 71 Grondwet. Art. 71 Grondwet bepaalt:

"De leden van de Staten-Generaal, de ministers, de staatssecretarissen en andere personen die deelnemen aan de beraadslaging, kunnen niet in rechte worden vervolgd of aangesproken voor hetgeen zij in de vergaderingen van de Staten-Generaal of van commissies daaruit hebben gezegd of aan deze schriftelijk hebben overgelegd."

De door appellanten bestreden standpunten zijn steeds ingenomen in stukken die aan de Staten-Generaal zijn overgelegd.

Art. 71 Grondwet heeft tot strekking dat niemand bij het parlementaire debat in de vrije uiting van zijn gedachten zal worden belemmerd door de vrees, dat een of andere uitlating hem met de rechter in aanraking zou hebben brengen.

Zie:

Van der Pot-Donner, 1989, blz. 445.

Het artikel ziet op iedere gerechtelijke vervolging, de civielrechtelijke, de tuchtrechtelijke en op de strafrechtelijke. Het is daarbij niet van belang of de Staat wordt aangesproken dan wel een deelnemer aan de beraadslaging in privé.

Zie:

Pres. Rb. Den Haag 26 februari 1987, KG 1987, 134.

Nu het gevorderde bevel zijn grond vindt in uitlatingen aan de Staten-Generaal en de heropening van een parlementair debat beoogt, waarbij deze uitlatingen worden teruggenomen, is sprake van een gerechtelijke vervolging in de zin van art. 71 Grondwet.

4. Conclusie

Met conclusie: tot verwerping van het beroep.

Zitting

van

het Gerechtshof

te

's-Gravenhage

donderdag

21 maart 1991

om 10.00 uur

rolnummer 90/476

AKTE HOUDENDE PLEITNOTITIES

van Mr. N.M.P. Steijnen

Inzake:

de stichting STICHTING HERWAARDERING
PENSIOENEN NSB-KAMERLEDEN,

gevestigd te Hoenderloo, gemeente

Apeldoorn,

en 36 mede-eisers

e i s e r s

procureur: Mr. A.B.B. Beelaard

tegen

de STAAT DER NEDERLANDEN,

gevestigd te 's-Gravenhage,

g e d a a g d e

procureur: Mr. J.L. de Wijkerslooth

Edelachtbaar College,

1. Eisers eisen wat zij eisen

De stukken van de Staat lezen en herlezen is voor mij steeds weer een curieuze en vervreemdende ervaring, waarbij telkens opnieuw bij mij onwillekeurig de vraag opkomt: hebben de Staat en ik het wel over dezelfde procedure ?

Mijn eisers eisen wat zij eisen, maar de Staat houdt hardnekkig vol dat zij iets anders eisen dan zij eisen, en wel iets dat zij niet kunnen eisen, omdat het ligt op het terrein van de wetgever.

Ik heb altijd gedacht dat mijn eisers eisen dat voor recht wordt verklaard dat de pensioenbesluiten van 1950 en 1956 m.b.t. de weduwe Rost van Tonning- en onrechtmatig en onregelmatig tot stand zijn gekomen en deze vordering heb ik dan ook aan het papier toevertrouwd en ingediend.

Maar de Staat ziet dat in zijn grote wijsheid blijkbaar allemaal veel scher-

per en zuiverder; volgens de Staat staat er in het petitum niet wat er staat, maar staat er eigenlijk iets heel anders.

Eigenlijk staat er dat gevorderd wordt dat het pensioen van de weduwe Rost van Tonningen wordt beëindigd. Of, in de woorden van de Staat zelf nog aan het slot van de memorie van antwoord:

"De Staat bestrijdt dat de vordering van appellanten op iets anders gericht is dan op de beëindiging van het pensioen van mevrouw Rost van Tonningen."

En dat is waar de Staat voortdurend op tamboereert: er staat in het petitum iets anders dan er staat, want eigenlijk beoogt de bevordering te bewerkstelligen dat de rechter zich begeeft op het voor hem verboden terrein van de wetgever. Voor beëindiging van het pensioen is immers een formele wet nodig. Ergo: de vordering van eisers betekent een verholde rechterlijke interventie op het terrein dat voorbehouden is aan de wetgever en dus moet de vordering stranden.

Aldus lustig doordravend over het bochtige pad van de eigen gedachtenkronkels komt de Staat tot niet-ontvankelijkheid. En datzelfde verbeeldingspad brengt de Staat enkele kronkels verderop ook nog tot de stelling dat de gevraagde verklaring voor recht zich niet zou laten spiegelen door een bevel of verbod terzake, omdat dit dan - onverhuld - een ingrijpen in een proces van formele wetgeving zou betekenen, hetgeen op staatsrechtelijke gronden zou zijn uitgesloten.

Het lijkt mij dat appellanten louter met een verwijzing naar de subsidiaire vordering, ingediend bij akte tot vermeerdering van eis, kunnen volstaan om aan te tonen hoe voos deze gedachtenspinsels zijn.

De Staat zit dus goed fout.

Dat komt omdat de Staat zich schuldig maakt aan "hineininterpretieren" van de door appellanten ingestelde vordering en zich niet gewoon beperkt tot hetgeen er staat.

Wat er staat, staat er immers niet voor niets, maar omdat het zo bedoeld is.

Eisers zijn het nu meer dan zat dat de Staat hardnekkig vasthoudt aan een onjuiste voorstelling van zaken over wat als inhoud van de rechtsstrijd moet worden gezien. De bedoeling is ook het Hof op deze interpretatie-lijn te krijgen, nadat dit in eerste aanleg wat betreft de Rechtbank wonderwel was gelukt: de rechter heeft stap voor stap aan de hand van de Staat het bochtige pad van diens gedachtenkronkels gevolgd.

Het is thans uiteraard voor eisers van groot belang dat het Hof de Staat alleen laat staan op deze dwaalweg en de vordering van appellanten neemt voor wat er staat.

Zou immers ook het Hof de Staat volgen in diens gekunstelde misinterpretatie van de eis, dan dreigt deze interpretatie onaantastbaar te worden.

Het is zoals in de noot onder het arrest H.R. 18 juni 1982, NJ 1983,723 wordt gesteld:

"De rechter is vrij in de uitleg van gedingstukken, zolang die uitleg niet geheel onbegrijpelijk is. In cassatie kan over een verkeerde uitleg van stellingen van een partij dan ook vaak niet met succes worden geklaagd."

Het Hof zal echter terdege rekening moeten houden met het beginsel van de partij-autonomie.

In principe betekent dat - aldus de noot -:

"dat de stellingen van partijen verklaringen zijn die pp. tot elkaar richten en dat de rechter als toehoorder en scheidsrechter gebonden is aan de betekenis die zij tussen pp. hebben. Indien pp. een stelling beide in een bepaalde zin opvatten, zoals uit de gedingstukken kan blijken, mag de rechter niet daarvoor in de plaats zijn eigen uitleg stellen. Als pp. een verschillende uitleg geven aan een stelling, dan is beslissend welke betekenis de wederpartij redelijkerwijze aan de stelling moest geven. De uitleg van stellingen in het proces geschiedt geheel op dezelfde wijze als van rechtshandelingen. Zie art. 3.2.3 NBW en H.R. 17 dec. 1976, NJ 1977, 241; H.R. 11 maart 1977, NJ 1977,521; H.R. 1 juli 1977, NJ 1978, 125 en H.R. 13 maart 1981, NJ 1981,635. De beslissing van de HR lijkt me juist. Pp. voeren een debat voor de rechter, niet met de rechter. Daarin bepalen zij zelf omvang en inhoud van de rechtsstrijd. De lijdelijkheid van de rechter is op dit punt nog onomstreden. Hij mag het debat tussen pp. wel activeren, hij mag wel door actief ingrijpen bevorderen, dat tussen pp. klaarheid wordt geschapen over doel en strekking van haar stellingen, maar hij mag niet aan stellingen van pp. een uitleg geven die ze voor pp. niet hadden."

Hier doet zich echter de situatie voor dat pp. het niet eens zijn over de betekenis en inhoud van de vordering.

Hier doet dan ook opgeld hetgeen in de noot dienaangaande wordt gesteld, nl. dat als partijen een verschillende uitleg geven aan stellingen, dan beslissend is welke betekenis de wederpartij redelijkerwijs aan de stelling moest geven.

Nu eisers eens en temeer nadrukkelijk hebben verklaard de inhoud en omvang van de rechtsstrijd strikt beperkt te willen houden tot het in het petitum gevorderde, is het apert onredelijk van de Staat daarin niet anders te zien dan een poging tot beëindiging van het pensioen van de weduwe Rost van Tonningen.

Een dergelijke geforceerde interpretatie, waarvoor elke grondslag ontbreekt, is niet alleen onredelijk, maar zelfs malicieus.

Eisers zijn omtrent hun procesbedoelingen altijd open en helder geweest. Zij hebben bij pleidooi in eerste aanleg en bij memorie van grieven uiten-treuren uiteengezet waarom de gevraagde verklaring voor recht hun proces-doel is als doel op zichzelf.

Anderzijds hebben zij er nimmer misverstand over laten bestaan dat de gevorderde verklaring, zo mogelijk, tevens zal worden gebezigd om daarmee de Minister van Binnenlandse Zaken onder druk te zetten om tot een heroverweging te komen van zijn conclusies t.a.v. de rechtmatigheid van de pen-

sioenbesluiten en, in het verlengde daarvan, mogelijkerwijs tot het alsnog zetten van legislatieve stappen om aan dit pensioen een einde te maken.

Daarvoor zal uiteraard geen nieuwe juridische procedure worden opgezet, omdat eisers zich natuurlijk terdege realiseren dat het primaat hiertoe bij de wetgever ligt, zodat van een door de Rechtbank bij elkaar gefantaseerde "splitsing van vorderingen" geen sprake is. Op de Minister - en mogelijk op de Kamer - zal alsdan eenvoudig een moreel appèl worden gedaan om tot legislatieve stappen te komen.

Tenminste indien de weduwe dan nog leeft.

Het kan ook zijn dat de weduwe intussen overlijdt. Dan zal een nieuwe wet tot intrekking van het pensioen niet meer mogelijk zijn, maar behouden eisers niettemin bij de vordering alle belangen die zij zo uitvoerig hebben uiteengezet. Dat laatste kan niet genoeg onderstreept worden !

Aan het eventueel gebruiken van de gevorderde verklaring voor recht om de Minister van Binnenlandse Zaken onder druk te zetten om zo mogelijk alsnog tot initiatieven te komen om het pensioen van de weduwe Rost van Tonningen te beëindigen, kleeft niets staatsrechtelijk onoirbaars.

Er valt een vergelijking te trekken met de recente ontwikkelingen bij de snelle kweekreactor van Kalkar. Er zijn in Duitsland - met Nederlandse deelname - doorlopend processen gevoerd om de normen waaraan de centrale diende te voldoen, aangescherpt te krijgen. En met succes. Bij deze processen was niet de eis : sluiting van de reactor, maar strengere veiligheidsnormen. Deze strengere normen werden dan politiek vertaald in strengere veiligheidsvoorschriften en dat heeft thans geleid tot sluiting. Dus zonder dat er een rechterlijk bevel tot sluiting aan te pas is gekomen: de politiek heeft daartoe besloten in reactie op de door de rechter opgelegde stringentere veiligheidsnormen.

Zo zou de politiek ook eventueel alsnog kunnen besluiten tot intrekking van het pensioen in reactie op de onrechtmatigverklaring van de pensioenbesluiten door de rechter.

De Duitse overheid hoefde niet te besluiten tot sluiting, zij bleef daarin vrij.

Zo hoeft ook de Nederlandse overheid niet te besluiten tot intrekking van het pensioen na een eventuele onrechtmatigverklaring van de pensioenbesluiten, zij blijft daarin vrij.

2. Misverstanden bij de vleet

Het "hineininterpretieren" m.b.t. de vordering, dat de Staat - en in navolging hiervan de Rechtbank - zich permitteren, leidt onvermijdelijk tot een keten van enomiteiten.

- Allereerst zou het overlijden van de weduwe Rost van Tonningen in de door Staat en Rechtbank gehuldigde opvatting omtrent de vordering betekenen dat eisers alle belang zouden verliezen, omdat ongedaan maken van het pensioen dan niet meer mogelijk is.

En dat is nu juist niet het geval: eisers houden hun belang en zetten dan de rechtszaak natuurlijk zonder meer voort, zo is ook bij pleidooi in eerste aanleg en memorie van grieven al uitvoerig uiteengezet.

- Vervolgens komen Staat en Rechtbank zo tot de stelling dat eisers bij de vordering geen baat hebben, omdat nu eenmaal een wet in formele zin nodig is om het pensioen in te trekken.

Eisers hebben wél baat bij de vordering, want de vordering behelst wat er in het petitum staat, en dat is heel wat anders dan intrekking van het pensioen.

- Voorts komen Staat en Rechtbank zo tot de vaststelling dat eisers niet zijn aan te merken als onmiddellijk bij de rechtsverhouding tussen de Staat en de weduwe betrokken (rechts)personen.

Die vaststelling blijft zonder gevolgen, omdat het eisers er niet om te doen is om middels enigerlei rechtsvordering in te grijpen in de uitkeringsrelatie tussen de Staat en de weduwe Rost van Tonningen. Derhalve hebben eisers aan deze rechtsverhouding geen boodschap.

Zoals al uitvoerig bij pleidooi in eerste aanleg en bij memorie van grieven is uiteengezet, gaat het hier om een heel andere rechtsrelatie, namelijk die tussen de Staat en eisers, en daarbij zijn eisers wel degelijk rechtstreeks betrokken.

- En tenslotte werpen Staat en Rechtbank op grond van hun misinterpretatie van de eis appellanten tegen dat de vordering wel eens verjaard zou kunnen zijn.

Of er inmiddels verkrijgende verjaring heeft plaatsgevonden wat betreft de uitkering is echter irrelevant, daar eisers nu eenmaal geen vordering gericht hebben op beëindiging van de uitkering. Waar het om gaat is dat de Staat weigert de onrechtmatigheid van de pensioenbesluiten te erkennen en dusdoende onrechtmatig handelt jegens eisers. Deze onrechtmatigheid is natuurlijk geenszins verjaard.

3. Belangen beschermd door art. 1401 B.W.

Dit brengt ons tot de volgende kwestie : gaat het hier om belangen die door art. 1401 B.W. worden beschermd ?

Nee, zegt gedaagde. Veel woorden maakt hij er niet aan vuil. Alleen aan het slot van de memorie van antwoord wordt summier op deze kwestie ingegaan.

Eisers hebben reeds bij pleidooi in eerste aanleg betoogd dat zij allen een concreet eigen belang hebben bij de vordering en dat dit belang ook voldoen-

de is geïndividualiseerd.

De eisers-natuurlijke personen en de leden van eiseres sub 2 ondervinden ten gevolge van de weigering om in de zaak Rost van Tonningen het recht te laten prevaleren en de onrechtmatigheid van de pensioenbesluiten te erkennen grote psychische schade. Die ontstaat tevens doordat hun rechtsgevoel ernstig wordt gekrenkt.

Als produktie 7 zijn bij pleidooi in eerste aanleg bescheiden overgelegd, waarin de gevoelens van pijn en gekwetstheid nog eens worden onderstreept. Het is zoals mevrouw Stein van het Joods Maatschappelijk Werk stelde in produktie 7b:

"De oorlogsslachtoffers hebben het idee dat hun geen recht wordt gedaan. Ze verliezen het basisvertrouwen in de overheid en krijgen het idee dat ze geen aansluiting meer hebben met de omgeving."

Produktie 7b onderstreept nog eens dat veel oorlogsslachtoffers en verzetsmensen zelfs weer opnieuw hulp hebben moeten zoeken bij instanties voor geestelijke gezondheidszorg, waaronder zich ook eisers bij dit proces en leden van appellante sub 2 bevinden. De Minister van WVC heeft hiervoor zelfs extra gelden moeten uittrekken.

Achter deze psychische schade die eisers ondervinden, gaat het belang schuil van de geestelijke gezondheid. Daartoe is ook het gekrenkte rechtsgevoel te herleiden.

De geestelijke gezondheid is zeker een belang dat van art. 1401 B.W. bescherming ondervindt. Bescherming van de geestelijke gezondheid heeft sedert 1983 zelfs wortels gekregen in de Grondwet.

Eisers komen voorts op tegen de aantasting van de integriteit van de rechtsstaat middels het aan de kaak stellen van een ernstig geval van schending van de rechtsstaat.

Deze schending wordt door gedaagde begaan door het nemen en blijven afdekken van met de wet en het recht strijdige besluiten. Tevens komen eisers daarmee op tegen geschiedvervalsing, doordat de pensioenen van de NSB-Kamerleden en hun nagelaten betrekkingen worden voorgespiegeld als juridisch juiste beslissingen.

Het achterliggende belang hierbij is de zedelijkheid.

Zoals al aan het slot van het pleidooi in eerste aanleg is uiteengezet en onder punt 4 van de eerste grief nog eens uitvoerig is herhaald, hoeft indien de onrechtmatigheid van enig handelen of nalaten is gelegen in de strijdigheid met de goede zeden als derde onrechtmatigheidscategorie van Lindenbaum/Cohen niet te worden aangetoond dat het gewraakte handelen of nalaten onrechtmatig is jegens eisers, omdat dan de onrechtmatigheid niet berust op enige rechts- of belangenaantasting. Maar het zijn in dit geval dan wel eisers, die dikwijls grote offers hebben gebracht voor herstel van de rechtsstaat en die

onder deze aantasting van de rechtsstaat en deze geschiedvervalsing meer nog dan anderen lijden, die hier bij uitstek de aangewezenen zijn om op te komen voor het algemeen belang dat gemoeid is met het bestrijden van deze onzedelijke situatie.

Al sedert 1919 is de zedelijkheid derhalve een belang dat van art. 1401 bescherming geniet.

Niet valt in te zien waarom deze twee grondslagen, nl. de geestelijke gezondheid van eisers en de zedelijkheid, onvoldoende zouden zijn om het beroep van eisers op art. 1401 B.W. te kunnen honoreren.

4. "Bundeling" van belangen in rechte

De Staat bestrijdt tenslotte dat de beide rechtspersonen-eisers voldoende belang zouden hebben om ontvankelijk te kunnen zijn.

Nog in de memorie van antwoord stelt de Staat dienaangaande m.b.t. de Stichting Herwaardering :

"De omstandigheid dat één van de appellanten een stichting is die mede tot doel heeft de verklaring voor recht, zoals door appellanten nagestreefd, te vorderen, schept evenmin voldoende belang. Zou dat juist zijn dan zou door het oprichten van een stichting de burgerlijke rechter over elke in Nederland levende rechtsvraag een uitspraak kunnen worden ontlokt."

De Staat komt hiermee niet verder dan een herhaling van wat hij al bij conclusie van antwoord heeft gesteld en gaat met geen woord in op de reeds bij pleidooi in eerste aanleg en bij memorie van grieven gegeven breedvoerige uiteenzetting van de specifieke omstandigheden en factoren die in dit geval ontvankelijkheid wettigen. In deze uiteenzetting worden nauwgezet de omstandigheden en factoren geïnventariseerd die in dit concrete geval een rol spelen en die ook bij het Nieuwe Meer-arrest zijn genoemd als factoren die een rechtspersoon die zijn doelstelling (mede) via de rechter wil realiseren, daartoe bevoegd kunnen maken.

Daarbij zijn aan de orde gesteld de aspecten representativiteit en feitelijke werkzaamheden en de vraag of de aard van de betrokken belangen zich voor een bundeling in rechte leent.

Geconcludeerd wordt aan de hand van de feiten dat de Stichting Herwaardering bij uitstek representatief is, dat de in het geding zijn de belangen zich lenen voor een bundeling in rechte en dat ook op andere punten aan realisering van de doelstelling van de Stichting wordt gewerkt.

De Staat brengt hier bij memorie van antwoord niets tegen in.

De Staat verzet zich trouwens strijk en zet tegen elke uitbreiding van het principe van collectieve belangenbehartiging in rechte als hij daarbij vermeende belangen aantasting ziet.

Zo ook in het geval leidend tot het VEA-arrest (H.R. 11 dec. 1987, RvdW 87, 237)

De VEA is een brancheorganisatie die krachtens haar statuten de belangen van haar leden bevordert in de meest uitgebreide zin op het gebied van het reclame-wezen en vorderde buitenwerkingstelling van de door de overheid opgelegde Kabelregeling, o.a. inhoudende een ondertitelingsverbod m.b.t. handelsreclame. De Staat stelde in het eerste cassatiemiddel:

"De enkele omstandigheden dat belangenbehartiging van haar leden krachtens haar statuten doelstelling is van de VEA en haar statuten toelaten deze belangen te behartigen via het voeren van procedures en dat de Staat de ten processe bedoelde kabelregeling op enig punt wezenlijk anders heeft vastgesteld dan door de VEA is bepleit en bedongen in overleg met de overheid leidt niet tot de conclusie dat de VEA belang, laat staan voldoende belang heeft om tegen die kabelregeling een voorziening in k.g. als de gevorderde te (kunnen) vragen. Een statutaire doelomschrijving schept immers als zodanig zonder meer geen belang bij een voorziening in k.g. als de ten processe gevorderde, terwijl noch de omstandigheid dat de VEA een brancheorganisatie is die krachtens haar statuten de belangen van haar leden bevordert op het gebied van reclame, noch de omstandigheid dat in het kader van deze doelstelling overleg is gepleegd met de overheid als zodanig meer in het bijzonder een eigen belang van de VEA bij een voorziening als de gevorderde schept."

De Hoge Raad wees dit echter af met de volgende overwegingen:

"Dit middel faalt. Uitgangspunt dient weliswaar te zijn dat de enkele doelomschrijving van een rechtspersoon deze nog niet bevoegd maakt om ter zake van de belangen waarvan zij blijkt de omschrijving de belangen op zich heeft genomen, bij de burgerlijke rechter een vordering in te stellen, maar bijkomende omstandigheden kunnen wettigen die bevoegdheid te aanvaarden. Door te dezen dergelijke bijkomende omstandigheden aanwezig te oordelen, heeft het Hof niet doen blijken van een onjuiste rechtsopvatting, noch een onbegrijpelijke beslissing gegeven.

Daarbij is in de eerste plaats in aanmerking te nemen dat de belangen die zijn betrokken bij de onderhavige k.g.-vordering tot buitenwerkingstellen van een voor de gehele branche nadelige ministeriële regeling, zich lenen tot een "bundeling" als door het optreden van de onderhavige branchevereniging tot stand is gebracht. Een zodanige "bundeling" bevordert een effectieve rechtsbescherming, met name in een geval als het onderhavige, waarin de branchevereniging in k.g. buitenwerkingstelling vordert van een ministeriële regeling die zij "onmiskkenbaar onverbindend" acht.

In de tweede plaats is in aanmerking te nemen dat, zoals het Hof tot uitdrukking heeft gebracht, VEA zich de onderhavige belangen ook in feite aantrekt; zij is daarvoor immers opgekomen in de aan het uitvaardigen van de kabelregeling voorafgegane fase van overleg door de overheid met belanghebbenden. Nu de Staat dienaangaande niets heeft aangevoerd, heeft het Hof kennelijk aangenomen dat VEA in dat overleg is aanvaard als voor de branche voldoende representatief."

Ook in het onderhavige geval is, zoals al eerder is betoogd in de stukken, er sprake van voldoende representativiteit - de Stichting neemt een unieke positie in - en lenen de in het geding zijnde belangen zich bij uitstek voor een "bundeling" in rechte. En tenslotte onderneemt de Stichting nog tal van andere werkzaamheden om haar doelstelling te realiseren. Zo zijn, conform de doelstelling, een aantal wetenschappers en instituten die zich bezig houden met studie van de Tweede Wereldoorlog benaderd met de vraag zich over de kwestie van de rechtmatigheid van de NSB-Kamerlidpensioenen uit te spreken. Zoals al eerder gesteld, heeft dit ertoe geleid dat prof. de Jong zich heeft uitgesproken, waarvan in het openbaar kennis is gegeven (prod. 5 en 6 in

eerste aanleg) en zijn parlementariërs benaderd, die echter hier niet nader op zijn ingegaan.

Niettemin heeft de Stichting Herwaardering, in samenwerking met appellante sub 2, het initiatief genomen om zich opnieuw, thans officieel, tot het parlement te wenden. Ditmaal middels een petitie aan de Tweede Kamer, waarbij een verzoek werd ingediend tot instelling van een onderzoek door of in opdracht van de Tweede Kamer naar de rechtmatigheid en regelmatigheid van de toekenning van Kamerlid-pensioenen aan de voormalige NSB-Kamerleden en hun nagelaten betrekkingen in het algemeen en aan de weduwe Rost van Tonningen in het bijzonder.

./. Deze petitie, die ik hierbij overleg (prod. A), werd mede ondersteund door de Stichting Vriendenkring van Oud-Natzweilers, de Nederlandse Vriendenkring Neuengamme, het Comité Vrouwen van Ravensbrück en de Vereniging van Oud-Buchenwalders.

Inmiddels heeft echter de vaste Commissie voor Binnenlandse Zaken, zonder enig commentaar, kenbaar gemaakt "uw dossier" als gesloten te beschouwen.

Betrokkenen zijn door deze botte afwijzing, zonder enige motivering, bijzonder geschokt. De brief van de Kamercommissie wordt hierbij overgelegd (prod. B).

./. Niettemin zal de Stichting Herwaardering voortgaan om te trachten waar dat mogelijk is haar doelstelling te realiseren.

Zo wordt er momenteel onderhandeld met enige wetenschapswinkels aan de universiteiten om naar een en ander geschiedkundig onderzoek in te stellen.

Deze bijgaande omstandigheden wettigen aan te nemen dat de Stichting ook bevoegd is om terzake van de belangen die zij op zich genomen heeft, zich tot de rechter te wenden.

Met conclusie tot persistit.

Persbericht

Betreft: pensioen van de weduwe Rost van Tonningen
(arrest d.d. 26 september 1991, rolnr. 90/476)

Voorgeschiedenis

Rost van Tonningen werd in 1937 gekozen tot lid van de Tweede Kamer voor de NSB. In 1945 overleed hij. Aan zijn weduwe werd in 1950 een weduwenpensioen toegekend in verband met het kamerlidmaatschap van wijlen haar echtgenoot. In 1956 werd op grond van een toen ingevoerde wet dat pensioen opnieuw vastgesteld. Nadat in de jaren tachtig bekend was geworden dat zijn weduwe pensioen genoot, is de zaak onderzocht door een ambtelijke werkgroep van het Ministerie van Binnenlandse Zaken. Vervolgens berichtte de Minister van Binnenlandse Zaken in 1986 aan het parlement dat het kabinet geen wettelijke maatregel zou voorbereiden om dit pensioen geheel of ten dele ongedaan te maken. Het parlement legde zich daarbij neer. Daarop spanden de Stichting Herwaardering Pensioenen NSB-kamerleden en de Vereniging van Anti-fascistische Oud-verzetssrijders Nederland alsmede 35 individuele oud-verzetssrijders een civiele procedure aan tegen de Staat.

De zaak

Zij vorderden een zogenaamde verklaring voor recht dat de beschikking van 1950 waarin aan de weduwe een pensioen werd toegekend, en de beschikking van 1956 waarbij het pensioen werd herzien, "onregelmatig en onrechtmatig" zijn. Met deze actie hadden zij bij de rechtbank geen succes. In hoger beroep komt het hof echter tot een ander oordeel. Het hof acht de pensioentoekenning in 1950 onregelmatig, omdat de toenmalige wet voorschreef dat de voordracht voor het pensioen moest uitgaan van de Minister van Financiën. In casu heeft echter de Minister van Binnenlandse Zaken die voordracht gedaan. De herziening van het pensioen in 1956 acht het hof onrechtmatig. Toen werd voor pensioenen als de onderhavige onder bepaalde voorwaarden de zogenaamde diensttijdtoertelling ingevoerd. Voor de weduwe Rost van Tonningen betekende dit dat bij de herberekening van het pensioen niet alleen werd gelet op de periode waarin haar echtgenoot kamerlid was geweest, maar ook op de periode tussen zijn overlijden in 1945 en de datum waarop hij, in 1959, 65 jaar zou zijn geworden. Die diensttijdtoertelling beslaat dus in casu ruim 13 jaar. Daarbij werd er van uitgegaan dat Rost van Tonningen nooit ontslag had genomen als kamerlid.

Dit uitgangspunt acht het hof onjuist. Volgens het hof heeft Rost van Tonningen in 1941 wél vrijwillig ontslag genomen. Behalve dat Rost van Tonningen voor en tijdens de Duitse bezetting van 1940-1945 in ernstige mate "fout" was, gaf hij bij herhaling blijk van een diepe afkeer van het parlementaire systeem. Hij was een overtuigd aanhanger van de "nieuwe orde" van de Duitsers.

Het hof acht het daarom aannemelijk dat hij na de Duitse inval geen deel meer wenste uit te maken van de Tweede Kamer, een typisch onderdeel van het "oude bestel", waarvoor onder de "nieuwe verhoudingen" geen plaats meer was. Het parlement werd dan ook direct door de Duitsers op non-actief gesteld. Daarbij past volgens het hof ook de aanvaarding door Rost van Tonningen van allerlei andere functies. Zwaar telt voor het hof de benoeming tot Secretaris-Generaal van het Departement voor bijzondere economische zaken en tot waarnemend Secretaris-Generaal van Financiën op 24 april 1941. Dit zijn functies die niet tegelijk met het kamerlidmaatschap kunnen worden uitgeoefend. Door die benoeming toch te aanvaarden, moet - aldus het hof - Rost van Tonningen geacht worden vrijwillig als kamerlid te zijn afgetreden. Dit betekent dat het pensioen van zijn weduwe en met name de diensttijdtoertelling op een onjuiste grondslag steunt; zij geniet een te hoog pensioen doordat ten onrechte een diensttijdtoertelling van ruim 13 jaar werd toegepast. De oud-verzetstrijders vinden overigens dat de weduwe geen enkel recht op pensioen heeft, ook niet over de periode dat haar man in de Tweede Kamer zat. Het hof denkt daar anders over. De na-oorlogse wetgever had dat pensioen kunnen ontnemen, maar die heeft - zo schrijft het hof - "klaarblijkelijk bewust" de pensioenrechten van "foute" kamerleden en hun nabestaanden onaangetast willen laten.

IN NAAM DER KONINGIN

Uitspraak d.d. 26 september 1991
rolnr. 90/476
HG

Het Gerechtshof te 's-Gravenhage, eerste kamer,
heeft het volgende arrest gewezen in de zaak van:

1. de stichting "STICHTING HERWAARDERING PENSIOENEN
NSB-KAMERLEDEN",
gevestigd te Hoenderloo, gemeente Apeldoorn;
2. de vereniging "VERENIGING VAN ANTI-FASCISTISCHE
OUD-VERZETSSTRIJDERS NEDERLAND, BOND VAN ANTI-FASCISTEN",
gevestigd te Hoenderloo, gemeente Apeldoorn,
en 35 anderen, zoals vermeld in de aanhef van het hierna
vermelde en aan dit arrest gehechte vonnis,
appellanten,
procureur: mr. A.B.B. Beelaard, ←

t e g e n

DE STAAT DER NEDERLANDEN,
van wie de zetel is gevestigd te 's-Gravenhage,
geïntimeerde,
procureur: mr. J.L. de Wijkerslooth.

HET GEDING

- Bij exploit van 28 maart 1990 zijn appellanten (verder ook:
de Stichting, de Vereniging en de verzetsstrijders) in hoger
beroep gekomen van een vonnis van de arrondissementsrecht-
bank te 's-Gravenhage van 21 maart 1990, tussen appellanten
en geïntimeerde (verder: de Staat) gewezen. Van dit vonnis
is een afschrift aan het arrest gehecht.

Bij memorie van grieven hebben appellanten acht grieven
tegen dit vonnis aangevoerd. Bij memorie van antwoord, met
één productie, heeft de Staat deze grieven bestreden. Hierna
hebben appellanten aan hun oorspronkelijke vordering bij
akte tot vermeerdering van eis, een subsidiaire vordering
toegevoegd. De Staat heeft daarop bij antwoordakte gereaa-
geerd, zonder zich daarbij te verzetten tegen deze eisver-
meerdering als procesfeit.

Vervolgens hebben partijen hun zaak ter zitting van 21 maart
1991 doen bepleiten: appellanten door hun raadsman
mr. N.M.P. Steijnen, advocaat te Zeist, en de Staat door
zijn procureur. Hierbij hebben appellanten nog een drietal
stukken in het geding gebracht, dit zonder bezwaar van de
Staat die de gelegenheid heeft gehad zich daarover uit te
laten.

Tenslotte hebben partijen hun procesdossiers, waaronder hun
respectieve pleitnotities in hoger beroep, aan het hof
overgelegd en arrest gevraagd.

IN NAAM DER KONINGIN.

Uitspraak d.d. 26 september 1991
rolnr. 90/476
HG

Het Gerechtshof te 's-Gravenhage, eerste kamer,
heeft het volgende arrest gewezen in de zaak van:

1. de stichting "STICHTING HERWAARDERING PENSIOENEN
NSB-KAMERLEDEN",
gevestigd te Hoenderloo, gemeente Apeldoorn;
2. de vereniging "VERENIGING VAN ANTI-FASCISTISCHE
OUD-VERZETSSTRIJDERS NEDERLAND, BOND VAN ANTI-FASCISTEN",
gevestigd te Hoenderloo, gemeente Apeldoorn,
en 35 anderen, zoals vermeld in de aanhef van het hierna
vermelde en aan dit arrest gehechte vonnis,
appellanten,
procureur: mr. A.B.B. Beelaard, ←

t e g e n

DE STAAT DER NEDERLANDEN,
van wie de zetel is gevestigd te 's-Gravenhage,
geïntimeerde,
procureur: mr. J.L. de Wijkerslooth.

HET GEDING

- Bij exploit van 28 maart 1990 zijn appellanten (verder ook:
de Stichting, de Vereniging en de verzetsstrijders) in hoger
beroep gekomen van een vonnis van de arrondissementsrecht-
bank te 's-Gravenhage van 21 maart 1990, tussen appellanten
en geïntimeerde (verder: de Staat) gewezen. Van dit vonnis
is een afschrift aan het arrest gehecht.

Bij memorie van grieven hebben appellanten acht grieven
tegen dit vonnis aangevoerd. Bij memorie van antwoord, met
één productie, heeft de Staat deze grieven bestreden. Hierna
hebben appellanten aan hun oorspronkelijke vordering bij
akte tot vermeerdering van eis, een subsidiaire vordering
toegevoegd. De Staat heeft daarop bij antwoordakte gereaa-
geerd, zonder zich daarbij te verzetten tegen deze eisver-
meerdering als procesfeit.

Vervolgens hebben partijen hun zaak ter zitting van 21 maart
1991 doen bepleiten: appellanten door hun raadsman
mr. N.M.P. Steijnen, advocaat te Zeist, en de Staat door
zijn procureur. Hierbij hebben appellanten nog een drietal
stukken in het geding gebracht, dit zonder bezwaar van de
Staat die de gelegenheid heeft gehad zich daarover uit te
laten.

Tenslotte hebben partijen hun procesdossiers, waaronder hun
respectieve pleitnotities in hoger beroep, aan het hof
overgelegd en arrest gevraagd.

BEOORDELING VAN HET HOGER BEROEP

1. Tegen de onder 1 in het bestreden vonnis vastgestelde feiten zijn geen grieven aangevoerd, zodat ook het hof van deze feiten zal uitgaan, waarbij echter aantekening verdient dat de vaststelling volgens welke Rost van Tonningen, toen hij in dat vonnis onder 1.1 vermelde functies aanvaardde, geen ontslag als kamerlid heeft genomen, aldus moet worden verstaan, dat hij toen niet bij de Tweede Kamer of bij het Ministerie van Binnenlandse Zaken zijn ontslag als kamerlid heeft ingediend.
2. Appellanten hebben gevorderd voor recht te verklaren dat de onder 1.2 in bedoeld vonnis vermelde toekenning van pensioen aan de weduwe Rost van Tonningen, zoals die op 15 mei 1950 tot stand kwam, en de herziening die in 1956 op de hoogte van dit pensioen is aangebracht "in strijd met en met schending van het recht hebben plaatsgevonden, zodat deswege deze pensioentoeckenning en deze herziening van het pensioen als onregelmatig en onrechtmatig moeten worden aangemerkt". In hoger beroep hebben zij subsidiair daaraan nog toegevoegd een vordering dat aan de Staat wordt verboden om, kort gezegd, in het openbaar een tegenovergesteld standpunt in te nemen.
3. De rechtbank heeft appellanten in hun vordering niet-ontvankelijk verklaard en is dus aan een materieel onderzoek van die vordering niet toegekomen. Zij was namelijk van oordeel dat, nu het omstreden pensioen slechts bij wet in formele zin met gekwalificeerde meerderheid van stemmen kan worden gewijzigd of ingetrokken (artikel 63 Grondwet), appellanten geen "rechtens relevant belang" bij die vordering hebben. Verder meende zij, in verband hiermee, dat het instellen van een vordering, uitsluitend strekkende tot een verklaring voor recht zoals hierboven bedoeld, in casu afstuit op "de eisen van een behoorlijke procesvoering en het belang der rechtspleging". Tenslotte was zij van oordeel dat appellanten niet zijn aan te merken als onmiddellijk betrokken (rechts)personen bij de rechtsverhouding tussen de Staat en de weduwe Rost van Tonningen in de zin van artikel 3.11.7 Nieuw BW. Bij een en ander liet de rechtbank de gegrondheid van enkele andere, door de Staat opgeworpen niet-ontvankelijkheidsverweren, waaronder een beroep op verjaring van artikel 2004 BW, uitdrukkelijk in het midden.
4. Appellanten hebben met hun acht grieven dit oordeel in zijn verschillende onderdelen bestreden. Zij stellen zich op het standpunt dat de rechtbank ten onrechte een niet-ontvankelijk-verklaring heeft uitgesproken. De Staat heeft daarentegen de juistheid van deze beslissing staande gehouden. De aldus opgeworpen respectievelijk tegengesproken grieven lenen zich voor een gezamenlijke behandeling. Het hof zal dus thans de ontvankelijkheidsvraag, voorzover partijen daarover van mening verschillen, samenhangend bespreken.

5. Daarbij wordt vooropgesteld dat de burgerlijke rechter in de rechtsverhouding tussen de Staat en de weduwe Rost van Tonningen (verder: de weduwe) in zoverre geen taak heeft en niet bevoegd is in te grijpen dat, nu tegen de bestreden pensioentoekenningen een voor de weduwe met voldoende waarborgen omklede administratieve rechtsgang heeft opengestaan, deze toekenningen slechts door de formele wetgever zouden kunnen worden gewijzigd (vergelijk artikel 63 van de Grondwet in verband met artikel 129 van de Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers). Deze staatsrechtelijke verdeling van bevoegdheden brengt mee dat voor de burgerlijke rechter, wat die rechtsverhouding betreft, de formele rechtskracht en de rechtmatigheid van de pensioentoekenningen als uitgangspunt gelden.
6. Voorzover appellanten er dus op uit zijn, de omstreden pensioentoekenningen via de burgerlijke rechter ongedaan te maken, zal hun streven niet kunnen slagen, ook niet in het licht van de omstandigheid dat wat dit betreft voor appellanten geen met voldoende waarborgen omklede administratieve rechtsgang openstaat of heeft opengestaan nu appellanten --zoals de Staat ook ter zitting heeft erkend-- niet kunnen worden aangemerkt als een rechtstreeks bij voormelde rechtsverhouding betrokken partij met een beroepsmogelijkheid overeenkomstig de Beroepswet (Wet van 2 februari 1955, Staatsblad 47). Het gaat immers in beginsel niet aan de burgerlijke rechter een uitspraak te ontlokken over een kwestie die in wezen niet tot zijn bevoegdheid kan worden gerekend.
7. Appellanten hebben echter hun hierboven vermelde vorderingen op artikel 1401 BW gebaseerd en als grondslag daarvan gesteld dat de verzetsstrijders, doordat de Staat niet bereid is de omstreden pensioentoekenningen ongedaan te maken, ernstige psychische schade lijden en aldus in hun persoonlijkheid worden aangetast, dat deze psychische schade hun geestelijke gezondheid betreft en dat hier bovendien de integriteit van de rechtsstaat, met de zedelijkheid als achterliggend belang, in het geding is. Daarbij hebben zij met nadruk gesteld dat, ook al zou het niet tot een ongedaanmaking van die pensioentoekenningen komen (hetgeen hun uiteindelijk streven is), een verklaring voor recht volgens welke die pensioentoekenningen onrechtmatig zijn, op zichzelf al tot herstel van hun psychische schade zou leiden.
8. De door appellanten gestelde psychische schade is door de Staat niet uitdrukkelijk bestreden. Het hof verwijst hierbij voorzover nodig naar het standpunt van het kabinet zoals weergegeven in de voorlaatste alinea van pagina 3 van de als produktie overgelegde brief van de Minister van Binnenlandse Zaken aan de Voorzitters van de Eerste en Tweede kamer van 17 november 1986. Wel heeft de Staat aangevoerd dat het onverdragelijk zijn of het onjuist achten van de besluitvorming omtrent het pensioen van de weduwe volgens hem

onvoldoende rechtens relevant belang schept bij de vorderingen van appellanten. Het hof wil evenwel aannemen dat de verzetsstrijders het er geestelijk zo moeilijk mee hebben dat de weduwe van staatswege een pensioen geniet, dat zij als gevolg daarvan psychisch in de problemen dreigen te raken of wellicht reeds zijn geraakt en uit dien hoofde mogelijk zelfs deskundige hulp behoeven, zodat hier sprake is van psychische schade die in beginsel tot de door artikel 1401 BW beschermde belangen moet worden gerekend. De gevorderde verklaring voor recht behoort, in dit licht bezien, als een soort schadevergoeding in natura (artikel 6:103 Nieuw BW) te worden beschouwd. Daarmee staat het belang van de verzetsstrijders bij de door hen ingestelde vorderingen vast.

9. Daarmee is tevens het belang bij deze vorderingen gegeven van de Stichting en de Vereniging. Niet alleen wordt het instellen van de onderhavige gerechtelijke procedure gedekt door hun respectieve statutaire doelstelling, ook de feitelijke activiteiten van de Stichting en de Vereniging --te denken valt in het bijzonder aan de niet bestreden politieke activiteiten van verschillende aard om tot een beëindiging van het pensioen van de weduwe te komen-- brengen mee dat, nu van een rechtens relevante psychische schade bij een aantal van de verzetsstrijders moet worden uitgegaan, de Stichting en de Vereniging voor de bescherming van deze belangen in gebundelde vorm op grond van artikel 1401 BW de hulp van de rechter kunnen inroepen.
10. Een en ander brengt mee dat het oordeel van de rechtbank, dat appellanten niet als onmiddellijk betrokken (rechts)personen in de zin van artikel 3.11.7 (3:302) Nieuw BW kunnen worden aangemerkt, onjuist is. Het gaat hier immers niet om de rechtsverhouding tussen de Staat en de weduwe, maar om de rechtsverhouding tussen de Staat en appellanten, bij welke rechtsverhouding appellanten uiteraard onmiddellijk zijn betrokken.
11. Wat tenslotte het beroep op de verjaring van artikel 2004 BW betreft, gaat de Staat uit van de onjuiste veronderstelling dat appellanten in dit geding van de burgerlijke rechter vorderen de pensioentoekenning bij Koninklijk Besluit van 15 mei 1950 en de herziening daarvan in 1956 ongedaan te maken. Dat wordt evenwel niet door appellanten gevorderd en daartoe zou de burgerlijke rechter ook niet bevoegd zijn. Het hof verwijst hierbij naar hetgeen daaromtrent hiervoor onder 5 en 6 is overwogen. De psychische schade van de verzetsstrijders die de grondslag van deze procedure vormt, is evenwel eerst in de jaren tachtig ontstaan nadat appellanten van het bestaan van de pensioentoekenning aan de weduwe op de hoogte waren geraakt, naar onbestreden is gesteld, in het bijzonder door de weigering van de Minister van Binnenlandse Zaken bij brief van 14 december 1988 inzake de heroverweging van de rechtmatigheid van de pensioentoekenningen. Van een verjaring ingevolge artikel 2004 BW is geen sprake.

12. Uit het bovenstaande volgt dat appellanten in hun vorderingen kunnen worden ontvangen nu daartegen ook overigens geen beletselen zijn gebleken. Dit betekent dat het vonnis van de rechtbank waarbij appellanten niet-ontvankelijk werden verklaard in hun vordering, niet in stand kan blijven en dat het hof alsnog de gegrondheid van de vordering zal dienen te onderzoeken.
13. Bij dat onderzoek zal het hof uitgaan van de feiten zoals deze tussen partijen vaststaan, zijnde deze enerzijds gesteld en anderzijds niet of onvoldoende weersproken dan wel ontleend aan de overgelegde stukken, voorzover de inhoud daarvan niet is betwist. Deze feiten zullen worden opgenomen in de overwegingen die het hof hierna zal wijden aan de stellingen die appellanten naar voren hebben gebracht. In het voorbijgaan merkt het hof nog op dat de Staat heeft volstaan met de bestrijding van de ontvankelijkheid van appellanten in hun vordering; ten aanzien van de vordering zelf heeft de Staat geen verweer gevoerd. Dit ontslaat het hof echter niet van de verplichting de rechtsgronden van deze vordering te onderzoeken. De navolgende overwegingen bevatten de neerslag van deze ambtshalve ondernomen speurtocht.
14. De meest verstrekkende stelling van appellanten is dat de weduwe in het geheel geen recht heeft op een weduwenpensioen terzake van het door wijlen haar echtgenoot in de periode 1937-1941 vervulde lidmaatschap van de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Zij betogen dat in casu geen recht op pensioen is ontstaan c.q. dat dit recht nadien vervallen is. Daartoe voeren zij verschillende argumenten aan welke het hof hierna onder 15-24 zal bespreken.
15. Appellanten stellen zich op het standpunt (inleidende dagvaarding blz. 6-11 en blz. 37-47) dat in het onderhavige geval het recht op pensioen niet behoort te worden beoordeeld aan de hand van de destijds geldende wettelijke regels (in het bijzonder artikel 92 van de Grondwet 1938 en de bepalingen van de Wet van 21 november 1924, Staatsblad 522 - hierna: de wet van 1924) doch aan de hand van de ongeschreven normen van staatsnoodrecht. In dit verband betogen zij dat Rost van Tonningen - ware hij niet op 6 juni 1945 om het leven gekomen - op grond van artikel 3 lid 1 van het Besluit van 2 augustus 1945, Staatsblad F 131, houdende vaststelling van het Besluit Tijdelijke Staten-Generaal, onwaardig zou zijn bevonden als kamerlid, zulks in verband met zijn voor en tijdens de Duitse bezetting aangenomen houding. De Grondwet van 1938 en de wet van 1924 voorzagen niet - aldus appellanten - en konden ook niet voorzien in de gevolgen die dit behoorde te hebben voor het pensioen van Rost van Tonningen en dat van zijn nabestaanden. In de visie van appellanten is hier sprake van een leemte in de wetgeving, welke wordt gevuld door ongeschreven staatsnoodrecht. De toepassing van dit staatsnoodrecht leidt

er volgens appellanten toe dat in rechte moet worden aangenomen dat Rost van Tonningen op grond van diens houding voor en tijdens de bezetting het kamerlidmaatschap onwaardig is geworden en dat hij mitsdien al zijn uit dat lidmaatschap voortvloeiende rechten heeft verloren.

16. Het hof deelt dit standpunt niet.

In het midden kan blijven aan welke voorwaarden voldaan moet zijn, wil het staatsnoodrecht van toepassing zijn. Die toepassing behoort naar het oordeel van het hof in elk geval achterwege te blijven indien het gaat om een situatie waarin de wet weliswaar niet voorziet, doch welke door de wetgever in redelijkheid voorzien had kunnen worden en derhalve door hem bij wet geregeld had kunnen worden, of welke door de wetgever achteraf - desnoods met terugwerkende kracht - bij wet geregeld had kunnen worden. Met zo'n geval hebben we hier te maken.

In dit verband roept het hof allereerst in herinnering dat bij gelegenheid van de grondwetsherziening van 1938 is getracht een grondwettelijke basis in het leven te roepen voor het door de Tweede Kamer doen vervallenverklaren van het lidmaatschap van degenen die "een streven tot uitdrukking brengen, gericht op de verandering van de bestaande rechtsorde met toepassing of bevordering van onwettige middelen", waarbij de wet onder meer de gevolgen van die vervallenverklaring zou regelen, waaronder volgens het hof ook recht op pensioen begrepen kon worden. Dit in eerste lezing aanvaarde voorstel (Wet van 9 april 1937, Staatsblad 306) verwierf echter in de tweede lezing niet de voorgeschreven gekwalificeerde meerderheid.

Tegen deze achtergrond kan niet worden volgehouden dat de wetgever in redelijkheid niet had kunnen voorzien in de gevolgen die de door Rost van Tonningen vóór de bezetting aangenomen houding volgens appellanten had behoren te hebben voor zijn kamerlidmaatschap en de daaruit voortvloeiende rechten. Dat de (grond)wetgever dat om hem moverende redenen niet heeft gedaan, geeft de rechter niet de bevoegdheid staatsnoodrecht toe te passen en Rost van Tonningen op grond van zijn houding vóór de bezetting vervallen te verklaren van zijn kamerlidmaatschap en/of van zijn pensioenrechten te dier zake.

Voorzover het gaat om de houding en de gedragingen van Rost van Tonningen tijdens de bezetting welke door de (grond)wetgever in redelijkheid niet voorzien kon worden, merkt het hof op dat niets zich ertegen verzette dat de wetgever na de bezetting alsnog te dier zake passende maatregelen had genomen. In dit verband zij erop gewezen dat

- bijvoorbeeld - in de Zuiveringsbesluiten van 1944 en 1945 (Besluit van 13 januari 1944, Staatsblad E 14 respectievelijk Besluit van 2 augustus 1945, Staatsblad F 132) een reeks van zeer ingrijpende maatregelen (ook op het stuk der pensioenen) is getroffen tegen tal van in de openbare dienst werkzame personen, zulks op grond van hun voor of tijdens de bezetting aangenomen houding. Voorts moet worden

opgemerkt dat de Wet van 11 mei 1946, Staatsblad G 112, tot regeling van de rechtspositie van eenige burgerlijke gezagsdragers en van de leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal in verband met de bezetting, enerzijds ten aanzien van o.a. burgemeesters en wethouders voorziet in het verlies van onder meer hun pensioen (artikel 3 lid 5 en artikel 6 lid 3), zulks onder meer op grond van hun voor of tijdens de bezetting aangenomen houding, doch anderzijds ten aanzien van de leden der Tweede Kamer in artikel 11 volstaat met een regeling van de schadeloosstelling gedurende de periode van 15 september 1941 tot de inwerkingtreding van het Besluit Tijdelijke Staten-Generaal, zonder daaraan dus - zoals ten aanzien van de burgemeesters en wethouders wel is geschied - een regeling toe te voegen inzake het pensioen van degenen die niet in aanmerking kwamen voor schadeloosstelling, onder wie Rost van Tonningen.

Tegen deze achtergrond moet geconcludeerd worden dat de naoorlogse wetgever klaarblijkelijk bewust de pensioenrechten van degenen die onwaardig waren bevonden om in de Tijdelijke Staten-Generaal zitting te nemen, waartoe Rost van Tonningen zou hebben behoord indien hij niet voortijdig zou zijn overleden, onaangetaast heeft willen laten. Bij deze stand van zaken komt de rechter niet de bevoegdheid toe aan (de nabestaanden van) Rost van Tonningen alsnog het recht op pensioen te ontzeggen wegens diens houding en gedragingen tijdens de bezetting.

Het hof wordt in deze opvatting gesterkt door het feit dat ook in de thans geldende Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (Wet van 10 december 1969, Staatsblad 594) geen bepaling voorkomt op grond waarvan het pensioenrecht van een kamerlid vervallen kan worden verklaard, hoewel de regering in haar wetsontwerp (nummer 9004 en 9636) had voorgesteld daarvoor een wettelijke grondslag in het leven te roepen. Kortom, de rechter kan en mag geen uitspraak doen over het verlies door Rost van Tonningen van zijn kamerlidmaatschap en de daaruit voortvloeiende pensioenrechten op grond van ongeschreven normen van staatsnoodrecht in verband met zijn houding vóór en tijdens de Duitse bezetting. Al hetgeen appellanten nog hebben aangevoerd ten betoge van het tegendeel, kan hierin geen verandering brengen.

17. Verder stellen appellanten (dagvaarding blz. 30-33) dat op grond van het bepaalde in artikel 4 lid 5 van het Zuiveringsbesluit 1944 Rost van Tonningen geen recht op pensioen had en dat zijn weduwe op grond van die bepaling evenmin recht op pensioen heeft. Die bepaling houdt immers in - aldus appellanten - dat alle andere rechten welke op grond van dat besluit ontslagenen krachtens wettelijk voorschrift of arbeidsovereenkomst zouden kunnen doen gelden, alsmede alle rechten op pensioen en alle andere rechten welke de nagelaten betrekkingen van de ontslagenen krachtens wettelijk voorschrift of arbeidsovereenkomst zouden kunnen doen gelden, vervallen. In de visie van appellanten hebben Rost van Tonningen en diens weduwe het recht op pensioen uit het kamerlidmaatschap van Rost van Tonningen van rechtswege verloren toen op 23 november 1944 het Zuiveringsbesluit 1944

werd toegepast terzake de hierna nog te bespreken ambtelijke functies van Rost van Tonningen, aangezien artikel 4 lid 5 zonder enige reserve spreekt van het verval van alle rechten op pensioen.

18. Naar het oordeel van het hof brengt een redelijke uitleg van artikel 4 lid 5 van het Zuiveringsbesluit 1944 nochtans mee dat deze bepaling slechts ziet op het vervallen van het recht op een pensioen dat voortvloeit uit de functie waaruit betrokkene op grond van het besluit is ontslagen. Tot de functies waaruit Rost van Tonningen werd ontslagen, behoorde niet het kamerlidmaatschap. Daarop had het Zuiveringsbesluit 1944 zoals dat op 23 november 1944 gold, namelijk geen betrekking. Het recht op pensioen uit het kamerlidmaatschap bleef derhalve onaangetast toen op Rost van Tonningen in verband met diens ambtelijke functies het Zuiveringsbesluit 1944 werd toegepast.
19. Weliswaar doen appellanten ter staving van hun standpunt dat het ontslag van Rost van Tonningen uit zijn ambtelijke functies automatisch het verlies van het pensioen uit het kamerlidmaatschap meebracht, een beroep op de toelichting bij het Zuiveringsbesluit 1945, waarin wordt aangenomen dat onder de personen bedoeld in artikel 1 lid 3 van het Zuiveringsbesluit 1944 ook de gekozen leden van openbare colleges vallen, doch tevergeefs. Artikel 1 lid 3 van het Zuiveringsbesluit 1944 - ingevoegd bij Besluit van 12 mei 1945, Staatsblad F 68, houdende aanvulling van het Zuiveringsbesluit 1944 - bepaalt dat de Ministers van Binnenlandse Zaken en van Justitie bevoegd zijn bij gemeenschappelijke beschikking te verklaren dat het Zuiveringsbesluit 1944 mede geheel of gedeeltelijk van toepassing is op groepen van personen die belast zijn met een taak die krachtens wettelijk voorschrift moet worden vervuld dan wel die bij of krachtens een door een publiekrechtelijk orgaan genomen beslissing werd opgedragen. Appellanten zien er evenwel aan voorbij dat een door artikel 1 lid 3 voorgeschreven ministeriële beschikking ten aanzien van de leden der Tweede Kamer nimmer is tot stand gekomen althans nimmer in de Staatscourant is gepubliceerd, gelijk artikel 1 lid 3 eveneens voorschrijft.
20. Voorts betogen appellanten (dagvaarding blz. 33-37) dat de destijds geldende grondwetsbepaling slechts aan een aftredend kamerlid een pensioen toekende, en verder dat artikel 2 van de wet van 1924 alleen voorzag in een pensioen voor de weduwe van hem die hetzij als kamerlid is overleden, hetzij als kamerlid is afgetreden. Appellanten stellen zich op het standpunt dat Rost van Tonningen nimmer als kamerlid is afgetreden en dat hij ook niet als kamerlid is overleden zodat voor hem nooit een recht op pensioen is kunnen ontstaan. Het gevolg daarvan is - aldus appellanten - dat ook zijn weduwe nimmer een aanspraak heeft verkregen op pensioen uit het kamerlidmaatschap van haar overleden echtgenoot.

21. Uit hetgeen hierna onder 35 wordt overwogen, blijkt dat dit betoog onjuist is. Anders dan appellanten hier stellen, is het hof van oordeel dat Rost van Tonningen wel degelijk is afgetreden als lid van de Tweede Kamer. Al hetgeen appellanten naar voren hebben gebracht ten aanzien van de gevolgen van het niet-aftreden als kamerlid, kan derhalve geredelijk buiten beschouwing blijven.
22. Appellanten voeren ook aan (dagvaarding blz. 60-61) dat de pensioenrechten van Rost van Tonningen als vijandelijk onderdaan in de zin van het Besluit Vijandelijk Vermogen van 20 oktober 1944, Staatsblad E 133, van rechtswege aan de Staat zijn vervallen.
23. De juistheid van dit betoog kan in het midden blijven. Niet gesteld is immers en evenmin is gebleken dat ook de weduwe, die krachtens de wet van 1924 een eigen recht op weduwenpensioen had, zou moeten worden aangemerkt als een vijandelijk onderdaan in de zin van het Besluit Vijandelijk Vermogen. Haar recht op weduwenpensioen wordt dan ook niet door dat Besluit getroffen.
24. De conclusie uit het vorenoverwogene luidt dat de stelling van appellanten dat de bij Koninklijk Besluit van 15 mei 1950 tot stand gekomen toekenning van weduwenpensioen aan de weduwe en de herziening die in 1956 op de hoogte van dit pensioen is aangebracht, in strijd met en met schending van het recht hebben plaatsgevonden, omdat de weduwe in het geheel geen aanspraak had op dat pensioen, als onjuist van de hand had moeten worden gewezen.
25. De volgende vraag is of het pensioen van de weduwe juist is vastgesteld bij de toekenning van dat pensioen in 1950 en/of bij de herberekening 1956. Appellanten beantwoorden deze vraag ontkennend en voeren daartoe een aantal argumenten aan. Deze zal het hof hierna onder 29-36 - voorzover na hetgeen onder 35 zal worden overwogen en beslist, nog relevant - op hun houdbaarheid onderzoeken.
26. Voor de beantwoording van deze vraag zijn de volgende wettelijke bepalingen relevant:
 - a. De wet van 1924 bevatte aanvankelijk in de leden 1 en 3 van artikel 4 de volgende regels:
 1. Het pensioen van de weduwe van hem, die als Kamerlid overlijdt, bedraagt de helft van het pensioen, dat het overleden Kamerlid zoude hebben genoten, indien hij niet gestorven, maar als Kamerlid ware afgetreden.
 3. Het pensioen van de weduwe van een overleden gewezen Kamerlid bedraagt de helft van het pensioen, waarop dat Kamerlid aanspraak had.
 - b. Bij de Wet van 1 augustus 1956, Staatsblad 456 (verder: de wet van 1956), werd deze bepaling vervangen door een nieuw artikel 4. De tekst daarvan luidt - voorzover hier relevant -:

1. Het weduwenpensioen bedraagt de helft van het pensioen, waarop het overleden lid van de Tweede Kamer als zodanig aanspraak zou hebben gehad, indien hij op de dag van zijn overlijden was afgetreden, of waarop het overleden gewezen lid van de Tweede Kamer als zodanig aanspraak had.
2. In afwijking van het bepaalde in het vorig lid, bedraagt het pensioen van de weduwe van hem, die overlijdt als lid van de Tweede Kamer vóór het bereiken van de leeftijd van 65 jaren, de helft van het pensioen, waarop het lid van de Tweede Kamer als zodanig ten hoogste aanspraak zou hebben kunnen maken, indien hij bij het bereiken van bovengenoemde leeftijd was afgetreden.
3. In afwijking van het bepaalde in het eerste lid bedraagt het pensioen van de weduwe van hem, die als gewezen lid van de Tweede Kamer vóór het bereiken van de leeftijd van 65 jaren overlijdt in een periode gelijk aan en aansluitend op het tijdvak, waarin hij laatstelijk lid van de Tweede Kamer is geweest, doch tenminste van twee jaren en ten hoogste van zes jaren, de helft van het pensioen, waarop het gewezen lid van de Tweede Kamer als zodanig ten hoogste aanspraak zou hebben kunnen maken, indien hij bij het bereiken van even genoemde leeftijd was afgetreden.

c. Voorts bevatte de wet van 1956 de volgende bepaling:

Art. 2: Pensioenen van weduwen en wezen van overleden leden en van overleden gewezen leden van de Tweede Kamer, welke met toepassing van de bepalingen van de Wet van 21 November 1924, Stb. 522, zoals deze ingevolge deze wet zijn komen te luiden, tot een hoger bedrag zouden zijn toegekend, worden, voor zover het recht op pensioen niet is vervallen, te rekenen van de dag van inwerkingtreding dezer wet, ambtshalve tot bedoeld bedrag verhoogd.

De tijd, welke krachtens het bepaalde in artikel 12 van de Wet van 11 Mei 1946, Stb. G 112, niet in aanmerking komt voor vergelding met pensioen, blijft ook voor de toepassing van dit artikel buiten toepassing.

d. Van belang zijn voorts de artikelen 11 en 12 van de reeds genoemde Wet van 11 mei 1946, Staatsblad G 112 (Verder: de wet van 1946), luidende:

Art. 11: 1. Zij, die ingevolge het Besluit Tijdelijke Staten-Generaal leden van de Tweede Kamer dier Staten-Generaal zijn, ontvangen, te rekenen van 15 september 1941, tot het tijdstip van inwerkingtreding van het Besluit Tijdelijke Staten-Generaal, een schadeloosstelling, ten bedrage van het pensioen, waarop zij aanspraak zouden hebben kunnen maken, indien zij met ingang van eerstgenoemde datum als lid van de Tweede

Kamer ontslag zouden hebben genomen.

2. Zij, die op 15 September 1941 lid waren van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, doch in het tijdvak, gelegen tusschen de in het eerste lid bedoelde tijdstippen, ontslag als lid van de Tweede Kamer hebben genomen, ontvangen de daar genoemde uitkeering tot den dag voor het ontslag, voor zoverre zij niet vallen onder artikel 3, eerste lid, onder b tot en met c, van het Besluit Tijdelijke Staten-Generaal. Een zelfde uitkeering vindt plaats aan de erfgenamen van hen, die op 15 September 1941 lid waren van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, doch in voormeld tijdvak zijn overleden, tot aan den datum van het overlijden.

Art. 12: 1. De tijd, waarover ingevolge de bepalingen van deze wet een bezoldiging of schadeloosstelling wordt toegekend, komt mede in aanmerking voor vergelding met pensioen of wachtgeld.

2. In geval een persoon, op wien een der bepalingen van deze wet van toepassing is, is overleden, wordt aan de weduwe of, in geval van haar overlijden, dan wel na hertrouwen, aan de wettige of gewettigde kinderen uitgekeerd hetgeen den overledene tot den dag van zijn overlijden toekomt.

27. Vaststaat dat bij de toekenning van het pensioen in 1950 de weduwe is aangemerkt als weduwe van een in actieve dienst overleden kamerlid. Toegepast werd derhalve artikel 4 lid 1 van de wet van 1924. Bij de berekening van het pensioen werd uitgegaan van het feit dat Rost van Tonningen geacht moest worden lid te zijn geweest van de Tweede Kamer van 11 juni 1937 (het aantreden van de toen gekozen Tweede Kamer) tot 15 september 1941 (de dag voorafgaand aan die waarop het mandaat van de in 1937 gekozen leden der Tweede Kamer normaliter zou zijn afgelopen). Op grond van het bepaalde in de wet van 1946 werd de tijd tussen 15 september 1941 en 6 juni 1945 (de datum van het overlijden van Rost van Tonningen) buiten beschouwing gelaten.
28. Ook staat vast dat bij de herberekening van het pensioen in 1956, voorgeschreven bij artikel 2 van de wet van 1956, de weduwe is aangemerkt als weduwe van een gewezen kamerlid op wie het (toen gewijzigde) artikel 4 lid 3 van de wet van 1924 van toepassing was. Op grond van de bij die gelegenheid ingevoerde diensttijddoortelling werd bij de herberekening rekening gehouden met de periode van 6 juni 1945 (de datum van het overlijden van Rost van Tonningen) tot 19 februari 1959 (de datum waarop Rost van Tonningen 65 jaar zou zijn geworden). Buiten beschouwing werd echter wederom gelaten de periode van 15 september 1941 tot 6 juni 1945, zulks op grond van artikel 2 lid 2 van de wet van 1956. Deze diensttijddoortelling resulteerde dus in een vermeerdering van de diensttijd voor de pensioenberekening met ongeveer 13 1/2 jaar.

29. Appellanten stellen zich op het standpunt dat deze dienst-tijddoortelling achterwege had behoren te blijven, aangezien te dezen artikel 4 lid 3 van de wet van 1924, zoals gewijzigd bij de wet van 1956, toepassing mist. In hun visie valt de overlijdensdatum van Rost van Tonningen niet in de periode die artikel 4 lid 3 noemt als voorwaarde voor het verkrijgen van het daar bedoelde pensioen, te weten het tijdvak gelijk aan en aansluitend op het tijdvak waarin Rost van Tonningen laatstelijk lid is geweest van de Tweede Kamer.
30. Daartoe betogen zij (dagvaarding blz. 24-28) dat Rost van Tonningen zijn kamerlidmaatschap heeft verloren in juni 1940 door de aanvaarding van de functie van commissaris voor de marxistische partijen c.q. op 26 maart 1941 door de aanvaarding van de benoeming tot president van de Nederlandsche Bank c.q. op 24 april 1941 door de aanvaarding van de benoeming tot secretaris-generaal van het departement voor bijzondere economische zaken en waarnemend secretaris-generaal van het departement van financiën. In dit verband wijzen zij op het bepaalde in de Kieswet van 1896 (Wet van 7 september 1896, Staatsblad 154), te weten dat een lid der Tweede Kamer ophoudt lid te zijn van die Kamer indien hij na zijn verkiezing een bezoldigd staatsambt aanneemt. In deze visie was Rost van Tonningen in elk geval uiterlijk op 24 april 1941 van rechtswege geen lid meer van de Tweede Kamer. Aangezien de periode van 11 juni 1937 (de aanvang van het kamerlidmaatschap van Rost van Tonningen) tot 24 april 1941 (de datum van de laatste benoeming) korter is dan het tijdvak van 24 april 1941 tot 6 juni 1945 (de overlijdensdatum van Rost van Tonningen), is niet voldaan aan de eis van artikel 4 lid 3 dat het tijdvak waarin het gewezen kamerlid moet zijn overleden gelijk is aan de periode waarin hij laatstelijk kamerlid is geweest.
31. De stelling dat Rost van Tonningen op grond van de Kieswet van 1896 zijn kamerlidmaatschap van rechtswege heeft verloren, is onjuist. Appellanten zien er namelijk aan voorbij dat het voorschrift waarop zij een beroep doen, niet meer gold toen Rost van Tonningen deel uitmaakte van de Tweede Kamer. Dit oorspronkelijk in de Kieswet van 1896 voorkomende verbod tot het aannemen van een bezoldigd staatsambt door een lid der Tweede Kamer, is immers opgeheven bij gelegenheid van de grondwetsherziening van 1917. Het hof wijst in het bijzonder op de Wet van 29 november 1917, Staatsblad 662, waarbij artikel 144 van de Kieswet van 1896 werd gewijzigd. De achtergrond van de opheffing van deze onverenigbaarheid is gelegen in het feit dat onder het vroeger bestaande districtenstelsel wel tussentijdse verkiezingen mogelijk waren, doch onder het in 1917 ingevoerde stelsel der evenredige vertegenwoordiging niet of nauwelijks.

Het gevolg van die wetswijziging was dat het tussentijds aannemen van een bezoldigd staatsambt door een kamerlid niet meer automatisch leidde tot het verlies van zijn kamerzetel; het werd aan de kiezers overgelaten om aan die handelwijze bij de eerstvolgende verkiezingen zonodig consequenties te verbinden.

32. Voorts betogen appellanten (dagvaarding blz. 16-24 en blz. 62-63) dat Rost van Tonningen zijn lidmaatschap der Tweede Kamer, gelet op verschillende andere wettelijke regelingen, van rechtswege is kwijtgeraakt dan wel vrijwillig heeft neergelegd door de aanvaarding van de onder 30 vermelde functies, zodat hij geacht moet worden alstoen te zijn afgetreden, zulks met dezelfde gevolgen voor de toepassing van artikel 4 lid 3 als reeds zijn aangegeven onder 30.
33. Wat het eerste betreft, moet worden vastgesteld dat de door appellanten in dit verband genoemde wettelijke regelingen, zoals de Grondwet en de Non-activiteitswet (Wet van 17 juli 1923, Staatsblad 364) jo. het Incompatibiliteitenbesluit (Koninklijk Besluit van 1 mei 1925, Staatsblad 175), onvoldoende aanknopingspunten bieden voor de opvatting dat een lid der Tweede Kamer van rechtswege zijn lidmaatschap van die kamer verliest, indien hij een functie aanvaardt welke krachtens die regelingen onverenigbaar is met het kamerlidmaatschap c.q. welke niet gelijktijdig met het kamerlidmaatschap kan worden waargenomen. En in elk geval is het onder de in Nederland bestaande staatsrechtelijke verhoudingen niet de burgerlijke rechter die daarover uitspraken behoort te doen.
34. Wat verder de vraag betreft, of Rost van Tonningen door het aannemen van de genoemde functies zijn kamerlidmaatschap vrijwillig heeft prijsgegeven, geldt het volgende. Tegen de achtergrond van de buitengewone omstandigheden waarin ons land en zijn staatsinstellingen verkeerden in de periode waarover het hier gaat, is het hof van oordeel dat het die kwestie mag en kan onderzoeken en beslissen. In dit verband wijst het hof er op, dat de reguliere gang van zaken - namelijk het nemen van ontslag door een kamerlid en vervolgens de aanwijzing van een opvolger door het centraal stembureau - zoal niet juridisch dan toch feitelijk onmogelijk was als gevolg van de door de bezetter uitgevaardigde maatregelen, terwijl ook de besluitvorming door de Tweede Kamer over onderwerpen als de onderhavige al evenzeer onmogelijk was als gevolg van de Verordening van de Rijkscommissaris van 21 juni 1940, nr. 22/1940 waarin was bepaald dat de werkzaamheden van de beide kamers der Staten-Generaal zouden blijven rusten.

35. Niet doorslaggevend is dat Rost van Tonningen tijdens zijn leven bij voortduring in woord en daad blijk heeft gegeven van (in de termen van artikel 3 van het onder 15 genoemde Besluit Tijdelijke Staten-Generaal) ontrouw aan de zaak van het koninkrijk en aan de koningin, een nationaal-socialistische geestesgesteldheid en een in ernstige mate tekortschieten in het betrachten van de juiste houding in verband met de bezetting. Wel is van belang dat hij tevens bij herhaling heeft blijk gegeven van een diepe afkeer van de langs democratische weg gekozen staatsinstellingen, waaronder de Tweede Kamer, waarvan hij zelf deel uitmaakte. Aannemelijk is dan ook dat Rost van Tonningen - een overtuigd aanhanger van de "nieuwe orde" van de Duitsers - na de bezetting geen prijs meer stelde op zijn lidmaatschap van de Tweede Kamer, een typisch onderdeel van het oude bestel dat onder de "nieuwe verhoudingen" geen functie meer had, en meer bepaald niet nadat de Tweede Kamer door de Rijkscommissaris op non-actief was gesteld. Daarbij past ook de aanvaarding door Rost van Tonningen van functies die onder normale omstandigheden door leden der Tweede Kamer niet plegen of behoren te worden vervuld. Daarbij heeft het hof - gelet op het bepaalde in de Non-activiteitswet en het Incompatibiliteitsbesluit - vooral het oog op de benoeming d.d. 24 april 1941 tot secretaris-generaal van het departement voor bijzondere economische zaken en tot waarnemend secretaris-generaal van het departement van financiën, aangezien deze betrekkingen in elk geval moeten worden aangemerkt als uit 's lands kas bezoldigde ambten welke niet gelijktijdig met het lidmaatschap der Tweede Kamer kunnen worden waargenomen. Tegen deze achtergrond houdt het hof het ervoor dat Rost van Tonningen in elk geval op 24 april 1941 zijn lidmaatschap der Tweede Kamer heeft prijs gegeven en dat hij derhalve geacht moet worden met ingang van die datum vrijwillig als kamerlid te zijn afgetreden. Op grond hiervan moet worden geconcludeerd dat - gelet op het bepaalde in artikel 4 lid 3 van de in 1956 gewijzigde wet van 1924 - bij de herberekening van het pensioen van de weduwe in 1956 is uitgegaan van een onjuiste pensioencategorie en dat haar als gevolg daarvan toen een te hoog pensioen is toegekend.
36. In het licht van deze slotsom behoeft niet meer te worden ingegaan op het door appellanten aangesneden vraagstuk van de verlenging der mandaten van de in 1937 gekozen leden van de Tweede Kamer (dagvaarding blz. 11-16). De beantwoording van deze vraag in de ene dan wel in de ander zin, zou immers alleen van belang zijn voor de pensioengrondslag die in 1950 is gekozen voor de berekening van het pensioen, te weten naar de maatstaf van een in actieve dienst overleden kamerlid (artikel 4 lid 1-oud) dan wel naar de maatstaf van een gewezen kamerlid (artikel 4 lid 3 - oud), doch voor de hoogte van het pensioen zou de keuze van een onjuiste grondslag geen verschil hebben gemaakt.

Met het oog op de rechtsgevolgen is de mandaatskwestie wel van belang bij de herberekening van het pensioen aan de hand van de in 1956 tot stand gekomen regeling. Uit het vorenoverwogene volgt echter reeds dat en waarom het pensioen in 1956 foutief is berekend. Bovendien volgt daaruit ook dat het mandaatvraagstuk zich in deze zaak niet voordoet, aangezien Rost van Tonningen in april 1941 zijn mandaat heeft opgegeven, zodat van verlenging van dat mandaat in september 1941 reeds daarom geen sprake kan zijn.

37. Na het voorgaande kan ook het betoog van appellanten (dagvaarding blz. 28-30) over de uitleg van de wet van 1956 onbesproken blijven. Hetzelfde geldt voor het gestelde onder het hoofd "misleiding omtrent de ministeriële bereidwilligheid tot pensioentoekenning" (dagvaarding blz. 47-48) en voor het hoofdstuk "ministerieel geknoei met de pensioencategorieën in 1950 en 1956" (dagvaarding blz. 50-58).
38. Hetgeen appellanten naar voren brengen als "verdere ongepastheden in het rapport van de ambtelijke werkgroep" (dagvaarding blz. 58-60) wordt door het hof gepasseerd. Appellanten vorderen immers een verklaring voor recht dat de toekenning in 1950 en de herziening in 1956 van het pensioen van de weduwe in strijd met en met schending van het recht hebben plaatsgevonden. Deze rechtmatigheidsvraag dient het hof zelfstandig te beantwoorden. Daarbij is niet van belang wat de ambtelijke werkgroep van het Ministerie van Binnenlandse Zaken in haar rapport van 13 juni 1986 heeft geschreven over de rechtmatigheid van die pensioentoekening en herziening. Dit geldt overigens niet alleen voor dit onderdeel der dagvaarding, doch voor alle andere plaatsen waar appellanten de juistheid van dit rapport bestrijden. Hetzelfde lot treft ook het betoog van appellanten (dagvaarding blz. 61-62) over de strijdigheid van de pensioenbeslissingen met een consistent regeringsbeleid. Voor de rechtmatigheid van de onderhavige pensioenbeslissingen is immers slechts van belang of die beslissingen rechtmatig en regelmatig zijn genomen en niet of de regering wisselende opvattingen heeft verkondigd omtrent de voortdrijving der mandaten van de in 1937 gekozen leden van de Tweede Kamer, gelijk appellanten in dit verband aanvoeren. Tot slot behoort ook het hoofdstuk "verdere manifeste onjuistheden in de pensioenbeschikkingen met betrekking tot Dieters en Woudenberg" (dagvaarding blz. 63-64) buiten beschouwing te worden gelaten, omdat die beweerde onjuistheden irrelevant zijn voor de terzake van het pensioen van de weduwe ingestelde vordering.
39. Resteert het betoog van appellanten over de "onregelmatigheden bij de voorbereiding en totstandkoming van de pensioentoekenning in 1950 aan de weduwe Rost van Tonningen" (dagvaarding blz. 48-50).

40. Vaststaat dat op voordracht van de Minister van Binnenlandse Zaken bij Koninklijk Besluit van 15 mei 1950 aan de weduwe met ingang van 27 augustus 1947 een pensioen is toegekend.
41. Appellanten stellen zich op het standpunt dat de weduwe in 1947 door een advocaat een pensioenaanvraag heeft laten indienen. Gelet op het bepaalde in artikel 11 lid 2 van de wet van 1924, strookt de pensioentoeckenning met deze stelling van appellanten.
Reeds hierom behoeft niet dieper te worden ingegaan op de door appellanten in het ambtelijk apparaat gesignaleerde tegenstrijdigheden op dit punt.
42. Artikel 8 van de wet van 1924 schrijft voor dat de pensioenaanvraag moet worden ingediend bij de Minister van Financiën. Artikel 9 bepaalt dat het pensioen op voordracht van deze minister wordt toegekend bij Koninklijk Besluit. Terecht brengen appellanten dan ook naar voren dat de Minister van Binnenlandse Zaken niet bevoegd was de voordracht te doen tot toekenning van een pensioen aan de weduwe.
43. Uit het onder 35 en 42 overwogene volgt dat is voldaan aan de voorwaarden voor toewijzing van de primaire vordering. Daartoe zal het hof dan ook overgaan; aan de behandeling van de subsidiaire vordering komt het hof niet toe.
Overigens blijkt uit dit arrest dat appellanten een groot aantal onjuist en/of irrelevant bevonden stellingen aan hun primaire vordering ten grondslag hebben gelegd. In het licht daarvan acht het hof termen aanwezig de proceskosten te compenseren in voege als hierna te vermelden.

BESLISSING

Het gerechtshof:

Vernietigt het vonnis waarvan beroep;

Verklaart voor recht dat de bij Koninklijk Besluit van 15 mei 1950 tot stand gekomen toekenning van weduwenpensioen aan de weduwe Rost van Tonningen en de herziening die in 1956 op de hoogte van dit pensioen is aangebracht, in strijd met en met schending van het recht hebben plaatsgevonden, zodat deswege deze pensioentoeckenning en deze herziening van het pensioen als onregelmatig en onrechtmatig moet worden aangemerkt.

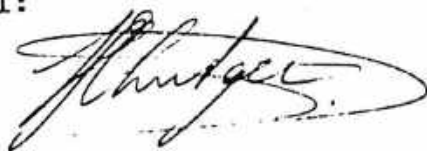
Compenseert de proceskosten, in dier voege dat elke partij haar eigen kosten - zowel die van de eerste aanleg als die van het hoger beroep - dient te dragen.

rolnr. 90/476
HG

- 17 -

Aldus gewezen door mrs. Jansen, Vierhout en Van Dorst en
uitgesproken ter openbare terechtzitting van 26 september
1991.

coll:

A handwritten signature, possibly reading 'Huisman', written in dark ink.A handwritten signature consisting of several loops, possibly reading 'Wij', written in dark ink.

Voor grosse:
Uitgegeven aan mv. A.B.B. Beelward
procureur van app.
De Griffier van het Gerechtshof
te 's-Gravenhage,

A handwritten signature, possibly reading 'O.M.', written in dark ink, with a large diagonal line crossing through it.

Persbericht

Betreft: pensioen van de weduwe Rost van Tonningen
(arrest d.d. 26 september 1991, rolnr. 90/476)

Voorgeschiedenis

Rost van Tonningen werd in 1937 gekozen tot lid van de Tweede Kamer voor de NSB. In 1945 overleed hij. Aan zijn weduwe werd in 1950 een weduwenpensioen toegekend in verband met het kamerlidmaatschap van wijlen haar echtgenoot. In 1956 werd op grond van een toen ingevoerde wet dat pensioen opnieuw vastgesteld. Nadat in de jaren tachtig bekend was geworden dat zijn weduwe pensioen genoot, is de zaak onderzocht door een ambtelijke werkgroep van het Ministerie van Binnenlandse Zaken. Vervolgens berichtte de Minister van Binnenlandse Zaken in 1986 aan het parlement dat het kabinet geen wettelijke maatregel zou voorbereiden om dit pensioen geheel of ten dele ongedaan te maken. Het parlement legde zich daarbij neer. Daarop spanden de Stichting Herwaardering Pensioenen NSB-kamerleden en de Vereniging van Anti-fascistische Oud-verzetsstrijders Nederland alsmede 35 individuele oud-verzetsstrijders een civiele procedure aan tegen de Staat.

De zaak

Zij vorderden een zogenaamde verklaring voor recht dat de beschikking van 1950 waarin aan de weduwe een pensioen werd toegekend, en de beschikking van 1956 waarbij het pensioen werd herzien, "onregelmatig en onrechtmatig" zijn. Met deze actie hadden zij bij de rechtbank geen succes. In hoger beroep komt het hof echter tot een ander oordeel. Het hof acht de pensioentoekenning in 1950 onregelmatig, omdat de toenmalige wet voorschreef dat de voordracht voor het pensioen moest uitgaan van de Minister van Financiën. In casu heeft echter de Minister van Binnenlandse Zaken die voordracht gedaan. De herziening van het pensioen in 1956 acht het hof onrechtmatig. Toen werd voor pensioenen als de onderhavige onder bepaalde voorwaarden de zogenaamde diensttijdtoertelling ingevoerd. Voor de weduwe Rost van Tonningen betekende dit dat bij de herberekening van het pensioen niet alleen werd gelet op de periode waarin haar echtgenoot kamerlid was geweest, maar ook op de periode tussen zijn overlijden in 1945 en de datum waarop hij, in 1959, 65 jaar zou zijn geworden. Die diensttijdtoertelling beslaat dus in casu ruim 13 jaar. Daarbij werd er van uitgegaan dat Rost van Tonningen nooit ontslag had genomen als kamerlid. Dit uitgangspunt acht het hof onjuist. Volgens het hof heeft Rost van Tonningen in 1941 wél vrijwillig ontslag genomen. Behalve dat Rost van Tonningen voor en tijdens de Duitse bezetting van 1940-1945 in ernstige mate "fout" was, gaf hij bij herhaling blijk van een diepe afkeer van het parlementaire systeem. Hij was een overtuigd aanhanger van de "nieuwe orde" van de Duitsers.

Het hof acht het daarom aannemelijk dat hij na de Duitse inval geen deel meer wenste uit te maken van de Tweede Kamer, een typisch onderdeel van het "oude bestel", waarvoor onder de "nieuwe verhoudingen" geen plaats meer was. Het parlement werd dan ook direct door de Duitsers op non-actief gesteld. Daarbij past volgens het hof ook de aanvaarding door Rost van Tonningen van allerlei andere functies. Zwaar telt voor het hof de benoeming tot Secretaris-Generaal van het Departement voor bijzondere economische zaken en tot waarnemend Secretaris-Generaal van Financiën op 24 april 1941. Dit zijn functies die niet tegelijk met het kamerlidmaatschap kunnen worden uitgeoefend. Door die benoeming toch te aanvaarden, moet - aldus het hof - Rost van Tonningen geacht worden vrijwillig als kamerlid te zijn afgetreden. Dit betekent dat het pensioen van zijn weduwe en met name de diensttijdtoortelling op een onjuiste grondslag steunt; zij geniet een te hoog pensioen doordat ten onrechte een diensttijdtoortelling van ruim 13 jaar werd toegepast. De oud-verzetstrijders vinden overigens dat de weduwe geen enkel recht op pensioen heeft, ook niet over de periode dat haar man in de Tweede Kamer zat. Het hof denkt daar anders over. De na-oorlogse wetgever had dat pensioen kunnen ontnemen, maar die heeft - zo schrijft het hof - "klaarblijkelijk bewust" de pensioenrechten van "foute" kamerleden en hun nabestaanden onaangetast willen laten.

anti fascistische oud verzetstrijders nederland
bond van anti fascististen

Hoenderloo, 28 sept. 1991.

Koudebergweg 55
Postbus 1
7350 AA Hoenderloo
Tel. 05768 - 1258
b.g.g. 08309 - 51058

Geachte lezer(es)

We hebben het proces tegen de staat gewonnen.

Het vonnis, uitgesproken eergisteren, 26 augustus, beslaat 17 blz.
Ter uwer voorlopige informatie het onderstaande:

In het vonnis van het Gerechtshof wordt precies de uitspraak gedaan waarom wij gevraagd hebben: de toekenning van het pensioen aan de zwarte weduwe en de verhoging van dit pensioen in 1956 zijn onrechtmatig en onregelmatig verklaard en in strijd met het recht tot stand gekomen. Dat betekent dat nu duidelijk en onomwonden door de rechter is vastgesteld dat er indertijd bij de pensioentoekenning aan de weduwe RvT is gerommeld en dat met name ook de pensioenverhoging die zij in 1956 kreeg juridisch van geen kant deugde. Door het Hof is tevens uitgesproken dat dit vonnis gezien moet worden als een soort immateriele schadevergoeding voor de eisende partijen.

Het Hof onderschrijft dus eveneens onze stelling dat velen, door de pensioenkwestie en het stug volhouden van de regering dat deze pensioenverlening volledig juist was, psychische schade hebben opgelopen en heeft deze uitspraak bedoeld als een soort compensatie hiervoor.

In elk geval is het fantastisch dat het Hof zeer zorgvuldig en uitvoerig op al onze argumenten is ingegaan. Daarbij moeten de leden van het Hof ongelooflijk veel tijd hebben besteed en stapels documenten hebben doorgenomen om in te gaan op onze ruim 60 pagina's tellende dagvaarding. We kunnen dan ook niet anders dan tevreden zijn over de wijze waarop het Gerechtshof - anders dan de Rechtbank die het er volledig bij heeft laten zitten - zich hier van zijn taak heeft gekweten.

Dat wil niet zeggen dat wij het volledig en in alle opzichten met het vonnis eens zijn. Met name vinden wij dat het Hof ten onrechte van oordeel is dat RvT in de oorlog als Kamerlid zou zijn afgetreden, in de zin dat hij netjes als Kamerlid bedankt zou hebben (zoals andere Kamerleden in de oorlog wel gedaan hebben), maar hij heeft het kamerlidmaatschap domweg laten vallen en is met andere zaken aan de gang gegaan, zoals b.v. de Nederlandse Bank. Hij heeft, zoals het in onze dagvaarding is gesteld, het kamerlidmaatschap dus geabandonneerd, d.w.z. in de steek gelaten. En dat maakt juridisch gesproken een groot verschil. Want als hij niet als afgetreden moet worden beschouwd, heeft hij volgens de wet geen aanspraken op pensioen gekregen. Die had hij wel gekregen in de opvatting van het Hof dat hij zou zijn afgetreden, althans juridisch gesproken. Moreel had hij die natuurlijk nooit.

Ook de opvatting van het Hof dat ook als RvT op grond van het Besluit Vijandelijk Vermogen van 1944 zijn pensioenrechten zou hebben verloren, zijn vrouw niettemin op grond van de wet van 1924 zelfstandige pensioenaanspraken zou hebben behouden, achten wij onjuist. Maar daar staat tegenover dat het Hof - met ons - van oordeel is dat bij de pensioentoekenning in elk geval onregelmatigheden zijn begaan.

Z.O.Z.

De voordracht voor de pensioentoekenning had toendertijd door de Minister van Financien moeten geschieden. Dat was de PvdA-minister Liefstinck en die piekerde daar niet over. De voordracht kwam toen van de KVP-minister van Binnenlandse Zaken, Teulings - dezelfde die de zuiveringsmaatregelen terugdraaide - die daartoe dus niet bevoegd was. Niettemin werd de pensioentoekenning er toen binnen het kabinet in het geheim doorgedrukt en werden de protesten van een aantal kabinetsleden van niet-christelijke huize hiertegen de kop ingedrukt. Daarom vinden wij dat het bij deze KVP-voordracht voor het pensioen niet alleen ging om een vormfout, maar om een essentieel onjuiste procedure die beslissend was voor de toekenning.

In het uitvoerige Persbericht dat het Gerechtshof te 's-Gravenhage na het vonnis uitgaf, heet het in de laatste alinea:

"De oud-verzetsstrijders vinden overigens dat de weduwe geen enkel recht op pensioen heeft, ook niet over de periode dat haar man in de Tweede Kamer zat. Het Hof denkt daar anders over. De na-oorlogse wetgever had dat pensioen kunnen ontnemen, maar die heeft klaarblijkelijk bewust de pensioenrechten van foute kamerleden en hun nabestaanden onaangetast willen laten." (Waarvan acte)

Niettemin is nu door de rechter klip en klaar vastgesteld dat zowel de pensioens-verlening als de pensioens-verhoging juridisch niet deugden en is de pensioenverhoging zelfs geheel in strijd met de wet verklaard.

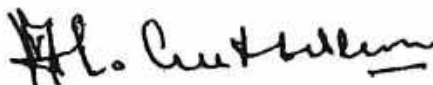
De Regering en de Tweede Kamer, die altijd hebben volgehouden dat dit pensioen niet kon worden aangepakt, omdat het nu eenmaal - hoe moreel verwerpelijk ook - juridisch helemaal klopte, zodat een ingreep hierin in strijd zou zijn met de rechtszekerheid staan in hun hemd.

We weten niet of de staat nog in beroep gaat bij de Hoge Raad, ze hebben daarvoor 3 maanden de tijd.

Wij vinden het onwaarschijnlijk. Van officiële zijde is steeds betoogd dat ze het zo jammer vonden om het pensioen te moeten uitkeren. Door in beroep te gaan zouden ze aantonen dat ze met alle geweld willen betalen.

We zijn erg gelukkig met de uitspraak. We hebben het proces kunnen voeren omdat we ons moreel wisten gesteund door bijna alle Nederlanders. Een aantal heeft ons ook financieel gesteund. Ondanks dat men een proces wint, is procederen duur. We sluiten hierbij een actie-acceptkaart in, misschien wilt en kunt u uw blijdschap in wat steun omzetten. U kunt natuurlijk ook uw eigen stortingsbewijs gebruiken.

Namens alle medewerkers,

H. van Luttikhuizen.

Fam. van Luttikhuisen
Koudebergweg 55
7351 Tj Hoenderloo

betreft: RvT

30 september 1991

Beste Alie en Henk,

Ik zal contact opnemen met Stoffelen van de PvdA en Wilens van Groen Links, die allebei onafhankelijk van elkaar stappen hebben ondernomen bij de minister van binnenlandse zaken om tot terugvordering van het te veel betaalde pensioen te komen. Dat ze waarschijnlijk niet op 'n rijtje hebben, is dat de minister dat niet zomaar kan, maar dat daar een wet voor nodig is. Dat betekent dat de heren opnieuw met een initiatief-wetsontwerp moeten komen als de minister weigert zelf met een wetsontwerp te komen.

Maar er zijn nog allerlei andere acties mogelijk. Een daarvan is de petitie die al is ingediend bij de Eerste Kamer, maar ook bij de Tweede Kamer kunnen we weer vragen om een uitgebreid onderzoek met dit vonnis in de hand.

Wat ik me verder in elk geval voorstel te doen, is in een -nieuwe en eventueel afzonderlijke - petitie de Tweede Kamer zover te krijgen dat deze rechterlijke uitspraak wordt opgenomen in de Handelingen, zodat daarmee DONS EN VOER ALTIJD OFFICIEEL IS VASTGELEGD IN DE STUKKEN VAN DE KAMER ZELF dat het pensioen en de pensioenverhoging onrechtmatig en onregelmatig zijn verkregen.

Maar voor het zover is verwacht ik hoe meer ik er over denk toch zeker dat de Staat in cassatie zal gaan bij de Hoge Raad. Ze kunnen dit eenvoudig niet over hun kant laten gaan zonder het uiterste te proberen om dit vonnis weer ongedaan te maken.

Als de Staat in cassatie gaat, zullen wij - de aanval is altijd de beste verdediging - van de gelegenheid gebruik maken om tegen-cassatie in te stellen en opnieuw aan te kaarten dat er helemaal geen recht op pensioen is. Ik schrijf dat de advocaat van de Staat in de bijgaande brief in de hoop dat daarmee druk kan worden uitgeoefend zodat ze van cassatie zullen afzien. De Staat heeft 3 maanden om zich erop te bezinnen of ze al of niet in cassatie zullen gaan.

In ieder geval is er nog geld nodig om die cassatieprocedure eventueel te bekostigen. Zouden we in cassatie verliezen, dan komen er nog veel meer kosten, want dan wordt de zaak terugverwezen naar het Gerechtshof voor een nieuw vonnis.

Als jullie dus nog geld vragen, kan je dus ook op de kosten van deze eventuele procedures wijzen en ook verder vermelden dat het nemen van de verdere stappen bij de Kamer e.d. nog geld zal kosten.

Ik hoop dus dat je gelijk hebt, Alie en dat de Staat het zwaarst laat wegen dat het toch wel vreemd zou zijn als ze zullen sputteren tegen dit vonnis, dat hun eigenlijk goed van pas zou moeten komen, maar ik vrees dat ze hun uiterste best zullen doen om dit terug te draaien !

met vriendelijke groeten,

Nico

de heer mr. J.L. de Wijkerslooth
Postbus 11756
2595 AA Den Haag

30 september 1991

Geachte heer de Wijkerslooth,

De zaak-Ront van Tonningen

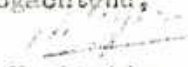
Indien door de Staat cassatie zal worden ingesteld, zal door mijn cliënten bij incidenteel cassatie-appel de rechtmatigheid van de pensioentoekenning zelf opnieuw aan de orde worden gesteld.

Cliënten zijn het er namelijk mee oneens dat het Hof op dit punt tot het oordeel is gekomen dat de pensioentoekenning zelf op zich juist zou zijn geweest.

Het gaat daarbij vooral om de interpretatie van de begrippen "aftreden" versus "abandonneren" en de rechtsgevolgen hiervan, de reikwijdte van het Besluit Vijandelijk Vermogen dat op h.v. van toepassing was - de zelfstandigheid van het pensioenrecht van zijn weduwe kan niet zo ver gaan als het Hof aanneemt - en de onregelmatigheden bij de pensioenvoordracht, die o.i. aan de pensioentoekenning zelf een onrechtmatig karakter geven, nu niet redelijkerwijs te verwachten zou zijn geweest dat ooit de minister van financiën een dergelijke voordracht zou hebben gedaan, zodat het nimmer tot de door de NV. gewenste pensioenvverlening zou zijn gekomen als de minister van biza niet tot abus de pouvoir zou zijn overgegaan.

In elk geval zal door cliënten van de toenmalige gang van zaken bij de pensioentoekenning in geval van cassatie door de Staat een vooraanstaand punt worden gemaakt, waarbij zeker gebruik zal worden gemaakt van de WOB-mogelijkheden om inzage te krijgen in verschillende documenten.

hoogachtend,

N. Steijnen

Vragen

De Voorzitter heeft heden de volgende vragen aan de regering doorgezonden

van het lid **Leerling** (RPF) aan de ministers van Buitenlandse Zaken en voor Ontwikkelingssamenwerking:

1 Hebt u kennisgenomen van berichten over vervolging en verdwijning van christenen, die onder meer tot de CONSEJO Nacional Evangelico del Peru behoren?¹

2 Kunt U deze berichten bevestigen? Kan nadere informatie worden verstrekt over de motieven?

3 Bent u in contact getreden met de regering van Peru om deze tragische gebeurtenissen onder de aandacht van de Peruviaanse autoriteiten te brengen? Zo ja, op welke wijze? Wat was de reactie van Peruviaanse zijde?

4 In hoeverre beschikt de regering van Peru over de middelen om christenen in bescherming te nemen tegen aanvallen van de guerilla-beweging Sendero Luminoso?

5 Welke initiatieven ter verbetering van de positie van de Peruviaanse christenen zal de minister voor Ontwikkelingssamenwerking in het kader van

hulpverlening aan de Andesregio ontplooiën?

¹ zie bijgevoegd jaarverslag 1990 van de Peruviaanse organisatie «Paz y Esperanza»

van het lid **Weisglas** (VVD) aan de minister en de staatssecretaris van Buitenlandse Zaken en de minister-president, minister van Algemene Zaken:

1 Hebben tien van de twaalf EG-landen Nederland verweten veel te laat met een eigen voorstel voor een Europese Politieke Unie (EPU) te zijn gekomen?¹

2 Is dat de belangrijkste reden waarom deze landen het – inmiddels ingetrokken – Nederlandse voorstel geen goede basis voor verdere onderhandelingen vonden?

3 Waarom heeft het Nederlandse EG-voorzitterschap pas na bijna drie maanden een ontwerp-verdrag voor een Europese Politieke Unie aan de overige lidstaten voorgelegd?

4 Hebben meningsverschillen tussen de desbetreffende ministeries in Den Haag en ook binnen het ministerie van Buitenlandse Zaken tot aanzienlijke vertraging bij de besluitvorming geleid?²

5 Schuiven hoge ambtenaren in de naaste omgeving van de minister de schuld voor de thans opgetreden internationale blamage in de richting van de Staatssecretaris van Buitenlandse Zaken?¹

6 Wanneer zijn de minister van Buitenlandse Zaken en de minister-president zich zelf gaan bezig houden met formulering van het Nederlandse ontwerp EPU-verdrag en de besprekingen daarover?

7 Is tijdens voorgaande consultaties niets gebleken van de grote bezwaren van de tien lidstaten tegen het Nederlandse voorstel?¹

8 Wilt u precies aangeven op welk moment en op welk politiek niveau met welke landen dergelijke consultaties zijn verricht?

9 Is het nog steeds uw bedoeling op de Europese Raad te Maastricht in december a.s. een definitief EPU-verdrag af te sluiten?

10 Zo ja, hoe moet dan de opmerking van de minister-president, dat in Maastricht slechts over een aanzet tot een EPU-verdrag zal worden beslist worden begrepen?²

11 Onderschrijft u de opvatting, dat een gebrek aan voortgang t.a.v. het

* De vorige aflevering verscheen op 27 september 1991

EPU-verdrag ook het tijdig afsluiten van een EMU-verdrag in gevaar kan brengen?

12
Kent u de uitspraak van de BBC-correspondent in Brussel, dat Nederland in de EG-Ministerraad van 30 september, één van de meest vernederende ervaringen heeft ondergaan die een EG-lidstaat ooit is overkomen? Kunt u zich in deze typering vinden?¹

13
Hoe gaat u thans verder te werk t.a.v. de EPU?

14
Wilt u deze vragen beantwoorden vóór de Algemene Beschouwingen, opdat hierop nader kan worden ingegaan?

¹ Zie De Volkskrant van 1 oktober jl.

² Zie NRC Handelsblad van 28 september jl.

³ BBC World Service van 1 oktober jl.

van het lid **Willems** (Groen Links) aan de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer:

1
Hebt u de provincie Zuid-Holland een aanwijzing gegeven, dat in noodgevallen ook chemisch afval gestort moet kunnen worden in de Derde Merwedehaven in Dordrecht?

2
Hoe verhoudt deze aanwijzing zich tot de voorbereidingen om de Derde Merwedehaven als stortplaats in te richten voor uitsluitend baggerspecie, huishoudelijk afval en bouwen sloopafval?

3
Erkent u, dat de uitgebrachte MER inzake de Derde Merwedehaven, als basis voor de vergunningverlening, niet is gebaseerd op de mogelijke stort van chemisch afval en door uw aanwijzing als achterhaald moet worden beschouwd?

4
Hebt u inzake de aanwijzingen in het kader van de calamiteitenregeling overleg gevoerd met het Afvaloverlegorgaan? Zo ja, met welk resultaat?

5
Bent u bereid deze Kamer zo spoedig mogelijk te informeren over de opslagfaciliteiten voor chemisch afval in geval van calamiteiten?

van het lid **Willems** (Groen Links) aan de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer:

1
Kent u de uitspraak van het Gerechtshof in Den Haag van 26 september jl. waarin het recht op pensioen van de weduwe Rost van Tonningen, alsmede de herziening van het pensioen, zoals die in 1956 plaatsvond, onrechtmatig worden geacht, en bovendien de pensioen-toekenning onjuist wordt gevonden?

2
Welke conclusie verbindt u aan deze uitspraak voor dit pensioen?

3
Bent u bereid het teveel aan uitgekeerd pensioen terug te vorderen? Zo ja, welke stappen gaat u hiertoe zetten?

van het lid **Beckers-de Bruijn** (Groen links) aan de minister-president:

1
Worden niet alleen bij het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, maar ook bij andere ministeries met een bijzondere opsporingsdienst of een afdeling recherche, feitenonderzoeken verricht naar personeelsleden van het eigen ministerie of van de eigen afdeling?

2
Kunt u een overzicht geven van alle diensten of afdelingen die bij de verschillende ministeries dergelijke feitenonderzoeken uitvoeren?

3
Wilt u daarbij aangeven waar hun taakstelling is vastgelegd, wat daarin is opgenomen over dit soort onderzoeken, op welke gronden hiertoe overgegaan kan worden, wie de opdracht geeft voor het onderzoek, en welke methoden daarbij worden gebruikt (verhoren, af luisteren telefoongesprekken)?

4
Hoe verhouden deze activiteiten zich tot die van de Rijksrecherche-diensten?

5
Worden ook op ministeries die geen bijzondere opsporingsdienst of afdeling recherche hebben onder-

zoeken verricht naar medewerkers? Kunt u hiervan een overzicht geven?

6
Wilt u hierbij ook aangeven waar een taakstelling is vastgelegd, wat daarin is opgenomen over dit soort onderzoeken, op welke gronden hiertoe overgegaan kan worden, wie de opdracht geeft voor het onderzoek, en welke methoden daarbij worden gebruikt (verhoren, af luisteren telefoongesprekken)?

7
Deelt u de mening, dat het ongewenst is dat medewerkers van een ministerie (of van een departementale opsporings- c.q. recherche-dienst) personele onderzoeken verrichten naar collega's op het eigen ministerie? Bent u bereid hieromtrent heldere richtlijnen te geven?

Toelichting:

– Brief van de minister-president aan de Voorzitter van de Tweede Kamer, van 26 september jl., kamerstuk 22 323, nr. 2

– Brief van de minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij aan de Voorzitter van de Tweede Kamer, van 27 september jl. kamerstuk 22 323, nr. 1

– Interpellatiedebat van 26 september jl.

anti fascistische oud verzetsstrijders nederland
bond van anti fascististen

Koudebergweg 55
Postbus 1
7350 AA Hoenderloo
Tel. 05768 - 1258
b.g. 08309 - 51058

2 oct. 1991.

Beste Nico,

Mijn hersens maken overwerk op zoek naar adressen waar we schooi-brieven naar toe kunnen sturen. Het is nu of nooit. Alle mensen (buiten degenen die de AF lezen) die eerder steunden, alle oud-Dachauers en Natzweilers, ook maar weer de kamer- en provinciale staten leden. We hebben ook nog de adressen van degenen die eerder voor onze Food & Hunger Hotline steunden. Dat waren er niet zoveel, maar het bracht toch f. 5000,-- op. (Niet van AF-mensen) We hebben dat natuurlijk tot de laatste cent naar Amerika gestuurd. Alle verzets- en aanverwante verenigingen krijgen ook nog een briefje. De 35 die meededen, krijgen een copie van het vonnis met een brief. De Stichting '40-'45 maken we duidelijk dat ze ons nu ook wel eens wat steun kunnen geven, *eventueel Fonds*. Ook door mijn hersens is geflitst: Van Lanschot met zijn Fonds. Waarschijnlijk zal die met een goeie brief, graag wat geven in de hoop daarmee toekomstige publicaties van ons te kunnen smoren. Dat lukt natuurlijk niet. We willen graag jouw mening daarover. We vinden hem een omstreden persoon. Hij gaf ook geld aan OSL, Icto enz. Misschien ken je onze artikelen tegen hem in ons blad. (Of was dat al voor jouw tijd?) Maar er stromen nog steeds miljoenen bij hem binnen en hij is ook gul voor "Het Verzet". Dus wat denk je? Moeten we schrijven? Bel er s.v.p. even over. Ja of nee is genoeg.

Hartelijke groeten,

Alie

Jouw brief was pas maandag in de bus. Ook zaterdag niet.

De line richtten we op omdat Henk zich kapot ergende aan: "Help de Polen de winter door" Het adres en meerdere, leverde de US-ambassade. Volgens mijn zwager verdween daarom de ambassadeur met spoed.

2-16-91

Vergaderjaar 1991-1992

Aanhangsel van de Handelingen

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

70

Vragen van het lid **Willems** (Groen Links) over *het pensioen van de weduwe Rost van Tonningen*. (Uitgezonden 2 oktober 1991)

1

Kent u de uitspraak van het Gerechtshof in Den Haag van 26 september jl. waarin het recht op pensioen van de weduwe Rost van Tonningen, onregelmatig wordt genoemd de herziening van het pensioen, zoals die in 1956 plaatsvond, onrechtmatig wordt geacht, en bovendien de pensioentoekenning onjuist wordt gevonden?

2

Welke conclusie verbindt u aan deze uitspraak voor dit pensioen?

3

Bent u bereid het teveel aan uitgekeerd pensioen terug te vorderen? Zo ja, welke stappen gaat u hiertoe zetten?

Antwoord

Antwoord van minister **Dales** (Binnenlandse Zaken). (Ontvangen 14 oktober 1991)

1

Ja.

2 en 3

Op dit ogenblik is de uitspraak van het Gerechtshof te 's-Gravenhage nog in studie. Bij die studie zal het advies van de Landsadvocaat betrokken worden, dat deze binnen

enkele weken hoopt uit te brengen. Over de uitkomsten van de studie dient nog politiek overleg plaats te vinden. Na afronding van dit overleg zal ik de Kamer berichten over de conclusies van het kabinet.

Fam. van Luttikhuisen
Noudebargweg 55
7351 TJ Hoenderloo

betreft: RvT

3 oktober 1991

Beste Alie,

Inmiddels heb ik uit betrouwbare bron gehoord dat een besluit of al of niet cassatie zal worden ingesteld op het hoogste niveau zal worden genomen, dat wil zeggen dat het een kabinetsbeslissing wordt. Daarvoor zal eerst een notitie worden voorbereid over de voors en tegens. en is erg bang dat er met dit vonnis in de hand weer allerlei door de regering ongewenste ontwikkelingen plaats vinden en toestanden zullen ontstaan. Men wil dus kennelijk zeer afgewogen te werk gaan.

Zolang de beroepstermijn voor cassatie nog niet verstreken is, lijkt het mij dus het beste dat iedereen zich gediësd houdt, zodat er zo weinig mogelijk actie is, dit om de neiging om eventueel in cassatie te gaan niet te versterken. Ik heb hierover ook met Stoffelen en Willems gebeld en die waren het daar volledig mee eens, al is niet meer terug te dralen dat Willems al Kamervragen heeft gesteld wat de minister nu denkt te doen.

Zodra de cassatietermijn voor de Hoge Raad verstreken is en het vonnis onherroepelijk is geworden, kunnen we dan aan de gang !

Om op mijn manier te bevorderen dat de Staat verder niet zo'n trek in cassatie zal hebben, heb ik de landsadvocaat een briefje geschreven dat als de Staat in cassatie gaat, wij ook op een aantal dingen zullen terugkomen in het vonnis waar we het niet helemaal mee eens zijn en vooral ook de er zullen gaan op het punt wat er nu precies is gebeurd ten tijde van de pensioenvoordracht en dat we daarover dan met nieuwe onthullingen zullen komen, desnoods via de Wet Openbaarheid van Bestuur afgedwongen.

Omdat dat dus een vies zaakje is geweest, hoop ik dat ze daarvoor terugschrikken.

Gaat de Staat niettemin in cassatie dan heb ik er alle vertrouwen in dat de Hoge Raad het vonnis van het Gerechtshof overeind houdt. Het zit solide in elkaar en klinkt als een klok. Bovendien heeft de Hoge Raad nog wat goed te waken voor hun goud zitten in de oorlog en dat zal ze heel terughoudend maken, zeker als het om belangen van verzetsmensen en oorlogsslachtoffers gaat !

Het probleem is dan wel dat ik een cassatiezaak niet alleen aan kan: cassatie is een heel gespecialiseerde materie, die uitsluitend wordt gedaan door speciale cassatieadvokaten in Den Haag en ik zal er dan niet onderuit kunnen om zo'n jongen herhaaldelijk om advies te vragen en het zijn wel dure jongens ! Hoewel er wellicht eentje te vinden is die sympathiek staat tegenover onze zaak en dat ook in de prijs wil laten doorklinken.

In ieder geval is een beetje reserve nooit weg en daarom lijkt het mij best acceptabel om te proberen toegang te krijgen tot het Van Lanschot-fonds, waar verder toch door jullie allerminst zoete broodjes mee worden gebakken !

vriendelijke groeten,

Nico

Art voor contactblad

Ont. 1991

U heeft begin 1989, onder anderen in dit blad kunnen lezen van het proces dat tegen de Staat was aangespannen door de:

Stichting Herwaardering Pensioenen NSB-Kamerleden;
Anti-Fascistische oud-Verzetsstrijders Nederland;

35 oud-verzetsstrijders en nabestaanden;

om een herziening te bewerkstelligen van de pensioen-toekenning aan NSB-Kamerleden en nabestaanden daarvan.

De Rechtbank wees deze eis af onder het motief dat eisers geen belang bij de uitspraak hadden.

In Hoger Beroep besliste het Gerechtshof te 's-Gravenhage op 26 september 1991 dat de toekenning van het pensioen

onregelmatig en de herziening (verhoging) onrechtmatig is.

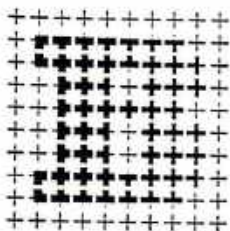
Dat er alleen pensioenrechten bestaan over de jaren vóór 1941.

Wat betreft de ontvankelijkheid van de eisers besliste het Hof:

"Het hof wil evenwel aannemen dat de verzetsstrijders het er geestelijk zo moeilijk mee hebben dat de weduwe van staatswege een pensioen geniet, dat zij als gevolg daarvan psychisch in de problemen dreigen te raken of wellicht reeds zijn geraakt en uit dien hoofde mogelijk zelfs deskundige hulp behoeven, zodat hier sprake is van psychische schade die in beginsel tot de door artikel 1401 BW beschermde belangen moet worden gerekend. De gevorderde verklaring voor recht behoort, in dit licht bezien, als een soort schadevergoeding in natura (artikel 6:102 Nieuw BW) te worden beschouwd. Daarmee staat het belang van de verzetsstrijders bij de door hen ingestelde vorderingen vast."

Procederen is duur, ook al wint men. Wilt u steunen:

Giro: 5914957 t.n.v. Stichting Herwaardering Pensioenen NSB-Kamerleden, Hoenderloo.

Ministerie van Binnenlandse Zaken

Aan

De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA 's-Gravenhage

Bijlagen
een

Inlichtingen bij
mr. C.R. Niessen

Onderwerp
Kamervragen-Willems over
Rost van Tonningen

Uw kenmerk
nr.2917200270,
dd. 2/10/1991

Ons kenmerk
CW91/557

Doorkiesnummer
070-3026057

Datum
10 oktober 1991

Departementsonderdeel
Stafafdeling Constitutionele
Zaken en Wetgeving

Geachte Voorzitter,

Hierbij doe ik u mijn antwoorden toekomen op de vragen van het lid Willems (Groen Links) van uw Kamer, betreffende de recente uitspraak van het Gerechtshof te Den Haag inzake het pensioen van de weduwe Rost van Tonningen.

Hoogachtend,

DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN,

Antwoorden van de Minister van Binnenlandse Zaken op de
Kamervragen-Willems inzake het pensioen van de weduwe Rost van
Tonningen

1. Ja.

2. en 3. Op dit ogenblik is de uitspraak van het Gerechtshof te
's-Gravenhage nog in studie. Bij die studie zal het advies
van de Landsadvocaat betrokken worden, dat deze binnen enkele
weken hoopt uit te brengen. Over de uitkomsten van de studie
dient nog politiek overleg plaats te vinden. Na afronding van
dit overleg zal ik de Kamer berichten over de conclusies van
het kabinet.

Willems - Biza

2919200270

Vragen van het lid **Willems** (Groen Links) over *het pensioen van de weduwe Rost van Tonningen*.
(Uitgezonden 2 oktober 1991)

1

Kent u de uitspraak van het Gerechtshof in Den Haag van 26 september jl. waarin het recht op pensioen van de weduwe Rost van Tonningen, ~~alsmede~~ de herziening van het pensioen, zoals die in 1956 plaatsvond, onrechtmatig worden geacht, en bovendien de pensioen-toekenning onjuist wordt gevonden?

onrechtmatig wordt gevonden,

2

Welke conclusie verbindt u aan deze uitspraak voor dit pensioen?

3

Bent u bereid het teveel aan uitgekeerd pensioen terug te vorderen? Zo ja, welke stappen gaat u hiertoe zetten?

Fam. van Luttikhuisen
Koudebergweg 55
7351 TJ Hoenderloo

betreft: RvT

24 oktober 1991

Beste Alie,

Gefeliciteerd met jullie nieuwe kleinkind, Jelle, 'n stoere Friese naam, ik heb een neefje dat zo is genoemd.

Ik hoop dat Henk weer wat is opgekrabbeld intussen. Ikzelf ben een paar weken ziek geweest en voelde me nogal belabberd daarbij. Ik heb toen gemerkt dat datgene wat er in Oost-Europa is gebeurd me niet in de koude kleren is gaan zitten; per slot van rekening is daarmee een heel perspectief op de tocht komen te staan. Das te prettiger dat we in de zaak Rost van Tonningen toch beet hebben, dat geeft een goed gevoel, wat er verder ook in die zaak nog mocht gebeuren.

Fijn ook om te horen dat er nu geldbedragen binnenkomen ! Ik vind jullie een lichtend voorbeeld door de strijd op geen enkel punt op te geven, dat blijkt ook uit jullie campagne tegen "De Bron van geluk".

De brieven zijn natuurlijk een prima initiatief, waarover ik alleen kleinigheden op te merken heb. Een paar puntjes zou ik anders geformuleerd hebben, ik heb het erbij gezet, je moet maar zien wat je daar mee doet. In de brief aan de Stichting 40-45 staat concludeert abusievelijk met een & i.p.v. t.

Goed dat jullie aan onze notaris gedacht hebben, ze zal zeker belangstelling voor het vonnis hebben. Ik zal haar een ex. brengen.

grüeten, speciaal ook voor Henk

Nike

*anti fascistische oud verzetsstrijders nederland
bond van anti fascististen*

Koudebergweg 55
Postbus 1
7350 AA Hoenderloo
Tel. 05768 - 1258
b.g.g. 08309 - 51058

Hoenderloo, 25 oct. 1991.

Aan het bestuur van de
Stichting 1940-1945,
Amsterdam.

Geacht bestuur,

Hierbij sturen we u een copie van de uitspraak van het Gerechtshof te 's-Gravenhage. We nemen aan dat deze uw belangstelling heeft. Zoals u kunt lezen in punt 7 en volgenden is het Hof uitvoerig ingegaan bij de psychische gesteldheid van de verzetsstrijders. Wij hopen dat u op grond daarvan thans bereid is ingesloten mededeling in het Contactblad stichting 1940-1945 op te nemen.

Bij de aanvang het proces is er met acties, waarbij ook de mededeling in uw blad van begin 1989 een rol speelde, bij de Stichting Herwaardering enz. ongeveer f. 10.000,-- aan bijdragen binnengekomen.

Dit bedrag dekte natuurlijk de kosten bij lange na niet. De tekorten worden gedragen door de A.F.V.N. Hoe het verder verloop zal zijn kunnen we nog niet overzien. De Staat heeft tot 26 december 1991 gelegenheid in cassatie te gaan bij de Hoge Raad. Zoals het Ministerie van Binnenlandse Zaken meldt aan de Voorzitter van de Tweede Kamer, n.a.v. Kamervragen van de heer Willems, is de uitspraak van het Gerechtshof in studie en zal daarover politiek overleg plaatsvinden. Hoe ook het besluit zal zijn, zeker is dat de toekomst voor eisers nog kosten mee zal brengen.

Wij verzoeken u om onze vereniging met het oog daarop een subsidie toe te kennen. Vele zusterverenigingen zijn door u met een steunbedrag geholpen. Wij hopen dat u met ons van mening is dat wij, gezien de belangrijkheid van het proces voor oud-verzetsstrijders, zoals het Hof concludeert, thans ook in aanmerking komen voor een geldelijke bijdrage.

In afwachting van uw antwoord,

hoogachtend,

(H. van Luttikhuizen)
voorzitter A.F.V.N.

Mr. N.M.P. Steijnen

Advokaat en Prokureur
Couwenhoven 52-05
3703 ER Zeist
tel. 03404-56867

De Minister van Algemene Zaken
de heer drs. R.F.M. Lubbers
Postbus 2001
2500 EA Den Haag

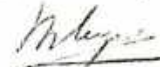
betreft: arrest gerechtshof inzake pensioen weduwe *datum* 28 oktober 1991
Rost van Tonningen

Excellentie,

In verband met het komende beraad van het kabinet over bovengenoemde zaak wil ik u erop attenderen dat een eventuele keuze tot het instellen van cassatieberoep door mijn cliënten - of dit nu terecht is of niet - geïnterpreteerd zal worden als het kiezen van partij vóór de weduwe Rost van Tonningen.

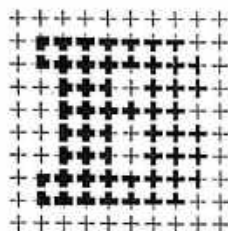
Dit geldt overigens niet alleen voor mijn cliënten, maar zo ver ik kan overzien ook voor alle organisaties van oorlogsslachtoffers en het voormalig verzet.

hoogachtend,

N.M.P. Steijnen

gem.

Ministerie van Binnenlandse Zaken

Directie Communicatie

Postadres
Postbus 20011
2500 EA 's-Gravenhage

Bezoekadres
Schedeldoekshaven 200
's-Gravenhage

Telefoon 070-3026030
Telefax 070-3107670

Persbericht nummer

R 608

Datum

27 december 1991

Inlichtingen bij

mw. A. Dijkstra 05157-2260

Onderwerp

P. de Vries 033-940738

of via 070-3026060

PENSIOEN WEDUWE ROST VAN TONNINGEN: KABINET IN CASSATIE

Het kabinet heeft besloten bij de Hoge Raad cassatieberoep in te stellen tegen de uitspraak van het Haagse Gerechtshof over het pensioen van de weduwe Rost van Tonningen. Bij die uitspraak verkregen enkele burgers een "verklaring voor recht", met de inhoud dat de pensioenbeslissingen voor mevrouw Rost van Tonningen uit 1950 en 1956 onregelmatig en onrechtmatig zouden zijn.

Het kabinet acht het nodig dat nu zo spoedig mogelijk juridische duidelijkheid wordt verkregen. Een verder voortslepen van de discussie over de juridische verhoudingen in deze zaak zou met name ook voor de oorlogsslachtoffers zoveel mogelijk moeten worden voorkomen. De beste manier om dit te bereiken is het in cassatie aan de Hoge Raad ter toetsing voorleggen van de beslissende rechtsvragen waartoe de uitspraak van het hof aanleiding geeft.

Het kabinet vindt dat die uitspraak onder meer de staatsrechtelijk wezenlijke vraag oproept, wie over het pensioen van de weduwe heeft te beslissen: de rechter of de wetgever. Deze vraag is naar het oordeel van het kabinet door het hof onopgelost gelaten. Het kabinet wijst erop dat het ongedaan maken van pensioentoekenning slechts door de wetgever kan geschieden. Dit, omdat ingevolge de Algemene pensioenwet voor politieke ambtsdragers, zulke pensioenbeslissingen uit het verleden alleen door de wetgever kunnen worden teruggedraaid.

Een van de argumenten voor het hof voor zijn beslissing was, dat uit de feitelijke gedragingen van Rost van Tonningen kan worden afgeleid dat deze in 1941 vrijwillig ontslag als kamerlid zou hebben genomen. Het kabinet is van mening dat dit een van de vragen is die in cassatie ter discussie moeten staan. Naar het oordeel van het kabinet zou van een vrijwillig ontslag als kamerlid duidelijk en ondubbelzinnig moeten blijken, en kan dat niet louter worden afgeleid uit feitelijke gedragingen.

- 2 -

Persbericht

Het Haagse Gerechtshof sprak uit dat de pensioenbeslissing uit 1950 door de minister van Financiën had moeten worden genomen in plaats van door de minister van Binnenlandse Zaken.

Het kabinet wijst erop dat al door een Koninklijk Besluit uit 1933, dat in hetzelfde jaar door een wet werd geformaliseerd, de taak met betrekking tot pensioenen werd overgeheveld van het ministerie van Financiën naar Binnenlandse Zaken.

De beslissing om in cassatie te gaan houdt - aldus het kabinet - geen keuze in vóór mevrouw Rost van Tonningen. Net zo min als dat het geval was toen de Staat zich in eerdere stadia van dit proces voor de rechtbank en het hof moest verweren. De keuze van het kabinet komt slechts voort uit het oordeel dat de Hoge Raad zich moet uitspreken over de belangrijke staatsrechtelijke vragen die aan de orde zijn, en dat dit cassatieberoep de meest adequate weg is om die duidelijkheid te verkrijgen.

RVD, 27 december 1991, 09.30 uur

Vergaderjaar 1991–1992

19 783

De rechtmatigheid van de pensioentoekenning aan mevrouw Rost van Tonningen op basis van het kamerlidmaatschap van haar echtgenoot

Nr. 11

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

's-Gravenhage, 27 december 1991

Bij brief van 10 oktober jl. deed ik u mijn antwoord toekomen op de vragen van het lid Willems van uw Kamer over bovenvermeld onderwerp (Aanhangsel Handelingen II, 1991–1992, nr. 70). In het antwoord zegde ik toe, de Kamer in kennis te stellen van de uitkomst van het politieke overleg dat ik in deze zaak zou voeren na ontvangst van het advies van de Landsadvocaat.

Het kabinet acht het nodig dat nu zo spoedig mogelijk juridische duidelijkheid wordt verkregen. Een verder voortslepen van de discussie over de juridische verhoudingen in deze zaak zou met name ook voor de oorlogsslachtoffers zoveel mogelijk moeten worden voorkomen. De beste manier om dit te bereiken is het in cassatie aan de Hoge Raad ter toetsing voorleggen van de beslissende rechtsvragen waartoe de uitspraak van het Gerechtshof te 's-Gravenhage van 26 september jl.¹ aanleiding geeft.

Daarom heeft het kabinet besloten de volgende juridische vragen aan de Hoge Raad in cassatie voor te leggen. Het gaat in de eerste plaats om een staatsrechtelijk wezenlijke vraag over de verhouding tussen de bevoegdheden van de wetgever en de rechter die door het Gerechtshof onopgelost is gelaten. Ongedaanmaking van de pensioentoekenningen kan immers in verband met de werking van artikel 129 van de Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers slechts door de wetgever geschieden, en wel – ingevolge artikel 63 Grondwet – met gekwalificeerde meerderheid. De vraag rijst of het hof, door te beslissen zoals het besliste, zich als rechter een bevoegdheid heeft toegedacht die eigenlijk in ons staatsbestel aan de wetgever toekomt.

Het kabinet is verder van mening dat de vraag of het hof de juiste maatstaf heeft aangelegd bij zijn beslissing, dat uit de feitelijke gedragingen van Rost van Tonningen kan worden afgeleid dat deze in 1941 vrijwillig ontslag als Kamerlid zou hebben genomen, in cassatie ter discussie moet staan. In het licht van de toen geldende Kieswet en

¹ Ter inzage gelegd op de bibliotheek.

gezien het belang van de rechtszekerheid die bij een dergelijke rechtshandeling betrokken is, rijst de vraag of van een vrijwillig ontslag als Kamerlid niet duidelijk en ondubbelzinnig moet blijken, bijvoorbeeld door een in enigerlei verband gedane expliciete verklaring daaromtrent.

Voorts bestaat met het oog op de verder jegens de weduwe Rost van Tonningen te volgen handelwijze een vraag over de uitspraak van het hof waar dit de toekenning in 1950 van pensioen onregelmatig heeft geacht. Naar het oordeel van het hof had volgens de toen geldende wetgeving de voordracht voor het pensioen moeten uitgaan van de Minister van Financiën, en niet van – zoals gebeurd is – de Minister van Binnenlandse Zaken. Echter, bij de wet van 25 oktober 1933 (Stb. 533) werd het koninklijk besluit van 8 juni 1933 (Stb. 311) geformaliseerd, waarbij de taak m.b.t. pensioenen (met uitzondering van de pensioenen aan kerkelijke ambtsdragers) werd overgeheveld van Financiën naar Binnenlandse Zaken.

Het kabinet wijst erop dat voortzetting van de procedure niet de indruk mag wekken dat het kabinet bezwaar heeft tegen de genoegdoening die degenen die zich genoopt hebben gevoeld om een proces over de onrechtmatigheid van het pensioen van de weduwe aan te spannen van het hof hebben verkregen. Bij het besluit om cassatieberoep in te stellen is voor het kabinet bepalend geweest dat de uitspraak van het hof een aantal juridische, vooral staatsrechtelijke vragen oproept die van zodanig belang zijn, dat zij moeten worden voorgelegd aan de hoogste rechter in deze.

Tenslotte merk ik op dat het geen betoog behoeft, dat de kabinetsbeslissing om cassatieberoep in te stellen (net zo min trouwens als het feit dat de Staat voor de rechtbank en het hof verweer heeft gevoerd) geen keuze inhoudt vóór de weduwe Rost van Tonningen. De keuze die het kabinet heeft gemaakt spruit zuiver en alleen voort uit het oordeel dat de Hoge Raad zich moet kunnen uitspreken over de belangrijke staatsrechtelijke vragen die hier aan de orde zijn, en dat dit cassatieberoep de meest adequate weg is om die duidelijkheid te verkrijgen.

Hiermee hoop ik u voldoende te hebben geïnformeerd.

De Minister van Binnenlandse Zaken,
C. I. Dales

Tweede Kamerfractie

De heer mr.N.M.P.Steijnen
Couwenhoven 52-05
3703 ER Zeist

Den Haag, 31 december 1991

Geachte heer Steijnen,

Hierbij zend ik u -wellicht ten overvloede- de brief van de minister van Binnenlandse Zaken aan de Kamer, waarin zij aankondigt in cassatie te zullen gaan tegen de uitspraak van het Gerechtshof in Den Haag in de zaak Rost van Tonnin-gen.

Naar aanleiding van deze brief heeft de Tweede-Kamerfractie van Groen Links bij monde van Wilbert Willems in een pers-bericht zijn teleurstelling uitgesproken over het besluit van het kabinet. Tevens heeft hij een kamerdebat over deze zaak aangevraagd. Naar alle waarschijnlijkheid zal dit eind januari plaatsvinden.

Hoogachtend,

Irma Schrijver
beleidsmedewerker.

Tweede Kamerfractie

PERSBERICHT

GROEN LINKS TELEURGESTELD OVER KABINETSBESLUIT ROST VAN TONNINGEN

In een brief aan de Tweede kamer heeft het kabinet vandaag meegedeeld dat zij in cassatie gaat tegen de uitspraak dd 26 september j.l. door het Gerechtshof in Den Haag in de zaak Rost van Tonningen. Groen Links is daarover teleurgesteld. In haar uitspraak heeft het Hof aangegeven dat het pensioen aan de weduwe Rost van Tonningen onregelmatig en (deels) onrechtmatig is. Groen Links had verwacht dat het kabinet op korte termijn aan de Kamer een voorstel zou doen om het pensioen te herzien overeenkomstig deze uitspraak. In schriftelijke vragen, welke aan de Minister van Binnenlandse Zaken zijn gesteld op 2 oktober j.l. heeft het tweede kamerlid Wilbert Willems hier om verzocht.

De Groen Linksfractie in de Tweede Kamer wil, zodra de Tweede Kamer haar reces heeft beëindigd, de regering ter verantwoording roepen voor deze beslissing. Zij zal er alsnog op aandringen dat het pensioen zo spoedig mogelijk wordt herzien.

Tweede Kamerfractie Groen Links

Wilbert Willems

tu. 013-435595

27 december 1991

- 2 -

van Tonningen kan worden afgeleid dat deze in 1941 vrijwillig ontslag als Kamerlid zou hebben genomen, in cassatie ter discussie moet staan. In het licht van de toen geldende Kieswet en gezien het belang van de rechtszekerheid die bij een dergelijke rechtshandeling betrokken is, rijst de vraag of van een vrijwillig ontslag als Kamerlid niet duidelijk en ondubbelzinnig moet blijken, bijvoorbeeld door een in enigzins verband gedane expliciete verklaring daaromtrent.

Voorts bestaat met het oog op de verder jegens de weduwe Rost van Tonningen te volgen handelwijze een vraag over de uitspraak van het hof waar dit de toekenning in 1950 van pensioen onregelmatig heeft geacht. Naar het oordeel van het hof had volgens de toen geldende wetgeving de voordracht voor het pensioen moeten uitgaan van de Minister van Financiën, en niet van - zoals gebeurd is - de Minister van Binnenlandse Zaken. Echter, bij de wet van 25 oktober 1933 (Stb. 533) werd het koninklijk besluit van 8 juni 1933 (Stb. 311) geformaliseerd, waarbij de taak m.b.t. pensioenen (met uitzondering van de pensioenen aan kerkelijke ambtsdragers) werd overgeheveld van Financiën naar Binnenlandse Zaken.

Het kabinet wijst erop dat voortzetting van de procedure niet de indruk mag wekken dat het kabinet bezwaar heeft tegen de genoegdoening die degenen die zich genoopt hebben gevoeld om een proces over de onrechtmatigheid van het pensioen van de weduwe aan te spannen van het hof hebben verkregen. Bij het besluit om cassatieberoep in te stellen is voor het kabinet bepalend geweest dat de uitspraak van het hof een aantal juridische, vooral staatsrechtelijke vragen oproept die van zodanig belang zijn, dat zij moeten worden voorgelegd aan de hoogste rechter in deze.

Tenslotte merk ik op dat het geen betoog behoeft, dat de kabinetsbeslissing om cassatieberoep in te stellen (net zo min trouwens als het feit dat de Staat voor de rechtbank en het hof verweer heeft gevoerd) geen keuze inhoudt vóór de weduwe Rost van Tonningen. De keuze die het kabinet heeft gemaakt spruit zuiver en alleen voort uit het oordeel dat de Hoge Raad zich moet kunnen uitspreken over de belangrijke staatsrechtelijke vragen die hier aan de orde zijn, en dat dit cassatieberoep de meest adequate weg is om die duidelijkheid te verkrijgen.

Hiermee hoop ik u voldoende te hebben geïnformeerd.

Met de meeste hoogachting,

DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN,

Willems

keersmaatregelen, niet nu al buiten de deur zetten en de ruimte vragen om hierop straks terug te komen.

Uit de verschillende rapporten en de milieusituatie, die voorlopig nog niet echt verbeterd, blijken voor ons meer dan voldoende argumenten om deze maatregelen met kracht te blijven bepleiten.

□

Mevrouw **Tegelaar-Boonacker** (CDA): Mevrouw de voorzitter! Ik dank de minister. Hij heeft ook de ernst van de smog onderschreven en de cijfers in relatie gebracht tot het beleid. Dat lijkt mij erg nuttig, want wij voeren hier vandaag niet alleen een discussie over milieu — daar werd door de heer Tommel de nadruk op gelegd — maar een discussie over het totaal. Het is een politieke discussie die overal bepalend is en evenwichtig moet zijn. Daarin wordt niet alleen naar het milieu, maar ook naar andere factoren gekeken.

De heer **Tommel** (D66): Het moet niet te gek worden: uiteraard voert iedereen een debat over alle factoren, alleen de prioriteiten liggen anders. Van het begin af aan, ook bij het mondeling overleg, is het heel duidelijk geweest, dat er een ding was waar het CDA nooit over wilde spreken: aan de auto komen. Dat is waar.

Mevrouw **Tegelaar-Boonacker** (CDA): Nu wordt opnieuw een weinig evenwichtige benadering gekozen.

De heer **Tommel** (D66): Het staat in het verslag van het mondeling overleg. De minister constateert het ook nog in zijn laatste brief. Alle fracties hebben over automaatregelen gesproken — de ene wat meer terughoudend, de andere wat minder terughoudend — behalve het CDA. Het staat letterlijk in de brief van de minister.

Mevrouw **Tegelaar-Boonacker** (CDA): Precies. Het mondeling overleg staat mij nog duidelijk voor de geest. Als je zulke ingrijpende maatregelen neemt als het stilleggen van het verkeer, dan moet je bekijken, wat daarvan de effecten zijn. Ik denk aan de sociale effecten en de economische effecten. Dat is voor ons bepalend geweest. Er was

twijfel. Met die afweging hebben wij vandaag te maken.

Hoewel de motie van de heer Tommel sympathiek lijkt ten opzichte van de zwakkeren in de samenleving, is het verzoek, gelet op de adviezen van de Gezondheidsraad en de CRMH niet juist. Wij hebben dat de vorige keer als enige geconstateerd. Ik ben blij, dat nu de VVD en de PvdA op grond van deze adviezen ook die lijn kiezen.

Als de heer Willems de indruk heeft gekregen, dat het CDA alleen de maatregelen in Oost-Europa van belang acht, dan is dat onjuist. Wij hebben gepleit voor structurele internationale maatregelen. Wij hebben daarbij op Oost-Europa gewezen. Incidenteel komt daar veel smog vandaan. Hij heeft gelijk, als hij spreekt over gemiddeld. Dat is ook door de minister gezegd. Incidenteel is die factor Oost-Europa zeer bepalend.

Mevrouw de voorzitter! Wij zullen de motie niet steunen. Wij volgen de minister.

□

Minister **Alders**: Mevrouw de voorzitter! Er moet bij de heer Willems geen misverstand gaan ontstaan. Wij hebben zorgvuldig onderzoek gedaan en zorgvuldig advies gevraagd over de meting van de effectiviteit van individuele maatregelen en samenhangende maatregelen in relatie tot de gezondheidsaspecten. Het advies van de Gezondheidsraad speelde daarbij een belangrijke rol.

Tot de heer Willems zeg ik verder, dat de bepaling in artikel 48 van de Wet luchtverontreiniging in de wet blijft staan. Hij heeft gevraagd, of theoretisch de mogelijkheid aanwezig is om van het instrument gebruik te maken. Theoretisch is die mogelijkheid aanwezig. Degene die daarvan gebruik maakt, dient te beoordelen, of het nemen van die maatregel in een juiste verhouding tot de effecten staat. Hij of zij moet kunnen aangeven, wat het positieve effect is. Dat is de huidige situatie.

Moet nog verder worden gekeken? De heer Tommel doelde op het voorzorgsprincipe. Wij zijn er nog niet. Ik wil verder onderzoek laten verrichten. Daarnaar heeft de Gezondheidsraad gevraagd. Als het onderzoek meer antwoorden geeft aan de Gezondheidsraad dan thans het geval is, dan kan dit tot bepaalde

conclusies leiden. Ik sluit niet uit, dat een conclusie kan zijn, dat de wettelijke grondslag anders moet zijn. In de huidige fase is dat niet zinvol. Dat heb ik proberen te betogen, niet meer en niet minder.

Mevrouw Tegelaar heeft haar tweede termijn gebruikt om nog op een aantal zaken te reageren.

De beraadslaging wordt gesloten.

De **voorzitter**: Over de motie van de leden Tommel en Willems zal op een nader te bepalen tijdstip worden gestemd.

De vergadering wordt van 14.10 uur tot 16.00 uur geschorst.

Voorzitter: Van Dis

Aan de orde is de behandeling van:
- de Brief van de minister van Binnenlandse Zaken over de pensioentoekenning aan de weduwe Rost van Tonningen (19783, nr. 11).

De beraadslaging wordt geopend.

□

De heer **Willems** (Groen Links): Mijnheer de voorzitter! De uitspraak van het gerechtshof in Den Haag op 26 september jl. in de zaak van het pensioen van de weduwe Rost van Tonningen, aangespannen door een tweetal verzetsorganisaties, heeft opnieuw de rechtmatigheid van dat pensioen in discussie gebracht. Of Kamer en regering dit nu prettig vinden of niet, zou ik eraan willen toevoegen. Welke stappen de regering ook zou hebben gezet, of dat nu is het indienen van een wetsvoorstel ter wijziging van het pensioen dan wel het afzien van een dergelijk voorstel, de discussie is heropend. Ook de nu door de regering gezette stap, zoals neergelegd in de brief van 27 december van vorig jaar van de minister van Binnenlandse Zaken aan de Tweede Kamer, waarin staat dat zij besloten heeft tot het aantekenen van cassatie tegen de uitspraak van het hof, roept veel vragen op en verlengt in ieder geval de discussie. De regering stelt in haar motivering om in cassatie te gaan dat het daarmee een verder voortslepen van de discussie wil voorkomen. Ik vermag dat niet goed

Willems

in te zien. Wil de minister dit nader toelichten?

Groen Links betreurt deze stap. Onzes inziens ware het beter geweest als de regering een wetsvoorstel had voorbereid ter herziening van het pensioen van de weduwe Rost van Tonningen, in lijn met de uitspraak en met de overwegingen, die het gerechtshof aan zijn uitspraak ten grondslag heeft gelegd, namelijk dat de pensioentoeckenning "in strijd met en met schending van het recht heeft plaatsgevonden". Nu het kabinet deze weg niet heeft gekozen, dient het ons ten minste nader te verklaren welke zijn overwegingen zijn geweest. De brief van 27 december jl. roept immers veel vragen op. Het feit dat intussen het cassatieberoep is aangetekend, lijkt ons overigens staatsrechtelijk geen enkele belemmering om op deze vragen in te gaan. In het uiterste geval kan zelfs, indien de Kamer de argumentatie van de regering niet zou kunnen volgen, door de regering het cassatieberoep worden ingetrokken. Dat hierover eerder een besloten overleg met de fractievoorzitters is gevoerd, doet daaraan niets af.

Een van de argumenten die de regering noemt in haar brief van 27 december jl. is de noodzaak helderheid te krijgen in de verhouding rechter/wetgever in deze kwestie. Dat verbaast ons. Immers, in het arrest van het hof wordt duidelijk en bij herhaling vastgesteld dat de rechter zich niet met de pensioentoeckenning kan en mag bezighouden. "De staatsrechtelijke verdeling van de bevoegdheden brengt mee dat voor de burgerlijke rechter, wat die rechtsverhouding betreft — i.c. tussen de Staat en de weduwe — de formele rechtskracht en de rechtmatigheid van de pensioentoeckenningen als uitgangspunt gelden", schrijft het hof in overweging 5. Wat kan de Hoge Raad daar nog aan toevoegen?

Wat wel diende te geschieden toen eenmaal door het hof de ontvanke-lijkheid van de klagers was vastge-esteld, was de beoordeling van de rechtsverhouding tussen klagers en de Staat in het kader van artikel 1401 BW, de onrechtmatige (overheids)daad. Dat is ook ge-schied. Het is zelfs de vraag of dat deel, dat grotendeels een feitelijk karakter draagt, wel voor cassatiebe-roep vatbaar kan worden verklaard.

Ook aan de antwoorden van het hof op de vraag of het pensioen al

dan niet regelmatig is vastgesteld, hetgeen overigens wellicht ten onrechte tijdens de eerdere behande-ling van deze zaak niet is bestreden door de landsadvocaat, en op de vraag hoe had moeten blijken dat Rost van Tonningen tijdens de Tweede Wereldoorlog ontslag heeft genomen, kan de Hoge Raad in cassatie naar mijn opvatting weinig meer toevoegen. Het moge duidelijk zijn dat de in de brief van 27 december jl. gegeven overwegingen op mij weinig indruk hebben gemaakt. Een meer overtuigende toelichting is het minste dat mijn fractie van de regering verwacht.

Voorzitter! De kwestie van het pensioen van de weduwe Rost van Tonningen kent een emotionele voorgeschiedenis, ook in dit parle-ment. Mijn fractie wil eraan bijdragen dat de discussie die nu is ontstaan naar aanleiding van de uitspraak van het hof — gelukkig heeft die uitspraak de verzetsslachtoffers een wezenlijke genoegdoening verschaft — waardig wordt voortgezet. De uitspraak van het hof en de beslis-sing van de regering naar aanleiding daarvan vragen om een beoordeling van de Kamer. Wij hebben er daarom aan gehecht, dit debat door te zetten om zodoende aan te kunnen geven dat onze keuze een andere zou zijn geweest. Uit het feit dat alle andere fracties op het laatste moment hebben besloten om aan dit debat geen bijdrage te leveren, leid ik af dat zij zich met het kabinetsbesluit verenigen. Daarmee is de opvatting van de meerderheid van de Kamer duidelijk en wordt het indienen van een motie overbodig. Het is jammer dat Kamer en regering de kans om een historische fout goed te maken, op dit moment onbenut laten.

Minister Dales: Mijnheer de voorzitter! Wij hebben hier te maken met een zeer bijzondere en gevoelige zaak. Nog afgezien van de formele rechten van de Kamer rechtvaardigt dit in inhoudelijke zin het voeren van overleg. Overigens, wanneer in het kader van een civiele procedure twee rechterlijke instanties zeer verschil-lende en niet met elkaar te rijmen uitspraken doen, is het zeer gebrui-kelijk om in cassatie te gaan. Echter, het betreft hier een zeer bijzondere zaak; dat beseft het kabinet met de heer Willems bijzonder goed. Het is bijzonder te betreuren dat opnieuw

leed wordt toegevoegd aan degenen, voor wie het nu eenmaal onmogelijk is en voor wie het ook niet mogelijk kan zijn om deze discussie als belangstellend-neutraal toeschouwer te volgen. Ik acht het van betekenis om dit allereerst te zeggen. Niette-min zijn er vragen gesteld en die zal ik graag beantwoorden.

Voorzitter! Het hof heeft een verklaring van recht afgegeven. De heer Willems is daarop ingegaan. Het lijkt erop — gevoelsmatig werkt het zo — of daarmee recht is gedaan aan een gevoelens dat ook bij een overgrote meerderheid in deze Kamer heerste toen ik daarvan zelf deel uitmaakte en dat naar mijn stellige overtuiging ook thans nog heerst. Dat maakt het nog pijnlijker.

Het Haags gerechtshof heeft een juridisch oordeel afgegeven, dat bij eerste lezing lijkt te corresponderen met die gevoelens. Er is dan ook niet zoals in tal van andere civiele zaken met een zeker gemak, omdat dat inderdaad vrij normaal is, in cassatie gegaan. Het kabinet heeft zich daar zeer ampel over beraden, gegeven de factoren die bij deze zaak nu eenmaal een rol spelen. Nadenkend over de uitspraak van het hof, moet evenwel vastgesteld worden dat de zaak niet is afgedaan met de gedachte dat de uitspraak overeenstemt met de gevoelens die ter zake van deze pensioentoeckenning nu eenmaal leven. De desbetreffende pensioen-beslissingen uit het verleden worden door het gerechtshof onregelmatig en onrechtmatig geacht. Dan doemt levensgroot de vraag op of iedere pensioenbetaling aan de weduwe Rost van Tonningen dan te beschou-wen is als een voortzetting van een onrechtmatige daad. Dat kan zeker zo gezien worden en dat betekent dat, naast de constateringen dat een verklaring van recht nog geen verkregen recht is en dat het voortzetten van een onrechtmatige daad natuurlijk niet voort kan duren, de vraag opkomt wat er dan moet gebeuren. Er is ook door de Stichting herwaarderung pensioenen NSB-ka-merleden, een van de appellanten in deze zaak, verleden jaar al geschre-ven: "wanneer de regering niet uit eigen beweging besluit het pensioen aan te pakken, zullen wij waarschijn-lijk daarover weer procederen". Wij gaan ervan uit: a fortiori, onder de term verklaring van recht, wanneer er niets tegenin zou worden beweerd door de regering. Als de Staat niet in cassatie was gegaan, zou niets de

Minister Dales van Binnenlandse Zaken

appellanten belet hebben om inderdaad verder te procederen. Zij zouden zich tot de rechter hebben kunnen wenden met een schadevergoedingsactie voor iedere keer dat het pensioen wordt uitbetaald en/of met een actie om te gebieden dat de pensioenbetalingen worden stopgezet of verminderd. Daartegen valt voor de Staat moeilijk verweer te voeren. Iedereen zal dat begrijpen. Als de Staat niet in cassatie was gegaan, anders gezegd: zou hebben berust in de uitspraak van het hof, zou de Staat zich niet hebben kunnen verweren tegen dergelijke acties, terwijl het uiterst twijfelachtig is — de Kamer is zich daar zeer wel van bewust — of de Staat in staat zou zijn de benodigde wetgeving tot stand te brengen. Wij kennen de geschiedenis te dezer zake. Dan kom je dus in een volstrekt onmogelijke positie.

Dat is het eerste punt van twijfel die de uitspraak van het hof oproept. Daar hangt nog iets mee samen. Op geen andere manier is de pensioenbetaling stop te zetten of te verminderen dan via een wet. In 1986 is dat al geconstateerd door de ambtelijke werkgroep die deze zaak bestudeerde. Daarna is dit als gegeven aanvaard door de Tweede Kamer. De voorstellen van de werkgroep-De Kwaadsteniet en van de initiatiefnemers van het voorstel-Stoffelen c.s. gingen hier ook van uit. Artikel 129

van de Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers brengt namelijk met zich dat herziening bij ministeriële beschikking van heel oude pensioenbeslissingen, zoals de onderhavige, sinds 1 januari 1975 niet meer mogelijk is. Evenmin is stopzetting en herberekening langs die weg mogelijk. Slechts via een wet zou aan de onrechtmatige daad die door het hof is geconstateerd, een einde kunnen worden gemaakt. Die wet — dat weten wij allen — moet met gekwalificeerde meerderheid worden aangenomen in beide Kamers, omdat het hier om een pensioen van een nabestaande van een kamerlid gaat. Zie artikel 63 van de Grondwet.

Nu erkent het hof — het is ook door de heer Willems geciteerd — dat de burgerlijke rechter in de rechtsverhouding tussen de Staat en de weduwe in zoverre niet bevoegd is in te grijpen dat de pensioentoe-kennning slechts door de formele wetgever zou kunnen worden gewijzigd. Wetgeving, zo zegt het hof daarmee impliciet, behoort niet tot de bevoegdheid van de burgerlijke rechter. Maar dan blijven wij wel met een onoplosbare vraag zitten, omdat wetgeving nu juist de enige methode is om een eind te maken aan de pensioenbetalingen aan de weduwe.

Dit is een staatsrechtelijk belangrijke kwestie die ook ter zake van enig ander pensioen van enig ander

iemand zo gesteld had kunnen worden. En die zou dan, omdat het de immense pijnlijkheid niet had, op geen vraag gestuit zijn, want dan zou iedereen ogenblikkelijk inzien dat er helderheid moet worden geschapen en dat dit zo niet kan blijven staan, althans niet zonder enige inspanning van de zijde van de Staat die in het geding is. Wij willen daar dan ook definitief uitsluitel over hebben van onze hoogste rechter in dit soort aangelegenheden, de Hoge Raad. Ik zal mij niet scharen achter noch verzetten tegen de opmerking van de heer Willems dat de Hoge Raad daarin niets zou kunnen bijdragen. Dat zullen wij zien wanneer de Hoge Raad uitspraak heeft gedaan.

Er is een tweede constitutioneel punt, namelijk de uitspraak van het hof dat de heer Rost van Tonningen op 24 april 1941 in het licht van zijn opvattingen over het "oude bestel", dus ons originele, rechtmatige bestel, en door de benoeming tot secretaris-generaal van het departement voor Bijzondere Economische Zaken en tot waarnemend secretaris-generaal van Financiën te aanvaarden, "geacht moet worden met ingang van die datum vrijwillig als kamerlid te zijn afgetreden". De vraag waarmee het kabinet zich heeft beziggehouden, is of je dit zo kunt zeggen en of de rechter dit mag zeggen. Dit gaat de Kamer in hoogste mate aan: mag je een vrijwillig ontslag als kamerlid afleiden uit opvattingen en gedragingen van iemand of moet van een vrijwillig ontslag als kamerlid ondubbelzinnig blijken door een uitdrukkelijke verklaring van de betrokkene zelf? Deze vraag willen wij aan de Hoge Raad voorleggen om hierover definitief uitsluitel te verkrijgen. Er mag geen enkel misverstand over bestaan dat het kabinet hiermee niet wil stellen dat de heer Rost van Tonningen wel kamerlid gebleven is. Dit is niet in het geding, maar wel de vraag wie, als er wat te bepalen is, dit te bepalen heeft.

Ook dit reikt overigens veel verder dan de onderhavige pensioen kwestie alleen. Dat wij dit punt aan de Hoge Raad voorleggen, is ingegeven door de gedachte dat over de vraag wie kamerlid is, uitsluitend de Tweede Kamer zelf bevoegd is te oordelen, niet de burgerlijke rechter. Dit is een adstructie waarom de heer Willems vroeg en waarom het kabinet gemeend heeft niet anders te kunnen doen dan cassatie in te stellen. Tot

Dales

nu toe is de Tweede Kamer altijd bevreesd geweest dat anderen dan de Tweede Kamer zelf over onwaardig gedrag van Tweede-Kamerleden zouden oordelen. Men zie de gang van zaken bij de wetsvoorstellen 9006 en 9636, beide voorloper van wat naderhand de APPA is geworden. Hierin werd voorgesteld, de mogelijkheid te openen van verval van pensioenrechten van kamerleden bij onwaardig gedrag. Juist omdat de beoordeling van dat gedrag in de beide genoemde wetsvoorstellen aan de regering was opgedragen, tekende de Kamer ernstig bezwaar aan tegen de desbetreffende bepalingen. Deze zijn dan ook niet in de wetgeving terechtgekomen. Ook het initiatiefvoorstel-Stoffelen c.s. dat een vervolg probeerde te geven aan het Rost van Tonningen-debat uit 1986, ging uit van een beoordelingsbevoegdheid die bij de Tweede Kamer zelf zou liggen.

Ik kom nu toe aan een derde element. Als minister van Binnenlandse Zaken was ik bereid om over dit element heen te stappen, maar gegeven de twee reeds gestelde noodzaken zal ik dit derde element er ook bij nemen. De Staat gaat in cassatie omdat het hof over het hoofd heeft gezien dat ingevolge een wet uit 1933 pensioenbeslissingen als de onderhavige door de minister van Binnenlandse Zaken worden genomen en niet, zoals het hof beweert, uitsluitend door de minister van Financiën.

Ik hoop dat ik hiermee het volgende duidelijk heb gemaakt. Het kabinet neemt thans op generlei wijze stelling en zeker niet ten gunste van de hoofdpersoon in deze zaak. Het kabinet heeft zeer ampel overwogen of ons niet de weg openstaat om aan dit alles te ontkomen. Het voor de rechter brengen van de zaak mag immers in geen geval een langere en grotere openbare discussie uitlokken dan de discussie die in de Tweede Kamer onherroepelijk had moeten plaatsvinden. De Tweede Kamer zou immers moeten responderen op de zaak. Ik heb twee constitutionele punten aangevoerd die het kabinet daartoe hebben geleid.

De heer **Willems** (Groen Links): Mijnheer de voorzitter! Ik dank de regering voor de door haar gegeven antwoorden op de door mij gestelde

vragen en voor de nadere motivering die de minister van Binnenlandse Zaken nu gegeven heeft op de brief van 27 december. Ik sluit mij overigens volstrekt aan bij haar eerste opmerking. Wij betreuren het met haar dat degenen die zich bij deze zaak zo nauw betrokken voelen vanuit hun ervaringen in de Tweede Wereldoorlog, weer leed wordt toegevoegd. We moeten vaststellen dat de uitspraak van het hof aan de ene kant tot een genoegdoening heeft geleid en aan de andere kant de discussie niet heeft kunnen afsluiten, welke beslissing Kamer en regering ook zouden hebben genomen.

Voorzitter! De constitutionele antwoorden die de minister van Binnenlandse Zaken heeft gegeven, spreken mij aan maar overtuigen mij niet. Ik zeg het zo omdat ik meen dat er wel degelijk aanleiding is om in den brede een aantal rechtsvragen die zij formuleert, nader te doen onderzoeken, als de gelegenheid daartoe zich voordoet, zoals dat bij deze zaak het geval is. De verhouding tussen rechter en wetgever, de vraag wie over de pensioenen van kamerleden beslist, zijn constitutionele vragen die tot op het hoogste niveau moeten worden opgelost. De constitutionele antwoorden van de minister overtuigen mij niet omdat in deze concrete zaak de beslissing van de regering anders had kunnen zijn: namelijk zelf langs de lijn die het hof heeft aangegeven, tot een herziening van het pensioen te komen. Dat is wezenlijk anders dan wat de minister suggereert, verwijzende naar de discussies in 1986 en in 1988. Toen ging het niet over een herziening van het pensioen maar over het al dan niet stopzetten van een pensioen. Voor de redenering die toen, op goede gronden, door een deel van de Kamer is gevoerd, kan geen steun gevonden worden in de uitspraak die nu door het hof is gedaan. Maar het hof geeft wel steun aan de noodzaak om tot een herziening van de pensioengrondslag te komen op grond van door haar gegeven overwegingen.

Minister **Dales**: Voorzitter! Mag ik de heer Willems even een vraag ter verduidelijking stellen? Zegt hij nu, dat het de regering eigenstandig, zonder raadpleging van de Kamer, mogelijk zou zijn om dat pensioen te wijzigen?

De heer **Willems** (Groen Links): Nee, dat heeft u mij niet horen zeggen. Dat wilde ik ook niet suggereren. Ook in eerste termijn heb ik voorgesteld, dat de regering de Kamer een wetsvoorstel van die strekking zou voorleggen. Ik ben namelijk met de regering en overigens ook met het hof, van mening dat de Kamer de instantie is die zich daarover samen met de regering uitsprekt. Maar u weet, wij zijn medewetgever en het initiatief had in dit geval uitdrukkelijk bij het kabinet behoren te liggen in zijn reactie op de uitspraak van het hof. Naar ons oordeel had dat voorstel tot een herziening, en dus niet tot een stopzetting, van het pensioen uitdrukkelijk aan de Kamer moeten worden voorgelegd, ervan uitgaande dat hiervoor een gekwalificeerde meerderheid gevonden zou zijn, gelet op de strikte overwegingen die het hof aangeeft en gelet op de kwestie welke die verscheidene keren in deze Kamer aan de orde is geweest.

Voorzitter! Ik sluit af want ik begrijp dat de regering op dat punt niet van plan is om het cassatieberoep, dat wij op haar gedaan hebben, in te trekken. Ik heb wel goede nota genomen van de uitspraak van de minister, die overigens ook in andere woorden in de brief van 27 december staat. De regering heeft met deze beslissing geen inhoudelijk oordeel gegeven over de wenselijkheid om het pensioen voort te zetten. Dat houdt in dat men de mogelijkheid uitdrukkelijk openhoudt om na ommekomst van de uitspraak in cassatie van de Hoge Raad, de Kamer ten spoedigste te berichten over de consequenties die zij daaraan verbindt en dat het nog steeds mogelijk en naar wij hopen zelfs werkelijkheid zal worden dat het pensioen van de weduwe Rost van Tonningen alsnog op rechtmatige gronden zal worden herzien.

Minister **Dales**: Voorzitter! De zaak is thans onder de rechter. Wat het kabinet betreft, blijft die daar ook totdat er een nieuw vonnis is. Ik kan mij niet anders voorstellen dan dat er op dat moment aanleiding is u daarover te berichten.

Omdat ik het vonnis nog niet ken, kan ik mij nu niet uitlaten over de consequenties van een en ander. Dat wordt ook niet betamelijk geacht. Wij zullen elkaar dan weer ontmoeten. Ik

Dales

geef echter geen enkel uitzicht met betrekking tot de inhoud van hetgeen op dat moment aan de orde is.

De beraadslaging wordt gesloten.

De **voorzitter**: Ik stel voor, de brief van de minister van Binnenlandse Zaken (19783, nr. 11) voor kennisgeving aan te nemen.

Daartoe wordt besloten.

De **voorzitter**: Ik moet de Kamer mededelen, dat de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid nog onderweg is, zodat wij nog geen begin kunnen maken met de behandeling van wetsvoorstel 21479.

De vergadering wordt van 16.36 uur tot 17.00 uur geschorst.

Aan de orde is voortzetting van de behandeling van:

- **het wetsvoorstel Herziening van het ontslagrecht (21479)**.

(Zie vergadering van 21 januari 1992.)

De algemene beraadslaging wordt hervat.

De **voorzitter**: Aangezien de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid nog niet is gearriveerd, geef ik eerst het woord aan de staatssecretaris van Justitie.

□

Staatssecretaris **Kosto**: Mijnheer de voorzitter! Ik wil beginnen met die onderwerpen aan te roeren waaraan gisteren alle woordvoerders aandacht hebben besteed. Vervolgens zal ik ingaan op een paar specifieke punten, althans voor zover die niet bij de behandeling van de amendementen aan de orde komen. Ook de amendementen zelf krijgen namelijk voluit de aandacht die zij verdienen.

Voorzitter! Iedereen heeft gesproken over het feit dat het wetsvoorstel geen volledige herziening van het ontslagrecht bevat. Deze vaststelling was volkomen terecht: dit is geenszins het geval. Dit is echter ook niet de bedoeling geweest van het voorstel. Het uitgangspunt was, dat in beginsel het unanieme SER-advies zou worden gevolgd. Ik zeg "in beginsel", want op een paar punten

is daarvan gemotiveerd afgeweken. Gelet op de vele amendementen die zijn ingediend, vindt ook de Kamer dat het SER-advies niet op alle punten als een onwrijzigbaar compromis moet worden gevolgd.

Een gegeven voor het voorstel van wet was, dat de preventieve toetsing van een voorgenomen ontslag door de werknemer zou moeten blijven bestaan en dat niet op essentiële wijze afbreuk mocht worden gedaan aan de bestaande ontslagbescherming. Omdat de wet algemene regels bevat, waarvan weer bij CAO of bij individuele overeenkomst kan worden afgeweken en daarnaast bijzondere categorieën werknemers extra worden beschermd, blijft de regeling ingewikkeld. Zeer terecht zeg gisteren de heer Wolffensperger dat de regeling ingewikkeld is en blijft. Op dat punt heeft hij gelijk. Ik vertrouw er echter op, dat door de concentratie van de opzegverboden in het Burgerlijk Wetboek en het schoeien van de verschillende regelingen op één leest, de wet voor de mensen in de praktijk meer duidelijkheid biedt en dat enkele knelpunten worden weggenomen. Ik denk nu met name aan de flexibilisering bij de arbeidsovereenkomst voor bepaalde tijd, de vereenvoudiging bij de opzegtermijnen en het gelijk trekken van de termijnen voor het intropen van de nietigheid van een gegeven ontslag.

De heer **Korthals (VVD)**: Voorzitter! De staatssecretaris stelt naar mijn idee te gemakkelijk dat het "een" gegeven is geweest dat de procedure bij de directeur van het gewestelijk arbeidsbureau — tegenwoordig bij de regionale bureaus voor de arbeidsvoorziening — niet ter discussie staat. Als je een wetsvoorstel indient dat getooid is met de titel "Herziening van het ontslagrecht", is het dan zo vanzelfsprekend om dit als een gegeven aan te merken, te meer daar wij het enige land in Europa zijn dat een dergelijk stelsel kent?

Staatssecretaris **Kosto**: Voorzitter! De heer Korthals heeft gelijk. De discussie over dit aspect komt zonder enige twijfel nog. Het lag echter niet in de bedoeling dit punt met dit SER-advies ter discussie te stellen. Wij zijn begonnen met het SER-advies uit te werken. De gehele materie is als het ware op weg naar een nieuwe plaats in het Burgerlijk

Wetboek. Zij zal in het zevende Boek terechtkomen, met alle vernummeringen vandien. Dit is echter niet het moment om de alternatieve route ten principale ter discussie te stellen, maar hierover komen wij nog wel te spreken. In mijn betoog kom ik hierop ook nog terug.

Mijnheer de voorzitter! Ik verwacht niet dat wij met dit wetsvoorstel de discussie over de toepassing en de inrichting van het ontslagrecht kunnen afsluiten. Die discussie zal in ieder geval kunnen worden gevoerd op basis van de evaluatie van het ontslagbeleid in het kader van de Arbeidsvoorzieningswet. Dat feit maakt het al onwenselijk om op dit moment de regeling van het BBA (Buitengewoon besluit arbeidsverhoudingen) over te hevelen naar het Burgerlijk Wetboek.

Over het grootste deel van de nieuwe titel 7.10 van het nieuw BW heeft de SER in september 1991 advies uitgebracht. Over een paar onderwerpen wordt in de loop van dit jaar nog een aanvullend advies verwacht. Vervolgens zal een wetsvoorstel worden voorbereid, dat via de ministerraad naar de Raad van State en uiteindelijk de Kamer zal gaan. Het ontwerp voor titel 7.10 nieuw BW is als een technische herziening opgezet. Als in een wetsvoorstel van die omvang ook politiek gevoelige punten moeten worden geregeld, is het gevaar groot dat politieke meningsverschillen de parlementaire behandeling zullen op- of tegenhouden. Wij hebben in 1975 in deze Kamer — ik herinner mij dat nog heel levendig — afgesproken dat wij dat bij het nieuw BW zouden trachten te vermijden.

Het ontslagrecht in het kader van titel 7.10 zal dus niet opnieuw inhoudelijk aan de orde komen. Dat is althans niet de bedoeling. De inhoud van dit wetsvoorstel zal, wanneer het voorstel wet is geworden, technisch worden aangepast op het punt van de terminologie en de artikelaanduiding. Daarmee zijn wij van al die cijfers en letters af.

De heer **Wolffensperger (D66)**: Dit leidt tot een voor de hand liggende vraag. Aan de ene kant zegt de staatssecretaris: de Kamer heeft gelijk, er zal gesproken moeten worden over het systeem van ontslagbescherming. In het debat van gisteren is aan de orde gekomen dat de evaluatie van de Arbeidsvoorzieningswet daarbij een rol zal

Aan de orde is de behandeling van:

- de Brief van de minister van Binnenlandse Zaken over de pensioentoekenning aan de weduwe Rost van Tonningen (19783, nr. 11).

De beraadslaging wordt geopend.

□

De heer Willems (Groen Links): Mijnheer de voorzitter! De uitspraak van het gerechtshof in Den Haag op 26 september jl. in de zaak van het pensioen van de weduwe Rost van Tonningen, aangespannen door een tweetal verzetorganisaties, heeft opnieuw de rechtmatigheid van dat pensioen in discussie gebracht. Of Kamer en regering dit nu prettig vinden of niet, zou ik graag willen toevoegen. Welke stappen de regering ook zou hebben gezet, of dat nu is het indienen van een wetsvoorstel ter wijziging van het pensioen dan wel het afzien van een dergelijk voorstel, de discussie is heropend. Ook de nu door de regering gezette stap, zoals neergelegd in de brief van 27 december van vorig jaar van de minister van Binnenlandse Zaken aan de Tweede Kamer, waarin staat dat zij besloten heeft tot het aantekenen van cassatie tegen de uitspraak van het hof, roept veel vragen op en verlegt in ieder geval de discussie. De regering stelt in haar motivering om in cassatie te gaan dat het daarmee een verder voortlopen van de discussie wil voorkomen. Ik vermag dat niet goed te zien. Wil de minister dit nader toelichten?

Groen Links betreurt deze stap. Onzes inziens was het beter geweest als de regering een wetsvoorstel had voorbereid ter herziening van het pensioen van de weduwe Rost van Tonningen, in lijn met de uitspraak en met de overwegingen, die het gerechtshof aan zijn uitspraak ten grondslag heeft gelegd, namelijk dat de pensioentoekenning "in strijd met en met schending van het recht heeft plaatsgevonden". Nu het kabinet deze weg niet heeft gekozen, dient het ons ten minste nader te verklaren welke zijn overwegingen zijn geweest. De brief van 27 december jl. roept immers veel vragen op. Het feit dat intussen het cassatieberoep is aangetekend, lijkt ons overigens staatsrechtelijk geen enkele belemmering om op deze vragen in te gaan. In het uiterste geval kan zelfs, indien de Kamer de argumentatie van de regering niet zou kunnen volgen, door de regering het cassatieberoep worden ingetrokken. Dat hierover eerder een besloten overleg met de fractievoorzitters is gevoerd, doet daaraan niets af.

Een van de argumenten die de regering noemt in haar brief van 27 december jl. is de noodzaak helderheid te krijgen in de verhouding rechter/wetgever in deze kwestie. Dat verbaast ons. Immers, in het arrest van het hof wordt duidelijk en bij herhaling vastgesteld dat de rechter zich niet met de pensioentoekenning kan en mag bezighouden. "De staatsrechtelijke verdeling van de bevoegdheden brengt mee dat voor de burgerlijke rechter, wat die rechtsverhouding betreft — i.e. tussen de Staat en de weduwe — de formele rechtskracht en de rechtmatigheid van de pensioentoekenningen als uitgangspunt gelden", schrijft het hof in overweging 5. Wat kan de Hoge Raad daar nog aan toevoegen?

Wat wel diende te geschieden toen eenmaal door het hof de onvanke-lijkheid van de klagers was vastgesteld, was de beoordeling van de rechtsverhouding tussen klagers en de Staat in het kader van artikel 1401 BW, de onrechtmatige (overheids)daad.

Daar is ook geschied. Het is zelfs de vraag of dat deel, dat grotendeels een feitelijk karakter draagt, wel voor cassatieberoep vatbaar kan worden verklaard.

Ook aan de antwoorden van het hof op de vraag of het pensioen al dan niet regelmatig is vastgesteld, hetgeen overigens wellicht ten onrechte tijdens de eerdere behandeling van deze zaak niet is bestreden door de landsadvocaat, en op de vraag hoe had moeten blijken dat Rost van Tonningen tijdens de Tweede Wereldoorlog ontslag heeft genomen, kan de Hoge Raad in cassatie naar mijn opvatting weinig meer toevoegen. Het moge duidelijk zijn dat de in de brief van 27 december jl. gegeven overwegingen op mij weinig indruk hebben gemaakt. Een meer overtuigende toelichting is het minste dat mijn fractie van de regering verwacht.

Voorzitter! De kwestie van het pensioen van de weduwe Rost van Tonningen kent een emotionele voorgeschiedenis, ook in dit parlement. Mijn fractie wil graag bijdragen dat de discussie die nu is ontstaan naar aanleiding van de uitspraak van het hof — gelukkig heeft die uitspraak de verzetsslachtoffers een wezenlijke genoegdoening verschaft — waardig wordt voortgezet. De uitspraak van het hof en de beslissing van de regering naar aanleiding daarvan vragen om een beoordeling van de Kamer. Wij hebben er daarom aan gehecht, dit debat door te zetten om zodoende aan te kunnen geven dat onze keuze een andere zou zijn geweest. Uit het feit dat alle andere fracties op het laatste moment hebben besloten om aan dit debat geen bijdrage te leveren, leid ik af dat zij zich met het kabinetsbesluit verenigen. Daarmee is de opvatting van de meerderheid van de Kamer duidelijk en wordt het indienen van een motie overbodig. Het is jammer dat Kamer en regering de kans om een historische fout goed te maken, op dit moment onbenut laten.

□

Minister Dales: Mijnheer de voorzitter! Wij hebben hier te maken met een zeer bijzondere en gevoelige zaak. Nog afgezien van de formele rechten van de Kamer rechtvaardigt dit in inhoudelijke zin het voeren van overleg. Overigens, wanneer in het kader van een civiele procedure twee rechterlijke instanties zeer verschillende en niet met elkaar te rijmen uitspraken doen, is het zeer gebruikelijk om in cassatie te gaan. Echter, het betreft hier een zeer bijzondere zaak; dat besloot het kabinet met de heer Willems bijzonder goed. Het is bijzonder te betrouwen dat opnieuw leidt wordt toegevoegd aan degenen, voor wie het nu eenmaal onmogelijk is en voor wie het ook niet mogelijk kan zijn om deze discussie als belangstellend-neutraal toeschouwer te volgen. Ik acht het van betekenis om dit allereerst te zeggen. Niettemin zijn er vragen gesteld en die zal ik graag beantwoorden.

Voorzitter! Het hof heeft een verklaring van recht afgegeven. De heer Willems is daarop ingegaan. Het lijkt erop — gevoelsmatig werkt het zo — of daarmee recht is gedaan aan een gevoel dat ook bij een overgrote meerderheid in deze Kamer heerste toen ik daarvan zelf deel uitmaakte en dat naar mijn stellige overtuiging ook thans nog heerst. Dat maakt het nog pijnlijker.

Het Haags gerechtshof heeft een juridisch oordeel afgegeven, dat bij eerste lezing lijkt te corresponderen met die gevoelens. Er is dan ook niet zoals in tal van andere civiele zaken met een zeker gemak, omdat dat inderdaad vrij normaal is, in cassatie gegaan. Het kabinet heeft zich daar zeer snel over beraden, gegeven de factoren die bij deze zaak nu eenmaal een rol spelen. Nadenkend over de uitspraak van het hof, moet evenwel vastgesteld worden dat de zaak niet is afgedaan met de gedachte dat de

uitspraak overeenstemt met de gevoelens die ter zake van deze pensioentoekenning nu eenmaal leven. De desbetreffende pensioenbeslissingen uit het verleden worden door het gerechtshof onregelmatig en onrechtmatig geacht. Dan doemt levensgroot de vraag op of iedere pensioenbetaling aan de weduwe Rost van Tonningen dan te beschouwen is als een voortzetting van een onrechtmatige daad. Dat kan zeker zo gezien worden en dat betekent dat, naast de constateringen dat een verklaring van recht nog geen verkregen recht is en dat het voortzetten van een onrechtmatige daad natuurlijk niet voort kan duren, de vraag opkomt wat er dan moet gebeuren. Er is ook door de Stichting herwaarderend pensioenen NSB-kamerleden, een van de appellanten in deze zaak, verleden jaar al geschreven: "wanneer de regering niet uit eigen beweging besluit het pensioen aan te pakken, zullen wij waarschijnlijk daarover weer procederen". Wij gaan ervan uit: a fortiori, onder de term verklaring van recht, wanneer er niets tegenin zou worden beweerd door de regering. Als de Staat niet in cassatie was gegaan, zou niets de appellanten belet hebben om inderdaad verder te procederen. Zij zouden zich tot de rechter hebben kunnen wenden met een schadevergoedingsactie voor iedere keer dat het pensioen wordt uitbetaald en/of met een actie om te geboden dat de pensioenbetalingen worden stopgezet of verminderd. Daartegen valt voor de Staat moeilijk voorwer te voeren. Iedereen zal dat begrijpen. Als de Staat niet in cassatie was gegaan, anders gezegd: zou hebben berust in de uitspraak van het hof, zou de Staat zich niet hebben kunnen verworen tegen dergelijke acties, terwijl het uiterst twijfelachtig is — de Kamer is zich daar zeer wel van bewust — of de Staat in staat zou zijn de benodigde wetgeving tot stand te brengen. Wij kennen de geschiedenis te dozer zake. Dan kom je dus in een volstrekt onmogelijke positie.

Dat is het eerste punt van twijfel die de uitspraak van het hof oproept. Daar hangt nog iets mee samen. Op geen andere manier is de pensioenbetaling stop te zetten of te verminderen dan via een wet. In 1986 is dat al geconstateerd door de ambtelijke werkgroep die deze zaak bestudeerde. Daarna is dit als gegeven aanvaard door de Tweede Kamer. De voorstellen van de werkgroep-De Kwadaastaniet en van de Initiatiefnemers van het voorstel-Stoffelen c.s. gingen hier ook van uit. Artikel 129 van de Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers brengt namelijk met zich dat herziening bij ministeriële beschikking van heel oude pensioenbeslissingen, zoals de onderhavige, sinds 1 januari 1975 niet meer mogelijk is. Evenmin is stopzetting en herberaking langs die weg mogelijk. Slechts via een wet

zou aan de onrechtmatige daad die door het hof is geconstateerd, een einde kunnen worden gemaakt. Die wet — dat weten wij allen — moet met gekwalificeerde meerderheid worden aangenomen in beide Kamers, omdat het hier om een pensioen van een nabestaande van een kamerlid gaat. Zie artikel 63 van de Grondwet.

Nu erkent het hof — het is ook door de heer Willems geciteerd — dat de burgerlijke rechter in de rechtsverhouding tussen de Staat en de weduwe in zoverre niet bevoegd is in te grijpen dat de pensioentoe-kenning slechts door de formele wetgever zou kunnen worden gewijzigd. Wetgeving, zo zegt het hof daarmee impliciet, behoort niet tot de bevoegdheid van de burgerlijke rechter. Maar dan blijven wij wel met een onoplosbare vraag zitten, omdat wetgeving nu juist de enige methode is om een eind te maken aan de pensioenbetalingen aan de weduwe.

Dit is een staatsrechtelijk belangrijke kwestie die ook ter zake van enig ander pensioen van enig ander iemand zo gesteld had kunnen worden. En die zou dan, omdat het de immense pijnlijkheid niet had, op geen vraag gestuit zijn, want dan zou iedereen openblikkelijk inzien dat er helderheid moet worden geschapen en dat dit zo niet kan blijven staan, althans niet zonder enige inspanning van de zijde van de Staat die in het geding is. Wij willen daar dan ook definitief uitsluitend over hebben van onze hoogste rechter in dit soort aangelegenheden, de Hoge Raad. Ik zal mij niet schamen achter noch verzetten tegen de opmerking van de heer Willems dat de Hoge Raad daarin niets zou kunnen bijdragen. Dat zullen wij zien wanneer de Hoge Raad uitspraak heeft gedaan.

Er is een tweede constitutioneel punt, namelijk de uitspraak van het hof dat de heer Rost van Tonningen op 24 april 1941 in het licht van zijn opvattingen over het "oude bestel", dus ons originele, rechtmatige bestel, en door de benoeming tot secretaris-generaal van het departement voor Bijzondere Economische Zaken en tot waarnemend secretaris-generaal van Financiën te aanvaarden, "geacht moet worden met ingang van die datum vrijwillig als kamerlid te zijn afgetreten". De vraag waarmee het kabinet zich heeft beziggehouden, is of je dit zo kunt zeggen en of de rechter dit mag zeggen. Dit gaat de Kamer in hoogste mate aan; mag je een vrijwillig ontslag als kamerlid afleiden uit opvattingen en gedragingen van iemand of moet van een vrijwillig ontslag als kamerlid ondubbelzinnig blijken door een uitdrukkelijke verklaring van de betrokkene zelf?

Minister Dales van Binnenlandse Zaken

drie weken en drie maanden, waarvan een groot deel voorwaardelijk.

Peter Klerks schreef in NRC/Handelsblad van 21 februari een artikel, waarvan de titel boekdelen spreekt: "BVD-rapport negeert racistische incidenten".

Ook de Minister van Binnenlandse zaken doet dat. En bij de zaak van de Vietnamese vluchtelingen uit Tsjecho-Slowakije heeft onze Overheid wel heel schandalig gehandeld. Nederland is evenals de overige NAVO-landen vriendelijk voor extreem rechts.

Geen wonder, het grootkapitaal heeft in fascistische landen de grootste winsten weten te boeken.

In 1989 kregen Nederlandse Banken toestemming om in Indonesië filialen op te richten. Een jaar later mochten de Nederlanders terugkeren naar hun plantages.

Het betalen van ontwikkelingshulp aan Indonesië heeft rijpe vruchten afgeworpen. Maar na het bloedbad op Timor in november vorig jaar werd deze hulp gestaakt.

President Soeharto was woedend. "Indonesië heeft zich vrijgevochten en wordt door deze daad herinnerd aan de excessen begaan door het voormalige koloniale bewind".

Wel brutaal gezegd, want Soeharto's bewind is niet milder dan het koloniale. Minister Pronk heeft op 22 januari laten weten, dat de hulp wordt hervat. Vreest hij soms nadeel voor de Nederlandse banken en plantages?

Professor Kooijmans, rapporteur bij de Verenigde Naties heeft vorig jaar geconstateerd, dat er in Indonesië gemarteld wordt. In onrustige gebieden is het martelen zelfs routine.

Ook hierdoor werd de woede van President Soeharto opgewekt. Hij vond dat de professor slecht werk had geleverd en dat de V.N. ook niet deugden.

De betrekkingen tussen Nederland en Indonesië geven een onthullend beeld van hoe het in onze wereld toegaat.

"Verdeel en heers". Dit regeeradvies is bijna zo oud als de mensheid. Vandaag de dag zien wij de resultaten van het opheffen van het Warschaupact en de Comecon, evenals het uiteenvallen van de Sowjet-Unie. In dat land leeft nu 95% van de bevolking onder de armoedegrens. In Polen is de toestand zo verslechterd, dat de

regering de overgang naar de vrije markt heeft vertraagd. In Albanië heerst hongersnood. In Ethiopië en Somalië is een volledige chaos ontstaan.

In NRC/Handelsblad van 22 februari staat een artikel van Kees Zijlstra, waarin de ellende in het Oosten nu eens niet wordt toegeschreven aan het socialisme maar aan de verdeel- en heersmethode. Hij meent dat het van het grootste belang is dat de handel in het voormalige Oostblok door een nieuwe organisatie wordt hersteld. Hij geeft als voorbeeld de Poolse fabriek voor kogellagers in Ostrzeskow, gebouwd in 1969 en de grootste van Europa. Deze fabriek leverde alle kogellagers voor het Oostblok. Door betalingsmoeilijkheden zijn er sinds begin 1991 geen orders meer binnengekomen. De fabriek is gesloten en de arbeiders staan op straat. Er is nu een groot tekort aan kogellagers. Het vrije Westen is er niet op uit de mensen uit het Oosten te helpen. Overal - ook in Joego-Slavië - worden door de "Verdeling" de landen kapot gemaakt. Daarna kunnen zij dan door de "multinationals" als kolonies worden uitgebuit.

De na de Tweede Wereldoorlog georganiseerde ruk naar rechts gaat nog steeds door. Conrad Adenauer, de eerste Duitse President na die oorlog koos als Eerste Secretaris Dr. Hans Globke, die daarvoor een commentaar op de Neurenbergse raswetten had geschreven. Daarin stelde hij vast dat iedereen die een Joodse Grootvader of Grootmoeder had als volledig Joods moest worden beschouwd en dus moest worden uitgeroeid.

Globke zorgde ervoor dat het hele ambtenarenapparaat "betrouwbaar" bleef. De wettigheid van het Hitlerregiem bleef gehandhaafd. De industriëlen die Hitler hadden gesteund, stonden toen achter Adenauer. Vandaag de dag zijn de gevolgen nog merkbaar gezien een proces aangespannen tegen oud-stasichief Mielke. Hij werd in 1931 door Nazi's ervan beschuldigd betrokken te zijn geweest bij de moord op twee politieagenten. In die tijd maakten nazi's de straat onveilig. Daarbij werd geslagen en vermoord. De nazi's gingen vrijuit. Hun beschuldigingen waren vaak een slag in de lucht. Denkt u maar aan de affaire van der Lubbe, die als "stichter van de 'Reichtags-brand'" werd onthoofd, terwijl minister Hermann Goering ervoor verantwoordelijk was.

In Lyon kon slachter Barby alleen veroor-

deeld worden wegens misdaden tegen de mensheid, niet wegens persoonlijke misdaden. Die waren verjaard.

Het proces tegen Mielke is een ongehoord schandaal, dat aantoonde hoe groot de invloed van het nationaalsocialisme in Duitsland nog is.

Dit blijkt trouwens ook uit door de vele politici geuite leuze: "de dictatuur in de DDR had zijn gelijke in de wereld niet". Het was er erger als in Hitler-Duitsland.

Ook de onderwereld rukt op. Het aantal misdaden stijgt nog steeds. Ondanks grote drugvangsten bloeit de drughandel als nooit tevoren. Geen wonder: er worden daar miljarden mee verdiend. Mooi meegenomen in deze tijd van dalende conjunctuur. Beschermers van de drughandel zijn tot de hoogste regionen doorgedrongen. Op 7 februari berichtte Teletext, dat in het Witte Huis te Washington twee leiders van de drughandel waren te vinden. Later werd het bericht niet herhaald. Het is routine om voor het Westen ongunstige berichten weg te moffelen.

Wij beheersen de media niet en hebben moeten leren, hoe wij met de leugens moeten omgaan. Wij hebben ervaren, dat leugens enorm veel kwaad hebben aangericht. Maar er zijn ook veel leugens doorgeprikt. Onze beweging bestaat nog steeds en wij willen tegen de leugen blijven strijden.

H.A.

Deze vraag willen wij aan de Hoge Raad voorleggen om hierover definitief uitspraak te verkrijgen. Er mag geen enkel misverstand over bestaan dat het kabinet hiermee niet wil stellen dat de heer Rost van Tonnningen wel kamerlid gebleven is. Dit is niet in het geding, maar wel de vraag wie, als er wat te bepalen is, dit te bepalen heeft.

Ook dit raakt overigens veel verder dan de onderhavige pensioen kwestie alleen. Dat wij dit punt aan de Hoge Raad voorleggen, is ingegeven door de gedachte dat over de vraag wie kamerlid is, uitsluitend de Tweede Kamer zelf bevoegd is te oordelen, niet de burgerlijke rechter. Dit is een adstructie waarom de heer Willems vroeg en waarom het kabinet gemeend heeft niet anders te kunnen doen dan cassatie in te stellen. Tot nu toe is de Tweede Kamer altijd bevreesd geweest dat anderen dan de Tweede Kamer zelf over onwaardig gedrag van Tweede Kamerleden zouden oordelen. Men zie de gang van zaken bij de wetsvoorstellen 9006 en 9636, beide voorlopers van wat naderhand de APPA is geworden. Hierin werd voorgesteld, de mogelijkheid te openen van vervallen van pensioenrechten van kamerleden bij onwaardig gedrag. Juist omdat de beoordeling van dat gedrag in de beide genoemde wetsvoorstellen aan de regering was opgedragen, tekende de Kamer ernstig bezwaar aan tegen de desbetreffende bepalingen. Deze zijn dan ook niet in de wetgeving terechtgekomen. Ook het initiatiefvoorstel-Staffelen c.s. dat een vervolg probeerde te geven aan het Rost van Tonnningen-debat uit 1986, ging uit van een beoordelingsbevoegdheid die bij de Tweede Kamer zelf zou liggen.

Ik kom nu toe aan een derde element. Als minister van Binnenlandse Zaken was ik bereid om over dit element heen te stappen, maar gegeven de twee reeds gestelde noodzaken zal ik dit derde element er ook bij nemen. De Staat gaat in cassatie omdat het hof over het hoofd heeft gezien dat ingevolge een wet uit 1933 pensioenbeslissingen als de onderhavige door de minister van Binnenlandse Zaken worden genomen en niet, zoals het hof beweert, uitsluitend door de minister van Financiën.

Ik hoop dat ik hiermee het volgende duidelijk heb gemaakt. Het kabinet neemt thans op generlei wijze stelling en zeker niet ten gunste van de hoofdpersoon in deze zaak. Het kabinet heeft zeer ampel overwogen of ons niet de weg openstaat om aan dit alles te ontkomen. Het voor de rechter brengen van de zaak mag immers in geen geval een langere en grotere openbare discussie uitlokken dan de discussie die in de Tweede Kamer onherroepelijk had moeten plaatsvinden. De Tweede Kamer zou immers moeten responderen op de zaak. Ik heb twee constitutionele punten aangevoerd die het kabinet daartoe hebben geleid.

□

De heer Willems (Groen Links): Mijnheer de voorzitter! Ik dank de regering voor de door haar gegeven antwoorden op de door mij gestelde vragen en voor de nadere motivering die de minister van Binnenlandse Zaken nu gegeven heeft op de brief van 27 december. Ik sluit mij overigens volstrekt aan bij haar eerste opmerking. Wij betrouwen het met haar dat degenen die zich bij deze zaak zo nauw betrokken voelen vanuit hun ervaringen in de Tweede Wereldoorlog, weer leed wordt toegevoegd. We moeten vaststellen dat de uitspraak van het hof aan de ene kant tot een genoegdoening heeft geleid en aan de andere kant de discussie niet heeft kunnen afsluiten, welke beslissing Kamer en regering ook zouden hebben genomen.

Voorzitter! De constitutionele antwoorden die de minister van Binnenlandse Zaken heeft gegeven, spraken mij aan maar overtuigen mij niet. Ik zeg het zo omdat ik meen dat er wel degelijk aanleiding is om in den brede een aantal rechtsvragen

die zij formuleert, nader te doen onderzoeken, als de gelegenheid daartoe zich voordoet, zoals dat bij deze zaak het geval is. De verhouding tussen rechter en wetgever, de vraag wie over de pensioenen van kamerleden beslist, zijn constitutionele vragen die tot op het hoogste niveau moeten worden opgelost. De constitutionele antwoorden van de minister overtuigen mij niet omdat in deze concrete zaak de beslissing van de regering anders had kunnen zijn: namelijk zelf langs de lijn die het hof heeft aangegeven, tot een herziening van het pensioen te komen. Dat is wezenlijk anders dan wat de minister suggereert, verwijzende naar de discussies in 1986 en in 1988. Toen ging het niet over een herziening van het pensioen maar over het al dan niet stopzetten van een pensioen. Voor de redenering die toen, op goede gronden, door een deel van de Kamer is gevoerd, kan geen steun gevonden worden in de uitspraak die nu door het hof is gedaan. Maar het hof geeft wel steun aan de noodzaak om tot een herziening van de pensioengrondslag te komen op grond van door haar gegeven overwegingen.

Minister Dales: Voorzitter! Mag ik de heer Willems even een vraag ter verduidelijking stellen? Zegt hij nu, dat het de regering eigenstandig, zonder raadpleging van de Kamer, mogelijk zou zijn om dat pensioen te wijzigen?

De heer Willems (Groen Links): Nee, dat heeft u mij niet horen zeggen. Dat wilde ik ook niet suggereren. Ook in eerste termijn heb ik voorgesteld, dat de regering de Kamer een wetsvoorstel van die strekking zou voorleggen. Ik ben namelijk met de regering en overigens ook met het hof, van mening dat de Kamer de instantie is die zich daerover samen met de regering uitsprekt. Maar u weet, wij zijn medewetgever en het initiatief had in dit geval uitdrukkelijk bij het kabinet behoren te liggen in zijn reactie op de uitspraak van het hof. Naar ons oordeel had dat voorstel tot een herziening, en dus niet tot een stopzetting, van het pensioen uitdrukkelijk aan de Kamer moeten worden voorgelegd, ervan uitgaande dat hiervoor een gekwalificeerde meerderheid gevonden zou zijn, gelat op de strikte overwegingen die het hof aangeeft en golet op de kwestie welke de verscheidene keran in deze Kamer aan de orde is geweest.

Voorzitter! Ik sluit af want ik begrip dat de regering op dat punt niet van plan is om het cassatieberoep, dat wij op haar gedaan hebben, in te trekken. Ik heb wel goede nota genomen van de uitspraak van de minister, die overigens ook in andere woorden in de brief van 27 december staat. De regering heeft met deze beslissing geen inhoudelijk oordeel gegeven over de wenselijkheid om het pensioen voort te zetten. Dat houdt in dat men de mogelijkheid

uitdrukkelijk openhoudt om na ommekomst van de uitspraak in cassatie van de Hoge Raad, de Kamer ten spoedigste te berichten over de consequenties die zij daaraan verbindt en dat het nog steeds mogelijk en naar wij hopen zelfs werkelijkheid zal worden dat het pensioen van de weduwe Rost van Tonnningen alsnog op rechtmatige gronden zal worden herzien.

□

Minister Dales: Voorzitter! De zaak is thans onder de rechter. Wat het kabinet betreft, blijft die daer ook totdat er een nieuw vonnis is. Ik kan mij niet anders voorstellen dan dat er op dat moment aanleiding is u daarover te berichten.

Omdat ik het vonnis nog niet ken, kan ik mij nu niet uitlaten over de consequenties van een en ander. Dat wordt ook niet betamelijk geacht. Wij zullen elkaar dan weer ontmoeten. Ik

geef echter geen enkel uitsicht met betrekking tot de inhoud van hetgeen op dat moment aan de orde is.

De beraadslaging wordt gesloten.

Om plaatsruimte te sparen hebben we bovenstaande bladzijden uit de handelingen sterk verkleind. Wij denken dat het nog leesbaar is.

Werkelijk in de allerlaatste minuut is de Staat in Cassatie gegaan. De deurwaarder deponeerde op 27 dec. de dagvaardingen in de brievenbus, kosten dezes: f. 1873,37.

VRIJ NEDERLAND van 11 jan. jl. schrijft al onder de kop:

"Hoge Raad is duur: de regering delegeert het regeren weer eens", een interessant artikel. Wij noteren een paar regels.

"In het hiervoor genoemde persbericht staat letterlijk dat de uitspraak van het gerechtshof de vraag oproept wie er beslist over het pensioen: de rechter of de wetgever.

Waarom zou een kabinet, dat toch uit intelligente mensen lijkt te bestaan, die vraag aan de Hoge Raad voorleggen als zowel hof als eisers dat punt niet eens ter discussie stellen?"

Dat Cassatieberoep duur is, hebben we inmiddels ook gemerkt. Wij zijn nog bezig daarvoor de middelen te vinden, anders zullen we voortijdig moeten afhaken. De eerste stap, Conclusie van Antwoord is inmiddels ingediend. Wij houden u op de hoogte. Onze dank aan degenen die steunden, t.z.t. geven we een overzicht van giften en subsidieverlener(s). Ook dank aan hen die interessant documentatiemateriaal opstuurden. Ook daarvan zult u in de toekomst verslag krijgen.

== CUBA ==

Solidariteit is een begrip dat helaas bij velen in het vergeetboek is geraakt.

Juist nu heeft Cuba echter onze solidariteit nodig. Mocht u vakantieplannen hebben richting het Caribische gebied dan kunnen wij u Cuba van harte aanbevelen. Niet alleen voor een exotische strandvakantie maar vooral voor een rondreis over het ciland. Ook op deze manier kunt u Cuba steunen. (9 daagse reis vanaf f 1995,- te boeken bij uw reisbureau, vraag naar het programma van Special Traffic / Wagon Lits.)

22-1-92

T.z.t. - na de overwinning willen we het boek graag terug.

Vandaag 22 jan. kwam om 5 uur over de radio van Groen Links teg. Dales over cassatie. RTL 4 zond het via t.v. uit. Het kwam erop neer dat de rechter er niets over te zeggen heeft.

Vanmorgen 23 jan. was het ook voor radio Gelderland. Alle fracties, behalve Groen Links, hadden er mee ingestemd. vervolg gelijst.

Hoenderloo, 23 jan. 1992.

Beste Neeltje en Nico,

Hierbij een brief waar jij wel meer van zal weten. Wat denk je, vanmorgen in de postbus een bijschrijving, ik heb mijn bril niet op, maak het in de auto open om te kijken of het soms een bijschrijving is die we nog niet gehad hebben, als het van een acceptkaart is die we wegstuurden, komt daar altijd eerst een schrijven van binnen en later een bijschrijving, maar soms is het een rechtstreekse bijschrijving. Kippig zie ik dat het zo een is, dan ontcijfer ik het woord subsidie. Inmiddels is Henk gevorderd tot de supermarkt en stopt. Ik roep zijn bebrilde ogen te hulp. Hij turen en zegt subsidie, tien gulden geloof ik. Nou we kwamen er uit. f. 10.000,-- van Bub. Niet genoeg vinden we, maar toch te veel om terug te sturen. We denken dat je het daar mee eens bent. Dus zit je krap, dan kan je misschien het beste een nota sturen met "voorschot" erop, of zo iets. Van ICODO nog geen bericht. Weerts moet zeker zijn toezegging verdedigen bij zijn bestuur. We zien wel, anders vragen we het bij WVC zonder zijn steun.

Aan een angel zat een vis. Het boek van Florrie hebben we van onze vriend uit België ook gestuurd gekregen. We geloven dat het wel wat oplevert. We gaan het lezen, noteren wat ons van pas lijkt te komen en dan sturen we het met die aantekeningen naar jou toe. De andere angels dobberen nog.

Inmiddels heb ik bedacht dat in het archief van de Ned. Bank uit de oorlog nog veel beschikkingen van Rost moeten zijn. Maar hoe komen we daarbij. Misschien met een brief, gewoon om copieën vragen. Zullen wij die schrijven of is het beter dat onze raadsman dat doet?

Bij de RABO-bank zal onze Hoenderlose directeur gaan vissen, hij moet daarvoor bij de centralebank van hen zijn, zegt hij. Wij denken dat onze kennis, oud-referendaris, op zoek is naar gegevens van na de oorlog, anders had hij waarschijnlijk al teruggeschreven.

We zien wel, we zijn toch wel blij met die 10.000. En zoals we dat hier zeggen, het schaap is aan het drieten. Het is voor een vervolg vatbaar lijkt ons. Bel er maar niet over. De vijand luistert mee.

Hartelijke groeten van allen,

Ali

Hoenderloo, 23 jan. 1992.

Beste Neeltje en Nico,

Onze brief van gisteren was verkeerd gedateerd. Dit epistel volgt op het gekrabbel dat hierbij gaat. Over het boek kan je rustig bellen, het is goed dat ze weten dat we het in ons bezit hebben, er staan prachtige dingen in over haar contacten met het koningsdhuys en alle bedrijven die na de oorlog wel met haar wilden handelen. Duidelijk kan je er ook uit opmaken waarom ze haar dat pensioen gaven, als zoen- en zwijgoffer. Haar man is in ieder geval vermoord, ook als hij zelfmoord pleegde. Dat is precies hetzelfde als al die mensen die onder Hitler zelfmoord pleegden, die werden daartoe eveneens gedreven. We hebben eens gelezen dat zij zijn levensverzekering niet uitbetaald kreeg omdat hij zelfmoord pleegde. Zijn papieren zijn tot 2067 geheim. Waarom? Zij kon ze niet krijgen toen zij ze opvroeg voor haar boek. Dat hoorden we van Wildschut waar we ook die andere boekjes kregen. Van dat testament schrijft ze ook. Ik vond dat een beetje dubieus, dat heeft zij later uitgegeven, maar volgens haar boek is het zeer echt.

Uit haar boek komt duidelijk naar voren dat ze geen greintje medelijden heeft met al de slachtoffers van het nazi-regiem, integendeel. Je zou zo gauw geneigd zijn medelijden met haar te hebben.

Ik denk nu dat we niet hoeven te proberen om bij de Nederlandse bank wat te vinden, in het boek staat zat. Het inleveren van die gouden vijfjes en tientjes b.v., ten behoeve van de oorlogsvoering van onze vijand. Een mooi kamerlid. Ze zet dat zelf uitdrukkelijk op haar man's conto. Haar beschuldiging t.o.v. Prins Bernard geloven we, King Kong wist ook te veel en stierf. Wat een vuiligheid toch allemaal, je zou er moedeloos van worden. Maar we blijven strijden voor een betere wereld, ook al zal die pas over honderden jaren komen. We zijn erg blij dat we jullie hebben leren kennen als medestrijders.

Nico, zoals we al zeiden, er is ook bij de vereniging nog wel geld voor hulp voor je bij de cassatie. We zijn er echter van overtuigd dat als er vooraf handjeklap gepleegd wordt, zelfs honderdduizend gulden voor een halfgod niet helpt.

Als het nodig is om wat te bespreken, dan bel je maar, dan komen we. Met Henk gaat het nog steeds goed. Hij is nu met de kast in huis aan het werk. In de schuur is het te koud, te vuil en te klein. Ik ben aan het samenstellen van een brochure, een hele kleine, waarin we de mensen met feiten willen aantonen dat die buitenlanders niet nadelig voor hen zijn. Moeilijk. Hoe vind je de juiste woorden.

Groeten van allen.

Alië

Beste Nico,

30-1-92

Bij de post vonden we je brieven. Wat een geweldige stuk in
Vrij Nederland. Het proces schijft geschiedenis en jij ook.
Is Neeltje niet erg trots?

Hierbij het debat uit de handelingen, dat is hetzelfde als jij
stuurde, maar ik heb het toch al gecopieëerd.
Bub heeft alnog om ^{een} uitgebreide koston aangifte. Daar ben
ik nu mee bezig. De grappenmaker verlangt ook nog dat we
leuigsturen wat we overhoorden.

We sturen de AFVN f7000- terug dat ze voorschoot of betaalde.
Dat is weer een mooie bron met de f3000 van Prodo die daar staat.
f3000- nog in kas vind ik niet te veel. f5000- sturen we op voor
de rekening van de advocaat. Moet dat naar de Stichting?
Je hoeft alleen maar ja te zeggen aan de telefoon. Moet het naar
een ander nr, dan moet je dat even schrijven.

Van de referendaris nog niets gehoord. Is het nog belangrijk
voor het proces dat je weet hoe dat ging? Dan gaan we daar
direct steviger tegen aan. Van de Rabobank ingesloten copie van
tienje. Dat is het enige wat ze hebben van Prost, anders niets.
Je zal er wel niets aan hebben behalve souvenir. Ik neem
aan dat je de brieven over Prodo, Bub en het boek van
mevrouw ontvangen hebt.

Ik hou op, heb nog het een en ander te mekkeren op
juridisch gebied, maar begrijp dat je iedere minuut nodig hebt.

Alleen nog Mielke. We zouden heel graag steun verlenen. Inter-
nationaal protest heeft Dimitroff ook geholpen. Maar hoe
mooten we dat doen. Is het i.v.m. Prost gewenst dat
jij daar wat aan doet? Of heb je een vriend die geen f380.-
per uur rekent? Het mag natuurlijk wel wat kosten. Onze
achterban zal ons daarin bestid steunen

Misschien kan u beginnen worden met ^{een} uitvoerig telegram
naar Mielhes advocaat met afschrift naar A.N.P.

Henk's zaak is in '43 verdaagd voor onbepaalde tijd omdat
hij alles ontkent had. Nu is zelfs in het boek vermeld dat
hij in het verzet zat. Mogelijk ~~kan~~ maken ze eerdaags
het proces af en veroordelen hem ter dood.

Dat willen we ook in de krant schrijven.

Let deze brief, bij gebrek aan een kachil, maar op als je hem
gelezen hebt.

Hartelijke groeten en veel wijsheid.
Henk en Alië

Met Henk z'n buik gaat het prima.

Ik zijn er reuze trots op dat Comen knuivert voor
ons. Dat hebben we pas nog van Verenigd Verzet ervaren,
vertellen we wel eens

Nico na een nachtelijk slapen, hierbij een off.
brief. We sturen de zaak per expresse.
Als je iets verstuurt, stuur het dan, als jij dat niet
nadelig vindt ook naar de pers.bureaus
Een zin naar ons. Wij sturen dat alleen naar de F/R en
alle zusterorg.

Fam. van Luttikhuisen
Rondebergweg 55
7351 TJ Hoenderloo

betreft: RvT

11 febr. 1992

Beste Alie en Henk,

Na wat inleidende activiteiten stort ik me de komende weken helemaal op RvT. Van de landesadvocaat heb ik gelukkig twee weken extra uitstel kunnen krijgen, hij treedt ook op als onze "procureur" bij de Hoge Raad, hoewel dat eigenlijk Ben Beelaard is, maar die heeft daar geen "mannetje" zitten. Ik had anders met ingewikkelde constructies moeten werken als verstek laten gaan en later dat verstek weer zuiveren om extra tijd te krijgen, maar de landesadvocaat heeft mij en Ben Beelaard bezworen om dat vooral niet te doen, omdat er dan bij de Staat en anderen wellicht weer onrust zou ontstaan over de vraag: "wanom komen ze niet, waarom laten ze verstek gaan?". De landesadvocaat wil de zaak zo diskreet mogelijk houden en zo weinig mogelijk onrust. Laten we hiervan dus maar profiteren zolang ons dat goed dunkt en die twee weken extra uitstel pakken.

Inmiddels heeft er een leuk artikel in VN gestaan. Ik wist dat het zou komen, maar was het in alle drukte min of meer vergeten, tot de Wijkerslooth er mij aan herinnerde: hij was er niet blij mee, zo bleek uit zijn woorden.

Verder hebben we dan natuurlijk dat Kamerdebat gehad, uit gelokt door Groen Links. Ik heb daarvan een verslag toegestuurd gekregen, dat ik hierbij ook ook jullie stuur. Dat geldt ook voor de brief aan de Tweede Kamer van 27 dec. en wat krantenverslagen van het Debat.

En dan moet ik jullie nog melden dat ik in het weekend Coenou op bezoek heb gehad van Samenwerkend Verzet. Blijkbaar begint jullie campagne ook daar door te werken, want hij wil het bestuur voorstellen om het proces te steunen, hij wilde daarvoor een copie van het arrest van het Hof. Ik heb hem gelijk nog wat gedrukte dagvaardingen meegegeven die ik nog had liggen om uit te delen. Hij was kennelijk huiverig om met jullie zelf contact op te nemen, want hij heeft zich rot gezocht naar mijn tel. nummer, hoewel hij het nummer van jullie gewoon heeft natuurlijk. Overigens ken ik hem nog uit de tijd van de hoorzittingen tegen de weduwe, want ik ben toen met Samenwerkend Verzet meegeweest naar de Kamer vanwege de juridische kant van de zaak, maar mijn contact liep toen via Joop Wolff. Zodra ik of jullie iets horen van Samenwerkend Verzet horen we van elkaar.

Wij zijn hier verbijsterd over wat die rotmoffen nu weer doen inzake Mielke, een vervolging voor een likwidatie van een Nazi 60 jaar geleden, gepleegd als verzetstrijder tegen het nazisme. Zo zie je maar weer: de bondsrepubliek als rechtstreekse rechtsopvolger van het Hitlerrijk, die zelfs 60 jaar later nog aanklachten van het nazi-regiem overneemt en uitvoert! En de hele wereld doet alsof dat heel gewoon is! Zelfs een beetje nadenken is er niet meer bij!

gröeten van *Nico*

advokaten:
ben beelaard
edwin breetveld

administratief
medewerksters:
thea biesot
désirée choy
marjolein de glint

De Weledelgestrenghe Heer
Mr J.L. de Wijkerslooth
Postbus 11756
2502 AT DEN HAAG

advokaten kollektief valkenboslaan

valkenboslaan 72
2563 cm den haag

telefoon 070-3631961
fax 070-3562628

Den Haag, 12 februari 1992

Inzake: **St. Herwaardering Pensioenen NSB-kamerleden**
e.a./Staat

Geachte Confrère,

Dank voor uw uitgebreide brief van 3 februari 1992.

Mr Steijnen heeft mij laten weten dat hij op 28 februari a.s. wenst te konkluderen tot verwerping in het principale beroep en dat incidenteel cassatieberoep wordt ingesteld.

Zoals afgesproken wordt de konklusie u uiterlijk op 13 maart a.s. toegezonden.

U nogmaals dankend voor het waarnemen van de rol,

met vriendelijke groeten,

Ben Beelaard

1202.14/th

MINISTERIE VAN ALGEMENE ZAKEN

Kabinet van de Minister-President

De heer N.M.P. Steijnen
Ver. van Anti-Fascistische
Oud-Verzetsstrijders
Couwenhoven 52-05
3703 ER ZEIST

Nr. 92M001189

's-Gravenhage, 24 februari 1992

Zeer geachte heer Steijnen,

Hierbij bevestig ik de ontvangst van uw brief d.d.
15 februari 1992.

Gezien het onderwerp heb ik deze onder de aandacht
gebracht van de minister van Buitenlandse Zaken,
Bezuidenhoutseweg 67, 2594 AC 's-Gravenhage en de
minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur,
Sir Winston Churchilllaan 370, 2284 JN Rijswijk.

De Minister-President,
namens deze,

mr. drs. R.K. Visser

STICHTING I C O D O

Aan de AFVN
T.a.v. mevrouw A. van Luttikhuizen-de Vries
Postbus 1
7350 AA HOENDERLOO

Informatie
Coördinatie
Orgaan
Dienstverlening
Oorlogsgetroffenen

Ons kenmerk: JW/NPH/92-637 Utrecht, 25 februari 1992
Betreft : uw brief d.d. 9 januari j.l.

Geachte mevrouw Van Luttikhuizen,

Gaarne wil ik reageren op uw brief van 9 januari j.l. en de daarbij meegezonden conceptbrief aan de Minister van W.V.C. Als ik ons gesprek hierover kort samenvat gaat het om het volgende.

Het Gerechtshof in Den Haag heeft op 26 september 1991 in zijn uitspraak over het pensioen aan de weduwe Rost van Tonningen bepaald dat het vonnis van belang is, mede vanuit het oogmerk van de immateriële hulp aan oorlogsslachtoffers. Deze mensen kunnen steun ontleenen aan dit vonnis. Op basis hiervan heeft u contact opgenomen met de Stichting ICODO en de vraag voorgelegd of deze vorm van immateriële hulp aan oorlogsslachtoffers voor financiële steun in aanmerking komt. Ik heb daarop geantwoord dat wij geen mogelijkheid hebben om subsidie te verstrekken aan een organisatie die een proces aanspant tegen de staat. In verband met bovengenoemd bijzonder aspect van dit proces heb ik u geadviseerd van deze zaak voor te leggen aan het Ministerie van W.V.C. Ik wil u nu adviseren om de tweede alinea in uw concept-brief nader uit te werken en deze gedachtengang daarin op te nemen.

Vervolgens adviseer ik u om aan de Minister niet zonder meer subsidie te vragen, maar om dit verzoek in de vorm van een aantal vragen aan haar voor te leggen. M.i. gaat het dan om de volgende vragen:

1. Onderschrijft de Minister de uitleg van het Gerechtshof, dat het vonnis belangrijk is met het oog op de immateriële hulp aan oorlogsslachtoffers?
2. Als dat zo is, is de Minister dan van mening dat financiële steun ten behoeve van deze vorm van immateriële hulp redelijk is?

STICHTING I C O D O

Daarna kunt u aan de Minister verzoeken om, ervan uitgaande dat het antwoord op deze beide vragen daartoe aanleiding geeft aan u een subsidie te kennen. Als de Minister dat niet rechtstreeks kan doen, kan zij hiervoor contact opnemen met het ICODO. Kern van deze werkwijze is dat u aan de Minister een uitspraak vraagt over de zaak waar het om gaat, en pas daarna de vraag om financiële steun stelt.

Ik zal deze week een brief, waarin ik deze zelfde kwestie aan de orde stel, versturen aan de ambtenaar, die deze zaken behandelt. Van die brief ontvangt u een afschrift. Parallel daaraan kunt u nu uw brief aan de Minister schrijven.

Met vriendelijke groeten,

drs. J.M.P. Weerts,
directeur.

Nico ik heb de brief aan Heli nog niet weggestuurd, omdat ik aan Nedo schreef dat ik dat 2 maart zou doen. Ziehier vanmorgen hun brief. Nu heb ik de brief wat veranderd

Accoord?

Dan gaat hij maandag weg

Stichting Herwaardering Pensioenen NSB - Kamerleden

Postbus 5
7350 AA Hoenderloo
Tel. 05768 - 1258
Bank; Rabobank Hoenderloo
nr. 33.67.69.385
Postbanknr. 5914957

Hoenderloo,

25 febr. 1992.

Geachte meneer Coumou,

Naar aanleiding van uw onderhoud met onze advocaat Mr. Steijnen, sturen wij u hierbij een overzicht van inkomsten en uitgaven ten behoeve van ons proces tegen de Staat tot heden, en een begroting met toelichting van de kosten in de cassatieprocedure.

Zoals u zult begrijpen kunnen en willen wij op korte termijn niet weer een beroep op onze donateurs doen. Wanneer wij niet op korte termijn subsidie-toezeggingen krijgen zullen wij helaas moeten besluiten verstek te laten gaan bij het cassatieberoep van de Staat. Het zal dan voor ons te duur zijn om het recht tot het uiterste te laten beoordelen.

Het verslag dat Mr. Steijnen ons gaf van zijn onderhoud met u heeft bij ons de hoop gewekt dat wij hulp kunnen verwachten. Wij verzoeken u dringend ons, of Mr. Steijnen spoedig de mogelijkheden mede te delen, wij moeten op korte termijn een beslissing nemen.

Hoogachtend,

(W. Glas)
secretaris

HOGE RAAD DER NEDERLANDEN

rolnr. 14.926

CONCLUSIE VAN ANTWOORD IN CASSATIE,
houdende VOORWAARDELIJK INCIDENTEEL CASSATIEBEROEP

zitting d.d.

28 februari 1992

inzake :

de STICHTING HERWAARDERING PENSIOENEN
NSB-KAMERLEDEN en 36 mede-gedaagden

tegen

de STAAT DER NEDERLANDEN (Ministerie
van Binnenlandse Zaken)

Gedaagden doen eerbiedig zeggen :

voor antwoord in cassatie

Het cassatieberoep van de Staat der Nederlanden zal niet kunnen leiden tot vernietiging van het vonnis waarvan beroep, weshalve gedaagden in cassatie tot verwerping van het beroep concluderen.

voorwaardelijk incidenteel cassatieberoep

De Stichting Herwaardering Pensioenen NSB-Kamerleden en de 36 mede-gedaagden namens welke deze conclusie van antwoord wordt genomen stellen hunnerzijds cassatieberoep in tegen het arrest van het Gerechtshof te 's-Gravenhage, Eerste Kamer, gewezen en uitgesproken op 26 september 1991 in de zaak met nr. 476 van de rol van 1990 onder aanvoering van het navolgende

----- M I D D E L V A N C A S S A T I E -----

Schending van het recht en verzuim van op straffe van nietigheid in acht te nemen vormen, omdat het Gerechtshof heeft overwogen en recht gedaan als is vermeld in het hier als ingelast te beschouwen arrest, waarvan beroep,

ten onrechte om de navolgende, mede in onderling verband en samenhang te beschouwen redenen.

1. integriteit van de rechtsstaat en zedelijkheid

Dit onderdeel wordt slechts voorgesteld voor het geval dat een of meerdere van de onderdelen 1.1.1 t/m 1.6 van het principale cassatiemiddel tot vernietiging leiden.

Door de Stichting Herwaardering Pensioenen NSB-Kamerleden c.s. is aan hun vordering mede ten grondslag gelegd bij pleidooi in eerste aanleg:

"Deze in strijd met de wet en het recht toegekende pensioenen aan NSB-Kamerleden en hun nagelaten betrekkingen beschouwende als een historische schandvlek voor de rechtsstaat, besloot men hier verder actie tegen te ondernemen, teneinde alsnog zo breed mogelijk vastgesteld te krijgen dat deze pensioenen onrechtmatig werden toegekend. Dit onafhankelijk van de vraag of de betrokken pensioengerechtigden nog in leven zijn of niet. Met dit doel voor ogen werd de Stichting Herwaardering Pensioenen NSB-Kamerleden opgericht. Het belang waar de Stichting voor staat is dan primair het herstel van de zuiverheid van de rechtsstaat door de (posthume) erkenning te bewerkstelligen in een zo breed mogelijke kring dat de NSB-Kamerlidpensioenen in strijd met het recht zijn verleend (...)"(blz. 11 akte houdende pleitnotities in eerste aanleg).

en :

"12. Het opkomen voor de zedelijkheid als voor alle eisers gemeenschappelijk geldende ontvankelijkheidsgrond

In het algemeen heeft te gelden dat voor een vordering op grond van onrechtmatigheid het handelen jegens eisers onrechtmatig is.

Dat is echter niet het geval als de onrechtmatigheid is gelegen in strijdigheid met de goede zeden als derde onrechtmatigheidscategorie van H.R. 31 jan. 1919; N.J. 1919, 161 (Lindenbaum-Cohen).

Hier geldt dan hetgeen advocaat-generaal Franx in zijn conclusie bij het Ganstrekken-arrest (N.J. 1987, 458) overwoog :

"Aanvaardt men de zedelijkheid als grondslag van de geschonden norm, dan hoeft men aan een onderzoek naar eventuele belangen voor het aanwijzen van de rechtsgrond van de (rechterlijke) actie niet meer toe te komen. De onrechtmatigheid berust dan niet op enige rechts- of belangen aantasting, maar slechts op "onzedelijkheid" zonder meer".

Mr. Franx wijst er verder op dat deze "zedelijkheid" zijns inziens een algemeen belang is dat zich voor bundeling en bescherming ex art 1401 B.W. leent en verwijst voor dit standpunt naar het Nieuwe Meer-arrest.

Ook in deze zaak komen eisers - tevens - op voor de zedelijkheid. En wel voor het beschermen van de rechtsstaat middels het aan de kaak stellen van een ernstig geval van schending van de rechtsstaat.

Deze schending van de rechtsstaat wordt begaan door gedaagde door het nemen en in stand houden van met de wet en het recht strijdige besluiten. Eisers komen hier tegen op, zonder dat in dit verband enige rechts- of belangen aantasting voor wat hunzelf betreft gesteld behoeft te worden.

Vanuit dit perspectief is hier dus geen enkel specifiek eigen belang aan de orde, ook niet een "eigen belang" in de zin van bescherming van naleving van eigen regelgeving, zoals in Limmen/

Houtkoop (N.J. 1974, 91) gold voor de gemeente Limmen. Vanuit dit perspectief geldt voor eisers alleen een zuiver "algemeen belang", dat eisers zich aantrekken. Vanuit dit gezichtspunt geldt dan eveneens dat met recht en reden gesteld kan worden dat met name oud-verzetsstrijders en oorlogsslachtoffers en hun organisaties - zoals in casu eisers -, die voor het herstel van de rechtsstaat dikwijls grote offers hebben gebracht, bij uitstek het recht toekomt om hier in rechte op te komen voor het algemeen belang dat gemoeid is met een optreden tegen de aantasting van de integriteit van de rechtsstaat - alsmede de daarmee gepaard gaande geschiedvervalsing - middels het vasthouden door gedaagde aan de stellingname dat met name ook de pensioentoekenning aan de weduwe Rost van Tonningen rechtmatig zou zijn geschied" (blz. 14, idem).

En in dit verband is bij memorie van grieven aangevoerd :

"Tenslotte is in eerste aanleg aangevoerd dat eisers in dezen opkomen voor de zedelijkheid, die een aspect van het algemeen belang vormt, waaromtrent eisers het recht hebben om hiervoor in rechte in het geweer te komen. Het zedelijkheidsaspect waar het hier om gaat, is het optreden tegen de aantasting van de integriteit van de rechtsstaat, alsmede de daarmee gepaard gaande geschiedvervalsing. De aktie van eisers vindt daarmee tevens een grondslag in de zedelijkheid. Juist eisers, waarvan velen in de oorlog grote offers hebben gebracht voor het uiteindelijke herstel van de rechtsstaat, komt bij uitstek het recht toe op te komen tegen het in een rechtsstaat ongehoorde feit dat de Staat het bij voortduring officieel doet voorkomen, alsof de pensioenbeslissingen met betrekking tot de weduwe Rost van Tonningen op rechtmatige en regelmatige wijze hebben plaatsgevonden. De Minister van Binnenlandse Zaken is daarbij zelfs zo ver gegaan het parlement te voorzien van manifest onjuiste informatie. Aan de Stichting Herwaardering Pensioenen NSB-Kamerleden en de Vereniging van Anti-Fascistische Oud-Verzetsstrijders Nederland, Bond van Anti-Fascisten komt evenzeer dit recht toe. Het zijn immers organisaties die nauw verbonden zijn met oorlogsslachtoffers en het voormalig verzet".

Tenslotte werd bij pleidooi voor het hof gesteld :

"Eisers komen voorts op tegen de aantasting van de integriteit van de rechtsstaat middels het aan de kaak stellen van een ernstig geval van schending van de rechtsstaat. Deze schending wordt door gedaagde begaan door het nemen en blijven afdekken van met de wet en het recht strijdige besluiten. Tevens komen eisers daarmee op tegen geschiedvervalsing, doordat de pensioenen van de NSB-Kamerleden en hun nagelaten betrekkingen worden voorgespiegeld als juridisch juiste beslissingen. Het achterliggende belang is de zedelijkheid. Zoals al aan het slot van het pleidooi in eerste aanleg is uiteengezet en onder punt 4 van de eerste grief nog eens uitvoerig is herhaald, hoeft indien de onrechtmatigheid van enig handelen of nalaten is gelegen in de strijdigheid met de goede zeden als derde onrechtmatigheids categorie van Lindenbaum/Cohen niet te worden aangetoond dat het gewraakte handelen of nalaten onrechtmatig is jegens eisers, omdat dan de onrechtmatigheid niet berust op enige rechts- of belangenaantasting. Maar het zijn in dit geval wel eisers, die dikwijls grote offers hebben gebracht voor herstel van de rechtsstaat en die onder deze aantasting van de rechtsstaat en deze geschiedvervalsing meer nog dan anderen lijden, die hier bij uitstek de aangewezenen zijn om op te komen voor het algemeen belang dat gemoeid is met het bestrijden van deze onzedelijke situatie.

Al sedert 1919 is de zedelijkheid derhalve een belang dat van art. 1401 B.W. bescherming geniet.
Niet valt in te zien waarom deze twee grondslagen, nl. de geestelijke gezondheid van eisers en de zedelijkheid, onvoldoende zouden zijn om het beroep van eisers op art. 1401 B.W. te kunnen honoreren".
(akte houdende pleitnotities in tweede aanleg, blz. 6-7)

In r.o. 7 heeft het hof dienaangaande overwogen :

"Appellanten hebben echter hun hierboven vermelde vorderingen op artikel 1401 B.W. gebaseerd en als grondslag daarvan gesteld dat de verzetsstrijders, doordat de Staat niet bereid is de omstreden pensioentoekenningen ongedaan te maken, ernstige psychische schade lijden en aldus in hun persoonlijkheid worden aangetast, dat deze psychische schade hun geestelijke gezondheid betreft en dat hier bovendien de integriteit van de rechtsstaat, met de zedelijkheid als achterliggend belang in het geding is. (...)"

Maar een uitspraak omtrent dit laatste aspect, namelijk de zedelijkheid als grondslag van de vordering, is door het hof achterwege gelaten en derhalve is 's-hofs arrest op dit punt onvoldoende met redenen omkleed.

2. De volgende onderdelen, de nummers 2.1 t/m 2.5, worden slechts voorgesteld voor het geval onderdeel 2.2 van het principale cassatiemiddel tot vernietiging leidt.

2.1 staatsnoodrecht

In rov. 15 komt het hof allereerst tot een niet geheel correcte weergave van de stellingen van de Stichting Herwaardering Pensioenen NSB-Kamerleden c.s., waar het hof overweegt :

"Appellanten stellen zich op het standpunt (inleidende dagvaarding blz. 6-11 en blz. 37-47) dat in het onderhavige geval het recht op pensioen niet behoort te worden beoordeeld aan de hand van de destijds geldende wettelijke regels (in het bijzonder artikel 92 van de Grondwet 1938 en de bepalingen van de Wet van 21 november 1924, Staatsblad 522 - hierna: de wet van 1924) doch aan de hand van de ongeschreven normen van staatsnoodrecht".

Niet geheel correct, want de Stichting Herwaardering Pensioenen NSB-Kamerleden c.s. hebben niet betoogd dat in het onderhavige geval het recht op pensioen niet behoort te worden beoordeeld aan de hand van de destijds geldende wettelijke regels, waaronder in het bijzonder de bovengenoemde wettelijke bepalingen, maar dat

"ook als men de -overigens staatsrechtelijk onjuiste - opvatting zou huldigen dat de Grondwet en de Wet van 1924 voor het kunnen effectueren van aanspraken op kamerlid-pensioen niet bedingt dat het kamerlidmaatschap op een staatsrechtelijk correcte wijze moet zijn beëindigd, maar het in het algemeen voldoende is dat de betrokkene Kamerlid is geweest, dan nog niet valt te ontkomen aan de vaststelling dat zich slechts naar staatsnoodrecht laat beoordelen of de NSB-Kamerleden - en daarmee eventueel

hun nabestaanden - recht hebben op kamerlid-pensioen". (blz. 37 inleidende dagvaarding)

De inleidende dagvaarding vervolgt dan :

"Aangezien immers noch de grondwetgever, noch de wetgever van 1924 (voor wat betreft de wet op de pensioenrechten van de nabestaanden van kamerleden) geacht kan worden rekening te hebben gehouden met een situatie waarin ooit nog eens Kamerleden op grond van hun gedrag uitgezuid verd zouden worden;" (blz. 37)

Op zoek gaande naar de juiste staatsnoodrechtelijke norm en zich daarbij zo veel mogelijk oriënterend op en richtend naar de voor de onderhavige problematiek relevante geschreven wettelijke regels, komt de inleidende dagvaarding dan tot de conclusie dat

"de hier weergegeven wettelijke regelingen een beoordeling naar staatsnoodrecht van het recht van de weduwe Rost van Tonningen vergemakkelijken en, mede gelet op de strekking van deze regelingen, niet ontkomen kan worden aan het oordeel dat ook naar staatsnoodrecht haar geen recht op Kamerlidpensioen toekomt;" (blz. 47)

Eerder was al uiteengezet dat ten onrechte uit de Wet van 11 mei 1946 aanwijzingen waren afgeleid dat de naoorlogse wetgever juist de onderhavige pensioenaanspraken uitdrukkelijk onaangetast had willen laten. (inleidende dagvaarding, blz. 6-11).

Juist ook de onoplosbare problemen die zich in de betrokken buitengewone omstandigheden bij de toepassing van de relevante geschreven wettelijke regels voordoen, nopen tot een zoektocht naar de juiste staatsrechtelijke norm.

Ten onrechte concludeert het hof dan ook in rov. 16 dat de rechter geen uitspraak kan en mag doen over het verlies door Rost van Tonningen van zijn kamerlidmaatschap en de daaruit voortvloeiende pensioenrechten op grond van ongeschreven normen van staatsnoodrecht in verband met zijn houding vóór en tijdens de Duitse bezetting.

Aan het begin van rov. 16 overweegt het hof weliswaar:

"In het midden kan blijven aan welke voorwaarden voldaan moet zijn, wil het staatsnoodrecht van toepassing zijn. Die toepassing behoort naar het oordeel van het hof in elk geval achterwege te blijven indien het gaat om een situatie waarin de wet weliswaar niet voorziet, doch welke door de wetgever in redelijkheid voorzien had kunnen worden en derhalve door hem bij wet geregeld had kunnen worden..",

doch deze overweging is in zijn algemeenheid onjuist: ook als de wetgever een situatie in redelijkheid had kunnen voorzien, doch niettemin om wat voor reden dan ook in gebreke is gebleven daarvoor een wettelijke regeling tot stand te brengen, kan slechts naar regels van staatsnoodrecht worden gehandeld, indien onder staatsrechtelijk buitengewone omstandigheden een situatie ontstaat die buiten het bestek van de bestaande (grond)wettelijke regeling valt.

Met betrekking tot Rost van Tonningen doet zich een situatie voor die, zelfs al zou deze voor de (grond)wetgever in redelijkheid te voorzien zijn geweest, zich toch slechts naar de regels van staatsnoodrecht laat beoordelen, aangezien de toen bestaande (grond)wettelijke regels daarin in onvoldoende mate voorzagen.

Art. 92 Grondwet 1938 bepaalde immers:

"Aftredende (Kamer)leden ontvangen een pensioen van f 120,- 's-jaars voor elk jaar gedurende hetwelk zij lid dezer Kamer waren, tot een maximum van f 2800,-".

Het eerste staatsrechtelijke probleem dat zich dan voordoet en waarin de (grond)wetgever niet had voorzien, betrof dat van het aantal dienstjaren in verband met de oorlogsperiode.

Daarbij opkomende vraagstukken als: moeten de mandaten van de Kamerleden gedurende de oorlog als verlengd worden beschouwd, en zo ja, geldt dit dan ook voor de "uitgezuiverde" Kamerleden, laten zich slechts naar staatsnoodrecht beoordelen. (par. 2 dagvaarding in eerste aanleg)

Voorts geeft de (grond)wetgever zelf niet aan wanneer er nu sprake is van "aftredend" in de zin van het grondwetsartikel. (par. 8 dagvaarding in eerste aanleg)

Indien aangenomen zou moeten worden dat Rost van Tonningen, het kamerlidmaatschap eenmaal aanvaard hebbende, niet beschouwd moet worden als te zijn afgetreden toen hij ambtelijke functies uit handen van de bezetter op zich nam en begon uit te oefenen en dat - zoals ook is aangenomen bij alle pensioenbeschikkingen m.b.t. NSB-Kamerleden en hun nabestaanden - bovendien ook zijn eigen mandaat geacht moet worden verlengd te zijn geweest, dan heeft hij toch in ieder geval zijn kamerlidmaatschap verloren, toen hij in dienst trad van de Waffen-SS.

Moet hij dan beschouwd worden als te zijn afgetreden in de zin van het grondwetsartikel ?

Hier zijn rechtsvragen aan de orde die, ook al zou de (grond)wetgever in het algemeen geacht moeten worden in redelijkheid bepaalde situaties m.b.t. het recht op pensioen van Kamerleden te hebben kunnen voorzien, zich in de buitengewone omstandigheden m.b.t. de oorlogsjaren toch slechts naar staatsnoodrecht laten beoordelen.

Los gezien van de - overigens in meerder opzichten dan cruciale ! - vraag naar het aantal dienstjaren, dienden na de oorlog "aftredende" Kamerleden volgens de Grondwet 1938 in het genot van een pensioen te worden gesteld. Zou nu moeten worden aangenomen dat dit ook voor NSB-Kamerleden gold, dan hadden dus de NSB-Kamerleden na de oorlog van grondwetswege dus terstond in het genot van een pensioen moeten worden gesteld en dat gold dan ook voor Rost van Tonningen, maar dat gebeurde niet.

Deze laatste had dan dus zelfs recht op een kamerlidpensioen vanaf het

moment dat hij in dienst trad van de Waffen-SS. Toen hij na de oorlog in zijn cel zat te wachten op het doodvonnis dat hij ongetwijfeld zou hebben gekregen, had hij - indien men de interpretatie zou huldigen dat hij was "afgetreden" in de zin van het grondwetsartikel toen hij in dienst van de Waffen-SS trad -, al een jaar recht op kamerlidpensioen. Het feit dat hem en de andere NSB-Kamerleden na de oorlog een dergelijk kamerlidpensioen werd onthouden, moet dan worden beschouwd als ongrondwettig handelen van de toenmalige regeringen.

Gaat men er echter vanuit dat door de naoorlogse regering terecht is geoordeeld dat naar staatsnoodrecht de NSB-Kamerleden die van hun kamerlidmaatschap vervallen waren verklaard en Rost van Tonningen geen recht op pensioen toekwam, dan is door dit kabinet legitiem gehandeld door hen geen pensioen toe te kennen.

Is men daarentegen de mening toegedaan dat het recht op kamerlidpensioen voorwat betreft de "uitgezuiverde" Kamerleden na de oorlog niet naar staatsnoodrecht diende te worden beoordeeld, dan moet het feit dat de NSB-Kamerleden niet aanstonds na de oorlog in het genot van een kamerlidpensioen werden gesteld, beschouwd worden als een schending van de Grondwet door de naoorlogse regering.

Het hof overweegt voorts aansluitend:

"..of welke door de wetgever achteraf - desnoods met terugwerkende kracht - bij wet geregeld had kunnen worden. Met zo'n geval hebben we hier te maken.

In dit verband roept het hof allereerst in herinnering dat bij gelegenheid van de grondwetsherziening van 1938 is getracht een grondwettelijke basis in het leven te roepen voor het door de Tweede Kamer doen vervallenverklaren van het lidmaatschap van degenen die "een streven tot uitdrukking brengen, gericht op de verandering van de bestaande rechtsorde met toepassing of bevordering van onwettige middelen", waarbij de wet onder meer de gevolgen van die vervallenverklaring zou regelen, waaronder volgens het hof ook het recht op pensioen begrepen kon worden. Dit in eerste lezing aanvaarde voorstel (Wet van 9 april 1937, Staatsblad 306) verwierf echter in de tweede lezing niet de voorgeschreven gekwalificeerde meerderheid.

Tegen deze achtergrond kan niet worden volgehouden dat de wetgever in redelijkheid niet had kunnen voorzien in de gevolgen die de door Rost van Tonningen vóór de bezetting aangenomen houding volgens appellanten had behoren te hebben voor zijn kamerlidmaatschap en de daaruit voortvloeiende rechten. Dat de (grond)wetgever dat om hem moverende redenen niet heeft gedaan, geeft de rechter niet de bevoegdheid staatsnoodrecht toe te passen en Rost van Tonningen op grond van zijn houding vóór de bezetting vervallen te verklaren van zijn kamerlidmaatschap en/of van zijn pensioenrechten te dier zake".

De geschiedenis van het betrokken wetsontwerp wordt ten onrechte door het hof in dit verband in herinnering geroepen en gekoppeld aan de konsekwenties van de door Rost van Tonningen vóór de bezetting aangenomen houding voor diens pensioenrechten.

Daarmee wordt immers voorbij gegaan aan het feit dat Rost van Tonningen niet alleen vóór de oorlog een streven tot uitdrukking heeft gebracht, gericht op verandering van de bestaande rechtsorde met toepassing of bevordering van onwettige middelen, maar dit streven tijdens de bezetting ook daadwerkelijk heeft omgezet in de praktijk, hetgeen buiten het bestek van het wetsontwerp viel.

Het is juist dit laatste aspekt geweest, met name diens medewerking aan de liquidatie van de bestaande rechtsorde in de praktijk, die het optreden van Rost van Tonningen een kwalitatief andere dimensie gaf dan in het bestek van het door het hof genoemde wetsontwerp aan de orde was en die veroorzaakte dat, zoals ook in een aantal tijdens en na de bezetting tot stand gekomen wettelijke regelingen wordt weerspiegeld, ook diens optreden vóór de oorlog opnieuw in het brandpunt van de beoordeling kwam te staan.

Zo had de Commissie ingevolge art. 3, tweede lid, van het Besluit Tijdelijke Staten-Generaal, die in de Handelingen van de Tweede Kamer algemeen als "de zuiveringscommissie" wordt aangeduid, immers opdracht om haar oordeel welke personen lid waren van de Tweede Kamer niet alleen te baseren op het gedrag van de Kamerleden tijdens de oorlog, maar ook tijdens de periode daarvoor. Dit is expliciet geformuleerd in het bepaalde onder d van art. 3, eerste lid, maar ligt evengoed besloten in de ruime formulering van het gestelde onder b en c van genoemd lid, aangezien voor de onder b en c genoemde misdragingen geen begrenzing wordt gesteld in tijd.

Mitsdien diende de Zuiveringscommissie de Kamerleden niet alleen te beoordelen op gedragingen en uitlatingen, die blijk gaven van een nationaal-socialistische geestesgesteldheid tijdens de bezetting, maar ook op dergelijke uitlatingen en gedragingen in de daaraan voorafgaande periode.

Dit voert onontkoombaar tot de conclusie dat de NSB-Kamerleden door de Zuiveringscommissie niet alleen vanwege hun optreden in de Tweede Wereldoorlog werden gediskwalificeerd, maar ook vanwege hun optreden daarvóór.

Achteraf werd de betrokkenen hun gedrag vóór de oorlog door de wetgever dus evenzeer aangerekend als dat tijdens de oorlog, zodat daarmee achteraf als nog formeel het oordeel is geveld dat ook vóór de oorlog al termen zijn ontstaan voor hun latere diskwalificatie als Kamerlid.

Dit uitgangspunt van de wetgever is overigens ook terug te vinden in art. 23 van het Besluit Buitengewoon Strafrecht, waarin wordt bepaald:

- "1. Onder den tijd van huidige oorlog wordt verstaan de tijd van den huidige oorlog tegen het Koninkrijk en mede begrepen de tijd, waarin die oorlog dreigende was;
2. Onder een misdrijf gedurende den tijd van de huidige oorlog gepleegd, wordt mede begrepen het geval, dat de schuldige het misdrijf heeft gepleegd met het oog op den door hem aanstaand geachten huidige oorlog tegen het Koninkrijk".

Het Besluit Buitengewoon Strafrecht ziet, gelet op de considerens, op "gedurende den tijd van de huidige oorlog" begane strafbare feiten in bovenbedoelde zin, zodat indien Rost van Tonningen daadwerkelijk zou zijn berecht, ook zijn daden van vóór de oorlog bij deze berechting zouden moeten zijn betrokken.

Derhalve moet worden aangenomen, ook gelet op de strekking van het Besluit Buitengewoon Strafrecht, dat de wetgever van oordeel is geweest dat het vooroorlogse optreden bij een naoorlogse beoordeling diende te worden betrokken, hetgeen in casu moet leiden tot het oordeel dat Rost van Tonningen met terugwerkende kracht tot vóór de oorlog geacht moet worden het kamerlidmaatschap onwaardig te zijn geweest.

Daar komt nog bij dat, ware het tot een berechting van Rost van Tonningen gekomen, ingevolge het bepaalde in art. 1 van het Tribunaalbesluit de maatregel van verbeurdverklaring van zijn vermogen had kunnen worden opgelegd. Gelet op het bepaalde in art. 6 van dit Besluit was het gehele vermogen of de nalatenschap vatbaar voor verbeurdverklaring.

Gelet op het bepaalde in art. 7 ad c van het Tribunaalbesluit moet dan onder nalatenschap mede worden verstaan: pensioenen en andere al dan niet periodieke uitkeringen.

Zodat Rost van Tonningen dus, ware het tot berechting gekomen, naar alle waarschijnlijkheid ook op deze grond van zijn pensioenrechten vervallen zou zijn verklaard (uitgaande van de fictie dat hij nog over kamerlidpensioen-rechten zou beschikken).

Het door het hof gememoreerde wetsontwerp beoogde slechts om, uitgaande van de gevestigde rechtsorde, het met toepassing van illegale middelen tot uitdrukking brengen van bepaalde strevingen te bestraffen met ontzetting uit het kamerlidmaatschap en was als zodanig gericht tegen communistische en nationaal-socialistische Kamerleden. Echter de communistische Kamerleden hebben zich tijdens de oorlog voorbeeldige Nederlanders betoond en veelal hun leven geofferd, terwijl juist de nationaal-socialistische Kamerleden toen in zodanig ernstige mate landverraad hebben gepleegd, dat hun houding van vóór de oorlog hen alsnog werd tegengeworpen bij de naoorlogse beoordeling.

Ook daarom is tenslotte het naar voren halen door het hof van dit wetsontwerp als een belangrijke indicatie dat "niet kan worden volgehouden dat de wetgever in redelijkheid niet had kunnen voorzien in de gevolgen die de door Rost van Tonningen vóór de bezetting aangenomen houding had behoren te hebben voor zijn kamerlidmaatschap en de daaruit voortvloeiende rechten" onjuist en bovendien infaam.

Het hof overweegt verder in rov. 16 :

"Voorzover het gaat om de houding en de gedragingen van Rost van Tonning- en tijdens de bezetting welke door de (grond)wetgever in redelijkheid niet voorzien kon worden, merkt het hof op dat niets zich ertegen verzet- te dat de wetgever na de bezetting alsnog te dier zake passende maatre- gelen had genomen. In dit verband zij erop gewezen dat - bijvoorbeeld - in de Zuiveringsbesluiten van 1944 en 1945 (Besluit van 13 januari 1944, Staatsblad E 14 respectievelijk Besluit van 2 augustus 1945, Staatsblad F 132) een reeks van zeer ingrijpende maatregelen (ook op het stuk der pensioenen) is getroffen tegen tal van in de openbare dienst werkzame personen, zulks op grond van hun voor of tijdens de bezetting aangenomen houding. Voorts moet worden opgemerkt dat de Wet van 11 mei 1946, Staats- blad G 112, tot regeling van de rechtspositie van eenige burgerlijke ge- zagsdragers en van de leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal in verband met de bezetting, enerzijds ten aanzien van o.a. burgemeesters en wethouders voorziet in het verlies van onder meer hun pensioen (artikel 3 lid 5 en artikel 6 lid 3), zulks onder meer op grond van hun voor of tij- dens de bezetting aangenomen houding, doch anderzijds ten aanzien van de leden der Tweede Kamer in artikel 11 volstaat met een regeling van de schadeloosstelling gedurende de periode van 15 september 1941 tot de in- werkingtreding van het Besluit Tijdelijke Staten-Generaal, zonder daar- aan dus - zoals ten aanzien van de burgemeesters en wethouders wel is ge- schied - een regeling toe te voegen inzake het pensioen van degenen die niet in aanmerking kwamen voor schadeloosstelling, onder wie Rost van Tonningen.

Tegen deze achtergrond moet geconcludeerd worden dat de naoorlogse wet- gever klaarblijkelijk bewust de pensioenrechten van degenen die onwaar- dig waren bevonden om in de Tijdelijke Staten-Generaal zitting te nemen, waartoe Rost van Tonningen zou hebben behoord indien hij niet voortijdig zou zijn overleden, onaangetast heeft willen laten. Bij deze stand van zaken komt de rechter niet de bevoegdheid toe aan (de nabestaanden van) Rost van Tonningen alsnog het recht op pensioen te ontzeggen wegens diens houding en gedragingen tijdens de bezetting".

Ook dit deel van rov. 16 snijdt echter geen hout.

Allereerst berust dit standpunt op een oppervlakkige lezing van de Wet van 11 mei 1946 en dientengevolge op een verkeerde interpretatie van deze wet.

Het is het hof kennelijk ontgaan dat de Wet van 11 mei 1946 betrekking had op in principe allen die tijdens de oorlog burgemeester, wethouder of Commis- saris van de Koningin waren geweest, doch wat betreft de leden van de Tweede Kamer uitsluitend op hen die ingevolge het Besluit Tijdelijke Staten-Generaal leden van de Tweede Kamer waren -vide art. 11 lid 1 -, en dus uitdrukkelijk niet op de "uitgezuiverde" Kamerleden.

Daarom was het voor wat betreft de burgemeesters, wethouders en Commissaris- sen der Koningin wél noodzakelijk om een uitzonderingsbepaling te maken voor wat betreft het recht op schadeloosstelling en daarop gebaseerde pensioen- rechten voor hen die "fout" waren geweest, maar voor de Kamerleden die "fout" waren geweest niet. Deze laatste waren immers geen Kamerlid ingevolge het Besluit Tijdelijke Staten-Generaal en vielen derhalve buiten de werking van deze wet en kwamen alleen al op die grond niet in aanmerking voor de betrok- ken schadeloosstelling ter hoogte van het pensioen, alsmede pensioenrechten over dit bedrag.

Zoals al in par. 1 van de inleidende dagvaarding uitvoerig is betoogd, valt dus uit het in de Wet van 11 mei 1946 achterwege laten van een regeling inzake het pensioen van degenen die niet in aanmerking kwamen voor schadeloosstelling, geenszins af te leiden dat de naoorlogse wetgever hun pensioenrechten onaangetast heeft willen laten.

Integendeel, de Wet van 11 mei 1946 had op deze categorie Kamerleden in het geheel geen betrekking.

Als het de expliciete bedoeling zou zijn geweest van de naoorlogse wetgever om de pensioenrechten van de "uitgezuiverde" Kamerleden onverlet te laten, dan laat zich bovendien moeilijk verklaren waarom die pensioenen dan niet terstond na de oorlog werden uitbetaald.

Woudenberg kreeg pas pensioen op 14 december 1956, de Marchant et d'Ansembourg op 19 september 1957 en Dieters pas op 19 oktober 1970, in alle gevallen dus echter pas nadat de weduwe Rost van Tonningen in het genot van een pensioen was gesteld. (blz. 1-6 inleidende dagvaarding) Terwijl de niet-"uitgezuiverde" Kamerleden die na de oorlog met pensioen gingen onmiddellijk een kamerlidpensioen ontvingen, werd dit de NSB-Kamerleden door de toenmalige regering onthouden, hoewel - althans volgens het hof - de naoorlogse wetgever nu juist bewust deze pensioenrechten onaangetast zou hebben willen laten.

Het slot van rov. 16 :

"Kortom, de rechter kan en mag geen uitspraak doen over het verlies door Rost van Tonningen van zijn kamerlidmaatschap en de daaruit voortvloeiende pensioenrechten op grond van ongeschreven normen van staatsnoodrecht in verband met zijn houding vóór en tijdens de Duitse bezetting. Al hetgeen appellanten nog hebben aangevoerd ten betoge van het tegendeel, kan hierin geen verandering brengen",

is dan ook onjuist.

Er is geen enkele aanwijzing dat de naoorlogse wetgever de pensioenrechten van de NSB-Kamerleden bewust onaangetast heeft willen laten.

Het feit dat over een lange reeks van jaren geen kamerlidpensioenen werden uitbetaald door de eerste naoorlogse regeringen vormt daarentegen een aanwijzing dat Kabinet en Kamer impliciet van oordeel waren dat een dergelijk pensioen hen ook niet toekwam.

Eerder dan uit welk handelen of welke uitspraak of gedraging van de naoorlogse regering of het naoorlogse parlement dan ook zou zijn af te leiden dat de naoorlogse wetgever bewust het pensioen van de NSB-Kamerleden onaangetast heeft willen laten, blijkt dan ook het tegendeel. Kabinet en Kamer zijn ervan uitgegaan dat met de uitbanning van de NSB-Kamerleden uit de Kamer op grond van hun gedragingen tijdens, maar ook vóór de bezetting, ook hun aanspraken op kamerlidpensioen impliciet waren geannuleerd, zodat hiervoor geen expliciete wettelijke regeling behoefde te worden gemaakt.

Kamerlidpensioen kregen zij dan ook niet. En uit het feit dat de betrokken ex-Kamerleden aanvankelijk ook geen pogingen in het werk stelden om een dergelijk pensioen niettemin uitgekeerd te krijgen, valt af te leiden dat ook zij dit zonder meer begrepen. (par. 9 dagvaarding in eerste aanleg)

Gelet op de buitengewone omstandigheden als gevolg van de bezetting, welke door de wetgever niet waren voorzien en voor hem ook niet voorzienbaar waren, de ernstige vorm van landverraad van Rost van Tonningen, de schending van zijn eed als Kamerlid en de ernstige afbreuk die hij heeft gedaan aan de waardigheid van het ambt van Kamerlid, zijn diepe afkeer van de democratische staatsinstellingen, zijn misdaden tijdens de bezetting, alsmede de wettelijke regelingen van tijdens en kort na de oorlog waaruit spreekt dat ook vooroorlogse gedragingen bij de strafrechtelijke en staatsrechtelijke beoordelingen betrokken dienen te worden, gecombineerd met het feit dat er geen aanwijzingen zijn dat de naoorlogse wetgever na de uitbanning van de NSB-Kamerleden hun vóór de oorlog opgebouwde pensioenrechten heeft willen sauveren, doch daarentegen met name ook uit het feit dat hen na de oorlog een kamerlidpensioen werd onthouden het tegendeel aanemelijk wordt, kan en mag de rechter een uitspraak doen over het verlies van Rost van Tonningen van zijn kamerlidmaatschap en de daaruit voortvloeiende pensioenrechten op grond van ongeschreven normen van staatsnoodrecht.

Door zichzelf daartoe onbevoegd te achten, heeft het hof in casu de rechterlijke bevoegdheden te beperkt uitgelegd en daarmee het recht geschonden.

2.2 Zuiveringsbesluit

Rechtens onjuist is 's-hofs oordeel dat Rost van Tonningen en diens weduwe het recht op pensioen uit het lidmaatschap van de Kamer van Rost van Tonningen niet van rechtswege zouden hebben verloren toen op 23 november 1944 het Zuiveringsbesluit 1944 werd toegepast op de ambtelijke functies van Rost van Tonningen. (rov. 17 t/m 19)

Art. 4 lid 5 van dit Zuiveringsbesluit spreekt immers zonder enige reserve van het verval van alle rechten op pensioen en niet valt in te zien waarom een redelijke toepassing van dit artikel nochtans met zich mee zou brengen dat deze bepaling slechts ziet op het vervallen van het recht op een pensioen dat voortvloeit uit de functie waaruit de betrokkene op grond van het Besluit is ontslagen. Een dergelijke interpretatie houdt bovendien onvolgende rekening met het strafkarakter van de onderhavige maatregel. (par. 7 dagvaarding in eerste aanleg)

2.3 abandonnement

Rechtens onjuist is 's-hofs oordeel dat Rost van Tonningen geacht moet worden te kunnen worden beschouwd als een "aftredend" Kamerlid in de zin van art. 92 Grondwet 1938 en zijn vrouw als een weduwe van hem die als Kamerlid is afgetreden in de zin van art. 2 van de Wet van 21 november 1924. (rov. 20-21)

Rost van Tonningen moet daarentegen geacht worden het kamerlidmaatschap te hebben geabandonneerd; hetzij toen de Duitsers hier de macht overnamen en hij terstond begon te werken aan de realisering van de gedachte van het Groot germaanse Rijk, hetzij toen hij in juli 1940 de functie van "commissaris van de marxistische partijen" ging uitoefenen, dan wel toen hij op 26 maart 1941 de functie van president van de Nederlandse Bank ging uitoefenen, een en ander zonder zich aan het bepaalde in het Incompabiliteitsbesluit en in de Non-activiteitwet iets gelegen te laten liggen, hetzij toen hij zich in vreemde krijgsdienst begaf door toetreding tot de Waffen-SS. (par. 3 inleidende dagvaarding)

2.4 Besluit Vijandelijk Vermogen

Rechtens onjuist is 's-hofs oordeel dat het recht op pensioen van de weduwe Rost van Tonningen op basis van het kamerlidmaatschap van haar echtgenoot niet door het Besluit Vijandelijk Vermogen zou zijn getroffen. (rov. 22-23)

Wat ook zij van een eigen recht voor haar in deze, dit gaat in elk geval niet zo ver dat indien de pensioenrechten van Rost van Tonningen vanwege het besluit zijn komen te vervallen, diens weduwe nog wel aanspraken op een van dit kamerlidmaatschap afgeleid pensioen zou kunnen laten gelden.

Art. 4 van de Wet van 21 november 1924 relateert immers de hoogte van het weduwenpensioen aan het pensioen waarop het betrokken ex-Kamerlid recht had.

Als er sprake is van een volledig verval van pensioenrechten van het betrokken Kamerlid, dan komt ook de aanspraak op weduwenpensioen ter hoogte van de helft van deze vervallen aanspraak van het ex-Kamerlid immers uit op nul. (par. 11 inleidende dagvaarding)

2.5 slotsom onderdelen 2.1 t/m 2.4

Rechtens onjuist is dan ook 's-hofs conclusie in rov. 24 dat als onjuist van de hand moet worden gewezen de stelling dat de bij K.B. van 15 mei 1950 tot stand gekomen toekenning van weduwenpensioen aan de weduwe Rost van Tonningen en de herziening die in 1956 op de hoogte van dit pensioen is

aangebracht in strijd met en met schending van het recht hebben plaatsgevonden, omdat de weduwe in het geheel geen aanspraak had op dat pensioen.

3. niet in 's-hofs oordeel betrokken onregelmatigheden

Het volgende onderdeel wordt slechts voorgesteld voor het geval dat onderdeel 3 van het principale cassatiemiddel tot vernietiging leidt.

Door het hof wordt overwogen in rov. 39 t/m 43 :

- "39. Resteert het betoog van appellanten over de "onregelmatigheden bij de voorbereiding en de totstandkoming van de pensioentoekenning in 1950 aan de weduwe Rost van Tonningen". (dagvaarding blz. 48-50).
40. Vaststaat dat op voordracht van de Minister van Binnenlandse Zaken bij Koninklijk Besluit van 15 mei 1950 aan de weduwe met ingang van 27 augustus 1947 een pensioen is toegekend.
41. Appellanten stellen zich op het standpunt dat de weduwe in 1947 door een advocaat een pensioenaanvraag heeft laten indienen. Gelet op het bepaalde in artikel 11 lid 2 van de wet van 1924, strookt de pensioentoekenning met deze stelling van appellanten.
Reeds hierom behoeft niet dieper te worden ingegaan op de door appellanten in het ambtelijk apparaat gesignaleerde tegenstrijdigheden op dit punt. (het hof zal bedoelen rapport i.p.v. apparaat)
42. Artikel 8 van de wet van 1924 schrijft voor dat de pensioenaanvraag moet worden ingediend bij de Minister van Financiën. Artikel 9 bepaalt dat het pensioen op voordracht van deze minister wordt toegekend bij Koninklijk Besluit.
Terecht brengen appellanten dan ook naar voren dat de Minister van Binnenlandse Zaken niet bevoegd was de voordracht te doen tot toekenning van een pensioen aan de weduwe.
43. Uit het onder 35 en 42 overwogene volgt dat is voldaan aan de voorwaarden voor toewijzing van de primaire vordering."

Ter staving van het feit dat de pensioentoekenning onregelmatig is geweest, hebben appellanten echter nog de volgende onregelmatigheden gesteld, waaromtrent door het hof geen beslissing is gegeven:

- onjuiste toepassing van art. 2 ad a van de Wet van 21 november 1924 door de pensioenaanvraag van de weduwe aan te merken als een aanvraag van een weduwe van een Kamerlid overleden in aktieve dienst, terwijl vast stond dat deze aanvraag niet als zodanig kon worden gecategoriseerd;
- schending van art. 8 van de Wet van 21 november 1924, doordat niet voldaan werd aan het vereiste van art 8, waarin wordt bepaald dat een aanvraag moet worden ingediend "met overlegging van de voor de regeling van het pensioen benodigde stukken".

Van dit laatste is in casu geen sprake geweest. Binnenlandse Zaken beschikte kennelijk dan ook niet over stukken waaruit de diensttijd van Rost van Tonningen kon worden afgeleid.

Ook het rapport van de ambtelijke werkgroep van Binnenlandse Zaken vermeldt immers :

"T.a.v. Rost van Tonningen beschikte het departement niet over zo'n op-

gave". (blz. 21)

Derhalve is 's-hofs arrest op dit punt onvoldoende met redenen omkleed.

4. de subsidiaire vordering

Het volgende onderdeel wordt slechts voorgesteld voor het geval dat het principale cassatiemiddel tot vernietiging leidt.

Na eventuele gegrondbevinding van een van de onderdelen van het principale middel zal alsnog (ten gronde) op de subsidiaire vordering van de Stichting Herwaardering Pensioenen NSB-Kamerleden c.s. moeten worden beslist.

MET CONCLUSIE in het voorwaardelijk incidentele cassatieberoep: dat het de Hoge Raad behage het arrest waarvan beroep te vernietigen met zodanige afdoening als de Hoge Raad zal vermenen te behoren, kosten rechtens.

anti fascistische oud verzetsstrijders nederland
bond van anti fascististen

Koudebergweg 55
Postbus 1
7350 AA Hoenderloo
Tel. 05768 - 1258
b.g.g. 08309 - 51058

Hoenderloo, 2 maart 1992.

Aan de Minister van W.V.C.
mevrouw H. d' Ancona,
's-Gravenhage.

Mevrouw de Minister,

Onze vereniging is een der eisers in het proces tegen de Staat inzake het pensioen van NSB-Kamerleden (Rost van Tonningen).

Bij uitspraak van het Gerechtshof te 's Gravenhage d.d. 26 september 1991, waarvan we een copie insluiten, hebben de Rechters grotendeels gehoor gegeven aan onze vordering. In punt 7 en volgende van de uitspraak gaat het hof uitvoerig in op de immateriele hulp die dit vonnis aan de oorlogsslachtoffers zal verlenen. Aangespoord door deze uitspraak hebben we ons voor een subsidie gewend tot de Stichting ICODO. De directeur, de heer Weerts, heeft ons tijdens een onderhoud medegedeeld dat deze Stichting niet gerechtigd is subsidie te verlenen voor een proces, reden waarom wij ons thans tot u wenden.

Inmiddels heeft de Staat op de allerlaatste dag van de mogelijkheid daartoe, cassatie aangetekend. Wij hebben dit niet verwacht, iedereen van Regering en Parlement heeft immers steeds betoogd dat slechts node het pensioen werd uitgekeerd.

De inhoud van de dagvaarding en de uitleg daarvan in de media, waarin uitdrukkelijk wordt verklaard dat dit cassatie-beroep niet moet worden gezien als een "ondersteuning" van mevrouw Rost van Tonningen, maar slechts als een juridische bevestiging van de mogelijkheid om het pensioen in te houden/terug te vorderen, heeft ons enigszins getroost.

Zeker is echter dat dit de cassatie-beroep voor de eisers opnieuw grote kosten meebrengt.

Wij hebben een begroting laten maken, u treft die hierbij, met toelichting, aan, evenals een overzicht van de inkomsten en uitgaven tot heden.

Wij kunnen dergelijke grote kosten niet dragen. Wanneer wij niet op korte termijn subsidie-toezegging krijgen, zullen we helaas moeten besluiten ~~verstek te laten gaan~~ bij het cassatieberoep van de Staat. Het zal dan voor eisers te duur zijn om het recht tot het uiterste te laten beoordelen. Als we de argumenten van Minister Dales goed begrijpen, is dat beslist niet de bedoeling van het kabinet. Zeker is, dat dit voor iedereen, in het bijzonder voor de oorlogsslachtoffers een onbevredigende situatie zal zijn.

-Er-

Er is met de andere eisers afgesproken dat de A.F.V.N. de eventuele tekorten zal voldoen. Ook bij verstek zullen er nog flinke kosten zijn. Dit geld moeten we onttrekken aan onze strijd tegen het neo-fascisme, die steeds noodzakelijker wordt.

Wij vragen u ons te willen mededelen of u bereid is ons een subsidie te verstrekken voor de eventuele tekorten. We voeren ook nog onderhandelingen, naar aanleiding van een "vage bereidheidsverklaring tot steun, met andere verzetsorganisaties. We kunnen echter onze beslissing niet lang meer uitstellen en hopen van u spoedig antwoord te mogen ontvangen.

Met hoogachting,

(H. van Luttikhuizen)
voorzitter AFVN.

Bylagen - 3-

W
E L
Z I J N
V O L K S
G E Z O N D
H E I D E N
C U L T U R

De voorzitter van de AFVN
de heer H. van Luttikhuizen
Postbus 1
7350 AA Hoenderloo

Ons kenmerk
DVVB/WUP-U-92510

Inlichtingen bij
mw.mr.H.v.Gijssel

Doorkiesnummer
3406497

Rijswijk
13 maart 1992

Onderwerp
Subsidieverzoek

Bijlage(n)

Uw brief
2 maart 1992

Geachte heer Van Luttikhuizen,

Met belangstelling heb ik kennisgenomen van uw subsidieverzoek van 2 maart jongstleden, waarin u de uitspraak van het Gerechtshof te 's-Gravenhage van 26 september 1991 inzake het pensioen aan mevrouw Rost van Tonningen ter sprake brengt.

Het Hof heeft in zijn uitspraak onder meer overwogen, dat de door appellanten gevorderde verklaring voor recht als een soort schadevergoeding in natura kan worden beschouwd voor de door appellanten ondervonden psychische schade. Het Hof acht het aannemelijk, dat verzetsstrijders zodanige schade ondervinden als gevolg van het feit, dat mevrouw Rost van Tonningen van staatswege een pensioen geniet.

Zoals u weet, heeft de Staat der Nederlanden besloten tegen de uitspraak van het Gerechtshof cassatieberoep in te stellen. Ik hoop dat u er begrip voor heeft dat de Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, hangende dit cassatieberoep, geen persoonlijke uitspraken doet over de juistheid van (een onderdeel) van de uitspraak van het Hof. Wel wijs ik u erop, dat de Minister van Binnenlandse Zaken in haar brief van 27 december 1991 aan de Tweede Kamer (TK, 1991-1992, 19 783, nr. 11) namens het kabinet heeft geschreven, dat het instellen van cassatieberoep "niet de indruk mag wekken, dat het kabinet bezwaar heeft tegen de genoegdoening die diegenen die zich genoopt hebben gevoeld om een proces over de onrechtmatigheid van het pensioen van de weduwe aan te spannen van het Hof hebben verkregen".

Blad

2

Kenmerk

DVVB/WUP-U-92510

Mocht, naast de vorenbedoelde genoegdoening, bij oorlogsgetroffenen behoefte bestaan aan maatschappelijke hulpverlening, dan kan daarom uiteraard bij de diverse, door het ministerie van WVC gesubsidieerde, instellingen worden verzocht. Verlening van subsidie ten behoeve van juridische bijstand, hetzij rechtstreeks aan uw vereniging, hetzij via het ICODO, kan ik evenwel niet tot mijn taken rekenen; zo'n subsidie is dan ook niet onder enigerlei post van mijn begroting te brengen. Uw verzoek om subsidie moet ik derhalve afwijzen.

Een afschrift van deze brief zend ik aan de directeur van de Stichting ICODO, de heer Weerts.

Hoogachtend,
de Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur,
namens deze,
het Hoofd van de Directie Verzetsdeelnemers,
Vervolgden en Burger-oorlogsgetroffenen,

mr. D. Happel

W
E L
Z I J N
V O L K S
G E Z O N D
H E I D E N
C U L T U U R

het Ministerie van Algemene Zaken
t.a.v. de heer mr. drs. R.K. Visser
Postbus 20001
2500 EA Den Haag

Ons kenmerk
BB-U-921992

Inlichtingen bij
mw. A.S. Blokker

Doorkiesnummer
3 40.6481
Bijlage(n)

Rijswijk 24 MAART 1992

Onderwerp
Brief van de heer N.M.P. Steijnen
m.b.t. Vereniging van Anti-Fascistische
Oud-Verzetsstrijders

Uw brief
24 februari 1992
nr. 92M001189

Geachte heer Visser,

Naar aanleiding van uw verzoek van 24 februari jl. om de brief van de heer N.M.P. Steijnen d.d. 15 februari 1992 ter behandeling over te nemen, deel ik u mede, dat de in die brief vervatte zaak het Ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur niet regardeert. Ik zal deze brief derhalve voor kennisgeving aannemen en mij van enige reactie daarop onthouden.

Afschrift dezes zal verzonden worden naar de heer Steijnen en naar het Ministerie van Buitenlandse Zaken.

Ik vertrouw erop u hiermede voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,

de Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur,
namens deze,
het Hoofd van de Directie Verzetsdeelnemers,
Vervolgden en Burger-oorlogsgetroffenen,

mr. D. Happel

W
E
L
Z
I
J
N
V
O
L
K
S
G
E
Z
O
N
D
H
E
I
D
E
N
C
U
L
T
U
R

De heer mr. N.M.P. Steijnen
Couwenhoven 52-05
3703 ER Zeist

Ons kenmerk
DVVB/BIZ-U-92586
Onderwerp
Uw brief m.b.t. Vereniging van
Anti-Fascistische Oud-Verzetsstrijders
Nederland

Inlichtingen bij

mw. A.S. Blokker

Doorkiesnummer

3 40.6481

Bijlage(n)

-1-

Rijswijk / 4 MAART 1992

Uw brief

15 februari 1992

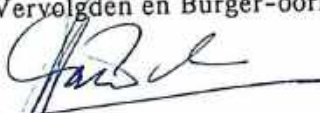
Geachte heer Steijnen,

Bijgaand treft u aan een afschrift van mijn brief van heden aan de heer Visser van het Ministerie van Algemene Zaken. De inhoud van de brief spreekt voor zich. De beantwoording van uw brief van 15 februari 1992 zal verder door het Ministerie van Buitenlandse Zaken worden verzorgd.

Ik vertrouw erop u hiermee voldoende te hebben ingelicht.

Hoogachtend,

de Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur,
namens deze,
het Hoofd van de Directie Verzetsdeelnemers,
Vervolgden en Burger-oorlogsgetroffenen,

mr. D. Happel

DE BRAUW BLACKSTONE WESTBROEK
advocaten & notarissen

in samenwerking met
DE BANDT, VAN HECKE & LAGAE

Zuid-Hollandlaan 7
Postbus 90851
2509 LW Den Haag
Telefoon 070-328 5328
Telefax 070-328 5325

ov/hkw

De Weledelgestrenge Heer
Mr N.M.P. Steijnen
Couwenhoven 52-05
3703 ER Zeist

's-Gravenhage, 1 april 1992
Doorkiesnummer: 070 - 328 5 437

Geachte confrère,

Inzake: St. Herwaardering / Staat

Met referte aan mijn brief aan u van 26 maart jl. deel ik u mede dat ter rolle van de Hoge Raad van jl. vrijdag door ons kantoor namens mr Beelaard akte is verzocht als vermeld in de u bekende rolinstructie. De Staat heeft tot verwerping geconcludeerd in het voorwaardelijk incidentele cassatieberoep en pleidooi oude stijl gevraagd. Voor een dagbepaling van de pleidooien is de zaak aangehouden tot de rol van de Hoge Raad van vrijdag 3 april a.s.

Zonder uw tegenbericht zal ik er maar van uit gaan dat de bedoeling is dat ons kantoor alsdan opnieuw voor mr Beelaard waarneemt.

Copie dezes doe ik toekomen aan mr Beelaard.

Hoogachtend,
uw dw.cfr.,

J.C. van Oven

Alliance of European Lawyers
(Europees Economisch Samenwerkingsverband)

Leden:

Boden Oppenhoff Rasor Raue
De Bandt, Van Hecke & Lagae
De Brauw Blackstone Westbrook
Jeantet & Associés
Uriá & Menéndez

Kantoren te:

Berlijn, Frankfort, Keulen, Leipzig
Brussel
Amsterdam, Den Haag, Rotterdam
Parijs, Straatsburg, Abidjan
Madrid, Barcelona

Gezamenlijke kantoren:

Brussel
Brederodestraat 13a
B-1000 Brussel
België
Tel. (32-2) 5050211
Fax (32-2) 5022644

Londen
99 Gresham Street
Londen EC2V 7NA
Groot Brittannië
Tel. (44-71) 6001719
Fax (44-71) 6001718

New York
645 Fifth Avenue
New York
N.Y. 10022, USA
Tel. (1-212) 7526803
Fax (1-212) 3554350

anti fascistische oud verzetsstrijders nederland
bond van anti fascististen

Koudebergweg 55
Postbus 1
7350 AA Hoenderloo
Tel. 05768 - 1258
b.g.g. 08309 - 51058

Hoenderloo, 13 juli 1992.

Beste Nico,

Hier weer eens een levensteken uit Hoenderloo. We hebben de brief naar Dales (nog) niet verstuurd. We wilden dat niet doen zonder jouw toestemming en toen die kwam was ik heel druk met de zevenjarige schoonmaak bezig. Later kwam ik er niet mee toe, had er geen idee in. Zouden we haar toch nog aanschrijven? We hebben van Samenwerkend Verzet niets meer gehoord, maar ieder is in vakantie-stemming. Vertrouwen hebben we er niet in.

Hierbij een uittreksel uit het boek over de SS. Van mijn snuffelaars heb ik niets meer gehoord. Ik denk dat dat niets wordt, we hebben daar zo onze bedenkingen over.

Inmiddels hebben we Cees Wiebes aangeschreven, de schrijver van "Zaken doen tot iedere prijs" en "Gladio der vrije jongens". Ook over hem hebben we onze bedenkingen, maar dat is misschien niet juist. We hebben hem eerste gebeld, we hadden zijn telefoonnr. op de universiteit en zijn adres gevraagd. We hebben hem dagvaarding en pleidooi gestuurd, verteld dat het nu 7 oct. voorkomt en gevraagd of hij ons een tip kon geven hoe we gegevens kunnen vinden over die toen genomen besluiten. Gevraagd of hij misschien kan helpen, voor niet veel geld. We hebben geschreven dat we hem dan precies zullen opgeven wat onze advocaat, Mr. Steijnen nodig heeft. Nu, na tien dagen, nog niets teruggehoord.

Kan jij misschien opgeven wat je zou moeten weten? Ik denk de kabinets-besluiten van '50 tot '55 nakijken op Rost? Dan willen we Yvonne vragen of zij in aug. (dan is ze terug van vakantie) eens naar het Binnenhof wil gaan en eens te informeren wat er te zoeken is.

Wil je nog nakijken op welke datum Rost trouwde? Joop Smidt wil dan proberen inzage te krijgen van de Huwelijksacte, misschien staat daar nog wat in vermeld.

Ingesloten ook een brief aan Hirsch Ballin. Wij hebben ons woest gemaakt aan die tv.-uitzending. Dat is nu wat gezakt, maar misschien is het toch nuttig om daar verder mee te werken. Allerlei maatregelen worden steeds fascistischer. We hopen dat je even tijd kunt vinden om te antwoorden.

Hartelijke groeten ook aan Neeltje,

Alie en Renske

202

Meer boek van Kooi & Zomers gaat over 5 mei 1945 in
Leersum. Getuigen verhl. over. Daar komt in voor dat
Ned. SS-ers en Duitsers - Nederlandse mensen
doodschoten. Heb je daar wat aan?

*anti fascistische oud verzetsstrijders nederland
bond van anti fascisten*

Koudebergweg 55
Postbus 1
7350 AA Hoenderloo
Tel. 05768 - 1258
b.g.g. 08309 - 51058

Hoenderloo, 24 juli 1992.

Beste Nico,

Hierbij een copie van Wiebes' brief. Die geheime notulen van de Ministerraad lijken ons veelbelovend. Als Yvonne terug is, omstreek 7 aug. wil ik haar bewerken om er, eventueel samen met mij, te gaan snuffelen. Staan misschien ook nog leuke dingen in voor ons blad. Haar man, Lokman, studeert in Groningen aan de open-universiteit. Hij zal daar wel papieren van hebben. Mogelijk kan er alleen gekeken worden voor wetenschappelijk onderzoek. Bel er s.v.p. niet over, we willen ze verrassen.

Later bellen we wel met het min. van Justitie. Lokman wil t.z.t. toch een proefschrift schrijven, kan hij mooi Rost nemen, daar weten we al zoveel van.

Hartelijke groeten, we zijn weer opgepept.

Alie

A. van Luttikhuizen-de Vries
Koudebergweg 55
7350 AA Hoenderloo

Amsterdam, 20 juli 1992

Geachte Mevrouw Luttikhuizen-de Vries,

hartelijk dank voor Uw brief van 30 juni j.l. Door verschillende oorzaken kon ik helaas niet eerder een antwoord sturen. Ik ben bang dat ik persoonlijk U niet veel verder kan helpen. Ik heb gewoon te weinig tijd op dit moment in verband met de afronding van mijn proefschrift.

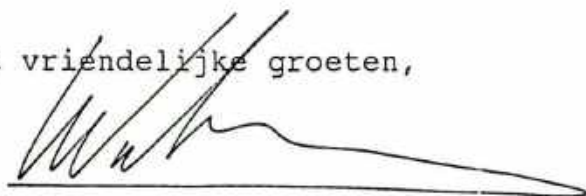
Ik kan U echter wel een paar nuttige adressen en telefoonnummers geven alwaar U verder kunt zoeken.

Mijn advies zou zijn om allerleerst de geheime notulen van de Ministerraad te raadplegen voor de onderhavige periode. Deze notulen zijn inmiddels in te zien op het Algemeen Rijksarchief te Den Haag en U dient dan te bellen: 070 - 381 4 381. U moet dan vragen naar de studiezaal alwaar men U verder zal informeren.

U zou ook eens met het archief van het ministerie van Justitie kunnen bellen (070 - 370 67 94) om te informeren of daar nog materiaal aanwezig dat van belang zou kunnen zijn.

Het spijt mij dat ik U niet verder kan helpen maar ik wens U alle succes toe.

Met vriendelijke groeten,

Drs. Cees Wiebes
Postbus 18 210
1001 ZC Amsterdam

Zeist, 6 augustus 1992
xxxxxxxxx

de Heer Mr. P. Coumou
Lindenlaan 5
3707 EN Zeist

betreft: proces tegen de Staat inzake
pensioen weduwe Rost van Tonningen

Geachte Heer Coumou,

Onder dankzegging voor u tot op heden geleverde inspanningen inzake fondswerving - de resultaten hiervan waren voor ons onmisbaar - moeten wij helaas toch vaststellen dat de financiële positie met betrekking tot het proces zeer zorgelijk blijft.

Daarbij speelt dat de resultaten van de financiële campagne onder onze achterban tot nu toe achterblijven.

Het bestuur van de Stichting Herwaardering heeft - ondanks mijn opinie dat hiervan weinig resultaat was te verwachten - ook geprobeerd subsidie te verkrijgen van het Ministerie van WVC, er van uitgaande dat dit proces "een zaak van algemeen belang is".

Een en ander is, zoals zich liet aanzien, met de bijgaande brief afgewezen.

Voor een kwalitatief verantwoorde voortzetting van het proces zijn wij dan ook sterk afhankelijk van eventuele gelden die het verdere resultaat zijn van uw bemoeienissen.

Ik verzoek u dan ook ons mede te delen of wij hierop nog verwachtingen mogen stellen.

Is dat niet zo, dan zijn wij gedwongen de verdere proceshandelingen en de voorbereidingen daarvan tot het minimum te beperken en zal een kwalitatief voldoende verweer verder onmogelijk zijn.

In afwachting van uw bericht.

Hoogachtend,

N. Steijnen

Mr. N.M.P. Steijnen

Advocaat en Procureur
Couwenhoven 52 05
3703 ER Zeist
tel. 03404-56867

Fam. van Luttikhuizen
Koudebergweg 55
7351 TJ Hoenderloo

betreft: RvT

datum 1 september 1992

Beste Ali en Henk,

Ik ben behoorlijk kwaad over die steen door de ruit bij jullie, het is overal in Europa hetzelfde liedje. Mocht dat gedonderjaag doorgaan en mochten jullie daartegen een wacht willen instellen, dan laat ik me graag inroosteren en wil dat dan persé van jullie horen !

Ik denk dat er wel meer anti-fascisten dan klaar staan. Beloof me dat jullie me op de hoogte houden als het die kant uit gaat !

Ik stuur je ook het artikel in Trouw, waarin nog eens wordt aangegeven wat er allemaal kapot wordt gemaakt in de SU. Ik hoop nog steeds op een coup van links, maar ik ben bang dat het een coup van rechts zal gaan worden.

Dan mijn voorstel voor de subsidieaanvraag bij het SFMO. Niet dat je dat niet zelf kan natuurlijk, maar het spaart jullie weer tijd.

"S.F.M.O.

(het adres hebben jullie bij de hand)

Hierbij dient de Stichting Herwaardering Pensioenen NSB-Kamerleden een verzoek in tot het verlenen van een subsidie ten bedrage van f 25.000,- met betrekking tot de kosten van de door de Staat ingestelde cassatie tegen de onrechtmatig-verklaring van de pensioentoekenning aan de weduwe Rost van Tonningen door het Gerechtshof te Den Haag.

Een en ander op basis van de bijgaande begroting, die wellicht al in uw bezit is.

Over 1991 ontvingen wij al een subsidiebedrag van f 10.000,-, waarvoor onze erkentelijkheid.

Graag vermelden wij hierbij dat dit subsidieverzoek wordt ondersteund door de

Stichting Samenwerkend Verzet (zo heet die club van dhr Coumou ^{Robobank} Zeist
Rekeningnr. 3.462.8832
gironummer Robobank 217131

Tot zover mijn voorstel.

Ali, als er nog onduidelijkheid is over de preciese periode waar het om gaat voor het onderzoek, dan hoor ik dat wel van je.

Voorlopig weer het beste samen

vr. gr.

Nico

Koningin Julianaplein 30
Gebouw Babylon,
Kantoren A, 5e verdieping
2595 AA 's-Gravenhage

Correspondentie:
Postbus 11756,
2502 AT 's-Gravenhage

Telefoon: 070 - 3488700
Telefax: 070 - 3477494 /
070 - 3476719

Pels Rijcken
& Droogleeveer
Fortuijn
advocaten
& notarissen

PER TELEFAX 356 26 28

-De Weledelgestrenge Heer

Mr A.B.B. Beelaard

Valkenboslaan 72

2563 CM 's-GRAVENHAGE

Datum: 6 oktober 1992

Onze ref.: dw/yc

Doorkiesnr.: 3488765 (direct faxnr. 3825284)

Uw ref.:

Inzake: Staat / St. Herwaardering Pensioenen NSB-kamerleden e.a.

Amice,

In bovenvermelde zaak bereikt mij van de zijde van de griffie van de Hoge Raad het bericht dat Mr Steijnen zou hebben medegedeeld dat hij op 9 oktober a.s. niet voornemens is mondeling te pleiten, maar zijn pleitnota wil overleggen.

Hoe moet ik deze stellingname verstaan? Ik denk daarbij met name aan de bij de Hoge Raad te volgen procedure. Op een stuk dat wordt overgelegd en dat ik niet ken kan ik ter zitting niet reageren. Stelt Mr Steijnen zich een mengsel voor van een mondeling pleidooi en een schriftelijke toelichting? Die gang van zaken is naar mijn mening niet aanvaardbaar. Een pleidooi stelt nu eenmaal andere eisen dan een schriftelijke toelichting, al was het slechts omdat verbale overdracht tot een andere vormgeving van het betoog en tot bepaalde beperkingen noopt.

ADVOCATEN

MR H. Th. Bouma
PROF. MR H. A. Groen
MR B. D. Wubb
MR D. den Hertog
MR A. W. Kist
MR L. A. D. Keus
MR J. L. de Wijkerslooth,
Landsadvocaat
MR G. R. J. de Groot
MR W. de Vries
MR G. M. H. Hoogeliet
MR M. G. J. Parkins-de Vin
MR R. Ludding
MR E. J. Daalder
MR H. A. E. Unken Venema
MR H. C. Croosveld
MR Elisabeth C. M. Schippers
MR R. van de Kleshoort

MR M. J. R. van Nauta Lemke
MR R. L. H. IJzerman
MR E. Poelenije
MR Y. K. de Boer
MR J. E. F. M. den Drijver-
van Rijkervorsel
MR J. M. Eisma
MR P. M. Kruidenberg
MR M. B. de Witte-van den Haak
MR A. W. van Leeuwen
MR G. J. H. Houtzager
MR A. E. A. M. van Wiersberghe
MR O. L. Nunes
MR M. Dijkster
MR Drs A. B. Lever
MR Drs R. W. J. van Veen
MR C. Snijders
MR R. A. van der Pol
MR H. J. J. Helster
MR F. C. S. Worendorf
MR Drs Cécile M. Bitter
MR A. C. M. Braams
MR Anke S. M. L. Prompers
MR G. L. van 't Hof
MR J. M. van Koeveringe-
Dekker
MR J. H. Lemstra
MR R. J. M. van den Tweel
MR J. Bik
MR H. S. Post
MR A. P. de Vree
MR Anne-Marie R. Klijn
MR J. W. H. van Wijk
MR Agnes A. van Rottum
MR W. Th. Braams
MR M. van Rijn
MR Carola C. Jongens
MR Evdine H. J. de Bruin
MR A. R. de Jonge
MR Michelle de Rijke
MR Drs Hanny J. H. Geerdink
MR E. J. van Keken
MR A. de Buck
MR Iserte C. Reuder
MR Drs I. J. van den Berge
MR A. G. Casselman
MR Cathien A. Zijlstra

NOTARIËN

MR A. van Lonkhuijzen
MR F. van Dullemen
MR R. A. Gallas
MR R. L. Albers-Dingemans
MR M. C. Hensen-de Gier
MR G. G. Zwanikken
MR J. F. G. Ligthart
MR Jolanda J. Storm

22 101...
VERVOLG VAN DE BRIEF VAN

6 oktober 1992

pag. 2

Afgezien daarvan lijdt geen twijfel dat de wet - na de wijziging bij wet van 21 mei 1986 (Stb. 285) - slechts twee mogelijkheden kent: of een pleidooi of een schriftelijke toelichting. Een tussenstelsel is uitgesloten.

Wilt u mij omtrent het bovenstaande onverwijld - mede in het licht van de jegens de Hoge Raad in acht te nemen beleefdheid - informeren?

Met vriendelijke groet,

steeds gaarne,

t.t.,

J.L. de Wijkerslooth